

ALEXANDRU IOAN CUZA
acte și scrisori

junimea

ALEXANDRU IOAN CUZA

acte şi scrisori

ALEXANDRU IOAN CUZA

acte şi scrisori

Ediţie alcătuită de

D. IVĂNESCU și VIRGINIA ISAC

EDITURA „JUNIMEA" IAŞI
1978

Coperta:
VASILE BUJDEI

STUDIU INTRODUCTIV

Numele familiei Cuza, a cărei primă atestare documentară [1] *datează din 1630, are o puternică rezonanță în istoria Moldovei datorită intervențiilor ei, uneori cu rezultate tragice, în destinele politice ale țării. Printre reprezentanții cei mai de seamă se numără marele spătar Dumitrașco Cuza, mort în 1717 în urma complotului organizat împotriva domnitorului Mihai Racoviță. O soartă identică o are urmașul său marele spătar Ioniță Cuza decapitat în 1778 din ordinul lui Constantin Moruzi. Un rol important l-a jucat vornicul Gheorghe Cuza, membru în delegația boierilor care l-au întovărășit pe Ioniță Sandu Sturza la Constantinopol pentru obținerea domniei, autor al „Jurnalului mergerii boierilor deputați la Țarigrad" (text care a circulat în manuscris împreună cu „Tragodia" vornicului Alecu Beldiman) și participant la mișcarea pentru Constituția din 1822* [2]*. Vornicul Grigore Cuza, unchiul viitorului domn, o altă figură remarcabilă a familiei, participant la revoluția din 1848, cînd a prezidat adunarea de la hotelul Petersburg, și susținător al Unirii, a deținut funcții importante în timpul domniei lui Grigore Alexandru Ghica și Alexandru Ioan Cuza.*

Tatăl lui Alexandru, postelnicul Ioan Cuza, s-a născut în satul Bărboși din ținutul Fălciu, în luna aprilie a anului 1784, după cum reiese din condica de calități a membrilor Departamentului din Lăuntru cînd postelnicul ocupa funcția de pîrcălab de Galați [3]*. Și-a făcut studiile la*

---

1 Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, vol. II, p. 1, Iași, 1909, p. 64.

2 Emil Vîrtosu, *Despre „Tragodia" vornicului Alecu Beldiman*, în „Arhiva românească", IV, 1940, p. 137—158 ; *ibidem*, *1821, date și fapte noi*, București, 1932, p. 146 ; A. D. Xenopol, *Istoria partidelor politice*, Iași, 1910, vol. I, p. 106, nota 45 ; *ibidem*, *Primul proiect de constituțiune al Moldovei din 1822*, în „Arhiva", nr. 7 și 8/1898, p. 432.

3 D. Ivănescu, Virginia Isac, *Date noi privind viața și activitatea lui Alexandru Ioan Cuza pînă la alegerea sa ca domnitor al Principatelor Unite*, în „Revista Arhivelor", nr. 4/1971, p. 525. În legătură cu data nașterii sale mai există o informație în foaia de calități a lui Ioan Cuza, întocmită în anul 1837, pe cînd deținea postul de pre-

un pension din Iaşi şi stăpînea destul de bine limba greacă, franceza şi rusa[4]*. În tot timpul activităţii sale publice ca ispravnic, preşedinte de judecătorie, membru în Obişnuita Obştească Adunare, a fost un susţinător consecvent al şcolii în general şi al învăţămîntului românesc în special. Este semnificativ în acest sens apelul lansat de pîrcălabul Ioan Cuza, în mai 1835, către locuitorii oraşului Galaţi şi ai ţinutului Covurlui pentru a contribui la zidirea unui nou local de şcoală. Apelul intitulat „Către iubitorii de luminarea neamului românesc", redactat în limbile franceză, română şi greacă, reflectă concepţiile postelnicului Ioan Cuza asupra învăţăturii pe care o consideră „podoaba cea mai frumoasă a omului, izvorul cel nedeşertat al fericirii sale, mlădiţa odrăslită a tuturor plăcerilor şi obiectul cel mai interesant al necesităţii sociale"*[5]*. Asemenea idei însufleţeau mediul în care au crescut Alexandru şi Dimitrie Cuza şi în această lumină se explică insistenţele ulterioare ale tatălui ca fiii săi să-şi continue studiile universitare la Paris.*

Încă de tînăr Ioan Cuza a îndeplinit diferite funcţii publice. Începînd cu anul 1800 a ocupat, timp de cinci ani, postul de diac la Visterie[6]*, după care s-a achitat pe rînd de obligaţiile ce-i reveneau în calitate de sameş la ţinuturile Fălciu şi Tutova şi ispravnic în aceleaşi ţinuturi*[7] *pînă în anul 1830. Competenţa cu care îşi rezolva obligaţiile profesionale l-a determinat pe un contemporan al său, care critica modul de administrare a ţinutului Covurlui, să afirme, la 7 noiembrie 1824, că „alta este isprăvnicia Tutovei sau a Tecuciului şi alta e Pîrcălăbia Galaţi", apreciind că pentru îndreptarea lucrurilor ar fi nevoie la conducerea ţinutului de dregători ca spătarul Ioan Cuza*[8]*, om aşezat şi energic, care în 1819 se căsătorise cu Sultana Cozadini, coborîtoare dintr-o familie de origine greco-italiană, venită în ţară odată cu soţia domnitorului Mihai Grigore Suţu, din anturajul căreia făcea parte*[9]*.*

Sub domnia lui Ioniţă Sandu Sturza documentele atestă că Ioan Cuza a ocupat funcţia de ispravnic la ţinuturile Fălciu, Tutova şi Vas-

zident al Judecătoriei Covurlui. Aici se spune că Ioan Cuza s-a născut la 17 ianuarie 1785 (Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1382, op. 1560, dosar 966, f. 27 şi Tribunalul Covurlui, dosar 27/1837, f. 27—28).

4 Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, nr. 342, f. 26.

5 Arh. St. Galaţi, fond Primăria oraşului Galaţi, dosar 7/1836, f. 6.

6 Gh. Ghibănescu, *Cuzeştii*, Iaşi, 1912, p. CCLV.

7 D. Ivănescu, Virg. Isac, *op. cit.*, p. 526.

8 Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente", P. 784/1.

9 G. Sion, *Suvenire contimpurane*, Bucureşti, 1888, p. 388. Informaţia constituie şi un argument în favoarea celor ce susţin ca dată a naşterii lui Alexandru Ioan Cuza anul 1820.

lui, cu excepția unei scurte perioade din anul 1827 cînd a fost numit pîrcălab de Galați. Apreciat de domnitor pentru serviciile aduse „stăpînirii și patriei din cruda sa vîrstă în feluri de trebuinți și nevoi a pămîntului cu toată sîrguința și credința“ [10] *el primi, la 20 ianuarie 1828, rangul de postelnic. Un exemplu edificator de felul cum știa să slujească interesele țării este raportul său din 20 ianuarie 1829, în calitate de ispravnic al ținutului Fălciu, către Divanul Împlinitor. În urma unui an secetos, cu o recoltă slabă, la care s-au adăugat și distrugerile provocate de lăcuste, Ioan Cuza intervenea pentru locuitori să li se asigure hrana și propunea să fie scutiți de mulțimea havalelelor* [11].

La 27 martie 1831 vicepreședintele Divanului Moldovei, Mircovici, comunica Obșteștii Adunări hotărîrea președintelui Divanurilor, Kisselev, de a fi schimbați ispravnicii de la ținuturile unde avuseseră loc tulburări pentru darea în straja pămîntească, cerînd totodată să-i prezinte 16 persoane, alese de Obșteasca Adunare, care să ocupe locurile vacante [12]. *Postelnicul Ioan Cuza, care se afla la Galați încă de la mijlocul anului 1830, fără să ocupe însă un post administrativ, la propunerea făcută de Obșteasca Adunare, la 28 martie 1831, fu înscris în fruntea listei celor 16 persoane, alături de postelnicul Ioan Jora, iar la scurt timp va fi numit pîrcălab al ținutului Covurlui* [13]. *Rămas definitiv în localitate, la începutul anului 1831 „cînd s-au rînduit pîrcălab“, Ioan Cuza era proprietarul moșiei Bărboși din ținutul Fălciu, avea o casă în Galați, „cinci magazale și alte binale în Iași“. Deci, după trei decenii de activitate în folosul statului, el administra cel mai important ținut al Principatului, după capitală, iar la trecerea unui an de la această numire, la 1 ianuarie 1832, era „întărit pe trei ani înainte“ în postul de pîrcălab, pe care îl ocupa și la finele anului 1834, dînd dovadă de o purtare „neprihănită“ și fiind „bun și vrednic în slujbă“* [14]. *Așa cum se arăta, la începutul anului 1832, în „Albina Românească“, cu ocazia numirilor de ispravnici, dregătorii aleși trebuiau să pună în aplicare prevederile Regulamentului Organic cu privire la organizarea economică, administrativă, edilitară a orașelor* [15]. *Dintre demersurile pîrcălabului Ioan Cuza, merită a fi subliniate mai ales cele care vizau obținerea regimului de porto-franco*

10 Arh. St. Iași, colecția „Documente“, P. 48/2, f. 35 v.
11 *Ibidem*, colecția „Litere“, dosar T/9, f. 410.
12 *Ibidem*, dosar P/210, f. 38, 41.
13 *Ibidem*, f. 45.
14 *Ibidem*, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, nr. 342, f. 27.
15 „Albina românească“, IV, 1832, nr. 3, p. 9.

pentru Galaţi,[16] *organizarea învăţămîntului, buna aprovizionare cu produse, asigurarea sănătăţii publice etc. Anul 1834 îi oferea prilejul de a-şi etala calităţile de bun administrator prin aducerea de grine de peste Dunăre pentru „indestularea Ţării de Jos“*[17]*. In acelaşi an, el intervenea energic şi eficace contra extinderii epidemiei de ciumă, fapt pentru care primea mulţumiri publice din partea Obşteştii Adunări*[18].

Aproape şase ani consecutiv, din martie 1831 şi pînă la 8 septembrie 1836, cînd era numit, prin decret domnesc, dat chiar din Galaţi, prezident al Judecătoriei ţinutului Covurlui, postelnicul Ioan Cuza a deţinut funcţia de pîrcălab. Decretul amintit menţiona că noua numire avea în vedere „vrednicia şi destoinicia“ fostului pîrcălab[19]*. Datorită poziţiei sociale şi a funcţiei de pîrcălab de Galaţi pe care o deţinea, Ioan Cuza fu ales, la 13 noiembrie 1832, deputat în Obişnuita Obştească Adunare din partea ţinutului Fălciu, pe timp de cinci ani, iar la 31 octombrie 1837 reales pentru a doua legislatură de cinci ani (1838—1843)*[20]*. In această calitate el a activat în comisia pentru verificarea sămii Vistieriei Moldovei pe anul 1837, alături de logofătul Grigore Ghica, vornicul Ştefan Catargi, vornicul Sandu Crupenschi şi postelnicul Gheorghe Sturza. Numirea s-a făcut la 26 ianuarie 1838, de către preşedintele Adunării, mitropolitul Veniamin, iar pe data de 2 februarie comisia prezenta deja un raport bine documentat*[21]*. Alături de ceilalţi membri ai Adunării Obşteşti, postelnicul Cuza semna actul oficial adresat Conservatorului Filarmonic din Iaşi, prin care Adunarea îşi exprima mulţumirea pentru înfiinţarea unui aşezămînt în care tinerii să se instruiască spre a putea întemeia un teatru românesc şi totodată regretul că în ultimul timp au încetat reprezentaţiile în limba naţională*[22].

După aproape un an de preşedinţie la Judecătoria Covurlui, la 25 octombrie 1837, respectiva instituţie raporta către Marea Logofeţie a Dreptăţii că postul de prezident a fost ocupat temporar de către un membru al judecătoriei, deoarece postelnicul Ioan Cuza fusese numit

---

16 Paul Păltănea, *Alexandru Ioan Cuza şi Galaţii*, în „Danubius", nr. 2—3/1969, p. 122; N. Iorga, *Contribuţii la istoria modernă a Galaţilor*, în „Analele Academiei Române", seria III, tomul XII, p. 231—255.
17 Arh. St. Iaşi, fond Vistieria Moldovei, tr. 485, op. IV—528, dosar 24, f. 824, 829; *ibidem*, tr. 644, op. 708, dosar 221, f. 1.
18 *Analele parlamentare ale României*, V/2, p. 529.
19 Arh. St. Iaşi, fond Tribunalul Covurlui, dosar 14/1836, f. 114.
20 D. Ivănescu, Virg. Isac, *op. cit.*, p. 527.
21 Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 467, f. 10—12.
22 *Ibidem*, dosar 416, f. 77.

iarăşi pîrcălab[23]. *Însă şi de această dată pentru scurt timp, pentru că în anul 1838 il întîlnim din nou semnînd actele Judecătoriei Covurlui în calitate de preşedinte*[24].

Rezultă din documentele cercetate, aşa cum se va vedea în continuare, că postelnicul Cuza n-a mai părăsit Galaţii decît temporar. În 1838, de exemplu, a fost numit preşedinte al Comisiei înscrierii locuitorilor din ţinutul Fălciu, el fiind deputatul acestui ţinut[25]. *Deşi a deţinut foarte mult timp diferite funcţii publice, dintre care unele foarte importante, el nu a încercat niciodată să-şi asigure o situaţie materială deosebită. Moşia Bărboşi, din ţinutul Fălciu, primită moştenire de la tatăl său, Neculai Cuza, o lăsa la rîndul său moştenire lui Alexandru Cuza, alături de casa şi „magazalele" pe care le poseda în momentul venirii sale la Galaţi şi pe care fiul său le mai păstra în 1851. Cîtă vreme a fost ispravnic la Fălciu şi Tutova, pîrcălab sau prezident la Covurlui, Ioan Cuza s-a remarcat în faţa concetăţenilor prin îndeplinirea corectă a atribuţiilor ce-i reveneau. Acelaşi lucru îl va face şi fiul său Alexandru, care va deţine, timp îndelungat, aceleaşi funcţii publice ca şi tatăl său.*

Postelnicul Ioan Cuza a avut doi fii, Alexandru şi Dimitrie[26]. *Cel mai mare dintre ei, Alexandru, s-a născut la 20 martie 1820 în oraşul Bîrlad. În privinţa anului naşterii, un document inedit din Arhivele Statului Iaşi vine să confirme această dată. Este vorba de o cerere pentru paşaport*[27], *din 16 mai 1854, scrisă în întregime de Alexandru Cuza, din care rezultă şi vîrsta petiţionarului.*

În legătură cu copilăria şi studiile viitorului domn, datele sînt puţine şi contradictorii. Potrivit obiceiului vremii, tinerii din familiile înstărite se pregăteau cu profesori particulari sau la pensionatele franceze. În perioada de care ne ocupăm, funcţiona la Iaşi, începînd de la 1 martie 1826, pensionul ex-ofiţerului Victor Cuénim[28], *a cărui*

---

23 *Ibidem*, fond Tribunalul Covurlui, dosar 27/1837, f. 11.

24 *Ibidem*, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1382, op. 1560, dosar 1166, f. 261 v.

25 *Ibidem*, fond Vistieria Moldovei, tr. 1316, op. 1488, dosar 225, f. 101 ; *ibidem*, condica nr. 1280 ; *ibidem*, fond Isprăvnicia ţinutului Fălciu, tr. 627, op. 689, dosar 301, f. 6.

26 În ce priveşte existenţa unei surori Sultana, avînd acelaşi nume cu mama celor doi fraţi, credem că este vorba de o confuzie a celor ce s-au ocupat de familia Cuza. Nicăieri nu apare în corespondenţa lui Cuza vreo relatare asupra acestei persoane. Iar soţia lui Mihai Jora, de care aminteşte C. C. Giurescu, în *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, Bucureşti, 1966, este Smărăndiţa, fiica Catincăi Negri, aceasta din urmă sora lui C. Negri.

27 A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza Vodă, 1859—1866*, în *Istoria românilor din Dacia traiană*, ediţia a III-a, vol. XIII—XIV, Bucureşti, f. a, p. 10 ; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 61—62 ; Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1795, f. 1310, 1311.

28 N. Cartoian, *Pensionate franceze din Moldova în prima jumătate a veacului al XIX-lea*, în *Omagiu lui Ramiro Ortiz*, Bucureşti, 1929, p. 67.

activitate se întrerupea în 1829 din cauza ciumei spre a fi reluată în 1830. Aici au învăţat V. Alecsandri, C. Vîrnav, Anastasie Panu, Mihalache Kogălniceanu şi probabil Alexandru Cuza. Spunem probabil, pentru că în înştiinţările cu privire la modul de pregătire a elevilor, pe care directorul pensionului le publica în „Albina Românească", nu apare numele lui Alexandru Cuza[29]. În acelaşi timp, un alt pension francez îşi începea activitatea în apropiere de Iaşi, la Miroslava, avînd ca elevi, printre alţii, pe fiii domnitorului Mihail Sturza, Grigore şi Dimitrie, şi pe Mihail Kogălniceanu. Funcţiona concomitent, tot în Iaşi, Gimnazia Vasiliană. La Galaţi, unde se afla familia postelnicului Cuza, exista un pension condus de Sachetti unde, după afirmaţia lui Teodor Codrescu, care îşi făcea studiile în această perioadă, ar fi învăţat şi Alexandru Cuza[30]. S-ar părea, din cele arătate pînă acum, că este varianta ce poate fi mai uşor acceptată, faţă de informaţiile existente în prezent, ce se referă la începuturile învăţăturii lui Cuza.

După pregătirea făcută în ţară, tinerii V. Alecsandri, Panaite Radu, pictorul Negulici, Alexandru Cuza şi vărul său Nicolae Docan, fură trimişi la Paris pentru a-şi trece bacalaureatul, după care urmau să se înscrie în una din universităţile sau şcolile tehnice ale Franţei. Cei amintiţi se aflau în grija lui Filip Furnarachi, grec din Hios, fostul secretar al marelui elenist Adamantius Coray. Plecarea spre Franţa[31] avusese loc la finele lunii iulie 1834, iar călătoria cu diligenţa durase 24 de zile, cu popas la Cernăuţi unde au întîlnit un nou tovarăş de drum, pe Nicolae Kreţulescu, care avea aceeaşi destinaţie[32].

Ajunşi în capitala Franţei, cei cinci moldoveni vor locui pe strada Notre Dame de Champs, împreună cu mentorul lor Filip Furnarachi. O relatare interesantă despre viaţa celor aflaţi la studii în străinătate ne-a rămas de la Ion Ghica, aflat şi el la Paris, pentru care întîlnirea cu tinerii moldoveni a constituit o adevărată „revelaţiune"[33]. La sfîrşitul anului 1835 Alexandru Cuza îşi trecea examenul de bacalaureat

---

29 „Albina românească", IV, 1832, nr. 7, p. 28.

30 Teodor Codrescu, *Uricarul*, vol. XIII, Iaşi, 1889, p. 377 ; *ibidem*, vol. XVI, Iaşi, 1891, p. 403 ; D. Ivănescu, *Teodor Codrescu*, în „Revista Arhivelor", nr. 1/1966, p. 213.

31 E. Rădulescu-Pogoneanu, *Viaţa lui V. Alecsandri*, Craiova, 1940, p. 36—37 ; Marta Anineanu, *Alecsandri, scrisori, însemnări*, Bucureşti, 1964, p. 244—245 ; V. Alecsandri, *Proză*, Bucureşti, 1966, p. 451.

32 Nicolae Kreţulescu, *Amintiri istorice*, în „Ateneul român", p. 526, 594—595 ; A. D. Xenopol, *Nicolae Kreţulescu, 1812—1900—1912*, în „Analele Academiei Române", mem. secţ. ist., seria II, tomul XXXIV, p. 726 ; G. Barbu, *Nicolae Kreţulescu*, Bucureşti, 1964, p. 21—22.

33 Ion Ghica, *Scrisori către V. Alecsandri*, Bucureşti, 1960, p. 85.

în litere, la Sorbona, obţinînd calificative lăudabile[34], *după care se înscrie la facultatea de drept. Se întoarce însă la scurt timp în ţară şi îşi continuă studiile împreună cu fratele său Dimitrie. Ultimul apare an de an, de la 1837 pînă la 1840, în matricolele Academiei Mihăilene din Iaşi ca elev la cursul gimnazial şi cursant în anul I de filosofie*[35].

O dovadă că fiii postelnicului Ioan Cuza aveau astfel de preocupări este cererea adresată de acesta, la 19 iunie 1837, hatmanului miliţiei moldovene, logofătul Teodor Balş, prin care solicita încadrarea lui Alexandru şi Dimitrie în slujba miliţiei, la cavalerie. Dar pentru că la acea dată cei doi tineri se îndeletniceau cu „învăţătura scolastică în principat"[36], *autorul cererii dorea ca aceştia să fie „păsuiţi de slujba la miliţie" pînă la terminarea studiilor. Cîteva luni după aceasta, la 11 septembrie, marele ştab al Curţii domneşti comunica Miliţiei pămînteşti primirea în rîndurile ei a lui Alexandru şi Dimitrie Cuza cu gradul de cadet. Miliţia, la rîndul ei, înştiinţa pe postelnicul Ioan Cuza, la 15 septembrie 1837, că fiii lui au fost primiţi în miliţie cu „păsuire de la slujba de front pînă la săvîrşirea cursurilor învăţăturilor matematice cu care se îndeletnicesc acum"*[37]. *Dintr-o cerere trimisă de postelnic aceleiaşi instituţii, la 16 septembrie 1837, rezultă că fiii săi îşi continuau deocamdată studiile în ţară, însă pentru „învăţături cît mai înalte... pentru înaintarea în ştiinţă cît şi pentru a se face patriei mai folositori" dorea să-i trimită la „Academiile din Paris"*[38]. *În acest scop era necesară eliberarea unor atestate de către Miliţie, pentru scoaterea paşapoartelor. Plecarea urma să se facă din portul Galaţi, prin Austria, spre Paris. În aceeaşi zi se elibera atestatul — doar pentru Alexandru Cuza, fratele său rămînînd în ţară — prin care se reconfirma scutirea temporară de slujba în cadrul Miliţiei pămînteşti şi se dădea recomandarea cuvenită pentru continuarea studiilor la Paris. Cum la întoarcerea în patrie, în 1836, Cuza făcuse cunoştinţă cu tinerii români aflaţi la studii în Viena şi în mod deosebit cu fraţii Hurmuzaki, după cum afirmă Eudoxiu în scrisoarea din 26 octombrie 1837 către Constantin Hurmuzaki, este de presupus că a folosit noul prilej pentru a-şi revedea prietenii, bucuros că poate oferi o sumă de bani pentru a sprijini pe unul dintre români („tine-*

34 Pompiliu Eliade, *Din arhivele Sorbonei*, în „Viaţa nouă", Bucureşti, anul I, nr. 10, 15 iunie 1905, p. 227.
35 Arh. St. Iaşi, fond Academia Mihăileană, dosar 2/1837, 2/1838, 3/1839, 4/1840.
36 *Ibidem*, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 285, f. 41.
37 *Ibidem*, f. 44, 46.
38 *Ibidem*, tr. 796, op. 906, dosar 1056, f. 9.

retul dacic", cum îi numea Eudoxiu) să-și termine studiile. Cu această ocazie tînărul Cuza îi destăinuie lui Eudoxiu Hurmuzaki intențiile sale cu privire la studii ceea ce ar explica afirmația acestuia din scrisoarea către fratele său: „tînărul Cuza pe care l-ai cunoscut aici iarna trecută și care a venit încoace pe Dunăre, va pleca în curînd la Paris ca student la științele războiului, de o săptămînă se află aici"[39]. Informație deosebit de importantă nu numai în ceea ce privește studiile lui Alexandru Cuza, dar și pentru cunoașterea legăturilor sale cu cercul vienez, dată fiind mai ales atmosfera de patriotism și înfrățire națională care domnea între compatrioții adunați în metropola austriacă din toate colțurile pămîntului românesc[40]. Cuza este, desigur, unul dintre primii români din Principate, înaintea lui M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, N. Bălcescu, I. Ghica, care a stabilit legături cu acest cerc.

Unele rapoarte[41] ale Consulatului francez din Iași, aflate în fondul Secretariatului de Stat al Moldovei, fac dovada că din noiembrie 1837 pînă în aprilie 1839 Cuza s-a aflat la Paris, în țară întorcîndu-se la 3 mai 1839. După cum se știe, în perioada 1834—1839 se aflau la studii in capitala Franței, cea mai mare parte dintre românii care aveau să constituie cercul revoluționar de la Paris, tineri pe care îi vom întîlni ulterior ca participanți la cele mai importante evenimente istorice din viața națiunii, printre ei aflîndu-se și Alexandru Cuza. Amintindu-și de acea epocă, V. Alecsandri o caracteriza astfel: „Pe plaiul străinătății trimișii din ambele principate dovedeau adevărul zicerii populare: sîngele apă nu se face! Ei se legau împreună la cea mai iuti vedere ca niște frați buni ce s-ar întîlni după ani mulți de despărțire; trăiau într-un loc încurajîndu-se la studii, ajutîndu-se la nevoi și deprinzîndu-se astfel la ideea mîntuitoare a Unirii românești"[42]. La puțin timp după întoarcerea lui Cuza în țară avea să fie descoperită „Conjurația confederativă" inițiată de comisul Leonte Radu, din care făcea parte și unchiul său Grigore Cuza[43].

In anii 1839 și 1840 au început să sosească în patrie tinerii plecați în străinătate: V. Alecsandri, C. Negri, N. Docan, C. Rolla, doi frați Cuciureanu, patru frați Rosetti ș.a. Intoarcerea lor din Franța și Germania s-a făcut simțită în societatea moldovenească, pentru că au adus

---

39 Arh. St. București, colecția „Hurmuzaki", dosar 316, f. 26.
40 Cornelia Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea națională, 1834—1849*, București, 1967, p. 34—79.
41 Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 632, f. 74, 81.
42 V. Alecsandri, *Nicolae Bălcescu*, în „Revista română", vol. II, București, 1862, p. 310.
43 *Hurmuzaki*, supliment I, vol. VI, București, 1895, p. 136.

cu ei, ne asigură însuşi V. Alecsandri, o „comoară preţioasă de idei noi şi de simţiri patriotice, comoară care nu întîrzie a răspîndi averile sale în generaţia cea jună de prin orcşe“ [44]. *Noile idei au intimpinat însă opoziţia boierimii reacţionare, care îi trata pe purtătorii lor, cu un anumit dispreţ, drept „bonjurişti şi duelgii“. Denumirea de „duelgii“ era într-o oarecare măsură justificată, pentru că în primii ani după reîntoarcerea de la studii „francezii“ şi „nemţii“ formau două tabere rivale, care îşi disputau întîietatea, din dorinţa de a face să predomine ideile aduse din ţările în care îşi făcuseră educaţia. Din acest motiv duelul, de cele mai multe ori provocat pueril, era la ordinea zilei. După întoarcerea din străinătate, la 3 mai 1839, Alexandru Cuza frecventează, ca şi ceilalţi tineri, societatea ieşeană, prezenţa lui în capitală fiind atestată pentru anii 1839—1841. Locuia, împreună cu vărul său Nicolae Docan, în casele căpitanului Eugen Alcaz, aghiotant al domnitorului Mihcil Sturza, unde i-a întîlnit, în iarna anului 1841, munteanul Ion Ghica, veche cunoştinţă de la Paris* [45]. *Nu scapă nici el prilejul de a se bate în duel cu unul dintre „nemţi“, C. Rolla. Într-o scrisoare din 2 aprilie 1841, adresată lui M. Kogălniceanu* [46], *Cuza îi cerea acestuia să-l secondeze în duelul amintit, mai ales că el însuşi îi făcuse destinatarului un serviciu asemănător. De altfel Cuza nu era un începător în acest domeniu. El primise lecţii de scrimă de la generalul Ménétrier, unul dintre foştii ofiţeri ai lui Napoleon I* [47].

Asemenea „dispute“ vor dispare curînd, precum ne asigură V. Alecsandri, unul dintre cei invitaţi să asiste la duelul dintre Cuza şi Rolla, la reconcilierea celor două tabere contribuind „timpul, relaţiile sociale din zi în zi mai strînse, comunitatea de aspirări către acelaşi viitor“ [48].

Nu există nici un dubiu că după venirea de la Paris, Alexandru Cuza s-a reintegrat în rîndurile armatei. Ca şi fratele său Dimitrie, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, V. Cîrlova şi ca mulţi tineri din acea vreme, el fusese atras de uniforma militară întrucît vedea în armată un mijloc de împlinire a idealurilor naţionale. N-a rămas însă în armată decît pînă la 8 februarie 1840, cînd a demisionat.

Înainte de a relata alte ştiri despre Alexandru Cuza, cîteva cuvinte referitoare la fratele său mai mic, Dimitrie, despre care se ştie foarte puţin. Născut în anul 1823, dată ce reiese din matricolele şcolare ale

---

44 V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 307.
45 Ion Ghica, *op. cit.*, p. 101.
46 Biblioteca Academiei, ms. 4085, nr. 53, f. 108.
47 „Iaşul“, nr. 4/1936, f. 68.
48 V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 312.

Academiei Mihăilene, acesta, ca şi fratele său mai mare, şi-a început de timpuriu învăţătura. In anul şcolar 1837—1838, la vîrsta de 14 ani, era înscris în anul II la cursul gimnazial şi se evidenţia prin bune şi foarte bune calificative la geografie, aritmetică, gramatica latină, franceză, şi „hronologie" [49]. *Tinăr „cu talent şi silinţă", cum era caracterizat de profesorii săi, după terminarea celor trei ani de gimnaziu el s-a înscris în anul I la filosofie (1839—1840), prezentîndu-se la examenele de logică, matematică şi franceză* [50]. *Studiile de filosofie aveau atunci o durată de doi ani, însă în anul şcolar 1840—1841 Dimitrie Cuza nu mai apare în matricolele Academiei. Lucru firesc, pentru că în acel timp el se afla la Paris unde tatăl său nădăjduia să-l vadă desăvîrşindu-şi studiile* [51].

După demisia din armată, prezenţa lui Alexandru Cuza într-o funcţie publică e atestată abia la începutul anului 1842, mai precis la 19 februarie, cînd în calitate de prezident al Judecătoriei Covurlui scria primele rezoluţii asupra unor procese în cercetare [52]. *Faptul că din prima zi a numirii sale Cuza ocupa postul de prezident şi nu de membru, ceea ce pentru cei 22 de ani ai săi era un lucru deosebit, ne face să credem că la Paris, în 1837, Cuza şi-a continuat studiile juridice, întrerupte de venirea în ţară. O cercetare atentă a lucrărilor pe care le rezolva în această calitate pune în evidenţă faptul că în toate situaţiile Cuza a urmărit respectarea legilor, indiferent de starea socială a celui în cauză, pretinzînd acelaşi lucru şi de la cei aflaţi în subordinea sa. Astfel, la 5 noiembrie 1842, el ordona unuia dintre privighetorii de ocol ca „fără întîrziere să urmeze potrivit poruncii ce i s-au dat" şi să trimită judecătoriei răspunsul după ce va poseda „vrednice dovezi" asupra problemei în cercetare* [53]. *Privighetorului ocolului Horincea, care dăduse spre rezolvare una dintre lucrările sale unei alte persoane, îi aducea la cunoştinţă, la 9 noiembrie 1843, că el este acel care trebuie să rezolve lucrarea iar dacă „în viitorime va mai urma asămine, să vor lua diosăbite măsuri"* [54]. *Şi cînd e vorba de*

---

49 Arh. St. Iaşi, fond Academia Mihăileană, dosar 2/1837, f. 38, 45, 114, 118 şi dosar 2/1838, f. 62, 72, 105, 122.
50 *Ibidem*, dosar 4/1840, f. 35, 39.
51 Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1455, f. 25—26, 145, 146. În perioada 14 octombrie 1841—1845 Dimitrie Cuza s-a aflat la Paris pentru desăvîrşirea studiilor. Tînăr cu înclinaţii spre studiu a murit în vîrstă de 27 ani, la 20 mai 1850, în urma unui accident. Întorcîndu-se la moşia Bărboşi, după o plimbare făcută cu fratele său Alexandru Cuza, a fost lovit de calul pe care călărise suferind o triplă fractură. Intervenţia tîrzie a medicului a fost fără efect („Gazeta de Moldavia", anul XXII, nr. 39 din 1 iunie 1850, p. 159).
52 *Ibidem*, fond Tribunalul Covurlui, dosar 35/1842, f. 1—2.
53 *Ibidem*, dosar 99/1842, f. 331.
54 *Ibidem*, dosar 78/1843, f. 181.

lucrările sale Cuza dă dovadă de aceeași corectitudine. Chiar de la inceputul activității de prezident el ia in primire principalele documente — jurnalele judecătoriei pe anul 1841 — soluționate de înaintașul său, le certifică și pune pecetea personală, inelară, avînd inițialele A.C., cu caractere latine. Atenția pe care o acordă muncii sale o dovedește și faptul că hîrtiile intrate la judecătoria pe care o prezida, poartă rezoluții detaliate și competente scrise de Cuza.

O notă aparte în activitatea desfășurată de Cuza la Judecătoria ținutului Covurlui o constituie simpatia evidentă față de cei nevoiași, față de țărănime. Pe jalba unor răzeși care se plîngeau împotriva postelnicului Zamfirachi Andoni, care le rășluise din pămîntul lor, moșia Slivna, Cuza punea la 19 martie 1842, următoarea rezoluție: „să se trimită în copie privighetorului, poruncindu-i-să a stăvili pe pîrît de la asămine întindere și asupriri“ [55].

Calitățile personale și zelul deosebit pe care il punea în îndeplinirea funcției sale, il convingeau pe vel logofătul Catargi, ministrul dreptății, să-l recomande, la 27 octombrie 1843, domnitorului Mihail Sturza pentru „destoinicia și sîrguința ce întrebuințează în această îndatorire“ [56]*, cerînd în același timp și un rang potrivit cu meritele sale. Intervenția aceasta a ministrului era justificată de constatările personale pe care Ștefan Catargi le făcuse în urma controlului întreprins la judecătoriile ținutale în iulie 1843, la Galați Cuza lăsîndu-i una dintre cele mai bune impresii* [57]*. Din rezoluția domnească pusă în aceeași zi pe recomandarea făcută de Catargi reiese că Mihail Sturza ii oferea rangul de agă, pe care Cuza avea să-l primească două luni mai tîrziu, prin decretul domnesc nr. 1893 din 10 decembrie 1843* [58].

În prima jumătate a anului 1844, în perioada martie-iulie, Cuza trimite către Marea Logofeție cîteva rapoarte, cerînd, în fiecare din ele, cîte un concediu. Ele trebuie raportate, după dată, la două evenimente din acest an. Primul, este căsătoria lui Alexandru Cuza, la 30 aprilie 1844, cu Elena Rosetti. Al doilea, cauzat de plecarea sa și a soției sale, în urma cererii din 10 iulie 1844, la băile din Odesa [59]*. În legătură cu primul eveniment, merită amintit gestul caracteristic al lui Alexandru Cuza de a refuza țiganii robi trecuți în lista dotală a soției sale, fiind astfel printre primii care acceptă hotărîrea Adunării Obștești,*

55 *Ibidem*, dosar 99/1843, f. 246 v.
56 *Ibidem*, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. IV—1994, dosar 94, f. 140.
57 *Ibidem*, tr. 1756, op. I—1990, dosar 38, f. 211.
58 *Ibidem*, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1561, f. 356—359.
59 *Ibidem*, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. V—1994, dosar 215, f. 275.

din 31 ianuarie 1844, de dezrobire a țiganilor de pe moșiile domnești și mănăstirești și depășește în mod practic limitele ei.

La 9 iulie 1845, Departamentul Dreptății făcea cunoscut Postelniciei o nouă cerere a lui Cuza prin care, invocînd „neapărata trebuință de a merge peste hotar, la Odesa, pentru facire de feredei", solicita eliberarea pașaportului respectiv[60]. Două zile mai tîrziu, la 11 iulie 1845, Postelnicia elibera pentru Cuza, soția sa și un servitor pașapoartele cerute, trimițîndu-le numaidecît Consulatului rus pentru viză[61]. Înainte de plecare, la 10 iulie 1845, Teodor Rășcanu, viitorul secretar al „Asociației patriotice" și prieten cu Alexandru Cuza, dădea chezășie că-l va reprezenta în pricinile de judecată sau în „alte pretenții ci s-ar arăta asupră-i" pînă la întoarcerea de la Odesa[62]. Este un indiciu că Alexandru Cuza întreținea deja legături cu membrii activi ai „Asociației Patriotice". Afirmația e întărită și de scrisoarea lui Cuza, din 9 iunie 1846, către Iordachi Lambrino din Bîrlad, căruia îi comunică în mod detaliat o serie de informații privind acțiunea de urmărire a membrilor „Asociației patriotice" sau arestarea lor din ordinul domnitorului Mihail Sturza[63]. Cu o zi înainte Alexandru Cuza se întîlnise cu C. Virnav și cu V. Alecsandri, care tocmai sosea la Galați de la moșia Mînjina a prietenului său C. Negri și se îndrepta spre Paris, și fac împreună o călătorie pe Dunăre[64]. Cam în același timp se îndreptau spre Paris, unde activa „Societatea studenților români", N. Bălcescu, C.N. Filipescu, C. Negri, Vasile și Iancu Alecsandri și aproape imediat Alexandru și Elena Cuza, care urmau, ca și Alecsandri, ruta constantinopolitană[65]. Acest exod al revoluționarilor moldoveni și munteni spre capitala Franței se datora în mare parte acțiunilor represive întreprinse de guvernele celor două țări. Aici ei vor desfășura o vie activitate revoluționară în cadrul legal al „Societății studenților români", printre membrii ei numărîndu-se și Dimitrie Cuza, și în același timp vor ține o strînsă legătură cu cei rămași în țară unde, afirmă Alecsandri, „se produsese o mare mișcare de idei atît în Valahia cît și în Moldova. Sentimentele de naționalitate și independență își făceau drum prin toate mijloacele"[66].

După întoarcerea din străinătate, în corespondența lui Cuza cu Iordachi Lambrino se comentează, din nou, situația membrilor „Asocia-

---

60 *Ibidem*, colecția „Documente", P. 529/73.
61 *Ibidem*, P. 529/72.
62 *Ibidem*, P. 529/71.
63 *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, București, 1960, p. 46—47.
64 Marta Anineanu, *op. cit.*, p. 207.
65 Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1561, f. 356—359.
66 Marta Anineanu, *op. cit.*, p. 155.

ției patriotice". Astfel, în scrisoarea din 16 octombrie 1846, trimisă din Galați, Cuza îi spunea: „Am văzut cu durere tot ceea ce mi-ai scris în legătură cu acest biet Rășcanu și tovarășii săi. Dar după ploaie iese soarele și mai bine mai tîrziu decît niciodată" [67]. *Amănunte interesante despre membrii acestei asociații, de care Alexandru Cuza nu era străin, se găsesc, mai ales, în scrisoarea lui Grigore Cuza din 20 ianuarie 1847 adresată lui Teodor Rășcanu aflat, în urma fugii sale, la Paris. Sînt menționați toți cei ce au participat și situația lor* [68]. *Th. Sion și Tucidide Durmuz fuseseră arestați, Vasile Mălinescu se mai afla în închisoarea Departamentului Criminalicesc, Tudorachi Gheorghiu din Galați și Costachi Racliș erau încă reținuți în închisoarea cazarmei din Iași, Grigoraș Carp ridicat de la moșia sa, iar Nicolae Istrati purtat de la Iași la Galați apoi la Rișca și exilat la Slatina. Măsurile represive luate de domnitor s-au finalizat prin „schingiuirea ce au suferit îndestui oameni de la Holmu — afirmă Grigore Cuza — jăfuirile ce s-au făcut, felurite și toate grozave, bătăi cumplite și închisoare"* [69]. *Demne de interes sînt și legăturile acestor membri, reflectate în scrisoare, cu Societatea studenților români din Paris.*

Să menționăm și faptul că ultimele acte subscrise de Cuza la Judecătoria ținutului Covurlui [70] *sînt din 28 septembrie 1845. În urma demisiei sale, funcția de președinte a fost preluată de unul din subalternii săi, I. Fote, care semna în locul său, începînd cu data de 1 octombrie 1845.*

În 1847 aveau loc o serie de tulburări cauzate de falsificarea, din ordinul domnitorului, a alegerilor de deputați pentru Adunarea Obștească a Moldovei, printre cei omiși de pe listele de alegători fiind și Alexandru Cuza [71]. *Aceste manifestări îndreptate împotriva modului de guvernare a lui Sturza au luat amploare mai ales la Bîrlad, printre cei implicați aflîndu-se prietenul lui Cuza, Iordachi Lambrino, clucerul Mihăiță Ștefănescu și Simion Bontăș. În urma anchetei efectuată din dispoziția Departamentului din Lăuntru s-a constatat că cei trei au exprimat „cuvinte hulitoare chiar asupra persoanei prea înaltului domn... atît pe ulițele tîrgului, în casele amploaiaților cît și a*

---

67 Biblioteca Academiei, S $\frac{13(2)}{LXXV}$
68 Arh. St. Iași, colecția „Documente", P. 432/219.
69 *Ibidem.*
70 *Ibidem*, fond Tribunalul Covurlui, dosar 5/1845, f. 36.
71 *Ibidem*, fond Isprăvnicia Fălciu, tr. 1339, op. 1521, dosar 99, f. 98.

particularnicelor fețe"[72]. *Se pare că de această atitudine nu erau străini nici Iorgu Radu, Iordachi Gane și Iancu Avrămescu, toți din Bîrlad.*

E cunoscută activa participare a lui Alexandru Cuza la evenimentele din martie 1848 de la Iași. Prezența sa în capitala Moldovei este atestată în dese rînduri în lunile premergătoare evenimentelor din primăvara lui 1848. Aflat în rîndul celor adunați la hotelul Petersburg, a semnat petiția program cu cele 35 de puncte și a fost în fruntea celor strînși în casa Mavrocordat care au îndrăznit să opună rezistență armatei trimise de M. Sturza. Datorită lui Gh. Sion ne-au rămas memorabilele cuvinte cu care Cuza a încercat să-și încurajeze tovarășii de luptă în fața represorilor: „Dar, fraților! Să murim! Dar, să ne pregătim ca să murim. Cu moartea noastră trebuie să deschidem un viitor nației noastre vrednic de mărirea trecutului strămoșilor noștri. Români! Astăzi toate națiile învie, trebuie să învie și a noastră" [73].

Cuza a făcut parte din grupul celor treisprezece revoluționari socotiți drept cei mai periculoși adversari pentru regimul despotic al lui M. Sturza și din acest motiv trebuiau predați turcilor. După o întreagă odisee de la Iași la Galați și de aici pe Dunăre pînă la Măcin, șase din grupul celor treisprezece reușesc, cu ajutorul Elenei Cuza și a soției lui Iorgu Ghica, să înșele vigilența paznicilor și să se refugieze la viceconsulul englez de la Brăila, printre ei aflîndu-se și Alexandru Cuza. De aici, în noaptea de 3 aprilie 1848, au trimis o scrisoare consulului austriac de la Galați, I. C. Huber, în care i-au explicat situația lor critică „fiind vorba de nu mai puțin decît împușcarea lui Moruzi și A. Cuza" — cei doi fuseseră răniți în ciocnirea care a avut loc în casa Mavrocordat — și i-au cerut „dacă este posibil", ca vaporul cu aburi austriac să-i primească pe bord la Brăila și să le acorde sprijin împotriva „unor eventuale cercetări întreprinse de guvernul moldovean sau muntean" [74]. *Cu ajutorul unor pașapoarte pentru Ungaria, Austria, sau Germania intenționau să se poată refugia căci nu aveau de gînd să se întoarcă „în condițiile existente în această țară a samavolniciei pe care o numim patrie"* [75]. *A doua zi o nouă scrisoare adresată lui Huber îl informa că o primă încercare a celor șase revoluționari moldoveni de a părăsi portul Brăila, cu ajutorul vaporului austriac, a eșuat din cauza supravegherii permanente din partea „guvernului local". În urma sfatului pe care l-au primit de la cei care le-au dovedit „simpatia lor*

---

72 *Ibidem*, fond Secretariatul de Stat, dosar 1634, f. 1; *ibidem*, dosar 1631; Gh. Ungureanu, *Frămîntări premergătoare mișcării de la 1848 în Moldova*, în „Studii", nr. 3/1958, f. 70—71.

73 *Anul 1848*, vol. I, București, 1902, p. 225.

74 Biblioteca Centrală Universitară Cluj, colecția „Manuscrise", sertar 156/1 (a).

75 *Ibidem*.

sinceră" ei au hotărît să aştepte pînă „Argusul va adormi" [76]*. Tot în aceste zile Dimitrie Cuza, care strîngea oameni pentru a-şi salva fratele, a fost arestat, la moşia Bărboşi, împreună cu un alt participant la revoluţie, Costachi Moruzi.*

În acest timp în Moldova ofisurile domneşti trimise isprăvniciilor, garnizoanelor militare şi locurilor de trecere, ordonau întărirea pazei graniţelor cu slujitori şi mazili, oprirea intrării în ţară a celor proscrişi şi arestarea lor [77]*. Cuza şi ceilalţi revoluţionari reuşesc să plece de la Brăila cu vaporul „Frantz" de la bordul căruia, la 22 aprilie 1848, îi scria lui Huber spre a-i mulţumi, în numele tovarăşilor săi, „pentru toate îngrijirile pe care căpitanul acestui vapor", în urma recomandării consulului, le avea pentru el* [78]*. La Giurgiu s-au întîlnit cu Iancu Alecsandri, C. Negri şi Alecu Russo, care nu reuşiseră să intre în ţară, şi împreună au continuat călătoria pe Dunăre. Ajunşi în Banat, Manolache Costachi Epureanu, Zaharia Moldovanu, Lascăr Rosetti, Alecu Moruzi şi cu cei trei întîlniţi la Giurgiu s-au îndreptat spre Lugoj, iar Alexandru Cuza şi Vasile Cantacuzino au plecat la Pesta* [79]*. De aici Cuza a izbutit să ajungă în Transilvania, unde revoluţia era în plină desfăşurare, luînd parte la impresionanta întrunire din 3/15 mai de la Blaj* [80] *şi ascultîndu-i pe tribunii revoluţiei, după care s-a îndreptat spre Viena. În capitala austriacă, tocmai se desfăşura, la 15 mai 1848, demonstraţia maselor populare împotriva hotărîrii guvernului de a desfiinţa Comitetul studenţesc şi garda naţională, demonstraţie căreia — martor ocular — Cuza i-a înţeles semnificaţia: „Am văzut la Viena, declara el, o adevărată revoluţie"* [81].

Conform înţelegerii avute cu ceilalţi compatrioţi pe cîmpia Blajului, va lua şi el drumul Cernăuţilor, de unde, la 25 mai, îi scria lui Lambrino că s-a refăcut în urma rănilor primite „în asasinatul din casa Mavrocordat" [82]*, dar era îngrijorat de lipsa ştirilor despre soţia sa, pe care o aştepta în Bucovina. Către acelaşi Lambrino se adresa, din Galaţi, Elena Cuza, informîndu-l la 22 mai 1848, de sosirea în Moldova a comisarului Talaat — Efendi „însoţit de Mussurus, rudă a lui Vogoride şi creatură a diavolului, adică a lui Mihai Pungaşul (Mihai Sturza) cum l-ai poreclit tu"* [83]*. Ea era conştientă că venirea*

---

76 *Ibidem*, sertar 156/1 (b).
77 Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 804, f. 1.
78 Biblioteca Centrală Universitară Cluj, colecţia „Manuscrise", sertar 157/9.
79 Silviu Dragomir, *Studii şi documente*, vol. III, p. 16.
80 George Bariţiu, *Părţi alese din istoria Transilvaniei. Pe două sute de ani în urmă*, vol. II, Sibiu, 1890, p. 569.
81 Arh. St. Bucureşti, Achiziţii noi, MMDCCLXXIV/2.
82 *Ibidem*.
83 N. Corivan, *Preciziuni în legătură cu revoluţia de la 1848*, în „Arhiva românească", IX, 1943, p. 42—43.

acestuia în țară nu va îmbunătăți soarta celor din „partidul nostru", a celor exilați, singura speranță rămînea tot în „inimile nobile și mîndre ale moldovenilor noștri". În timpul exilului, Alexandru Cuza a avut un important rol în toate acțiunile întreprinse de Comitetul revoluționar moldovean, din conducerea căruia făcea parte alături de C. Negri, Zaharia Moldovanu, V. Alecsandri. Din însărcinarea comitetului, M. Kogălniceanu a publicat la Cernăuți broșura „Dorințele partidei naționale în Moldova", un program de revendicări sociale și politice în care sînt amplificate principalele idei din „Proclamația de la Islaz" și „Prințipiile noastre pentru reformarea patriei".

În același timp a existat o strînsă legătură cu cei aflați în țară, membri ai „Comitetului revoluționar din Iași" în conducerea căruia se afla și viitorul domn Grigore Al. Ghica, pentru organizarea unor acțiuni comune. Din Cernăuți au fost trimiși la Frankfurt, Viena și Paris reprezentanți ai comitetului pentru a pleda cauza revoluției române.

Relații foarte strînse au existat între reprezentanții acestui comitet și cei ai revoluției din Țara Românească și Transilvania. În Bucovina au sosit Gheorghe Bariț, Timotei Cipariu, Aron Pumnul. Obiectul principal al discuțiilor purtate de revoluționarii români îl constituia viitorul țărilor lor pe care îi vedeau realizat prin unitatea politică a tuturor românilor. Așa cum observa și Nesselrode, ministrul de externe al Rusiei, „boierii moldoveni refugiați în Bucovina pregăteau o răscoală, al cărui rezultat trebuia să fie, ca și în Valahia, asasinarea sau expulsiunea hospodarului, răsturnarea ordinei stabilite și unirea celor două Principate într-un singur stat" [84]*. Pentru același ideal, al unirii, toasta C. Negri, la 27 decembrie 1848, în mijlocul emigranților și a studenților români aflați la Paris* [85]*.*

Tot cu ajutorul emigranților aflați la Cernăuți au reușit frații Hurmuzaki să tipărească publicația „Bucovina" în paginile căreia și-au dat întîlnire intelectualii celor trei țări românești.

Atît de zbuciumata vară a anului 1848 a adus în Moldova și o epidemie de ciumă, teribil flagel căruia avea să-i dea obolul și familia Cuza; postelnicul Ioan Cuza, care se afla la Iași pentru a interveni în favoarea intereselor țării pe lîngă Talaat-Efendi, se îmbolnăvește

---

84 Dimitrie Onciul, *Ideea latinității și a unității naționale*, în „Revista istorică", V, 1919, nr. 8—10, p. 157.

85 A. Papadopol-Calimah, *Amintiri despre Costache Negri*, în „Revista nouă", anul II, nr. 9, p. 321.

și moare la 17 iunie[86]*. Vestea l-a copleșit pe Alexandru Cuza, „căci nu mai știu unde mi-i capul, de citva timp atitea mi s-au întîmplat încît adesea îmi pierd judecata", se plîngea el*[87]*, și faptul acesta, împreună cu grijile născute dintr-o situație materială precară și din necesitatea de a se despărți de soția sa, care sosise la Cernăuți, constituie motivul principal al corespondenței din iunie — august 1848 cu apropiatul său prieten Lambrino.*

Despre peregrinările lui Cuza în străinătate aflăm știri mai ales din corespondența pe care Elena Cuza, revenită în țară, o poartă cu același Lambrino, căruia, la 12 august 1848, îi scria: „Iată 15 zile de cînd sînt departe de Alexandru,... lipsa de bani m-a silit la aceasta fără voia mea. El a plecat la Viena și dumnezeu știe dacă-l voi mai putea revedea în iarna aceasta"[88]*. Trei zile mai tîrziu, la 15 august, ținea să-l anunțe pe același că „Alexandru este nevătămat și se găsește în acest moment la Pesta"*[89]*.*

La începutul lunii octombrie, o parte dintre emigranții de la Cernăuți se găseau la Viena, printre ei aflîndu-se și Cuza care sosise de la Paris. „Grăbindu-se" să-i spună lui Lambrino, la 3 octombrie, că „Alexandru a fost la Paris și acum se află la Viena", Elena Cuza îl mai înștiința că revoluționarilor moldoveni deportați la Constantinopol li s-a permis intrarea în țară. În această situație era și vărul lor Ioan Cuza, participant la evenimentele din martie. În schimb, despre ceea ce se întîmpla în Țara Românească nu-i putea comunica nimic, pentru că „legăturile dintre Moldova și Valahia sînt întrerupte"[90]*. Împreună cu Vasile Ghica, Emanoil Costachi Epureanu și alți compatrioți, Cuza ia parte la „nenorocitele evenimente ale revoluției din 6 octombrie"*[91] *din Viena, după care pleacă la Cernăuți, pentru a se întîlni cu soția sa. „Eu am venit la Cernăuți, prea iubita mea mamă, — scria Cuza, la 22 octombrie, Ecaterinei Rosetti — cu unica intenție de a mă întîlni cu Elena, căreia i-am scris de aici și care, prin tăcerea sa asupra cauzei întîrzierii de a veni să mă întîlnească, îmi dă cele*

---

86 Arh. St. Iași, colecția „Stare civilă", mitrici, biserica Sf. Spiridon din Iași, f. 66 v. — 67; Gh. Sion, *op. cit.*, p. 349.
87 Arh. St. București, Achiziții noi, MMDCCLXXIV/3.
88 Biblioteca Academiei S $\frac{7(9)}{LXXVI}$
89 *Ibidem*, S $\frac{7(1)}{LXXVI}$
90 *Ibidem*, S $\frac{7(10)}{LXXVI}$
91 *Ibidem*, S $\frac{18(8)}{LXXV}$; Gh. Sion, *op. cit.*, p. 368.

mai cumplite nelinişti" [92]. *Era explicabilă însă această întîrziere a Elenei Cuza, dacă avem în vedere dificultăţile materiale cărora trebuia să le facă faţă. In scrisoarea adresată lui Lambrino, la 18 octombrie, ea se plîngea de situaţia „nenorocită" în care se afla, pentru că „Alexandru s-a întors la Cernăuţi" şi ea nu se putea duce să-l vadă „din lipsă de bani"* [93]. *Depăşind aceste momente critice, Elena a reuşit, la începutul lunii noiembrie, să plece totuşi la Cernăuţi iar de acolo, în scurt timp, împreună cu Alexandru Cuza avea să-şi continuie călătoria spre capitala Austriei, unde vor sta mai bine de două luni.*

La sfîrşitul lunii septembrie printr-un ofis domnesc Mihai Sturza a făcut cunoscută intenţia sa de a permite intrarea în ţară a exilaţilor aflaţi dincolo de graniţele Moldovei cu obligaţia de a renunţa la orice activitate revoluţionară, a se stabili la moşiile lor sau a părinţilor şi li se interzicea orice întîlnire sau corespondenţă [94]. *Cînd au luat cunoştinţă de dorinţa domnitorului emigranţii moldoveni aflaţi în Bucovina şi-au prezentat public, printr-o declaraţie, atitudinea lor demnă care nu admitea compromisul. „Ori cît de dorită să ne fie întoarcerea în iubita Moldovă, — se arăta în declaraţia din 8 noiembrie 1848 semnată de C. Negri, A. Cuza, M. Kogălniceanu ş.a. — noi nici vroim, nici putem să o datorăm unei iertări, pe care Măria Sa, după Reglement, nu poate să o deie decît celor judecătoreşte dovediţi. Noi, vinovaţi însă nu ne cunoaştem, căci nici un tribunal legiuit nu ne-au hotărît de asemene"* [95]. *Poziţia lor a avut ca rezultat imediat intervenţia domnitorului, prin intermediul fiului său Dimitrie Sturza, comandantul Miliţiei Moldovei, care a ordonat şefilor de unităţi şi a punctelor de graniţă să interzică intrarea în ţară a 22 de revoluţionari în frunte cu Alexandru Cuza* [96].

Ca şi ceilalţi exilaţi, Cuza era preocupat de întoarcerea în patrie. O parte din ei plecaseră deja de la Viena şi Paris către Constantinopol. N. Ghica se afla în drum spre ţară, Alexandru Rosetti, Alecu Russo şi Alexandru Cuza erau pe punctul de a părăsi capitala Austriei [97]. *De altfel întreaga corespondenţă pe care Elena Cuza o poartă cu mama sa, Ecaterina Rosetti, în această perioadă avea ca motiv principal posibilitatea de reîntoarcere în ţară a soţului. La 23 decembrie 1848, de*

---

92 *Ibidem.*

93 *Ibidem*, S $\frac{7(2)}{\text{LXXVI}}$

94 Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. 2009, dosar 159, f. 181.

95 *Anul 1848 în Principatele Române. Acte şi documente*, Bucureşti, 1904, tomul V, p. 389.

96 *Ibidem*, p. 406.

97 Arh. St. Bucureşti, colecţia „Hurmuzaki", dosar 16, f. 39—39 v.

la Viena, o întreba dacă „putem spera ca soțul meu să poată să se întoarcă curînd în țară“ [98]*, iar la începutul lui ianuarie 1849, din Paris, își manifesta neliniștea față de situația existentă ce periclita reîntoarcerea*[99]*. La începutul lui februarie 1849 Mihail Kogălniceanu, Vasile Cantacuzino, Alexandru Cuza și soția sa se aflau în Franța, desigur spre a apăra cauza revoluției. Se pare însă că insistențele lor n-au avut ecoul scontat, de vreme ce Kogălniceanu afirma, la 6 februarie, că „franțujii au alte cele de făcut decît de a se ocupa de noi“* [100]*. Lipsiți de bani și „trăgînd pe dracul de coadă“, singura soluție era să „plece la Constantinopol“* [101]*, unde Alexandru Cuza trebuia să mai rămînă o perioadă de timp, iar Elena să revină la Galați. Deocamdată Constantinopolul era singurul loc potrivit, observa Alexandru Cuza, în scrisoarea din 11 martie 1849 către Ecaterina Rosetti, pentru că „evenimentele, departe de a se îmbunătăți, încurcîndu-se pe zi ce trece și pregătindu-ne un război“, agravau „dificultatea comunicațiilor între țările noastre și restul Europei“* [102]*. La aceasta se adăuga situația, deloc liniștitoare, existentă în Principate, îndeosebi în Țara Românească, unde în aprilie 1849 un nou val de arestări efectuate în județele Romanați și Teleorman s-a soldat cu condamnarea la închisoare a unsprezece revoluționari. Știrea o neliniștea pe Elena Cuza pentru că, îi comunica lui Lambrino, „îmi dă mari griji pentru Alexandru“* [103].

La Constantinopol Cuza îl aștepta pe bunul său prieten Lambrino cu dorința de a afla cît mai multe vești din țară. Înainte de a-l vizita pe Cuza, Lambrino era înștiințat de soția acestuia, la 12 iunie 1849, că în carantina din Galați sosiseră deja „doi turci însemnați, purtătorii numirii lui Grigore Ghica“ [104]*. Era cel mai bun indiciu că se apropia clipa revenirii în patrie a celor exilați. Dar înainte de a păși pe pămîntul patriei, Cuza a avut plăcerea revederii cu Iordachi Lambrino și soția sa, Elena Cuza, ultima plecată din Galați spre Constan-*

---

98 Biblioteca Academiei, S $\frac{9(23)}{LXXVI}$

99 *Ibidem*, S $\frac{9(24)}{LXXVI}$

100 Arh. St. București, colecția „Hurmuzaki", dosar 360, f. 71—72.

101 Biblioteca Academiei, S $\frac{9(25)}{LXXVI}$

102 *Ibidem*, S $\frac{18(9)}{LXXV}$

103 *Ibidem*, S $\frac{7(8)}{LXXVI}$

104 *Ibidem*, S $\frac{7(4)}{LXXVI}$

tinopol la 25 iunie 1849[105]. *Cuza se întoarce în țară la 8 iulie 1849, peste puțin timp sosea de la Constantinopol noul domnitor, Grigore A. Ghica, adept al unor principii liberale și susținător al Unirii*[106]. *În timpul domniei acestuia Cuza ocupă, succesiv, posturile de președinte al Judecătoriei Covurlui, director al Minis'erului de Interne și pîrcălab al ținutului Covurlui.*

Ocupîndu-se de organizarea Moldovei, după venirea ca domnitor a lui Grigore A. Ghica, ziarul „Bucovina", din 16 septembrie 1849, remarca, cu rezervele de rigoare față de perioada scurtă a noii domnii, că în administrația țării mai activează destule nulități pe cînd „persoane ca Alecu Cuza, Panu ș.a. a' căror frumos trecut dă așa de frumoase speranțe pentru viitor"[107] *nu ocupau nici o funcție publică. Revenind asupra acestei situații în numărul său din 14 octombrie 1849 amintita publicație acorda un spațiu mai mare persoanei lui Cuza pe care îl caracteriza ca un „june de la a căruia talente și capacitate se așteaptă mult, care a cîștigat drepturi necontestabile în opinia publică", dar îi reproșa hotărîrea de a se retrage cu totul de la „serviciile patriei"*[108]. *Cu toate acestea Cuza este numit prezident al Judecătoriei Covurlui la începutul lui octombrie 1849, dată la care comunica viceconsulului britanic din Galați că judecătoria nu rezolvă problemele administrative ale supușilor străini, instituția care se ocupa de aceste chestiuni fiind Pîrcălăbia*[109], *iar ziarele timpului, din care amintim „Jurnalul de Galați" și „Journal de Bucarest", comentau numirea lui Cuza în acest post. Ultimul dintre ele informa pe cititori că această numire a fost primită favorabil de locuitorii orașului Galați*[110]. *Cu atît mai mult cu cît „publicul de aici — susține autorul articolului — își va aduce aminte de timpul cînd au mai ocupat acest post (Cuza) și nu ne va contrazice că pe lîngă cunoștințe întrunește zelul pentru binele comun, activitate în îndatorire, dreptate în hotărîre". Explicația reală a numirii sale era dată de directorul Departamentului Dreptății, care-l caracteriza pe Cuza cu următoarele cuvinte: „o față prețuită de cîrmuire și de obște pentru însușirile ce poartă"*[111].

După primirea postului de prezident Cuza ia o serie de măsuri ce vizau în primul rînd rezolvarea urgentă a numeroaselor plîngeri tri-

---

105 Arh. St. Iași, fond Divanul Ad-hoc, dosar 814, f. 281 v.
106 *Ibidem*, fond Comitetul Sănătății, tr. 1434, op. 1634, dosar 514, f. 150 v. — 151.
107 „Bucovina", nr. 30 din 16 septembrie 1849.
108 *Ibidem*, nr. 34 din 14 octombrie 1849.
109 Arh. St. Iași, fond Tribunalul Covurlui, dosar 61/1849, f. 266.
110 „Journal de Bucarest", I, 1849, p. 259.
111 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. V—1994, dosar 1117, f. 62.

mise Judecătoriei Covurlui. În rapoartele înaintate Departamentului Dreptății el explică în mod detaliat situația existentă la Judecătoria Covurlui. Numărul restrîns de salariați, în raport cu avalanșa de lucrări, a determinat pe Cuza să angajeze alți „doi scriitori", plătiți de el și de membrii judecătoriei, din dorința de a rezolva la timp toate problemele ce reclamau competența acelei instituții[112]. *Inițiativa lui Cuza nu găsește ecou la forurile superioare. Dimpotrivă, chiar angajaților permanenți ai judecătoriei li se refuză satisfacerea unor doleanțe, iar mai multe rapoarte ale lui Cuza, din august-noiembrie 1850, către Departamentul Dreptății, anunță intenția acestora de a părăsi posturile pe care le ocupau*[113].

Foarte intransigent se arăta Cuza mai ales atunci cînd nerespectarea legilor atingea pe țărani. Maiorul Panaite Pavlov, fost asesor al Judecătoriei Covurlui, plecase din slujba pe care o deținea, luînd cu sine un număr important de lucrări ale împricinaților. Cu toate intervențiile lui Cuza către Pîrcălăbia Galați și Departamentul Dreptății, maiorul Pavlov n-a restituit dosarele luate în mod ilegal. Din raportul trimis Departamentului Dreptății, la 24 noiembrie 1849, aflăm că aceste insistențe ale lui Cuza se datorau mai ales faptului că „acele acte sînt de fire răzășești și giudecătoria să găsăști plină și încungiurată de mulțimea acelor ce cu o simțitoare cheltuială și struncinare, vin de pe la locuințăle lor din ținut, cerînd punirea la cale fără a se putea regula nimic"[114]. *În cele din urmă Cuza apelează la Departamentul Dreptății, în speranța că acest for va rezolva definitiv problema dosarelor luate de maiorul Panaite Pavlov. Raportul — din care cităm cîteva rînduri — e un model de felul cum privea Cuza rostul misiunii sale și cum înțelegea să ia apărarea țărănimii: „iar gios iscălitul odată cu așteptarea regularisilor ci s-au cerut prin nenumărate rapoarturi, în diosăbite nevoi, cu răspect aduci la cunoștința acelui cinstit Departament că o mai multă întîrzieri, pi di o parti discreditează pe tot ramul giudecătoresc, îndeamnă nerespectarea pravililor și a regulilor prescrisă, iar pi di altă diznădăjduiești pe împricinați, încît cu păreri di rău mă văd nevoit, împotriva celei mai vii dorinți de a sluji, să părăsesc funcțiile ce-mi incredințați în asăminea condiții"*[115]. *Nu e exclus ca o situație similară să-l fi hotărît pe Cuza să demisioneze în februarie 1851 din postul de prezident al Judecătoriei ținutului Covurlui.*

---

112 *Ibidem*, dosar 1006, f. 71.
113 *Ibidem*, tr. 1756, op. III—1992, dosar 14, f. 408—410, 449.
114 *Ibidem*, tr. 1756, op. V—1994, dosar 1006, f. 89.
115 *Ibidem*, f. 75, 78.

După cum se știe, la 15 februarie 1851 Alexandru Cuza a fost numit director al Ministerului de Interne. Informația ne-o dă publicația „Zimbrul“ [116], la care se adaogă și alta de arhivă, din care rezultă că predecesorul său, vornicul Scarlat Rosetti, a funcționat [117] pînă la 15 februarie 1851. Cu toate acestea „Gazeta de Moldavia“, citînd „Buletinul Oficial“, anunța că Alexandru Cuza, președinte al Judecătoriei Covurlui, a fost numit, la 21 februarie 1851, director al Departamentului Trebilor din Lăuntru [118]. În această calitate Cuza a obținut o serie de realizări care i-au adus aprecierile superiorilor, in frunte cu domnitorul Grigore A. Ghica. Una dintre primele probleme de care s-a ocupat după numire, dovedind că n-a uitat timpul cînd fusese militar, privea organizarea și aprovizionarea unor unități militare din Moldova [119]. In interval doar de cîteva zile (10—17 martie 1851) preocupările directorului din Ministerul de Interne sînt deosebit de diverse: acordă tot sprijinul acțiunii încredințate lui M. Kogălniceanu de a duce la Constantinopol obiectele destinate expoziției de la Londra [120], ia măsuri împotriva regimului neomenos cu care erau tratați arestații în închisoarea Isprăvniciei Iași [121], dă dispoziții pentru fabricarea unor instrumente necesare pompierilor din Galați [122], se ocupă în mod special de executarea la timp a semănăturilor de primăvară de către toate categoriile de agricultori [123] și intervine la Secretariatul de Stat pentru a da concurs eforilor ca să pună în lucru pecețile necesare sfaturilor orășenești [124].

Un important document, din care se desprinde felul în care Cuza înțelegea să-și îndeplinească obligațiile de director de departament, il constituie referatul din 7 mai 1851, cuprinzînd concluziile sale în urma revizuirii administrației ținuturilor Vaslui, Tutova, Covurlui, Putna și Fălciu. Pe mai multe pagini sînt încriminate neglijența și abuzurile acestor administrații, care nu se ocupau de alimentația și sănătatea locuitorilor, încălcau legile, nu respectau obligațiile funcției, dar mai ales înlesneau înșelarea țăranului la întocmirea contractelor agricole în timpul iernii, „cu prețuri în jumătate decît acele ce li s-ar da la vremea lucrului“, încît „locuitorul tot dator rămîne și plătește, însă

116 N. Corivan, *Precizări la funcțiile publice ocupate de Alexandru Cuza pînă la alegerea lui ca domn*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, București, 1965, p. 482—483.
117 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.534, f. 2.
118 „Gazeta de Moldavia“, 1851, p. 207.
119 Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 1710, op. 1942, dosar 283, f. 62, 67—69.
120 *Ibidem*, tr. 1760, op. I—2009, dosar 464, f. 35.
121 *Ibidem*, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. III—1992, dosar 284, f. 17.
122 *Ibidem*, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 921, f. 200.
123 *Ibidem*, fond Isprăvnicia ținutului Fălciu, tr. 1339, op. 154, dosar 318, f. 22.
124 *Ibidem*, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 171, f. 286.

cu mare împovărare şi struncinare, prefăcîndu-se munca în bani sau în alte indatoriri" [125]. *Cuza va lua măsuri împotriva unor astfel de funcționari, mulți dintre ei fiind îndepărtați de la conducerea ținuturilor* [126].

Ca director al Ministerului de Interne, Cuza s-a ocupat şi de unele chestiuni privitoare la organizarea învăţămîntului profesional. Şcolile de arte şi meserii [127], *înființate în diferite ținuturi, s-au aflat în situația critică de a fi desființate, din cauza modestelor subvenții băneşti acordate de eforiile orăşeneşti. Cuza a propus ca aceste şcoli să fie administrate de către Departamentul Cultelor şi al Instrucțiunii Publice, dar se va lovi de opoziția Sfatului Administrativ. Abia în timpul domniei sale, în martie 1859, şcolile respective au intrat în administrația Casei Şcoalelor aşa cum dorise în 1851.*

Cuza se bucura de simpatia celor cu care lucra şi datorită felului său dezinteresat față de cîştigurile materiale. Ca prezident al Judecătoriei Covurlui plăteşte din salariul său funcționarii suplimentar angajați, iar ca director al Ministerului de Interne face cunoscut Vistieriei, la 30 mai şi 29 august 1851, că nu reclamă şi nici nu doreşte să primească adaosul încuviințat la leafa predecesorului său, vornicul Scarlat Rosetti [128]. *Cu toate că a ocupat pentru scurt timp această funcție, Cuza s-a dovedit un om foarte activ şi numai „silit de serioase împrejurări casnice"* [129] *a renunțat, la 1 octombrie 1851, la această îndeletnicire. Care erau aceste „împrejurări", rezultă din scrisoarea trimisă din Galați, la 12 iulie, prin care îl înştiința pe Iordachi Lambrino că e bolnav şi că pentru însănătoşire ar fi necesară plecarea la băi în Germania sau Franța* [130]. *Il îngrijora însă şi situația soției, pentru că într-o altă scrisoare, adresată aceluiaşi Lambrino, cu puțin înainte de a-şi da demisia, la 28 septembrie 1851, afirma că „Elena a fost grav bolnavă" suferind de „dureri pe care mi le-a ascuns de multă vreme", însă acum era „mai bine şi în afară de orice pericol"* [131]. *Capitala nu-l atrage pe Cuza, aşa după cum mărturiseşte în dese rînduri, el aflîndu-se mai mult timp la Galați, asta şi din cauza sănătății soției sale. Tot din Galați, la 1 august 1851, îi comunica lui Lambrino numirea lui Negri*

---

125 *Ibidem*, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.535, f. 205—206, 217.
126 „Gazeta de Moldavia", 1851, nr. 51, p. 207.
127 Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 754, f. 119, 128.
128 *Ibidem*, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.534, f. 2.
129 *Ibidem*, dosar 45.616, f. 511.
130 Biblioteca Academiei, S $\frac{13(28)}{LXXV}$
131 *Ibidem*, S $\frac{13(26)}{LXXV}$

în funcția de pîrcălab și așteptarea vizitei lui Grigore Alexandru Ghica ce trebuia să sosească la 13 august [132].

Pe cererea lui Cuza de retragere din postul de director, Grigore Ghica scria, la 3 octombrie 1851: „cu părere de rău primesc demisionul dumisali A. Cuza de la postul ce au ocupat" [133]. *Domnitorul a dorit să-i adreseze mulțumiri publice pentru modul în care a știut Alexandru Cuza să se achite de obligațiile ce-i reveneau în funcția avută. În acest sens apărea în „Gazeta de Moldavia", la 4 octombrie 1851, următorul ofis domnesc: „Zelul și activitatea ce ați dezvălit în funcția de director al Departamentului ni-au pus în poziție, cu părere de rău, a vă primi demisia... Exprimîndu-vă desăvirșita mulțămire ce am avut în tot cursul însărcinării dv., noi cu plăcere păstrăm prilejul ca împrejurările în curînd să vă cheme de a primi o altă funcție în care să ciștigați noi titluri la domneasca noastră bună voință"* [134]. *Am citat acest ofis domnesc și pentru faptul că ciorna lui, aflată într-un dosar al Ministerului de Interne, este concepută și corectată de urmașul lui Cuza, M. Kogălniceanu, numit în acest post la 4 octombrie 1851. Regretul pentru retragerea lui Cuza din activitatea pe care o desfășura la Ministerul de Interne este ilustrat și de scrisoarea ministrului trimisă lui Cuza, elaborată tot de M. Kogălniceanu, în care își arăta „mulțămirea sa pentru sprijinul ce a avut în dv. în îndeplinirea îndatoririlor grele a Departamentului din Lăuntru...". Mai mult, „domnul stăpînitor a binevoit a vă exprima mulțămire ce au avut despre zelul și activitatea dezvălită de dv... și lui nu-i rămîne altă spre a putea contribui la această meritată domnească mulțămire decît a fi de acord în totul cu ea, cu atît mai mult cu cît am avut prilejul a cunoaște asăminea calități din împreună conlucrare"* [135].

Pînă la anul 1854, cînd a fost numit pentru a treia oară prezident al Judecătoriei Covurlui, cu excepția unor plecări în străinătate, Cuza rămîne în Galați, numeroase documente atestînd prezența sa aici. Un raport din 17 ianuarie 1852, trimis Departamentului Învățăturilor Publice de către Consiliul școlar din Galați, ne informează că la examenele de la școala publică din localitate vor participa comitetul de

---

132 *Ibidem*, S $\frac{13(25)}{LXXV}$

133 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.616, f. 51.

134 *Ibidem*, f. 512.

135 D. Ivănescu, Virg. Isac, *op. cit.*, p. 533.

inspecție și delegatul departamentului, aga Alecu Cuza[136]. *În același an Epitropia Generală a Spitalelor Sf. Spiridon din Iași îl ruga ca, împreună cu Costache Negri, să accepte postul de epitrop al spitalului din Galați. Se pare că propunerea nu-l încînta pe Cuza, fiindcă doi ani mai tîrziu, în decembrie 1854, reamintindu-i refuzul, Epitropia își reînnoia rugămintea*[137]. *De altfel, după cum avea să mărturisească, la 15 februarie 1852, într-o scrisoare adresată prietenului său de la Bîrlad, Lambrino, asemenea oferte nu-l interesau deocamdată: „În ceea ce privește intrarea mea în serviciu, scria el, cu toate propunerile amabile ale alteței sale și mărirea salariului, ca director, împotriva hotărîrii mele din timpul trecerii prin Bîrlad de a reintra în serviciu, am refuzat pentru moment. Pe legea mea, o ședere îndelungată la Iași mă copleșește, îmi dă idei negre"*[138]. *Iar mai tîrziu cu cîteva luni, la 7 august 1852, îi mărturisea aceluiași: „Sînt sîcîit încă pentru serviciile publice"*[139]. *Starea îngrijorătoare a sănătății soției sale îl obligă să plece, pentru tratament, în străinătate. La 17 mai 1852 Elena Cuza scria mamei sale, Ecaterina Rosetti, că sînt pregătiți pentru a călători la Paris, iar în 22 iunie o înștiința din capitala Franței, la cîteva zile după sosire, asupra tratamentului ce urma și a intențiilor lui Alexandru Cuza de a pleca la băi*[140]. *Însă după un interval de o lună de zile, la 22 iulie 1852, Cuza se reîntoarce în patrie*[141], *iar în septembrie el cere Secretariatului de Stat eliberarea pașaportului necesar plecării la Paris, garanția fiind semnată de C. Rolla, acum prieten cu Alexandru Cuza, spre a-și aduce soția*[142]. *Plecarea fu amînată, deoarece în octombrie aceasta și sosea în țară*[143]. *Ea va pleca din nou însă, în anul următor, pentru o durată mai lungă. În cererea adresată Secretariatului de Stat, la 7 mai 1853, de către Alexandru Cuza, se menționa că plecarea se face pentru tratament, va dura un an de zile și va avea drept destinație Austria, Franța și Italia*[144]. *Nu mult după*

---

136 Arh. St. Iași, fond Academia Mihăileană, dosar 20, f. 19.
137 *Ibidem*, fond Epitropia Generală a Casei Spitalelor Sf. Spiridon, dosar 315, f. 38.
138 Biblioteca Academiei, S $\frac{13(30)}{LXXV}$
139 *Ibidem*, S $\frac{13(34)}{LXXV}$
140 *Ibidem*, S $\frac{9(31)}{LXXVI}$
141 *Ibidem*, S $\frac{9(33)}{LXXVI}$
142 Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1751, f. 238—239.
143 Biblioteca Academiei, S $\frac{18(11)}{LXXV}$
144 Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1784, f. 1599—1600.

aceasta, la 28 mai 1853, Elena Cuza pleca împreună cu Ecaterina, soţia lui C. Rolla[145]. Abia sosită la Viena, unde se aflau la studii şi fraţii ei, Teodor şi Dumitru Rosetti, ea continuă călătoria spre Ems, după opt zile, la 11 iunie 1853, cu intenţia de a rămîne acolo mai mult timp[146].

Alexandru Cuza îşi reia activitatea obştească şi la 17 septembrie 1853 îl întîlnim în comisia de alegeri pentru membrii Sfatului orăşenesc din Galaţi, împreună cu C. Negri şi L. Catargi[147].

Un interes deosebit prezintă cererea adresată Secretariatului de Stat, la 16 mai 1854, în care sînt trecute semnalmentele respective şi din care reiese că la acea dată Cuza avea 34 de ani. Cei doi soţi plecau în staţiunea Karlsbad. Călătoria n-a durat prea mult, pentru că la 23 iunie Cuza îi scria din Galaţi, lui Lambrino în legătură cu unele afaceri legate de comerţul cu grîne şi îşi exprima îngrijorarea asupra unor „oarecari evenimente şi împrejurări ale afacerilor prezente, care ameninţă oraşul nostru“[148]. Se referea, evident, la evenimentele care au dus la ocuparea Principatelor Române de către austrieci în urma convenţiei încheiată la 14 iunie la Boyadjy Keuy. Tot în legătură cu acest eveniment are loc reîntoarcerea de la Viena a domnitorului Grigore A. Ghica, plecat spre patrie la 29 octombrie 1854[149]. Din aceeaşi perioadă datează şi informaţiile oferite de Michal Czajkowski (Sadîk Paşa) în Memoriile sale despre relaţiile pe care le-a avut cu românii din Principate şi intenţiile lor de organizare a unor legiuni armate după sistemul polonez. Printre cei cu care a purtat discuţii în acest sens este amintit şi Alexandru Cuza[150].

Primul act purtînd semnătura lui Cuza, la a treia sa numire ca prezident al Judecătoriei Galaţi, este din 13 decembrie 1854, cu ocazia unui raport înaintat Departamentului Dreptăţii[151]. La puţin timp după numire, prin decretul nr. 1271, din 18 mai 1855, domnitorul Grigore Ghica îi acorda rangul de vornic, drept mulţumire pentru serviciile aduse ca „prezident al Judecătoriei ţinutului Covurlui“ şi pentru „ale

---

145 *Ibidem*, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 28.697, f. 12.

146 Biblioteca Academiei, S $\frac{9(36)}{LXXVI}$

147 Arh. St. Galaţi, fond Primăria Galaţi, dosar 42/1853, f. 6.

148 Biblioteca Academiei, S $\frac{13(37)}{LXXV}$

149 Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 30.313, f. 2.

150 L. Boicu, *Memoriile lui Michal Czajkowski (Sadik Paşa) ca izvor de documentare pentru istoria României în vremea războiului Crimeii*, în „Anuarul Institutului de istorie şi arheologie A. D. Xenopol", VI, 1969, p. 207—208.

151 Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. IV—1993, dosar 154, f. 15.

sale merite personale către Noi și Patrie" [152]. *În cursul aceluiași an, la 7 iulie, în urma cererii unui concediu de trei luni, Cuza pleacă în „statele Europei", după cum rezultă din lista călătorilor prin portul Galați* [153]. *Fiind cunoscut de către oficialități, lista pasagerilor e săracă în informații privind persoana lui Cuza, cel care a completat-o mulțumindu-se să treacă termenul de „cunoscut" la cîteva dintre rubrici. Atît el cît și soția sa, care plecase din țară în luna mai, erau obligați să meargă în străinătate la îndemnul medicilor.*

Ultimul act [154] *semnat de Cuza în calitate de prezident — un raport către Ministerul Dreptății — poartă data de 29 martie 1856. El n-a fost însă înlăturat, cum s-a putut crede pînă acum, ci a demisionat. La 2 aprilie 1856 „după demisia dumisale vornicului Alecu Cuza", domnitorul numea în postul rămas vacant la Judecătoria ținutului Covurlui pe aga Dimitrie Rosetti* [155].

Alexandru Cuza se bucura de aprecierea domnitorului care, la 7 iunie 1856, îl numește pîrcălab de Galați în locul vornicului Iorgu Ghica, motivînd astfel: „Și dar întru cunoștința vredniciei și a credinței ce vă caracterizează, domnia noastră, cu mulțămire, întărind alegirea făcută de Sfatul Ocîrmuitor în persoana dumneavoastră, vă invităm ca să primiți această însărcinare și să pășiți în funcție cu aceiași activitate de care la mai multe prilejuri ați dat dovadă guvernului și țării" [156].

Cuza avea un deosebit simț al demnității naționale. Imediat după numire, la 11 iunie 1856, el raporta Secretariatului de Stat că Ali Efendi, care se ocupa cu probleme de negoț ale supușilor turci, își depășea atribuțiile, eliberînd pașapoarte și înlesnind trecerea ilegală peste graniță [157]. *În același timp ia măsuri împotriva ostașilor austrieci care nu respectau populația locală și încearcă, pe cît posibil, să scutească pe gălățeni de obligația încartiruirii trupelor străine* [158]. *Se interesează de problemele interne ale orașului: luminatul public, aprovizionarea cu alimente, înlăturarea speculei* [159] *etc., iar aprecierea favorabilă a opiniei publice se oglindește în „Gazeta de Moldavia" și „Zimbrul". Prima publicație, reluînd o corespondență apărută în presa străină, laudă activitatea lui Cuza cu următoarele cuvinte: „Siguranța,*

---

152 *Ibidem*, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 344, f. 44 v.
153 *Ibidem*, dosar 285, f. 16 v., 19.
154 *Ibidem*, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. IV—1993, dosar 627, f. 139.
155 *Ibidem*, colecția „Documente", P. 566/8.
156 *Ibidem*, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.696, f. 162.
157 *Ibidem*, dosar 36.563, f. 44.
158 Arh. St. Galați, fond Primăria Galați, dosar 30/1855, f. 245, 266.
159 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 35.395, f. 1—39; Arh. St. Galați, fond Primăria Galați, dosar 46/1856, f. 174.

ordinea și îmbelșugarea au reluat a lor domnie în această politie (oraș)" [160]. *Ultimul ziar, în numărul său din 20 august, remarca cu deosebită satisfacție îmbunătățirile aduse în administrația orașului de noul pîrcălab. „Galațul administrat de d. A. Cuza — se spune în periodicul amintit — este pentru locuitorii din el, acea faptă văzută, îngrijirile energice ale dumisale pîrcălabu, în un timp foarte scurt, au operat multe îmbunătățiri a căror lipsă era foarte simțită"* [161].

De un deosebit interes sînt relațiile dintre Alexandru Cuza și domnitorul unionist Grigore Alexandru Ghica, nu numai în timpul cît acesta s-a aflat în țară, ci și după plecarea sa la Paris. Pregătindu-se pentru expatriere Grigore A. Ghica a plecat, la 3 iulie 1856, din Iași la Tg. Ocna și de acolo prin diferite localități la Galați, făcînd peste tot propagandă pentru unire. În toate ținuturile pe care le-a străbătut a existat în această problemă o adeziune spontană și totală. Din ordinul personal al pîrcălabului s-a făcut domnitorului o primire plină de fast [162] *la care lumea a luat parte cu un entuziasm deosebit ceea ce l-a determinat pe consulul francez Victor Place să afirme, în raportul său din 4 iulie 1856 către ministrul de externe Walewski: „s-a pretins că mișcarea unionistă nu era făcută decît de cîțiva tineri din Iași, în timp ce avem dimpotrivă dovada astăzi că mișcarea este încă mai populară în districte decît în capitală"* [163]. *Cu ocazia vizitei domnitorului populația l-a primit cu „urări înfocate pentru Unirea Principatelor" și au loc, într-un timp relativ scurt, de cîteva ceasuri, peste 600 de subscrieri în favoarea unirii* [164].

Primirea de care s-a bucurat la Galați Grigore A. Ghica este amplu comentată de două persoane contemporane cu evenimentele. E vorba de Al. Papadopol — Calimach și Eduard Grenier, secretarul domnitorului. Primul notează în amintirile sale că primirea a fost „triumfătoare, o primire cum nu se mai pomenise și la care Moldovenii din toate părțile alergase să deie o salutare de respect" [165]. *Eduard Grenier vorbind de Cuza, din dispozițiile căruia se făcuse acea primire plină de fast, îl prezintă astfel: „El, pîrcălabul ținutului, poruncise să se ilumineze orașul în cinstea călătorului voievod, deși știa că-și pune situația în joc și că noul guvern nu era să-i ierte frumosul său gest. Seara venise să ne însoțească pe vapor. Vodă, foarte mișcat, îl sărută*

---

160 „Gazeta de Moldavia", nr. 61 din 2 august 1856.
161 „Zimbrul", nr. 180 din 20 august 1856.
162 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 35.553, f. 1—55.
163 *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. III, București, 1889, p. 592.
164 „Steaua Dunării", 1856, nr. 36, p. 144.
165 Al. Papadopol-Calimah, *Amintiri și istorie*, 1835—1868, p. 128.

din toată inima... Cuza a fost cel de pe urmă român pe care l-a văzut Ghica pe pămîntul Moldovei și mi s-a părut mai tîrziu că prin această sărutare îi trecuse pe frunte coroana lui voivodală“ [166].

Așa cum prevăzuse Grenier, lui Cuza i s-a reproșat de către noua conducere a Moldovei, caimacamul T. Balș, cheltuielile făcute cu primirea lui Grigore A. Ghica și a hotărît ca toate să fie suportate de acel din ordinul căruia se făcuse, pîrcălabul A. Cuza [167].

Corespondența dintre fostul domn, aflat la Paris, și viitorul domn, aflat încă la Galați, prezintă un interes aparte. În scrisorile sale Cuza își exprimă scepticismul față de viitorul țării, unirea și un prinț pămîntean care să fie ecoul dorințelor naționale, de vreme ce „oamenii cîrmuirei“ — era vorba de căimăcămia lui T. Balș — sprijiniți de „ticăloșia boierilor“, fac totul pentru a compromite aceste năzuințe. „Ni se garantează în general — scria Cuza în iulie 1856 — că Curtea Suzerană îngăduie Unirea Principatelor sub un prinț pămîntean, dar cine ar putea fi acest prinț ? Această dificultate a alegerii este o chestiune vitală pentru noi. Dv. cunoașteți ticăloșia boierilor noștri“ [168]. *Cuza nu bănuia atunci că acel prinț care constituia o chestiune vitală pentru națiune avea să fie chiar el, însă odată ales se va strădui să nu înșele speranțele compatrioților. La 30 iulie 1856 el adresa lui Grigore Ghica o altă scrisoare prin care îl informa de cele ce se întîmplau în țară, printre altele pregătirea cantonamentului de iarnă pentru trupele austriece care își amînaseră plecarea* [169]. *Se pare că bunele relații dintre cei doi s-au păstrat pînă la sfîrșitul tragic al fostului domnitor. De la Paris, Elena Cuza îi scria mamei sale, la 30 august 1857 : „Am o veste tristă, bietul prinț Grigore și-a zburat creierii. Am fost, ca și toți moldovenii, care erau la Paris, la înmormîntarea lui. Cu toate acestea era un trist și sărman cortegiu în comparație cu ceea ce ar fi fost în țara sa“* [170].

Pînă la părăsirea postului de pîrcălab din activitatea lui Cuza merită menționate măsurile sale pentru interzicerea difuzării publicației, cu caracter separatist, „Nepărtinitorul“ [171], *intervenția sa pentru*

---

166 C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, București, 1935, vol. III, p. 335—336.
167 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 35.553, f. 51.
168 Biblioteca Academiei, S $\frac{8(1)}{LXXV}$
169 *Ibidem*, S $\frac{8(2)}{LXXV}$
170 *Ibidem*, S $\frac{9(39)}{LXXVI}$
171 Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 36.563, f. 44.

mărirea salariilor la slujbaşii portului[172]*, primirea comisarului britanic Henri L. Bulwer la Galaţi, în drumul său spre Constantinopol*[173]*, îndepărtarea din funcţii a unor salariaţi necinstiţi etc.*

Domnia lui Grigore A. Ghica încetase la 8 iulie 1856 şi, conform prevederilor Tratatului de la Paris, a fost numit un caimacam în persoana antiunionistului Teodor Balş. In această situaţie Alexandru Cuza, adept al idealurilor de Unire, pentru care luptase şi la 1848, nu mai putea rămîne în funcţie. La începutul lunii septembrie 1856 el înainta deja caimacamului demisia sa[174]*. La 3 septembrie 1856 ministrul de interne, care luase act de această demisie, îl ruga pe Cuza să rămînă în post pînă i se aprobă demisia şi pînă va fi rînduit un alt dregător în locul său*[175]*. Se pare că în urma acestei rugăminţi Cuza şi-a păstrat atribuţiile pînă la 19 septembrie 1856, cînd Ministerul de Interne îi comunica să încredinţeze funcţia lui D. Mavrocordat, în urma „a dv. demisionare din îndatorirea de pîrcălab"*[176]*. Din cei 13 prefecţi ai administraţiei prinţului Ghica, după cum observa V. Place la 29 septembrie 1856, n-a mai rămas niciunul, toţi fiind destituiţi sau înlocuiţi cu oameni cunoscuţi ca ostili Unirii*[177]*.*

Vestea demisiei lui Cuza a fost primită cu mult regret de către gălăţeni care „îşi comunicau cu durere această întîmplare şi în unanimitate se hotărîră a se face o cerere către excelenţa sa domnul caimacam cu rugămintea de a statornici iarăşi pe domnul nostru administrator"[178]*.*

La scurt timp după moartea lui Teodor Balş locul său fu ocupat de Nicolae Vogoride, alt adversar al Unirii, care din dorinţa de a-şi cîştiga partizani, îl numeşte din nou pe Cuza, la 27 februarie 1857, pîrcălab al ţinutului Covurlui[179]*. Cu cîteva zile înainte de a prelua funcţia, care s-a făcut la sfatul prietenilor săi unionişti, la 11 martie, Cuza adresează colonelului Scheletti, comandantul Miliţiei moldovene, la 3 martie 1857, o cerere pentru a fi reintegrat în armată*[180]*. Este primit cu gradul de sublocotenent şi ataşat Statului Major Superior, iar într-un timp record — 10 zile — noul caimacam îl avansează de la gradul de locotenent la cel de maior, mizînd pe faptul că în acest fel îl va*

172 *Ibidem*, dosar 29.865, f. 61.
173 Arh. St. Galaţi, fond Primăria Galaţi, dosar 30/1855, f. 24.
174 Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.696, f. 321.
175 *Ibidem*.
176 *Ibidem*, f. 351.
177 *Acte şi documente*, vol. III, Bucureşti, 1889, p. 851.
178 „Zimbrul", IV, 1856, nr. 180 din 20 august 1856.
179 Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 94.
180 Arh. St. Bucureşti, fond Ministerul de Război, Moldova, dosar 833/1857, f. 40—41.

cîştiga adept al cauzei sale. Cuza devenise o persoană foarte cunoscută, atît în ţară cît şi în străinătate, ceea ce explică telegrama din 4 martie 1857 a consulului V. Place către Walewski care dorea informaţii asupra celor trei candidaţi la căimăcămie: Vasile Sturza, Alexandru Cuza şi Costin Catargi. Răspunsul lui Victor Place se cunoaşte: „Vasile Sturza şi Alexandru Cuza excelenţi, Costin Catargi detestabil" [181]. *Cu un an înainte comisarul imperial Stokera făcînd un raport guvernului de la Viena asupra candidaţilor la tronul Moldovei, rămas vacant prin plecarea lui Grigore A. Ghica, îl trecea şi pe Alexandru Cuza printre cei care aveau o astfel de şansă* [182].

Funcţia de pîrcălab implica luarea unor măsuri urgente şi represive împotriva celor care încălcau legea şi aceştia erau destul de numeroşi, mai ales în portul Galaţi. Un exemplu edificator este raportul său, din 13 aprilie 1857, către Ministerul de Interne, în care se arată că Pîrcălăbia cunoştea de mai mult timp „necuviinţele, mîrşăviile şi tălhărăşugurile" folosite de unii funcţionari de la Directoriatul Sanitar din portul Galaţi [183]. *Aspru pedepsiţi sînt şi negustorii care vindeau cu măsuri nedrepte* [184]. *În plus, Cuza a trebuit să se ocupe de închirierea unui nou local pentru Pîrcălăbie, să ducă tratative cu Consulatul Austriei din Galaţi pentru locurile date, pe cheiul Dunării, agenţiei de vapoare Loyd şi obligaţiile acesteia faţă de Cîrmuirea Moldovei* [185]. *Măsuri speciale a trebuit să ia pentru a asigura drumul comisarilor, veniţi în Moldova conform Tratatului de la Paris, spre Ţara Românească şi să primească pe baronul Talleyrand şi pe Savfet-Efendi* [186]. *Ajuns pîrcălab la îndemnul unioniştilor Cuza le-a acordat un ajutor extrem de util amicilor săi politici în lupta pentru unire. Evocările făcute de fiul unionistului bîrlădean Constantin Costachi, Lupu Costachi, sînt revelatoare în acest sens. La întrunirile organizate de Comitetul unionist bîrlădean participa C. Negri, Manolache Costachi Epureanu, M. Kogălniceanu, Anastasie Panu, C. Rolla, I. Radu şi deseori Alexandru Cuza. Profitînd de atributele funcţiei Cuza le-a înlesnit primirea corespondenţei politice şi a publicaţiilor, necenzurate de autorităţi* [187].

---

181 *Acte şi documente*, vol. IV, Bucureşti, 1889, p. 24.
182 Mihai Popescu, *Documente inedite din preajma Unirii Principatelor*, Bucureşti, 1928, p. 58; Ion I. Nistor, *Corespondenţa lui Coronini din principate*, Cernăuţi, 1938, p. 911—912.
183 Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 38.291, f. 6.
184 Arh. St. Galaţi, fond Primăria Galaţi, dosar 45/1857, f. 96.
185 Arh. St. Iaşi, fond Comitetul Sănătăţii, tr. 1757, op. 2005, dosar 300, f. 5.
186 *Ibidem*, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 35.589, f. 55, 60.
187 Dan Berindei, *Amintiri inedite din anii luptei pentru Unire* (1857—1859), în „Studii şi cercetări istorice", X (1959), nr. 1—2, p. 190—191.

Manifestîndu-se pentru unire și atunci cînd deținea postul de pîrcălab de Galați, Vogoride a decis ca, în timpul alegerilor pentru Divanul Ad-hoc, Cuza să fie trimis într-o misiune secundară în afara Galaților pentru a nu fi în capitala județului. La puțin timp după aceasta urmează demisia sa celebră din 24 iunie 1857, îndreptată împotriva administrației Vogoride și în mod special împotriva falsificării listelor electorale pentru alegerile în Divanul Ad-hoc. Și de această dată, ca în atîtea alte ocazii, Alexandru Cuza a procedat așa cum îi dicta „noblețea sentimentelor și curajul devotamentului" ca să folosim cuvintele sale dintr-o scrisoare adresată lui Lambrino [188]. Dîndu-și seama că renunțarea la postul de pîrcălab va avea repercursiuni și asupra carierei de ofițer, Cuza cerea un concediu [189] de șase luni, după cum ne informează ordinul de zi al Căimăcămiei din 10 august 1857.

Falsificarea alegerilor pentru Divanul Ad-hoc, în care trebuiau să intre reprezentanții tuturor claselor societății pentru a exprima dorințele de organizare a Principatelor, nu poate fi mai edificatoare decît a arăta că din cei 245 alegători ai orașului Galați [190], cei mai mulți trecuți ilegal, s-au prezentat doar 57 la alegeri. Demisia lui Cuza a produs o puternică impresie în rîndul opiniei interne și internaționale. În circulara Comitetului Central al Unirii din Iași, către comitetele unioniste din ținuturi, la 24 iunie/6 iulie 1857, se arăta că „dumnealui vornicul Alecu Cuza și-a dat demisia motivată, care a făcut mare senzație și a dat însemnător sprijin protestației generale ce s-a trimis la București" [191], unde se aflau comisarii marilor puteri. În același timp C. Vîrnav făcea copii după ea pentru că avusese darul de a crea o „mare și favorabilă senzație chiar și asupra neuniștilor" și din acest motiv o trimitea peste tot locul [192]. Victor Place, consulul Franței în Moldova, a înaintat ministrului de externe Walewski demisia lui Cuza însoțită de următoarele cuvinte: „Prefectura Galați este cea mai importantă din Moldova și dl. Cuza, care o administra, trece, pe drept cuvînt, printre funcționarii cei mai capabili, cei mai onești și cei mai energici din țară. Prin averea și relațiile sale de familie, ocupă un loc însemnat în opinia publică și cunoștința personală pe care o avem despre caracterul său, este pentru mine o garanție că abuzurile pe

188 Biblioteca Academiei, S $\frac{13(31)}{LXXV}$

189 „Gazeta de Moldavia", 1857, nr. 78, p. 309.

190 *Acte și documente*, vol. V, București, 1890, p. 373—374.

191 *Ibidem*, p. 51—52.

192 *Ibidem*, p. 191.

care le semnalează au trebuit să depăşească orice măsură pentru a-l fi adus la un asemenea demers atît de grav" [193].

Cu ocazia noilor alegeri pentru Divanul Ad-hoc, unioniştii obţin o majoritate covîrşitoare, dintre cei aleşi nelipsind V. Alecsandri. Costache Negri, Anastasie Panu şi Alexandru Cuza, ultimul fiind ales deputat al oraşului Galaţi cu 266 de voturi. Deschiderea lucrărilor, la 22 septembrie, a Divanului Ad-hoc de la Iaşi a avut loc într-un cadru deosebit ce i-a dat aspectul unei adevărate sărbători naţionale. În timpul dezbaterilor Cuza a fost printre principalii susţinători ai desfiinţării privilegiilor de clasă şi unul dintre cei care a subscris la rezolvarea problemei ţărăneşti ridicată de Negri şi Kogălniceanu, iar amendamentele aduse de el la propunerile făcute de unii dintre deputaţi au fost dintre cele mai progresiste. În faţa triumfului unionist Vogoride nu mai poate face nimic. Dimpotrivă, revizuindu-şi atitudinea faţă de Cuza, la 20 august 1858, prin înaltul ordin de zi nr. 60 pentru oastea Principatului Moldovei, îl ridică la rangul de colonel [194]. *La puţin timp după această avansare, în urma demisiei colonelului Scheletti, prin ordinul de zi nr. 83, este numit ajutor al hatmanului Miliţiei moldovene* [195]*, post foarte important atît în ierarhia militară cît şi în conducerea ţării. În lunile iunie — iulie Cuza pleacă la băi în Franţa şi-şi prelungeşte călătoria pînă în Belgia, la Ostende* [196].

După înlăturarea lui Vogoride, Căimăcămia de trei — Catargi, Sturza şi Panu — avînd în vedere „meritele ajutorului oastei, d. colonelul Alecu Cuza" [197]*, îi încredinţează la 23 octombrie 1858 şi obligaţiile de hatman, ceea ce înseamnă că la alegerea sa ca domn Cuza îndeplinea funcţia de comandant al armatei moldovene. Această consideraţie se datora mai ales faptului că Alexandru Cuza era cunoscut ca susţinător al Unirii.*

Spre sfîrşitul anului 1858, la 1 noiembrie, erau anunţate, din ordinul Căimăcămiei, persoanele componente ale Consiliului Administrativ (guvernul): V. Alecsandri, secretar de stat ; Iancu A. Cantacuzino, ministru de finanţe ; Gheorghe Cuciureanu, ministrul cultelor ; A. Cuza, îndeplinitor funcţiilor de hatman al Miliţiei şi Panaite Donici, ministrul lucrărilor publice [198]. *Apare evident că în această calitate Alexan-*

---

193 *Ibidem*, p. 53—54.
194 Adaos la „Buletin foaie oficială", 1858, nr. 75 (18 sept.), p. 201.
195 Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 144.
196 Biblioteca Academiei, S $\frac{9(46)}{LXXVI}$
197 Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 181.
198 „Monitorul oficial al Moldovei", 1858, nr. 2 (1 nov.), p. 3.

dru Cuza, alături de celelalte elemente progresiste din guvern, a putut contribui substanțial la înfăptuirea Unirii, iar alegerea sa ca domn n-a fost de loc întîmplătoare. Pînă atunci însă, arhivele dezvăluie o serie de documente referitoare la activitatea sa de „locotenent șef al Oastei". Astfel, la 2 noiembrie 1858, în baza dispozițiilor sale către șefii de unități militare, granițele Moldovei sînt ocupate cu trupe regulate spre a se înlătura orice surpriză neplăcută din exterior, acum cînd se apropiau alegerile pentru Adunarea Electivă [199]. Imediat după acest ordin Cuza inspectează personal mai multe unități militare din Iași — companiile jandarmerești, de pildă, unde găsește o bună administrare — cît și din afara capitalei [200]. După cît se pare, lipsurile constatate l-au determinat ca prin ordinul de zi nr. 127 din 23 noiembrie 1858, către oastea Principatului Moldovei, să facă o serie de observații ofițerilor și comandanților de unități, privind disciplina, uniforma, executarea ordinelor etc. [201]. Un interes aparte prezintă ordinul de zi al lui Alexandru Cuza prin care căpitanul Gh. Leca și Neculai Ionescu sînt numiți profesori la Școala militară în locul lui Dimitrie Asachi și respectiv Toma Săvescu [202]. În preajma alegerilor pentru Adunarea Electivă, deoarece unii ofițeri superiori luau parte la alegeri, Cuza dădu dispoziții comandanților de companii să fie luate toate măsurile pentru păstrarea ordinei, iar la 14 decembrie 1858 înainta Ministerului de Interne o cerere în care, arătînd că figura pe listele mai multor colegii electorale, opta pentru cel al alegătorilor direcți din districtul Fălciu [203].

Lucrările Adunării Elective, în care poporul din cele două Principate își pusese mari speranțe, s-au deschis în Moldova la 28 decembrie 1858 [204]. În timpul dezbaterilor Cuza a fost ales vicepreședinte al Adunării alături de Petrachi Mavrogheni.

Felul în care Alexandru Ioan Cuza, reprezentant al partidei naționale, a fost ales la 5 și 24 ianuarie domn al celor două țări se cunoaște. Alegerea este perfect caracterizată de consulul Victor Place, susținător al Unirii, care găsește cele mai nimerite cuvinte pentru a ilustra o situație de fapt, „a putut fi ales cu aclamații, fără intrigi, fără violențe, fără corupție, prin singurul fapt al unei alegeri legale și al unei adunări libere" aceasta pentru că „o nouă viață a pătruns în rîndurile

---

199 Arh. St. Iași, Miliția pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 182.
200 *Ibidem*, f. 184 și următoarele.
201 *Ibidem*, f. 204.
202 *Ibidem*, f. 233, 233 v.
203 *Ibidem*, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 41.254, f. 600.
204 „Monitorul oficial al Moldovei", 1859, nr. 25 (18 ian.), p. 3—4.

societății“ [205] *românești. La puțin timp după acest eveniment, la 18 februarie 1859, o scrisoare din Paris, emisă după toate probabilitățile de un român aflător în capitala Franței, afirma printre altele: „Se spune aici că împăratul și guvernul francez, în ciuda Conferinței, vor sprijini dubla alegere a lui Cuza... Multe persoane consideră numirea lui Cuza ca un fapt îndeplinit. Cel puțin el este capabil de fapte mari și frumoase pentru patria sa. Pentru istoria Moldovei el devine un principal personaj“* [206]*. Aprecierea nu trebuie să surprindă. Tot din Paris, la 8/20 ianuarie 1859, Iancu Alecsandri, adresîndu-se alesului poporului, își exprima bucuria și încrederea în viitorul nației care era asigurat prin alegerea lui Cuza. „Adus la domnie printr-o adevărată aclamație — scrie el domnitorului — Măria Ta nu ești numai un principe român; alegerea Măriei Tale ia proporțiile unei declarații politice; ea este un protest național împotriva încălcărilor străine. Alexandru Cuza poate și trebuie să fie adevăratul întemeietor al naționalității române al cărui prim strigăt de libertate a fost Unirea Principatelor“* [207].

În momentul cînd a fost ales domn, Cuza era o personalitate notorie, un luptător activ pentru Unire, un bun cunoscător al problemelor administrative, legislative, judecătorești și militare. La 7 februarie 1859, Béclard, consulul Franței la București, raporta ministrului său de externe: „Alegerea lui Alexandru Cuza a fost o manifestare cu totul națională. Adaug, și nu-mi va fi greu să demonstrez că această manifestare devenise necesară“ [208]*. Dar această alegere a constituit doar un prim pas spre realizarea statului român unitar. Ecoul pe care ea l-a avut în Transilvania, unde românii „numai la Principate privesc... iar cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decît în Principate“* [209]*, îndreptățește cuvintele lui Alexandru Papiu Ilarian, care a dat glas speranțelor românilor de peste munți.*

D. IVĂNESCU, VIRGINIA ISAC

205 *Acte și documente*, vol. IX, București, 1901, p. 244.
206 Arh. St. Iași, colecția „Documente“, P. 474/123.
207 R. V. Bossy, *Agenția diplomatică a României în Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza-Vodă*, București, 1939, p. 159.
208 Arh. St. București, colecția „Microfilme“, C.P.C. Turcia — București, vol. 19, rola 8, f. 4.
209 Ștefan Pascu, *Ecoul Unirii în Transilvania*, în „Studii“, nr. 1/1959, f. 154.

RÉSUMÉ

Moins connue et d'une manière controversée, la première partie de la vie d'Alexandru Ioan Cuza a constitué ce dernier temps l'objet des recherches, qui ont mis au jour de nouvelles données.

Les auteurs, s'appuyant sur des documents inédits, publiés dans ce volume, clarifient quelques moments concernant la vie et l'activité d' Alexandru Ioan Cuza jusqu'au moment de son élection.

De vieille souche moldave, célèbre par ses interventions dans les moments importants de la politique de la Moldavie, Al. I. Cuza est né le 20 mars 1820 dans la ville de Bîrlad. Il fait ses études dans un pensionnat, puis, à partir de 1834, il va à Paris pour les continuer. Il y connait les jeunes Valaques, venus eux aussi pour achever leurs études. Bachelier ès lettres, il rentre en Moldavie et continue ses études avec son frère Dimitrie jusqu'en 1873 quand il revient en France, après avoir été reçu cadet dans la milice moldave. En route vers Paris, il s'arrête à Vienne où il rencontre de nouveau les jeunes étudiants roumains, particulièrement Eudoxiu Hurmuzachi, qu'il avait déja connu en 1836. Il y est attiré par l'athmosphère de fraternité nationale qui régnait parmi ses compatriotes venus de toutes les provinces roumaines.

On sait que de 1834 à 1839 un grand nombre de roumains se trouvaient à Paris. Ils constitueront le cercle révolutionnaire de la capitale française, jeunes gens qu'on rencontrera plus tard mêlés aux plus importants événements de l'histoire nationale. Al. I. Cuza lui aussi comptait parmi les membres de ce cercle.

Ces jeunes gens rentrent dans leur patrie à partir de 1839—1840. Le poète Vasile Alecsandri nous dit qu'ils avaient apporté „un précieux trésor de nouvelles idées et de sentiments patriotiques".

Après sa démission de l'armée, on atteste la présence de Cuza dans une fonction publique au début de 1842, le 19 février, comme président du Tribunal du département de Covurlui. Le fait qu'à 22 ans il occupe le poste de président du tribunal et non pas de membre, nous fait croire qu'il avait continué à Paris en 1837 ses études de droit qu'il avait déjà commencés lors de son premier séjour. Un examen attentif des décisions juridiques de Cuza relève son respect pour les lois, sans tenir compte de la situation sociale de la partie en litige, manifestant une sympathie particulière pour les paysans et les pauvres.

Le 30 avril 1844 Cuza épouse Elena Rosetti. Rappellons son geste, à l'occasion de cet événement, de réfuser les esclaves tziganes de l'acte dotal. Il est ainsi parmi les premiers qui accepte la décision de l'Assemblée Générale, du 31 janvier 1844, sur l'abolition de l'ésclavage pour les tziganes princiers et des monastères.

L'étude de nouveaux documents témoignent de l'importance que Cuza attache à la situation des membres de „Asociația patriotică" (Association patriotique). Il y revient souvent dans sa correspondance avec Iordachi Lambrino. Il faut aussi mentionner les liaisons de cette association avec la Société des étudiants roumains de Paris, dont l'activité lui était connue.

De la fin du mois du septembre 1845 jusqu'au début du mois d'octobre 1849, Cuza n'a exersé aucune fonction publique.

À cette époque-là il participe aux événements de mars 1848 de Iași, à la Réunion populaire de 3/15 mai à Cîmpia Blajului (Champ de Blaj), où il a entendu les tribuns de la révolution. Le 15 mai 1848 il a été témoin oculaire à la demonstration populaire de Vienne. En 1848—1849 on peut voir Cuza à Pesthe, Vienne, Paris, Cernăuți, centres principaux de la révolution européenne. Durant son exil il joue un rol important dans les actions entreprises par le Comité révolutionnaire moldave de Bucovina.

Al. I. Cuza revient dans le pays le 8 juillet 1849, peu avant l'arrivée du prince régnant Grigore Ghica, partisan des principes libéraux et partisan de l'union.

Sous le régne de ce prince, Cuza est tour à tour président du Tribunal de Covurlui, directeur du Ministère de l' Intérieur et administrateur du district de Covurlui. Les relations cordiales du prince régnant et de Cuza ont continué même après le départ de Grigore Ghica à Paris en juillet 1856.

Président du tribunal, Cuza se montre intransigent pour ceux qui ne respectaient pas la loi, d'autant plus que les pauvres en étaient les victimes. En qualité de directeur du Ministère de l'Intérieur il condamne le manque de vigilance, les abus des administrateurs départementaux qui ne s'occupaient pas du ravitaillement et de la santé du peuple, violaient les lois et qui, par leur négligence, concuraient à tromper et à exploiter la paysannerie.

Cuza avait de la vénération pour la dignité nationale. Après sa nommination comme pîrcălab (administrateur de district) de Covurlui, le 15 juin 1856, il prend des mesures contre les soldats autrichiens qui ne respectaient pas la population, contre le représentant turc qui, devant avoir soin des commerçants turcs, dépassait ses attributions, délivrant des passeports et facilitant le passage illégal des frontières.

Le régne de Grigore Al. Ghica finit le 8 juillet 1856 et conformément aux stipulations du Traité de Paris, Teodor Balş, ennemi de l'union, a été nommé caïmacam (régent). Al. I. Cuza, partisan de l'union des Principautés, ne peut plus être administrateur de district, par conséquent il donne sa démission au mois de septembre 1856. Pourtant, le caïmacam Vogoride, ennemi de l'union comme son précurseur T. Balş, nomme de nouveau Cuza administrateur du district de Covurlui. Sur sa demande, Cuza, obtient sa réintegration dans l'armée et Vogoride, pour se l'approcher, le fait promouvoir en quelques jours commandant. Cuza, en qualité de commandant, servira ces amis, les unionistes. Puisqu'il se montrait, au vu et au su de tout le monde, partisan de l'union même comme pîrcălab, Vogoride a décidé de l'envoyer pendant les élections pour l'Assemblée Ad-hoc, en mission loin de Galaţi. Peu de temps après, le 24 juin 1857, Cuza donne sa célèbre démission, protestant contre l'administration de Vogoride et contre la falsi-

fication des listes électorales pour l'Assemblée Ad-hoc. À l'occasion de nouvelles élections, les partisans de l'union obtiennent la majorité des voix. Parmi les élus se trouvaient V. Alecsandri, C. Negri, A. Panu, Al. I. Cuza.

Cuza a participé aux débats de l'Assemblée Ad-hoc et a été parmi les principaux défenseurs de l'abolissement des privilèges des classes. Il a soutenu aussi la question des paysans, soulevée par Negri et Kogălniceanu, et a proposé les meilleurs amendements aux projets soumis à la délibération de l'Assemblée.

Après la victoire des unionistes, Vogoride ne peut plus s'y opposer, par contre, il fait nommer Cuza adjoint en chef de l'armée moldave, dignité importante dans l'hiérarchie militaire et dans le gouvernement du pays.

Après l'éloignement de Vogoride, la caïmacamie de trois — Șt. Catargi, V. Sturza et A. Panu — tenant compte de ses mérites, lui confie les charges de commandant en chef de l'armée. Il en suit qu'à son élection comme prince régnant, il était déjà commandant de l'armée moldave.

L'élection d'Alexandru I. Cuza comme prince régnant de la Moldavie et de la Valachie, le 5 et le 24 janvier 1859, est connue.

Au moment de son élection il était une personnalité notoire, un combattant actif pour l'union, un vrai connaisseur des problèmes administratifs, judiciaires et militaires. Sous son régne, grâce à ses réformes, les Principautés Roumaines deviennent un État moderne.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Într-una din conferințele sale referitoare la Alexandru Ioan Cuza, marele istoric N. Iorga observa că pentru a întocmi o operă amplă și completă asupra epocii și personalității acelui care a înfăptuit Unirea este necesară o nouă categorie de izvoare, necercetată decît foarte sporadic pînă atunci, memoriile și scrisorile particulare. Pînă la tipărirea lor, arăta istoricul român, despre viața și opera lui Cuza se va putea vorbi dintr-un punct de vedere care nu este cel istoric propriu-zis. Afirmația este cu atît mai îndreptățită dacă avem în vedere perioada anterioară alegerii lui Cuza ca domn al Principatelor Unite.
Studiul atent al unor documente inedite din arhivele românești și străine și valorificarea unor informații, pe cît de surprinzătoare pe atît de valoroase, găsite în corespondența sa, nepublicată pînă în prezent și neglijată de cei ce s-au ocupat de Cuza, ilustrează activitatea depusă de viitorul domn în calitate de președinte al Judecătoriei Covurlui, pîrcălab al ținutului Covurlui, director la Ministerul de Interne, comandant al armatei moldovene și membru în guvernul Moldovei la 1858. Dar în mod deosebit sînt interesante acțiunile sale de încurajator al învățămîntului, de bun cunoscător al diverselor domenii de activitate publică, de luptător pentru înlăturarea vechii stări de lucru din Moldova, de participant activ la revoluția de la 1848 și în special de principal susținător al înfăptuirii Unirii. Din aceste date indiscutabile, pe care le oferă documentele, se conturează cu precizie personalitatea acelui care va fi Alexandru Ioan I, a cărui alegere ca domnitor nu a fost întîmplătoare, ci rezultatul meritelor și calităților sale.
Toate datele culese de cei care cercetează tinerețea lui Cuza, sau mai bine zis perioada pînă cînd el este ales domn, evidențiază

un om plin de talent, cu o putere de muncă neobişnuită, de o cinste exemplară, respectînd cu scrupulozitate legea, un om inteligent, cu o fire sinceră şi un farmec personal deosebit, cu o mare simpatie faţă de oameni şi în special faţă de cei nevoiaşi, faţă de ţărani, dar în acelaşi timp un adversar neîmpăcat al birocratismului funcţionăresc, al mentalităţilor retrograde şi al practicilor necinstite.

Importantele ştiri noi pe care le oferă documentele despre această luminoasă figură prezintă un interes deosebit şi pentru un motiv cu totul aparte. Din această perioadă a vieţii sale s-au păstrat puţine materiale documentare originale, mare parte din cele create fiind distruse în diferite ocazii. Aşa s-a întîmplat cu arhiva Prefecturii Galaţi, în fondul căreia se păstrau documentele din vremea cînd Cuza era pîrcălab, ea fiind aruncată în Dunăre. De asemeni materialul documentar ilustrînd activitatea lui Cuza ca director la Ministerul de Interne a fost distrus de bombardament în timpul celui de al doilea război mondial. Din condiţii necorespunzătoare a fost recuperat fondul Judecătoriei Galaţi unde Cuza a activat ca prezident. O soartă la fel de nefericită a avut-o şi o parte din corespondenţa sa, ajunsă în mîini străine şi duşmane după detronare. Iar mai tîrziu, Elena Cuza, de teamă că şi restul corespondenţei ce-i mai rămăsese de la fostul domnitor va împărtăşi aceeaşi soartă, a distrus-o ea.

Volumul de faţă cuprinde 273 de acte şi scrisori culese din Arhivele Statului Iaşi, Bucureşti şi Galaţi, Biblioteca Academiei R.S.R., Biblioteca universitară din Iaşi şi Cluj, dintre care 135 în limba franceză şi germană, 90 cu caractere chirilice — acestea toate inedite — şi 48 preluate din diferite periodice, volume de documente, anexe la studii despre Cuza. Ultima categorie, cele edite, au fost introduse în volum pentru unitatea lucrării, care în intenţia autorilor ar însemna şi rezolvarea unui deziderat ştiinţific: de a constitui un prim volum din corpusul de documente referitoare la viaţa şi activitatea acelei personalităţi memorabile care a fost Alexandru Ioan Cuza. De asemeni mare parte din documentele publicate şi reluate de noi au fost tipărite parţial, cu greşeli şi de regulă fără note. La acestea ca şi la celelalte documente li s-au adăugat note lămuritoare la persoane şi evenimente.

Alexandru Ioan Cuza ca şi soţia sa, Elena Cuza, corespondau obişnuit în limba franceză. Unele greşeli de ortografie au fost corectate tacit, s-au pus în paranteze drepte cuvintele care lip-

seau din original, păstrîndu-se însă unele greşeli de limbă sau construcţie a frazei. Textele în limba franceză şi germană sînt însoţite de traduceri efectuate de noi.
Documentele sînt prezentate în volum în ordinea lor cronologică. La cele care nu purtau data redactării s-a făcut de către noi datarea în raport de conţinutul actului oficial sau al scrisorii. Pentru fiecare document s-a citat depozitul unde se păstrează fondul sau colecţia din care face parte.
Documentele sînt precedate de un studiu introductiv ce tratează viaţa şi activitatea lui Alexandru Ioan Cuza pînă în momentul alegerii sale ca domnitor al Principatelor Unite. Studiul introductiv este rezumat în limba franceză, volumul este ilustrat cu fotografii prezentînd pe Cuza, dintre care unele n-au văzut pînă acum lumina tiparului, şi se încheie cu o listă a documentelor şi ilustraţiilor, indice onomastic şi toponimic şi un scurt glosar.

AUTORII

DOCUMENTE

1 1819 DECEMBRIE — **Catagrafia moşiei Bărboşi de la ţinutul Fălciu, proprietate a spătarului Ioan Cuza.**

84 *locuitori* Bărboşii, *moşia dumisale spătarului Ioan Cuza* [1], *la pădure, dar are şi cîmp, hrana lor cu plugurile, însă :*

67 *birnici cu nouă burlaci, din care sînt 12 fruntaşi, 15 mijlocaşi şi 40 codaşi şi se scad :*

10 scutelnici şi / *28 breslaşi* — *ai dumisale spătarului Ioan Cuza şi casa căminarului Neculai Cuza* [2] *din anul trecut 1814*

29 trecuţi ce poartă havalele

13 *slugi vechi a casei căminarului Neculai Cuza şi a dumisale spătarului Ioan Cuza*

2 *preoţi*

1 *dascăl*

1 *birnic al satului Brădiceştii*

84

Arh. St. Iaşi, fond Vistieria Moldovei, tr. 166, op. 184, condica nr. 14, f. 253 v.

1 *Ioan Cuza* (1784—1848 iunie 17), tatăl lui A.I. Cuza.

2 *Neculai Cuza* (1755 septembrie 22 — 1806 septembrie 2), bunicul lui A.I. Cuza.

2, 1828 IANUARIE 20 — **Cartea lui Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei, prin care acordă rangul de mare postelnic lui Ioan Cuza.**

Dumnealui spatarul Ioan Cuza slujind stăpînirii şi patriei din cruda sa vîrstă în feliuri de trebuinţi şi nevoi a pămîntului cu toată sîrguinţa şi credinţa, iată spre răsplătirea trudnicilor sale slujbe şi ostineli îl provivasim în cinul postelniciei celei mari. Drept aceea poroncim domneştii noastre Vistierii ca trecîndu-l în condica boierilor, la rîndul postelnicilor, să-şi aibă şi toate celelalte pronomii a acestui cin, precum scutelnici şi breslaşi, după rînduiala păzită deobşte pentru toţi boierii, spre

care să întărește pitacul acesta cu însuși a noastră domnească iscălitură și pecete.

Arh. St. Iași, colecția „Documente", P. 48/2, f. 35 verso. Copie în „Condica boierilor făcuți în vremea măriei sale Ioan Sandu Sturza voievod, începîndu-să de la noiembrie 1822".

3. 1832 IULIE 2, GALAȚI — **Raportul pîrcălabului ținutului Covurlui, postelnicul Ioan Cuza, către Vistieria Moldovei, prin care roagă să nu fie însărcinat și cu exportul de produse, avînd îndestule lucrări de executat.**

Către Cinstita Vistierie a Prințipatului Moldaviei
postelnicul Ioan Cuza, pîrcălabul de Galați

raport

Și întru supunere și întru ascultare primind porunca cinstitei Vistierii de supt nr. 5225, am înțeles cele poruncite de slobozirea exportației pripaselor peste hotar, cu plată de poșlină, și de la 1 iulie 1832 pînă la contenirea navigației, însărcinîndu-mă tot pe mine spre slobozirea povoleniilor și adunarea poșlinii, după cuprinderea ecstrucțiilor încredințate la 1 aprilie, cu porunca supt nr. 1786, asupra căreia plecat răspund că acum de odată am pus în lucrare slobozirea exportației. Însă îndrăznesc a aduce la știința cinstitei Vistierii că pentru mine s-ar socoti obijduire și cu această însărcinare pe lîngă celelalte multe vajnice predmeturi, care nici cum nu-mi dau răgaz a căuta și de aceasta întocmai cum se cuvine, precum pînă acum cu toată silința și credința m-am sîrguit, aducînd folos Vistieriei de o sumă simțitoare, precum se va pliroforisi din socotelile ce voi predstavlisi, pentru care am cheltuit și din punga mea aproape de 2000 lei, plătind lefi la doi scriitori ce am alcătuiți numai spre proftacsîrea neîmpiedecării speculanților și cheltuiala hîrtiei, cerneală și ceară tare, precum și scădere de la primirea banilor, întîmplîndu-se a ieși în urmă galbeni lipsă, neurmînd vremea a se cîntări la primire ; asemenea plătind și altor doi cinovnici ce am avut în schele la bariera exportației, precum am raportuit.

Rugînd pe cinstita Vistierie ca să fiu slobod de această însărcinare, rînduindu-se pe cine se va socoti, iar la întîmplare cînd nu va fi la putință, apoi măcar să se puie la cale că, după ce slujesc să nu plătesc și din pungă, socotindu-se o sumă de bani spre întîmpinarea acestor cheltuieli și eu ca unul ce totdeauna am slujit patriei mele cu toată credința și de acum înainte voi fi silitor a aduce întru împlinire și o asemenea încredințare feritoare și de orice cacerdisire după regula ce am înființat.

Ioan Cuza, postelnic

Nr. 2947
1832 iulie 2, Galații

[Rezoluție]

Secția a treia. Să se răspundă că Vistieria nu se poate încrede în altul, ci dumnealui ca un dregător va avea și această însărcinare, căci acum rînduindu-se și înadinși slujbași, cu osebită leafă, nu poate suferi îngreuerea ce arată că au tras mai înainte, ci să caute a priveghea foarte cu scumpătate, căci răspunderea va fi asupra dumisale. Iulie 14.

Arh. St. Iași, fond Vistieria Moldovei, tr. 485, op. IV — 528, dosar 6, f. 249.
Original.

4. 1834 SEPTEMBRIE 5, GALAȚI — **Scrisoarea postelnicului Ioan Cuza către marele vistiernic Neculai Canta privind aprovizionarea cu cereale a Moldovei.**

Cu plecăciune mă închin Dumitali [1],

După cercetările ce am făcut și luările aminte pentru perierghiea mea asupra rodirilor pîinii pentru hrana lăcuitorilor țării de gios, mă lămuresc că, cu adivărat foarte puțină este și o misie rînduită spre a cumpăra și a întîmpina lipsurile acestui predmet poate încă să întîmpine greutate, din pricină

că şi megieşitile eparhii, adică Valahia şi Besarabia, întru asămine lipsă să găsăşti şi încă ceva mai mult. Apoi, intrînd în vorbă cu unii din neguţitori a părţii Turchiei, înţăleg oareşcare mai bună rodire pe la o parte de loc pe acolo şi în oareşcare preţuri mai măsurate şi cu înlesnire de a să aduci pe apa Dunării, numai voie nu este de slobozenie.

Socotind dar de a me datorie, aduc la cunoştinţa dumitali că, de cuviinţă lucru ar fi mai timpuriu a să ceri de către Prea Înălţatul Nostru Domn un ferman pe cîtăva sumă de asămine pîine, adică păpuşoi şi mălaiu de a să slobozi pentru Moldova de către Înalta Poartă, a să cumpăra din partea Turchiei cu rizăpazar şi a să treci în partea aceasta şi atunci mai cu lesnire s-ar îndestula lipsurile ce sînt mai ales a ţării de gios, fără vreo încurcare şi zăbavă de vreme ce, dacă s-ar scoate un asăminea ferman şi să să trimată aicea, s-ar putea găsi neguţitori ca cu sărmaeoa lor să meargă şi să coboare îndestulă sumă, pentru care găsind şi dumneata de cuviinţă un asămine proect dacă va fi nimerit, cu chipul ce vei socoti, îl vei aduce la ştiinţa Mării Sale lui Vodă ca, dacă va fi la putinţă şi se va găsi cu cale să se pue cu cît se va putea mai în grabă în lucrare, avînd şi eu cinstit răspunsul dumitale, de vreme ce mă numesc,

mai mică şi plecată slugă

Ioan Cuza, postelnic

1834 septemvrie 5
Galaţii

[Rezoluţie]

Acesta ar folosi ca, tortosindu-să fără a prinde de vesti megieşii.

Arh. St. Iaşi, fond Vistieria Moldovei, tr. 485, op. IV — 528, dosar 24, f. 824, 829.
Original.

---

1 Neculai Canta, ministru de finanţe în timpul domniei lui Mihai Sturza.

5. 1834 SEPTEMBRIE 18 — **Scrisoarea postelnicului Ioan Cuza, pircălab de Galați, către Neculai Canta, marele vistiernic, in legătură cu aducerea de cereale pentru locuitorii din Țara de Jos. Cere o carte domnească către pașii din Rușciuc și Varna.**

Cu plecăciune cucoane Neculachi,

Cu plecăciune primind cinstit răspunsul dumitali în pricina cumpărării și aducerii producturilor de peste Dunăre spre îndestularea Țării de Jos, îndată am pus în lucrare, găsind și neguțitori potrivit cu înștiințarea mea. Însă ei tot se îndoiesc că cu aceasta pot să-și piardă vremea și să intre in cheltuieli și apoi nu cumva să fie opriți de a o ridicc Du... știința ce am că ar fi venit înadins om împărătesc spre a opri exportația de orice soi de pîine în alte părți, care cer, pînă va ... alte mijloace macar, o luminată scrisoare a Măriei Sale lui Vodă cătră pașii de Rușciuc și de Varna poftitoare întru aceasta, cu care să cerci, pentru care nu lipsăsc a aduci la cunoștința dumitali fiind tot plecată slugă*

1834 septemvrie 18 *Ioan Cuza, postelnic*

Arh. St. Iași, fond Vistieria Moldovei, tr. 644, op. 708, dosar 221, f. 1.
Original.

6. 1835 DECEMBRIE 8, PARIS — **Diploma de bacalaureat in litere a lui Alexandru Ioan Cuza.**

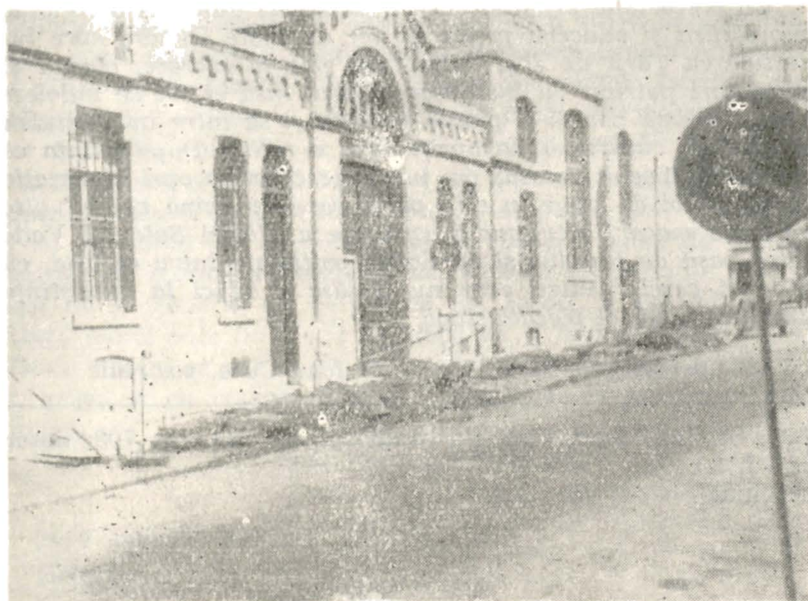
UNIVERSITÉ DE FRANCE
Diplôme de Bachelier ès Lettres
AU NOM DU ROI

Nous, François Guizot, Ministre Secrétaire d'Etat au département de l'Instruction publique, Grand-Maître de l'Université,

---

*) Cuvînt ilizibil.

Vu le certificat d'aptitude au grade de Bachelier ès Lettres, accordé le 21 novembre 1835 *par le Doyen et les Professeurs de la Faculté des Lettres, Académie de Paris, au Sieur* Cousa (Alexandre Jean), *né à* Berlad, (Moldavie), *le 12 septembre 1818 ;*

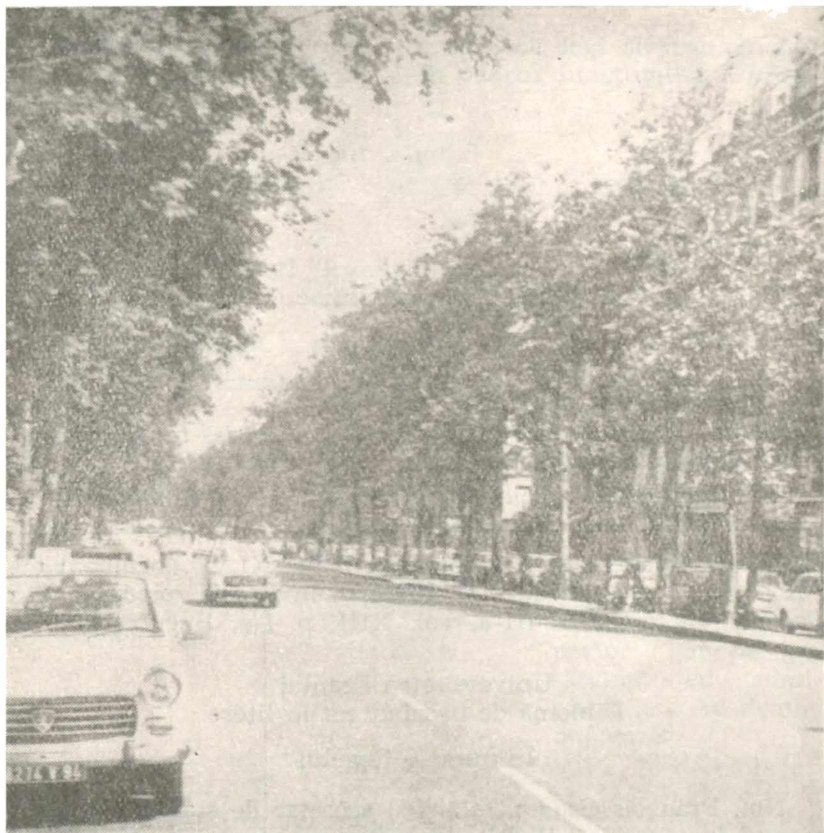

POARTA CASEI DIN STRADA NOTRE DAME DE CHAMPS, Nr. 21, DIN PARIS, UNDE A LOCUIT ALEXANDRU IOAN CUZA ÎN PERIOADA ANILOR 1834—1836. (FOTO GH. UNGUREANU).

Vu l'approbation donée à ce Certificat par l'Inspecteur général chargé des fonctions de Recteur de ladite Académie ;

Ratifiant le susdit Certificat ;

Donnons, par ces présentes, audit Sieur Cousa *le Diplôme de Bachelier ès Lettres, pour en jouir avec les droits et prérogatives qui y sont attachés par les lois et règlements, tant dans l'ordre civil que dans l'ordre des fonctions de l'Université.*

AVENUE RASPAILE, TRECE ASTAZI PE LOCUL VECHII CASE ÎN CARE A LOCUIT ALEXANDRU I. CUZA LA PARIS ÎN ANII 1834—1836. (FOTO GH UNGUREANU).

Fait au Chef-lieu et sous le Sceau de l'Université, à Paris,
le 8 décembre 1835
Le conseiller au conseil de l'Instruction publique exerçant les fonctions de chancelier

Rendu

Le Ministre
Secrétaire d'Etat
de l'Instruction
Publique,
Grand-Maître
de l'Université,

Guizot

Par le Ministre :
Le Conseiller
Secrétaire
du Conseil
de l'Instruction
publique

Orfil

Délivré par Nous,
Inspecteur général
chargé
de l'Administration
de l'Académie
de Paris

Nr. 6287
Signature de l'Impétrant
Alexandre Cousa

Paris, le 10 Décembre 1835
Ronnellis

Biblioteca Academiei, Arhiva Cuza, mapa XLVI, document 69. Fotocopie ; publicată de A.D. Xenopol în *Istoria românilor din Dacia Traiană*, ed. a III-a, vol. XIII, p. I-a, București, p. 9.

Universitatea Franței
Diplomă de bacalaureat în litere

În numele Regelui

Noi, François Guizot, ministru secretar de stat la Departamentul Instrucțiunii Publice, rector al Universității,

Avînd în vedere certificatul de aptitudine pentru gradul de bacalaureat în litere acordat la 21 noiembrie 1835 de către decanul și profesorii Facultății de litere, Academia din Paris, domnului Cuza (Alexandru Ioan), născut la Bîrlad (Moldova), la 12 septembrie 1818 ;

Avînd în vedere aprobarea dată pentru acest certificat de către inspectorul general însărcinat cu funcția de rector al amintitei Academii ;

Ratificînd sus-amintitul certificat ;

Dăm, prin prezenta, numitului domn Cuza diploma de bacalaureat în litere, pentru a se folosi de ea în baza drepturilor

şi prerogativelor care-i sînt acordate de legi şi regulamente, atît în activitatea civilă cît şi în cadrul funcţiunilor Universităţii.

Întocmită la sediul şi sub sigiliul Universităţii, la Paris, în 8 decembrie 1835

Ministrul
secretar de stat
al Instrucţiunii
Publice,
Rector
al Universităţii

Guizot

Consilier la Consiliul Instrucţiunii Publice îndeplinind funcţiile de cancelar

Rendu

Pentru ministru :
Consilierul secretar
al Consiliului
Instrucţiunii
Publice,

Orfil

Eliberată de noi, inspector general însărcinat cu administraţia Academiei din Paris
Paris, 10 decembrie 1835

Ronnellis

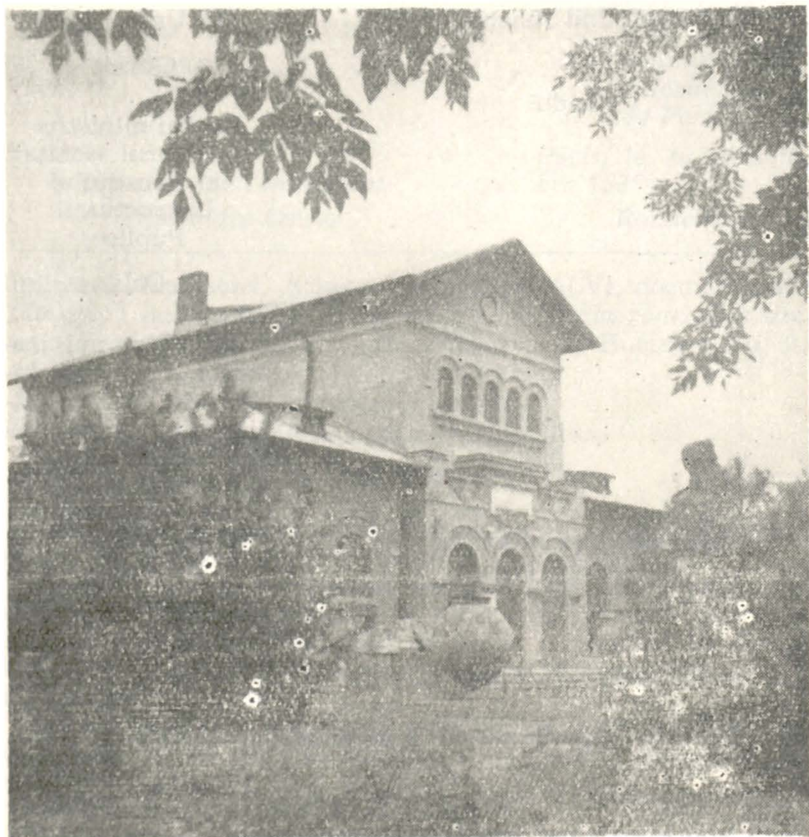
Nr. 6287

Semnătura primitorului
Alexandru Cuza

7. < 1835 > — „Foaia de calităţi" a postelnicului Ioan Cuza.

Numele şi porecla :	*postelnicul Ioan Cuza.*
Locul, anul şi luna în care s-a născut :	*în satul Bărboşi, ţinutul Fălciului, la anul 1784 aprilie.*

Dacă a fost în școli și ce a învățat :	*a învățat la pansion în Eși, grecește, gramatica, aritmetica și moldovenește, a ceti și a scrie.*
În ce limbi vorbește :	*franțuzește și rusește, iar desăvîrșit moldovenește și grecește.*

CASA ÎN CARE A LOCUIT FAMILIA CUZA LA GALAȚI, ASTĂZI MUZEUL DE ISTORIE AL ORAȘULUI (DIN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE GALAȚI).

Casnicele împrejurări	
— dacă este însurat sau holtei :	*însurat*
— ce stare are :	*are moşia Bărboşi, casă în Galaţi, cinci magazale şi alte binale în Iaşi.*
În ce slujbă se găseşte astăzi şi ce documenturi are şi cuvîntul ieşirii din slujbă :	*de la anul 1800 a fost în Vistierie diac cinci ani, de unde apoi s-a rînduit sameş la ţinutul Fălciului şi Bîrlad, slujind nestrămutat pînă ce s-a rînduit ispravnic la ţinutul Fălciului cînd s-a rînduit pîrcălab la Galaţi, în care slujbă apoi, de la 1 ghenarie 1832 s-a întărit pe trei ani înainte.*
Slujba ce acum ocupariseşte şi de cînd :	*pîrcălab la Galaţi de la 1 ghenarie 1832.*
Calitaua îndeletnicirilor în slujbă :	*bun şi vrednic.*
Moraliceasca purtare :	*neprihănită.*
Dacă a fost dojenit sau înfrînat cu ce şi pentru ce :	*n-a fost.*
Epoha slujită :	*34 ani.*

Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat, nr. 342, f. 26 v. — 27 Original.

8. [1835 MAI] [1] — **Apelul lansat de pîrcălabul Ioan Cuza către toţi locuitorii oraşului Galaţi şi din ţinutul Covurlui pentru a contribui la zidirea unui nou local de şcoală.**

Către iubitorii de luminarea neamului românesc !

Cercarea ne-au făcut îndestul să cunoaştem că învăţătura este podoaba cea mai frumoasă a omului, izvorul cel nedeşer-

tat al fericirii sale, mlădiță odrăslită a tuturor plăcerilor și obiectul cel mai interesat al necesității sociale. Ea este care ne face buni hristiani, patrioți rîvnitori și cetățeni folositori. Ca un neapărat povățuitor al neînțelesei noastre ființe ea ne învață cum poate fi cineva fericit în orice fel de meserie și întîmplare s-ar afla, adăpînd mintea omenească cu cele mai frumoase cunoștințe moralicești, suie pe om la treptele și vredniciile cele mai înalte, face nemuritori pe toți prințipii și particolarnicii aceia ce au știut a o prețui, precum îi vedem în istoria lumii că ocuparisesc locul cel mai înalt în templul memoriei.

În sfîrșit, nimic nu poate fi mai scump în lume decît acest dar ce Dumnezeu a hărăzit omului. Dar această vistierie neprețuită nu se dobîndește decît în niște lăcașuri sfințite unde tinerimea se deprinde în tainele religiei, a moralului și a filozofiei. Pentru acest sfîrșit și toate națiile luminate nu încetează a sistesi așezări literale și științifice în care tinerimea de amîndouă sexurile învață în limba patriei lor dogmele sfințite ale religiei și ale moralului, desăvîrșindu-se nu numai în toate cunoștințele omenești, aplicarisite la amîndouă sexurile, dar încă și în dialecturi străine, de unde ieșind se fac vrednici de a purta frumosul nume de cetățean cinstit și îndeletnic a îmbrățoșa cu sporire cariera pe care norocul i-o deschide. Într-aceste așezări se desăvîrșesc și străinii și se întorc în respectiva lor patrie destoinici a se protimisi ori în ce fel de ram al slujbei statului.

Slavă și cinste se cuvine unui prinț generos ce îngrijește pentru luminarea supușilor săi. Galațul, dobîndind de la o vreme încoace o școală publică, noi, lăcuitorii acestui oraș, trebuie neîncetat să înălțăm rugi către cer pentru statornica fericire a strălucitului ei întemeietor, care deși începătoare fiind, totuși, am putut vedea în cele mai de pe urmă examene sporul ce într-însa au făcut unii din tinerii silitori, atît în îmbunătățirea naravurilor, precum și în oarecare științe elementare.

Dar, pentru mai bună statornicirea acestui bun și spre a-l ridica la înaltul scopos al Înălțimii Sale, în chip că lăudatul nostru port comerțial să se facă asemenea și un cuib de oameni

învăţaţi, sîntem datori mai întîi a ne îndeletnici cu facerea unei case mai încăpătoare şi mai îndemînatecă, în care să poată fără strîmtoare a urma toţi ucenicii şi a încăpea şi pe profesorii limbilor străine (a cărora lefi se vor da de la Casa Şcoalelor, precum însuşi Înălţimea Sa verbal a făgăduit cu strălucita venire aici), numai să se încredinţeze odată de silinţa noastră de a zidi o asemenea casă, potrivită cu părinteştile sale scoposuri şi îndemînatecă pentru învăţătura limbii greceşti şi latineşti, atît de trebuincioase tagmei bisericeşti, cum şi pentru a celei franţuzeşti şi nemţeşti, atît de neapărate pentru frumoasele ştiinţe şi viaţa socială. Fiind dar că o asemenea zidire se cere a fi ridicată în cărămidă, urmează a fi şi ajutorul obştesc potrivit cu mărimea acestui lăcaş, pentru care poftiţi sînt nu numai lăcuitorii acestui oraş, ce şi toţi ţinutaşii de toate clasurile, mai vîrtos proprietarii de moşii, care nu puţin se folosesc din comerţul acestui port şi în sfîrşit toţi acei ce doresc a vedea pe copiii lor înflorind în moral şi într-o învăţătură statornică, ca să binevoiască a ajuta la acest lucru obştesc, fieştecare după proeresul şi rîvna ce va avea. Asemenea sînt poftiţi la această subscriere şi toţi cei străini, pe care negoţul i-a tras la acest tîrg, unde primiţi fiind cu o deosebită priinţă, se bucură totodată de aceleaşi drepturi ca şi pămîntenii, fiind bineîncredinţaţi că şi copiii lor vor fi deopotrivă primiţi într-această şcoală, unde se vor desăvîrşi nu numai părinteasca lor limbă, ci încă şi în toate ramurile ştiinţelor folositoare profesiei lor, precum şi în cea moldovenească, care, înlesnind neguţitoreştile lor tocmeli, va înrădăcina între îmbe părţile o dragoste frăţească şi o înrudire civilă, în chip că evropeul sau grecul, bucurîndu-se în pămîntul Moldaviei de toate pronomiile pămînteşti, să aibă şi el a răsplăti asemenea moldovanului în patria sa, cu aceeaşi priinţă şi dragoste.

În privire dar că scoposul acestei chemări este pentru folosul tinerimei şi pentru ca să contenească toate neorînduielile şi zadarnicile cheltuieli, ce fără nici un folos se face cu nişte dascăli ce adesea sînt nevrednici de acest nume, să ajutăm cu toţii la împlinirea acestui folositor lucru, după analoghia puterii fieştecăruia, înscriindu-ne numele într-această condică scripisită, care, după ce mai întîi se va supune luării aminte a Înălţimii Sale, apoi se va aşeza în arhivele tîrgului spre veş-

nica aducere aminte a dragostei pentru binele public a fieştecăruia înscrietor.

Ioan Cuza, postelnic,

Arh. St. Galaţi, fond Primăria oraşului Galaţi, dosar 7/1836, f. 6—9. Dosarul cuprinde textul apelului în limbile română, franceză şi greacă, adresîndu-se deopotrivă moldovenilor şi supuşilor străini trăitori în oraşul Galaţi. Fiind multe file rupte din dosar, găsim numai o parte din cei care au subscris pentru zidirea şcolii, între care distingem pe maiorul Fotea, stolnicul Ştefan Cernat, Dimitrie Pastia căminar („cu sufletească mulţămire afierosesc pentru zidirea şcolii"), C. Catargiu logofăt, ş.a., iar la sfîrşit domnul Mihai Sturza înseamnă, cu mîna lui, că „se vor slobozi 5000 lei de Epitropia Şcoalelor pentru zidirea şcolii din oraşul Galaţi, în 10 mai 1836".

---

1 Datat de noi după referatul Departamentului Averilor Bisericeşti şi al Instrucţiunii Publice din 3 noiembrie 1851, semnat de Grigore Cuza (Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat, dosar 1083, f. 2).

9. 1837 IUNIE 19, IAŞI — **Cererea postelnicului Ioan Cuza către hatmanul Miliţiei Principatului Moldovei pentru a fi înrolaţi, la cavalerie, fiii săi Alexandru şi Dimitrie. Anexat actul prin care le hărăzeşte un venit anual pentru cheltuielile de întreţinere.**

Excelenţei sale general inspectorului hatman Miliţiei Prinţipatului Moldaviei, dumisale marelui logofăt şi cavaler Balş

postelnicul Ioan Cuza
jalobă

Cu dorinţa ce au fiii mei, Alexandru Cuza şi Dimitrachi Cuza, de a sluji patriei cu purtarea armelor, unind şi a mea bunăvoinţă şi plecare, eu, plecat rog pe Excelenţa Voastră să binevoiţi a-i primi în slujba miliţiei, la cavalerie. Şi spre a-şi întîmpina ei neapăratele cheltuieli în slujbă pe cîtă vreme vor sluji, eu le hărăzesc, anual; venit cîte 250 galbeni pe tot anul,

fieştecăruia, din însuşi veniturile mele, precum mărturiseşte formalnicul document alăturat aici. Iar pentru că ei acum se îndeletnicesc cu învăţătura sholastică în prinţipat, eu adaug a vă ruga ca să fie păsuiţi cu luarea la slujba militară pînă la săvîrşirea cursului învăţăturilor.

Ioan Cuza, postelnic

19 iunie 1837
Iaşi

[Rezoluţie]

Dumnealui Stamati, să se facă îndată raport Măriei Sale, potrivit cu aşezămîntul, iunie 19.

Adeverinţă

Fiilor mei Alexandru Cuza şi Dimitrachi Cuza, ce doresc a sluji în corposul Miliţiei Moldaviei, la cavalerie, cu deopotrivă a mea vroinţă şi plecare, spre a-şi putea întîmpina cheltuielile neapărate, cu purtarea formei şi ţinerea lor, pe cîtă vreme se vor afla slujind, eu le siguripsesc anual venit cîte 250 galbeni, adică două sute cincizeci galbeni, pe tot anul, fieştecăruia, după aşezămînt, din însuşi veniturile mele, spre care le dau acest document întărit pe formă de judecătoria ţinutală.

În oraşul Iaşi, 10 iunie 1837

Ioan Cuza, postelnic

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I — 2009, dosar 285, f. 41—42.
Original; adeverinţa este legalizată de Judecătoria ţinutului Iaşi la 18 iunie 1837.

10. 1837 SEPTEMBRIE 15 — **Adresa hatmanului Miliţiei Moldovei către postelnicul Ioan Cuza, prin care-i face cunoscut că fiii săi Alexandru şi Dimitrie au fost primiţi la cavalerie, cu dispensă de la instrucţie pînă la terminarea studiilor.**

Nr. 2046, 1837 septembrie 15

Dumisale postelnicului Ioan Cuza

Prin înalta rezoluţie asupra prezentaţiei mele de sub nr. 1192, încuviinţîndu-se primirea fiilor dumitale Alexandru

Cuza și Dimitrachi Cuza în slujba miliției, cu dreptate hărăzită prin Organicescul Reglement pentru nobili, eu, prin porunca de zi ce am slobozit în miliție, în aceeași zi, nr. 6154, am întărit pe fiii dumitale în slujba de cavalerie a miliției, cu păsuire însă de la slujba de front pînă la săvîrșirea cursului învățăturilor matematice cu care se îndeletnicesc acum, de care cu cinste fac cunoscut dumitale asupra adresului prin care ai mijlocit intrarea fiilor dumitale în miliție, alăturîndu-se totodată și copie de pe pomenitul paragraf a poruncii mele de zi.

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 1760, op. I — 2009, dosar 285, f. 44.
Ciornă.

11. 1837 SEPTEMBRIE 16, GALAȚI — **Cererea postelnicului Ioan Cuza adresată lui T. Balș, hatmanul Miliției Moldovei, pentru eliberarea atestatelor și pașapoartelor necesare fiilor săi Alexandru și Dimitrie spre a merge la Paris în vederea continuării studiilor.**

Excelenței Sale
general inspector, hatmanului
Miliției Prințipatului Moldaviei,
dumisale marelui logofăt și cavaler Balș

postelnicul Ioan Cuza
jalbă

Pe fiii mei, Alexandru Cuza și Dimitrie Cuza, ce se află înscriși în numărul cadeților de cavalerie a miliției, peste complet, și păsuiți cu slujba pînă la săvîrșirea cursului învățăturilor sholastice cu care se îndeletnicesc în Prințipat, însuși cursul acestor învățături îi cheamă către mai înalte științe, care le pot dobîndi numai la academiile din staturile străine. Spre asemenea sfîrșit fiind hotărît ca, atît pentru a lor înaintire în științe, cît și pentru a se face și patriei mai folositori, să-i trimit la academiile din Paris, eu plecat rog pe excelența voastră de a învoi trimiterea lor la arătatul loc, pe vreme pînă

la săvîrşirea cursului învăţăturilor, binevoind a le da cuviincioasele atestări, cum şi recomandaţie la locul cuviincios spre scoaterea paşaporturilor spre sloboda mergere pe la Austria şi c.l. la Paris, avînd a ieşi din Prinţipat pe la portul Galaţi şi întoarcere.

Ioan Cuza, postelnic

16 septemvrie 1837
Galaţi

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 796, op. 906, dosar 1056, f. 10.
Original.

12. 1837 SEPTEMBRIE 16, IAŞI — **Raport către domn al hatmanului Miliţiei Moldovei, logofătul T. Balş, pentru a se elibera cadetului Alexandru Cuza paşaport spre a merge în Franţa.**

La cinstita Postelnicie, oraşul Iaşi
nr. 2048, 1837 septemvrie 16

Dumnealui postelnicul Ioan Cuza, prin jaloba ce a dat către mine, a arătat dorinţă că pe fiul dumisale Alexandru Cuza, ce se află înscris în numărul cadeţilor de cavalerie a miliţiei, să-l trimită spre săvîrşirea cursului învăţăturilor la academiile din staturile streine, la Paris.

Deci, învoindu-se asemenea cerere şi mergere a cadetului Alexandru Cuza, după osebit atestat supt nr. 2042, ce i s-a dat, eu plecat rog pe dumneata milostivule doamne, să binevoieşti a slobozi paşaportul trebuincios pentru a sa călătorie de la Galaţi, prin plutire, pe la Austria, şi celelalte locuri, la Paris.

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 796, op. 906, dosar 1055, f. 12.
Copie.

13. 1837 SEPTEMBRIE 16 — **Atestat eliberat cadetului Alexandru Cuza de către hatmanul Miliției Moldovei, logofătul Balș, pentru continuarea studiilor la Paris.**

Atestat

Nr. 2042, 1837 septemvrie 16

Cadetului de cavalerie din Miliția Prințipatului Moldaviei, fiul boierului moldovean, postelnicului Ioan Cuza, anume Alexandru Cuza, carele, pentru că se îndeletnicește cu învățăturile scolastice, este păsuit de la slujba cu purtarea armelor, fiindcă săvîrșirea cursului învățăturilor cu care se îndeletnicește acum pentru a se face mai folositor patriei îl cheamă la academia din Franța, de aceea, potrivit cu mijlocirea părintelui său, prin jaluba cu care a intrat către mine, i se dă voie a merge la așa academie spre același sfîrșit, cu dreptate de a purta și uniforma, spre care i s-a dat acest atestat.

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 796, op. 906, dosar 1056, f. 11.
Copie.

14. < 1837 > — **„Foaia de calități" a postelnicului Ioan Cuza.**

Numele și porecla cinovnicului :	*prezident, postelnicul Ioan Cuza.*
Anul, luna în care s-a născut și locul nașterii :	*născut la anul 1785 ghenarie 17, la satul dumisale Bărboșii, în ținutul Fălciu.*
Casnicile împrejurări, dacă este holtei sau însurat și cîți copii are ; ce stare de față are :	*este însurat și are doi copii, are o moșie, Bărboșii, la ținutul Fălciului, și în Galați casă și cinci magazale la schelă.*

În ce graduri de slujbe a fost mai înainte şi cîtă vreme şi din ce pricină a lăsat-o :	*a fost de şase ori ispravnic la ţinuturile Fălciu, Tutova şi Vaslui, afară de alte mai multe extraordinare însărcinări ce de către ocîrmuire a avut la feluri de întîmplări, în osebite predmeturi.*
Slujba ce acum ocupariseşte şi de cînd :	*ocupariseşte acum postul de prezident al Judecătoriei de Covurlui, de la 9 septembrie 1836.*
Felul îndeletnicirii în slujbă:	*precum obşteşte este cunoscut.*
Moraliceasca purtare :	*neprihănite purtări.*
Dacă a fost în şcoli şi ce a învăţat :	*a fost în şcoală naţională, grecească şi a învăţat greceşte şi moldoveneşte.*
Ce anume limbi vorbeşte :	*vorbeşte greceşte, moldoveneşte, ruseşte şi puţin şi franţuzeşte.*
Dacă a fost dojenit vreodată în slujbă :	*n-a fost niciodată.*

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1382, op. 1560, dosar 966, f. 280—281.
Original.

15. 1839 FEBRUARIE 12, IAŞI — **Scrisoarea postelnicului Ioan Cuza către hatmanul Miliţiei, Teodor Balş, prin care intervine pentru iertarea lui Costache Racliş, arestat în închisoarea „Criminalului".**

Excelenţa Voastră,

La rugămintea ce v-am făcut ieri la mitropolie pentru greşala tînărului Racliş[1]*, ce de unsprezece zile se află la arestul ovahtului, aţi avut bunătatea a-mi răspunde că l-aţi iertat şi că aţi fi dat şi poruncă de a-l slobozi. Acum văd dimpotrivă că*

el se află tot sub arest și încă hotărît de mîine a se da în Criminal. Îndrăznesc dar iar a vă ruga ca să aveți milostivire a împlini ceea ce ați făgăduit, fiindcă este băiat sărac și plin de nevoi și este păcat de a se face mai multă pildă decît atîta cu unul ca dînsul, mai ales după ce pe arnăut, carele a fost cu mai mare greșală, s-a iertat și pe lîngă pomenirea ce veți face cu dînsul veți îndatori și pe

plecat sluga Excelenței Voastre
Ioan Cuza, postelnic și cavaler

1839 fevruarie 12

[Rezoluție]
D. Stamati. Să se facă raport Măriei Sale lui Vodă cu rugăminte de a fi iertat pentru mai multă pedeapsă, fiindcă destul se socotește pedepsit cu arestuirea de atîtea zile la criminal.

F. Balș

fevruarie 12
duminică sara

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 796, op. 906, dosar 537, f. 10.
Original.

1 Costache Racliș, din Bîrlad, fost iuncher în miliția Moldovei. arestat împreună cu arnăutul „leitenantului Docan" deoarece loviseră o santinelă la balul mascat din 2 februarie. Îl găsim de asemenea părtaș la acțiunea lui Teodor Rășcanu în 1846, protestînd în 1847 alături de Iordachi Lambrino, Mihăiță Ștefănescu și Simion Bontăș și în 1848 pe lîngă Vasile Ghica și Alexandru I. Cuza luînd cuvîntul în fața mulțimii adunată în curtea casei Mavrocordat. În 1855 corespondent al „Stelei Dunării" pentru ținutul Tutova; în 1855—1856 președinte al eforiei obștei tîrgului Bîrlad. Înfocat luptător pentru Unire împreună cu fratele său Ștefan Racliș.

16. 1840 IANUARIE 11, IAȘI — Scrisoarea Elenei Rosetti către Ecaterina Rosetti cu urări pentru noul an și preocupările sale.

Jassy, le 11 janvier 1840

Ma chère Maman,[1]

J'ai été très contente en voyant papa[2]*, mais j'aurais été encore plus heureuse si vous aviez été avec lui; du moins, par*

cette lettre, je pourrai vous dire mes voeux pour la nouvelle année et mon désir de tout faire pour vous être agréable.

Je vous envoie, ma chère maman, une écharpe que je vous prie d'accepter.

Le tailleur ne m'a fait que le manteau et la robe en indienne. J'ai été obligée de lui reprendre l'autre parce qu'il n'a pas voulu la faire et je l'ai donnée à celui qui travaille pour mes cousines[3]*. Il me l'a faite très bien et j'ai demandé de l'argent à papa pour la payer.*

Adieu, ma chère maman, je vous prie de dire à la grand-maman[4] *que je lui baise les mains. J'embrasse mon frère*[5] *et ma soeur*[6]*.*

Ma chère maman, j'espère vous voir bientôt d'après la promesse de papa. Je vous baise les mains, ainsi que mes cousines. Mademoiselle Olivier m'a chargé vous dire ses amitiés. Je vous prie de dire à madame Sophie beaucoup de compliments de ma part.

Je suis votre toute obéissante fille

Hélène Rosetty[7]

Beaucoup de compliments de la part [de] Monsieur Hennig[8]*.*

[Adresa]

Madame Cathérine Rosetty

Solesty

Original.

Iaşi, 11 ianuarie 1840

Draga mea mamă,

Am fost foarte mulţumită văzîndu-l pe tata, dar aş fi fost încă mai fericită dacă ai fi fost cu el; cel puţin, prin această scrisoare, voi putea să-ţi spun urările mele pentru noul an şi dorinţa mea de a face totul pentru a-ţi fi pe plac.

Îţi trimit, draga mea mamă, o eşarfă pe care te rog să o primeşti.

Croitorul nu mi-a făcut decît paltonul și rochia de indiană. Am fost obligată să o iau pe cealaltă pentru că nu a vrut să o facă și am dat-o aceluia care lucrează pentru verișoarele mele. Mi-a lucrat-o foarte bine și am cerut bani tatei ca s-o plătesc.

Adio, draga mea mamă, te rog să-i spui bunicii că-i sărut mîinile. Îmbrățișez pe fratele și sora mea.

Draga mea mamă, sper să te văd curînd după promisiunea tatii. Îți sărut mîinile ca și verișoarele mele. Domnișoara Olivier m-a rugat să-ți transmit salutări. Te rog să-i spui doamnei Sofia multe complimente de la mine.

Sînt cu totul ascultătoarea matale fiică

Elena Rosetti

Multe complimente din partea domnului Hennig.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti

Solești

---

1 *Ecaterina Rosetti*, născută Sturza, mama Elenei Cuza. S-a născut la 17 iulie 1800 și a murit la 11 aprilie 1869, înmormîntată la Solești.

2 *Iordache Rosetti* (30 martie 1796 — 10 ianuarie 1846), tatăl Elenei Cuza. Nu se știe dacă a ocupat vreo funcție publică, se pare că s-a ocupat numai de moșie. În 1845 decembrie 28, îl găsim iscălind, primul, jalba proprietarilor din ținutul Vaslui către Sfatul Cîrmuitor, alături de Dimitrie Miclescu, frații Sion, Teodor Rășcanu, Tucidide Durmuz și alții, prin care protestau împotriva măsurii de a fi trecuți căpătăierii între birnicii satelor, socotind aceasta o asuprire pentru locuitori. Jalba a fost începutul tulburărilor din 1846. Cf. *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, Buc., 1960, p. 38—39.

3 Fiicele Pulheriei (Profira) Cantacuzino, sora Ecaterinei Rosetti.

4 Una din bunicile Elenei Cuza: Ecaterina Rosetti, născută Catargi sau Elena Sturza, născută Balș.

5 Desigur Teodor, fratele cel mai mic (4 mai 1837 — 17 iulie 1923). Și-a făcut studiile la Lemberg, Viena și Paris, unde și-a luat licența în drept. Sub domnia lui Alexandru I. Cuza a deținut funcții în justiție, iar în 1864 prefect al județului Vaslui. Ministru în 1875, prim-ministru și ministru de interne în 1888. Unul din întemeietorii „Junimei". A fost căsătorit cu Pulheria G. Beldiman.

6 *Zoe Rosetti* (10 februarie 1833 — 25 februarie 1858), căsătorită în 1850 cu Iordachi Lambrino.

7 *Elena Cuza.*

8 *Adolf Hennig*, supus prusac, avea în Iași librărie și cabinet de lectură. Hennig este ortografia corectă a numelui și nu Hening cum a apărut de multe ori în publicații, cf. iscăliturii autografe de pe diferite cereri ale sale, aflate în dosarele Secretariatului de Stat.

17. 1841 FEBRUARIE 6, IAŞI — Scrisoarea Elenei Rosetti către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, despre felul cum îşi petrece timpul; roagă să i se trimită bani spre a-şi cumpăra cele necesare pentru lucrul de mînă.

Iassy, le 6 février 1841

Ma chère maman,

Je suis très contente de trouver cette occasion pour vous écrire et pour vous dire que je désire beaucoup vous voir. J'espère, ma chère maman, que vous viendrez bientôt. Le cousin Jean[1] et Catinka[2] sont partis pour aller voir Pulchérie[3] et il m'a dit qu'en retournant ils passerons chez vous. Comment passez-vous votre temps, ma chère maman? Quant à moi, je m'ennuie beaucoup depuis que Pulchérie est partie. Je n'ai pas eu le plaisir de danser à ses noces parce que je me suis trouvée indisposée, mais, grâce à Dieu, maintenant je me porte bien. Je vous envoie le modèle de la bourse que vous m'avez envoyée et je vous prie de remettre à la grand-maman ce petit ouvrage de ma part.

Je vous prie de dire à papa de m'envoyer de l'argent, car je veux faire quelques petits ouvrages et je n'ai pas avec quoi. Dites-moi, je vous prie, comment se porte toute la famille. Adieu ma chère maman, je vous baise les mains ainsi qu'a papa et à la grand-maman, j'embrasse mon frère et ma soeur et suis votre toute dévouée fille

H. Rosetty

Le petit métier n'est pas encore prêt, parce qu'il n'y a personne qui sache le faire.

J'espère vous revoir bientôt, en attendant écrivez-moi ma chère mère, je vous supplie.

[Adresa]

Madame Catinca Rosetty

Solesty

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(4)}{LXXVI}$

Original.

Iaşi, 6 februarie 1841

Draga mea mamă,

Sînt foarte mulţumită că am găsit această ocazie pentru a-ţi scrie şi a-ţi spune că doresc mult să te văd. Sper, draga mea mamă, că vei veni curînd. Vărul Ion şi Catinca au plecat să o vadă pe Pulheria şi el mi-a spus că la întoarcere vor trece pe la mata. Cum îţi petreci timpul draga mea mamă? Cît despre mine mă plictisesc mult de cînd Pulheria a plecat. N-am avut plăcerea să dansez la nunta ei pentru că nu mă simţeam bine, dar, slavă domnului, acum sînt sănătoasă. Îţi trimit modelul pungii pe care mi-ai trimis-o şi te rog să dai bunicii din partea mea acest mic lucru de mînă.

Te rog să-ţi spui tatii să-mi trimită bani căci vreau să lucrez cîte ceva şi nu am cu ce. Spune-mi te rog cum o duce întreaga familie. Adio, draga mea mamă, îţi sărut mîinile ca şi tatii şi bunicii, îmbrăţişez pe fratele şi sora mea şi sînt prea devotata matale fiică

E. Rosetti

Micul gherghef nu-i încă gata pentru că aici nu este nimeni care să ştie să-l facă.

Sper să te revăd curînd, în aşteptare scrie-mi draga mea mamă, te implor.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti

Soleşti

---

1 şi 2 Probabil Iancu şi Catinca Cantacuzino, căsătoriţi în 1839, Iancu fiind fiul logofătului Nicolae Cantacuzino şi al Pulheriei, sora mamei Elenei Cuza.

3 La 26 ianuarie 1841 a avut loc la Iaşi cununia Pulheriei, fiica logofătului Nicolae Cantacuzino cu Constantin Moruzi şi a Pulheriei, fiica vornicului Petrache Roset Bălănescu, cu Vasile, alt fiu al logofătului Nicolae Cantacuzino. „Albina românească“ (1841, p. 33) menţionează că „la prilejul acestor îndoite nunţi s-a făcut sara un bal strălucit, care s-a cinstit de fiinţa prea înălţatului domn şi a măriei sale doamnei şi la care se afla toată noblesa“. În scrisoare Elena Cuza se referă la fiica lui Nicolae Cantacuzino.

18. 1841 APRILIE 2, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. Cuza către M. Kogălniceanu prin care-l roagă să-i fie secund în duelul cu C. Rolla.**

Barboch, ce 2 avril 1841

Mon cher Koguelniceano,

J'espère que vous ne refuserez pas d'être mon second ; d'ailleurs vous ne le pouvez pas, je vous ai rendu autrefois le même service et vous savez si j'ai bien soutenu vos interêts; d'ailleurs, service pour service. Vous n'avez rien autre chose à faire que [de] ne céder sur aucune des conditions, que je dicte à Rolla [1], *dans une lettre, et dont j'envoie la copie à Basile,*[2] *que vous lirez pour savoir les conditions, que vous soutiendrez le mieux, je n'en doute pas; vous ne leur ferez savoir que vous êtes mon second qu'au moment de partir pour venir me rejoindre; je vous écrirai alors.*

Je vous écrirais d'avantage, mais le courrier que j'envoie à Houchi pour porter ces lettres est sur le moment de partir. Présentz mes hommages respectueux à Mrs. vos beaux frères et à leurs respectables moitiés [3] *; embrassez-moi le petit Aleco* [4], *donnez-moi les nouvelles de Jassy et faites-moi savoir les bruits que Mr. Rolla et C-ie ont sans-doute fait courir sur mon compte.*

Adieu, cher ami, je vous embrasse de tout coeur, et je suis pour la vie votre tout dévoué ami

A. Cousa

Mes complimens à Philadelphe Docan[5] *et Radoul*[6], *je n'ai pas eu le temps de leur écrire.*

[Adresa]

Monsieur

Mr. le Major Michel Koguelniceano
Iassy

Biblioteca Academiei, ms. 4085, nr. 53, f. 108.
Original.

Bărboşi, 2 aprilie 1841

Dragul meu Kogălniceanu,

Sper că nu vei refuza de a fi secundul meu; de altfel nu poţi, ţi-am făcut altădată acelaşi serviciu şi ştii dacă am susţinut bine interesele tale; de altfel, serviciu pentru serviciu. N-ai nimic altceva de făcut decît să nu cedezi asupra nici uneia din condiţiile pe care le dictez lui Rolla, într-o scrisoare a cărei copie o trimit lui Vasile, pe care să o citeşti pentru a cunoaşte condiţiile ce le vei susţine, nu mă îndoiesc, cel mai bine; nu le vei face cunoscut că eşti secundul meu decît în momentul plecării pentru a mă întîlni; îţi voi scrie atunci.

Ţi-aş scrie mai mult, dar curierul pe care-l trimit la Huşi cu aceste scrisori este gata de plecare. Prezintă respectuoasele mele omagii cumnaţilor tăi şi respectabilelor lor soţii; îmbrăţişează-l pe micul Alecu, dă-mi veşti de la Iaşi şi spune-mi svonurile pe care fără îndoială dl. Rolla şi C-ie le-au făcut să circule asupra mea.

Adio, dragă prietene, te îmbrăţişez din toată inima şi sînt pe viaţă al tău cu totul devotat prieten

A. Cuza

Salutări lui Philadelphe Docan şi Radu, n-am avut timp să le scriu.

[Adresa]

Domnului

domn maior Mihail Kogălniceanu

---

1 *Constantin Rolla* (1812 — 1878), fiul doctorului Efstatie Rolla. A făcut studii juridice la München. A deţinut diverse funcţii în justiţie şi administraţie. Redactor al „Foii săteşti" între 16 decembrie 1845 şi 2 iunie 1846. A fost căsătorit cu Catinca, sora lui Vasile Alecsandri. Într-o scrisoare către Iacob Negruzzi, prin care îl ruga să publice în „Convorbiri literare" strofele improvizate la moartea lui Rolla, V. Alecsandri spunea în 1878 : „cumnatul meu au ţinut un loc însemnat între oamenii de la 1848 şi au luat parte la lucrările reformatoare ale generaţiei care au precedat, pe a dv. E cu dreptul ca să nu fie dat uitărei". A fost într-adevăr membru în Comitetul Central al Unirii, deputat în Adunarea Ad-hoc şi Adunarea Electivă şi ministru în timpul domniei lui Al. I. Cuza.

2 Probabil Vasile Alecsandri.

3 Mihail Kogălniceanu a avut trei surori: Maria căsătorită cu postelnicul Iacovache Leon, Elena cu Teodor Cazimir și Profira cu Dimitrie Codreanu.
4 *Alexandru Kogălniceanu* (1828 — decembrie 1856) fratele cel mai mic. A urmat cariera militară ajungînd colonel. A împărtășit ideile fratelui său. Talent la pictură.
5 Frații Docan erau Nicolae, Ioan (Ianeu) și Panaite, fiii lui Panaite Docan din Bîrlad, care a fost căsătorit cu Zoița Cuza, sora tatălui lui Al. I. Cuza. Poate Cuza a omis virgula între Philadelphe și Docan. În acest caz ar fi vorba de Philadelphe Cuénim.
6 Iorgu sau Panaite Radu, fiii postelnicului Manolache Radu. Cu Panaite Radu plecase la Paris în 1834.

19. 1842 DECEMBRIE 21 — **Raportul Judecătoriei ținutului Covurlui, iscălit de A. Cuza, către Marea Logofeție a Dreptății, arătînd lipsa de concurs din partea pîrcălăbiei și a căpitanului de slujitori în privința numărului și calității slujitorilor cuveniți judecătoriei după așezămînt.**

Către cinstita Marea Logofeție a Dreptății
Judecătoria ținutului Covurlui
raport

Slujitorii cuveniți judecătoriei după articolul XX din anexa litera V din Organicescul Reglement, pentru paza canțeleriei și altele, văzîndu-se mai totdeauna în necomplet și alte dăți nici cum și cîte unul, din care pricină pătimește în marșa lucrărilor feluri de ostanofce și împricinaților li se dă povod de reclamații, în privirea căreia neorînduieli socotită din partea căpitanului de slujitori, spre a putea judecătoria, pe deoparte cîștiga îndeplinirea zisului articol și a se îndemăna după aceasta regulat în îndeplinirea și cercetarea delelor de proțes, pentru care împricinații se găsesc cu necontenire stăruind, și pe de altă parte dorind a păzi și buna armonie, cu nr. 4178 și 4209 a cerut de la ținutala pîrcălăbie punere la cale, însă în zadar a fost pentru că deși s-au dat, și iar nu toți, precum este datoare, dar și aceștia cu nume de slujitori fiind odată lipsiți de uniforma lor, și al doilea, cei mai netrebnici și supuși patimei beției. Pe lîngă care apoi nici aceștia măcar nu i-a avut și din zi în zi îi preface, ba încă, găsindu-i prin tîrg trimiși pentru împărțirea chemărilor pe la împricinați sau cu expediții, îi oprește de la asemenea fără să știe presudsfia și îi întrebuin-

ţează în alte trebi, din care împrejurări rămîne de multe ori numai unul şi se pricinuiesc multele ostanovci, a căruia urmare, şi în una şi în alta, fiind împotriva articului XXIV tot din anexa litera V şi ca nu judecătoria să vie întru vreo răspundere, odată cu alăturarea docladului dumisale împlinitorului de director, spre mai bună pliroforie le supune cunoştinţei cinstitei logofeţii şi se roagă ca neîntîrziat să facă punere la cale întru acest obiect, precum va socoti de cuviinţă, după care şi judecătoria în viitorime să poată avea îndemînatic chip către regularisirea lucrărilor ei potrivit aşezămîntului.

A. Cuza Condrea căminar

Nr. 4471
1842 decembrie 21

[Rezoluţie]

31 decembrie. Împărtăşindu-se, în copie, acest raport Departamentului, să se poftească a regularisi cele de cuviinţă spre îndestularea judecătoriei în viitorime cu slujitorii cuveniţi ei după aşezămînt. [Şt.] Catargi.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. V—1994, dosar 99, f. 1, 6.
Original.

20. 1843 OCTOMBRIE 27 — **Raportul ministrului de justiţie, marele logofăt Ştefan Catargi, către domnie, prin care recomandă pe Alecu Cuza, preşedintele Judecătoriei ţinutului Covurului, spre a i se da un rang potrivit meritelor sale.**

Prea Înălţate Doamne!

Jos iscălitul, trăgînd luarea aminte asupra plăcutei îndeletniciri ce are dumnealui Alecu Cuza la lucrarea trebilor atingătoare de postul prezidenţiei Judecătoriei ţinutului Covurlui, cu care se găseşte însărcinat, primeşte îndrăzneală a-l recomendui bunei voastre vroinţă, rugîndu-vă, ca, potrivit meri-

tului ce-l însuşeşte, de a fi răsplătit după a sa destoinicie şi sîrguinţă ce întrebuinţează în această îndatorire, să-l şi cinstiţi cu rangul ce înalt veţi binevroi.

Al Înălţimii Voastre prea plecată slugă
Catargi, vel logofăt

Secţia I-ia *şef secţiei, spătar Pleşăscu*

Nr. 6307
1843 octombrie 27

[Rezoluţie]

Dumnealui vel postelnicului, se va cinsti pe recomenduitul cu rangul de agă. În 27 octombrie 1843.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. 1994, dosar 94, f. 140.
Copie.

21. 1844 FEBRUARIE 10, [IAŞI] — **Raportul prezidentului Judecătoriei ţinutului Covurlui, A. Cuza, către Logofeţia Dreptăţii, prin care roagă să fie trimis, de la o altă judecătorie, un asesor la Galaţi.**

Către Cinstita Mare Logofeţie a Dreptăţii
prezidentul Judecătoriei de Covurlui

raport

Marea Logofeţie, prin predpisania nr. .... slobozind suptiscălitului otpuscă pe 28 de zile, acum, cu prilejul zilelor vacante, a păşit de la tact în a sale interesuri aici în capitală, şi precum a raportuit cinstitei logofeţii că unul din asesorii acelei judecătorii s-a trecut din viaţă, şi zăbava sa este necunos-*

---

* Necompletat în original.

cută, roagă să se regularisească trimiterea unui asesor de la alt ținut spre a nu sta predsusfia necompletă.

A. Cuza

10 fevruarie 1844

[Rezoluție]

10 fevruarie. Se va scrie Judecătoriei ținutului Putnei ca să trimită un člen al ei la această judecătorie spre a predsusfii în lucrări pînă la rînduirea noului člen, care în curînd are a se rîndui.

Vel logofăt

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. V — 1994, dosar 174, f. 9.
Original.

22. 1844 MAI 25, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, asigurînd-o de afecțiunea sa ; să-i trimită modele pentru lucru, la Galați nu se găsesc ; se bucură că tatăl și frații ei vor veni să o vadă înaintea plecării.**

le 25 mai 1844

Chère Maman,

C'est avec un bien grand plaisir que j'ai reçu votre lettre, mais en la lisant j'ai été très émue voyant combien mon absence vous coûte. Croyez, chère et bonne maman, que la votre ne m'est pas moins pénible. J'ai été très contente d'apprendre que mon cher papa et mes chèrs frères viendront me voir avant leur départ.

Chère maman, oserais-je vous prier de m'envoyer par papa le papier et le dessin pour achever votre portefeuille, ainsi que les grands dessins de la tante Pulchérie[1] *que vous avez eu la bonté de me promettre, car je m'ennuie beaucoup sans ouvrage et à Galatz on ne trouve ni laines, ni soies, ni dessins. Je vous*

promets, chère maman, de faire très attention de ne pas les gâter. Croyez que vous me ferez un très grand [plaisir] en me les envoyant.

Je désirais beaucoup pouvoir vous envoyer quelque chose, mais je n'ai rien trouvé, car le vapeur de Constantinople n'a rien apporté cette fois, mais aussitôt que je trouverai quelque chose de bon, je me ferai un vrai plaisir de pouvoir vous l'envoyer.

Adieu, chère maman, j'attends avec une grande impatience l'heureux moment de vous voir et de vous presser sur un coeur qui vous aime et vous estime.

Je suis avec le plus grand respect

votre obéissante fille
H. Cousa

P.S. Je vous prie de présenter mes respectueux baisemains à papa. J'aurais voulu lui écrire, mais je sais qu'il est à Iassy.

La tante Marie et la cousine m'ont chargé de vous écrire mille choses aimables de leur part.

[Adresa]

Madame
Madame Ecathérine Rossety, née Stourdza
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(5)}{LXXVI}$

Original.

25 mai 1844

Dragă mamă,

Cu o mare plăcere am primit scrisoarea matale, dar citind-o am fost foarte necăjită văzînd cît te costă absența mea. Crede-mă, dragă și bună mamă, că și lipsa matale îmi este tare grea. Am fost foarte mulțumită să aflu că dragul meu tată și dragii mei frați vor veni să mă vadă înaintea plecării lor.

Dragă mamă, îndrăznesc să te rog să-mi trimiți prin tata hîrtia și modelul ca să termin portofelul matale, precum și mo-

delele cele mari de la tanti Pulheria pe care ai avut bunătatea să mi le promiţi, căci tare mă plictisesc fără lucru şi la Galaţi nu se găseşte nici lînă, nici mătase, nici modele. Îţi promit, dragă mamă, să am mare grijă să nu le stric. Crede-mă că îmi vei face o mare bucurie trimiţîndu-mi-le.

Doream mult să-ţi trimit ceva, dar nu am găsit, căci vaporul de Constantinopol nu a adus nimic de data asta, dar de îndată ce voi găsi ceva bun îmi va face mare plăcere să-ţi trimit.

Adio, dragă mamă, aştept cu mare nerăbdare clipa fericită să te văd şi să te îmbrăţişez din inima care te iubeşte şi te stimează.

Sînt cu cel mai mare respect
supusa ta fiică

E. Cuza

P.S. Te rog să transmiţi tatii respectuoase sărutări de mîini. Aş fi vrut să-i scriu, dar ştiu că este la Iaşi.

Tanti Maria şi verişoara m-au rugat să-ţi transmit toate cele bune din partea lor.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Soleşti

---

1 Pulheria (Profira) Cantacuzino, sora Ecaterinei Rosetti.

23. 1844 IULIE 10 — **Cererea lui A. Cuza, prezidentul Judecătoriei ţinutului Covurlui, către Ministerul Dreptăţii prin care roagă a i se aproba o lună de concediu spre a merge la băi la Odesa.**

Cinstitei Marei Logofeţii
prezidentul ţinutului Covurlui

raport

Fiind josiscălitului orînduite pentru starea sănătăţii sale feredeile de mare, de către doctori, şi acum pregătindu-se pen-

tru purcederea la Odesa, roagă pe cinstita Mare Logofeție de a-i mai învoi încă o lună de zile otpuscă pe lîngă luna vacanței.

A. Cuza

1844 iulie 10

[Rezoluție]

Să i se sloboadă voie pe 28 zile, după pravilă, făcîndu-se de aceasta cunoscut și tribunalului ținutului și totodată și Secretariatului de Stat de a-i slobozi pasul, după instrucțiile sale.

Vel logofăt

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. V — 1994, dosar 215, f. 275.
Original.

24. 1844 OCTOMBRIE 18, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îi face cunoscut că soțul ei este sănătos, îi trimite chitre și transmite salutări întregii familii.**

Galatz, le 18 octobre 1844

Ma chère et bonne maman,

Je me prends le plaisir de vous écrire quelques mots pour pouvoir recevoir de vos précieuses nouvelles ainsi que de toute ma chère et nombreuse famille et en même temps je vous dis, pour vous ôter toute inquiétude, que mon mari se porte tout à fait bien.

Je prends la libérté de vous prier d'agréer dix cedrats de notre part et de nous excuser de ce que nous vous envoyons si peu, mais on en trouve très difficilement à Galatz, car tous ceux qui sont venus ont été expédiés à Jassy.

Adieu, chère et bonne maman, vous désirant de tout coeur, je vous baise les mains et suis votre dévouée fille

H.Cousa

Rappelez — moi, je vous prie, aux précieux souvenir de mon cher et estimable père, auquel je baise respectueusement les mains, ainsi qu'au grand-papa,[1] à la grand-maman,[2] aux oncles et aux tantes et mille baisers à mes frères,[3] à ma soeur et mes compliments à Mr. Varemberg. La grand-maman[4] et la tante Marie vous font dire bien de choses aimables de leur part.

Alexandre étant très occupé et ne pouvant pas se rendre au désir de son coeur en vous écrivant lui — même quelques lignes, il m'a chargé de vous présenter ses respectueux baisemains.

Vous me ferez savoir, je vous prie, si vous avez reçu les cedrats.

[Adresa]

Madame Cathérine Rosetty, née Stourdza

Solesty

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(7)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 18 octombrie 1844

Draga şi buna mea mamă,

Îmi fac plăcerea de a-ţi scrie cîteva cuvinte pentru a putea primi scumpe veşti de la mata precum şi de la toată draga şi numeroasa mea familie şi în acelaşi timp îţi comunic, pentru a nu mai fi îngrijorată, că soţul meu este foarte sănătos.

Îmi iau libertatea să te rog să primeşti zece chitre din partea noastră şi să ne ierţi că-ţi trimitem atît de puţine, dar se găsesc foarte greu la Galaţi, căci toate care au sosit au fost expediate la Iaşi.

Adio, draga şi buna mea mamă, dorindu-te din toată inima, îţi sărut mîinile şi rămîn devotata matale fiică

E. Cuza

Salută-l din partea mea pe dragul şi stimatul meu tată, căruia îi sărut respectuos mîinile, precum şi pe bunicul şi pe bunica, pe unchi şi pe mătuşi şi mii de sărutări fraţilor şi

surorii și complimente d-lui Varemberg. Bunica și tanti Maria îți transmit toate cele bune din partea lor.

Alexandru fiind foarte ocupat și neputînd să-ți scrie cîteva rînduri el însuși cum ar fi vrut, m-a rugat să-ți transmit respectuoase sărutări de mîini.

Te rog să mă anunți dacă ai primit chitrele.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Solești

---

1 Dimitrie Sturza, tatăl Ecaterinei Rosetti.
2 Elena Sturza.
3 Elena Cuza a avut trei frați, Constantin, Dimitrie și Teodor.
4 Ecaterina Rosetti, născută Catargi, mama lui Iordachi Rosetti. A murit la 1 ianuarie 1846.

25. 1844 NOIEMBRIE 27, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, exprimîndu-și părerea de rău pentru fratele ei care este bolnav; Alexandru Cuza este la Iași și la întoarcere va trece să o vadă; transmite întregii familii salutări și adaugă cîteva rînduri către sora ei.**

Galatz, le 27 9-bre 1844

Ma chère et bonne Maman,

Votre lettre m'a fait bien plaisir, mais j'ai été très affligée de voir que mon frère est malade et que mon père a été obligé de se mettre en route par un temps comme celui-là[1]. *Je vous prie, ma chère et bonne maman, de me donner de ses nouvelles le plus tôt possible, car je suis très inquiète.*

Moi aussi je désire bien vous voir et vous témoigner tout ce que le ciel m'inspire de tendresse et d'attachement pour vous, mais, malgré mon désir, je suis obligée de rester, car le froid m'empêche de venir.

Mon mari est depuis vingt jours à Jassy et je crois qu'à son retour il ira vous voir. A présent je ne puis pas écrire à la tante Pulchérie, parce que le courrier est sur le point de partir, mais à la prochaine poste je me ferais un véritable plaisir de lui adresser une lettre. Dites, je vous prie, au grand-

papa, à la grand-maman, aux oncles, aux tantes, aux cousins, aux cousines et à madame Catinca que je ne les ai pas oublié et, au contraire, je pense tous les jours à eux et désire beaucoup les voir et leur baiser les mains affectueusement.

Adieu, ma bonne et précieuse maman, je suis obligée de fermer ma lettre, car le courrier part. Adieu, je vous baise un million de fois les mains et suis votre dévouée fille

H. Cousa

Ma belle-mère et mon beau-père ne sont pas encore de retour de la campagne.

Ma chère petite soeur,

Je suis très pressée et n'ai pas le temps de t'écrire beaucoup. Je ne te dirais que deux mots pour te remercier de m'avoir écrit et de penser à celle qui t'aime et te désire de tout son coeur. Mes compliments à monsieur Varemberg et à M-me Sophie et mille baisers de ma part à Thèodore, que je remercie pour sa petite lettre.

Adieu, je t'embrasse et suis pour la vie
ton aimante soeur
H. Cousa

[Adresa]

D. D. c. cucoana Ecaterina Roset
născută Sturza
cu fiască supunere la
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (8)}{\text{LXXVI}}$
Original.

Galați, 27 noiembrie 1844

Draga și buna mea mamă,

Scrisoarea matale mi-a făcut mare plăcere, dar am fost tare supărată văzînd că fratele meu este bolnav și că tata a

fost obligat să pornească la drum pe o vreme ca asta. Te rog, draga şi buna mea mamă, să-mi trimiţi veşti despre el cît mai curînd posibil, căci sînt foarte îngrijorată.

Şi eu doresc mult să te văd şi să-ţi arăt cît de mult te iubesc, dar în ciuda dorinţei mele sînt obligată să rămîn, căci frigul mă împiedică să vin.

Soţul meu este de douăzeci de zile la Iaşi şi cred că la reîntoarcere va veni să te vadă. Nu pot scrie acum mătuşii Pulcheria pentru că curierul e gata de plecare, dar cu poşta următoare cu cea mai mare plăcere îi voi trimite o scrisoare. Spune te rog bunicului, bunicii, unchilor, mătuşilor, verilor, verişoarelor şi doamnei Catinca că nu i-am uitat, ba dimpotrivă mă gîndesc în fiecare zi la ei şi doresc mult să-i văd şi că le sărut mîinile cu afecţiune.

Adio, buna şi nepreţuita mea mamă, sînt obligată să termin scrisoarea căci curierul pleacă. Adio, îţi sărut de un milion de ori mîinile şi sînt devotata matale fiică

E. Cuza

Soacra şi socrul meu încă nu s-au întors de la ţară.

Draga mea surioară,

Sînt tare grăbită şi nu am timp să-ţi scriu mult. Nu-ţi voi spune decît două cuvinte pentru a-ţi mulţumi că mi-ai scris şi că te-ai gîndit la cea care te iubeşte şi te doreşte din toată inima. Complimente d-lui Varemberg şi d-nei Sofia şi mii de sărutări din partea mea lui Teodor, căruia îi mulţumesc pentru scrisoarea sa.

Adio şi rămîn pe viaţă iubitoarea ta soră

E. Cuza

---

1 Fraţii Elenei Cuza, Constantin şi Dimitrie, învăţau în această vreme la Lemberg. Postelnicul Iordachi Rosetti se întoarce la Iaşi de la Cernăuţi la 28 noiembrie („Albina românească", 1844, p. 392).

26. 1844 DECEMBRIE 25, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi şi Ecaterina Rosetti la Soleşti, regretînd că, din cauza vremii rele, nu pot petrece sărbătorile împreună; aprecieri asupra societăţii din Galaţi; cîteva rînduri către sora sa.**

Galatz, le 25 décembre 1844

Mes chers et bons parents,

Je commence par vous prier de me donner de vos précieuses nouvelles, vu qu'il y a une éternité que nous en sommes privés; et en même temps je me fais un vrai bonheur de vous prier d'agréer de ma part les voeux les plus ardents à l'occasion des fêtes. Je suis bien fachée de ne pas pouvoir les passer avec vous, mais je vous répète que le mauvais temps et l'abomination des chemins est le seul obstacle qui nous empêche de nous rendre à un desir si doux.

Je n'ai pas de nouvelles à vous donner, car je ne sors que très rarement, ne trouvant du plaisir que chez moi, du reste la société de Galaţi est d'une monotonie sans pareille. Mon beau-père et ma belle-mère se trouvent encore à la campagne.

Adieu, mes chers et bons parents, agréez mes respectueux hommages et la considération la plus distinguée avec laquelle j'ai l'honneur d'être votre toute dévouée fille

H. Cousa

Veuillez présenter mes humbles respects à toute ma précieuse famille.

Ma bonne petite soeur, je prends le plaisir de t'adresser quelques mots pour te souhaiter bien d'amusements pour les fêtes, ainsi qu'au petit Théodore que j'embrasse de tout coeur. Mes compliments à Mr. Varemberg.

Adieu, bonne petite soeur, Alexandre et moi nous t'embrassons affectueusement et, en te désirant' de tout coeur, je suis aimante soeur

H. Cousa

Mes chers parents, mon mari me charge de vous présenter ses respectueux baisemains.

[Adresa]

D. D. postelnicu Iordachi Roset cu fiască supunere la Solești.

Biblioteca Academiei, S $\frac{16\ (1)}{LXXVI}$

Original.

Galați, 25 decembrie 1844

Dragii și bunii mei părinți,

Încep prin a vă ruga să-mi dați știri despre dv., dat fiind că de o veșnicie sîntem lipsiți de ele ; și în același timp îmi fac o adevărată fericire în a vă ruga să primiți din partea mea urările cele mai fierbinți cu ocazia sărbătorilor. Sînt foarte supărată că nu pot să le petrec cu dumneavoastră, dar vă repet că timpul rău și drumurile mizerabile sînt singurul obstacol care ne împiedică să ne supunem unei dorințe atît de plăcute.

Nu am nouătăți să vă dau, căci ies foarte rar, negăsind plăcere decît la mine acasă, încolo, societatea din Galați este de o monotonie fără asemănare. Socrul și soacra mea se găsesc încă la țară.

Adio, dragii și bunii mei părinți, primiți respectuoasele mele omagii și considerația mea cea mai deosebită cu care am onoarea să fiu

fiica dumneavoastră cea mai devotată
E. Cuza

Fiți buni și prezentați plecatele mele respecte întregei mele scumpe familii.

Micuța mea soră, cu plăcere îți adresez cîteva rînduri pentru a-ți dori multe distracții de sărbători ca și micului Teodor pe care-l îmbrățișez din toată inima. Complimente domnului Varemberg.

Adio, micuța mea soră, Alexandru și cu mine te îmbrățișăm cu drag și dorindu-te din toată inima, sînt iubitoarea ta soră

E. Cuza

Dragii mei părinți, soțul meu mă roagă să vă prezint respectuoasele sale sărutări de mîini.

27. [1844, GALAŢI] [1] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îi cere veşti despre familie; la Galaţi nu frecventează decît pe doamna Ghica; Alexandru Cuza ocupat la tribunal.**

Ma chère Maman,

Je me fais le doux plaisir de répondre à votre précieuse lettre et de vous remercier des bonnes nouvelles que vous me donnez sur l'état de votre santé ainsi que de celle de mes frères et de mon adorable père; je suis bien fâchée que mon bon grand — père [2] *ne puisse se remettre de sa maladie.*

Je ne saurais vous donner des détails et des nouvelles de Galatz, car je m'en occupe fort peu. En fait de connaissances je connais toutes le dames de Galatz, mais je ne fréquente que Mme Ghica [3].

Je ne puis vous dire rien autre si ce n'est que je suis contente et heureuse et que je vous attends avec une terrible impatience.

Alexandre désirerais vous écrire lui-même quelques lignes, mais, comme il est au tribunal, je me fais un devoir de vous dire de sa part qu'il vous baise respectueusement les mains et désire autant que moi votre arrivée à Galatz.

Adieu, chère et bonne Maman, je vous baise les mains ainsi qu'à mon bon et respectable père et j'embrasse mes frères bien des fois, mes compliments à Mr. Varemberg.

Je suis pour la vie votre dévouée fille

H. Cousa *

[Adresa]

Madame
Madame Eoathérine Rosetti
Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (6)}{LXXVI}$
Original.

---

* Iniţial se iscălise H. R., apoi a tăiat pe R.

Draga mea mamă,

Îmi face mare plăcere să răspund la prețioasa matale scrisoare și să-ți mulțumesc pentru veștile bune pe care mi le dai despre sănătatea matale, precum și a fraților mei și a adorabilului meu tată ; sînt tare supărată că bunul meu bunic nu-și poate reveni de pe urma bolii sale.

Nu aș putea să-ți dau detalii și vești din Galați căci mă ocup foarte puțin de asta. În ceea ce privește relațiile cunosc toate doamnele din Galați, dar nu frecventez decît pe d-na Ghica.

Nu pot să-ți spun nimic altceva decît că sînt mulțumită și fericită și că te aștept cu o teribilă nerăbdare.

Alexandru ar fi dorit să-ți scrie el însuși cîteva rînduri dar cum este la tribunal, îmi fac datoria să-ți transmit din partea lui respectuoase sărutări de mîini și că dorește tot atît de mult ca și mine sosirea matale la Galați.

Adio, dragă și bună mamă, îți sărut mîinile și bunului și respectabilului meu tată și îmbrățișez de multe ori pe frații mei, complimente d-lui Varemberg.

Rămîn pentru toată viața fiica matale devotată

E. Cuza

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti

Solești

---

1 Data stabilită după conținutul scrisorii, hîrtia și cerneala folosită.
2 Dimitrie Sturza.
3 Soția lui Iorgu Ghica, pîrcălabul ținutului Covurlui.

28. 1845 IANUARIE 18/FEBRUARIE 2, IAȘI — **Scrisoarea lui A. Cuza către Ecaterina Rosetti, în care o roagă să-i trimită scrisoarea pentru Elena Cuza deoarece este nevoit să plece.**

Iassy, ce 18/2 février 1845

Ma bonne Maman,

N'ayant pu à mon grand regret vous trouver aujourd'hui chez vous et devant partir demain de bon matin, je vous prie

de m'envoyer votre lettre pour Hélène (lettre qu'elle m'a recommandée plusieurs fois de lui rapporter), et ce que vous voudrez pour Papa où je compte passer la nuit [1].

Agréez en même tems mes très humbles respects et croyez que je me fais un véritable bonheur de pouvoir me dire votre tout dévoué

comme un fils

A. Cousa

[Adresa]

Madame
Cathérine de Rosetti, née de Stourdza

Original.

Iaşi, 18/2 februarie 1845.

Buna mea mamă,

Spre marele meu regret, negăsindu-te astăzi acasă şi trebuind să plec mîine de dimineaţă, te rog să-mi trimiţi scrisoarea matale pentru Elena (scrisoare pe care ea mi-a dat în grijă, de mai multe ori, să i-o aduc), şi ceea ce doreşti pentru tata unde contez să petrec noaptea.

Primeşte în acelaşi timp prea supusele mele respecte şi crede că îmi fac o adevărată fericire de a putea să mă numesc al matale întru totul devotat

ca un fiu

A. Cuza

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

---

1 La Soleşti.

29. [1845] [1] FEBRUARIE 1, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina şi Iordachi Rosetti în care comunică detalii din viaţa de familie, obligaţiile profesionale ale lui Alexandru Cuza, etc.**

Galatz, le premier février

Ma très chère maman,

Votre lettre m'a fait un bien vif plaisir, d'autant plus qu'il y a bien longtemps que je n'ai eu le bonheur d'en recevoir. Je suis très étonnée de voir que vous n'avez pas reçu les deux lettres que je vous ai écrites le mois passé.

Nous nous portons, grâce à Dieu, très bien; d'autres nouvelles je ne saurais vous donner, car moi, comme vous le savez, je sors très rarement, n'ayant où aller. Je ne fais que lire et travailler toute la journée.

A Jassy nous n'irons pas cet hiver, car mon mari à des affaires qui ne lui permettent pas de quitter Galaţi. Mon beau-père et ma belle-mère sont encore à la campagne.

Adieu, chère maman, je vous baise les mains ainsi qu'à ma bonne grand — mère et au grand — papa et à toute ma respectable famille que je désire beaucoup voir. J'embrasse mes frères et ma gentille petite soeur et le prince Théodore, vous vous souvenez que, quand j'étais à Solesty, il disait qu'il est le prince Albert.

Mon cher papa,

Je me fais un vrai bonheur de vous écrire quelques lignes pour vous prier de me donner de vos précieuses nouvelles et de nous faire le plaisir de nous écrire vous-même une lettre; si vous saviez, cher papa, comme je suis contente quand je reçois de vos lettres ainsi que celles de ma chère maman, vous m'écririez plus souvent. Mon mari vous présente ses respects ainsi qu'à toute la famille.

Adieu, mon cher papa, je désire beaucoup vous voir et suis votre dévouée fille

H. Cousa

Excusez mon griffonnage, mais le courrier est sur le point de partir.

Biblioteca Academiei, S $\frac{16\ (2)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 1 februarie

Preaiubita mea mamă,

Scrisoarea matale mi-a făcut mare plăcere, cu atît mai mult cu cît de mult timp n-am avut fericirea de a primi ceva. Sînt foarte mirată că nu aţi primit cele două scrisori pe care vi le-am scris luna trecută.

Noi sîntem, slavă domnului, bine sănătoşi ; alte noutăţi n-aş putea să vă dau căci eu, după cum ştiţi, ies foarte rar neavînd unde să mă duc. Nu fac decît să citesc şi să luerez toată ziua.

La Iaşi nu vom merge în iarna aceasta, căci soţul meu are treburi care nu-i permit să părăsească Galaţii.

Socrul şi soacra mea sînt încă la ţară.

Adio, dragă mamă, îţi sărut mîinile la fel şi bunicii şi bunicului şi întregii familii, pe care doresc mult să o văd. Îmbrăţişez pe fraţii mei, pe mica mea soră şi pe prinţul Teodor, îţi aminteşti, cînd eram la Soleşti, el spunea că-i prinţul Albert.

Dragă tată,

Pentru mine este o adevărată fericire să-ţi scriu cîteva rînduri spre a te ruga să-mi dai veşti despre mata şi să ne faci plăcerea de a ne scrie chiar mata o scrisoare. Dacă ai şti tată drag cît sînt de mulţumită cînd primesc scrisori de la mata şi de la mama, mi-aţi scrie mai des. Soţul meu vă prezintă respectele sale ca şi la întreaga familie.

Adio, dragă tată, doresc mult să te văd şi sînt a matale fiică devotată

E. Cuza

Iertaţi-mi scrisul, dar poşta e gata de plecare.

---

1 Scrisoarea fiind către amîndoi părinţii şi Iordachi Rosetti murind la 10 ianuarie 1846, nu poate fi decît din anul 1845.

30. 1845 FEBRUARIE 6, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina și Iordachi Rosetti, trimisă prin Alecu Cuza, care pleca la Iași, întrebîndu-i cum își petrec timpul și dacă vor merge in iarna aceasta la Iași; socrii s-au întors la Galați.**

Galatz, le 6 février 1845

Mes chers parents,

Je profite du départ de mon mari pour la capitale pour avoir le bonheur de m'informer de votre précieuse santé et de votre passe-temps. J'espère que vous aurez la bonté de m'écrire........ * *de me donner de vos nouvelles; dites-moi si vous ne comptez pas aller cet hiver à Jassy, je suppose que vous vous ennuyez à la campagne.*

Mon beau-père et ma belle-mère, qui sont arrivés à Galatz, depuis deux jours, m'ont chargé de vous présenter leurs compliments ainsi qu'à la grand-maman à laquelle je baise respectueusement les mains.

Adieu, mes chers et bons parents, je vous baise respectueusement les mains et embrasse mes fréres et ma soeur et suis pour la vie

Votre dévouée et reconnaisante fille

H. Cousa

Excusez mon griffonnage, mais je suis très pressée.

[Adresa]

Madame
Madame Rosetty, née Stourdza
Solesty

Biblioteca Academiei, S $\frac{16\ (3)}{LXXVI}$

Original.

---

* Documentul rupt.

Galați, 6 februarie 1845

Dragii mei părinți,

Profit de plecarea în capitală a soțului meu pentru a avea fericirea să mă interesez despre sănătatea dv. și cum vă petreceți timpul. Sper că veți avea bunătatea să-mi scrieți și să-mi dați vești; spuneți-mi dacă nu credeți că veți merge în iarna aceasta la Iași, bănuiesc că vă plictisiți la țară.
Socrul și soacra mea, care au sosit de două zile la Galați, mă roagă să vă prezint complimente ca și bunicii, căreia îi sărut cu respect miinile.
Adio dragii și bunii mei părinți, respectuoase sărutări de miini, îmbrățișez pe frații și sora mea și sînt pentru toată viața

a dv. devotată și recunoscătoare fiică

E. Cuza

Iertați-mi scrisul, dar sînt foarte grăbită.

[Adresa]

Doamnei Rosetti, născută Sturza
Solești

31. 1845 APRILIE 30, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina și Iordachi Rosetti, amintindu-le că este aniversarea căsătoriei ei; s-au reîntors la Galați și-i așteaptă.**

le 30 avril 1845

Mes chers et bons parents,

Je me propose de vous écrire quelques lignes pour vous souhaiter le bonjour et vous rappeler qu'aujourd'hui c'est le 30 avril et que ce jour est celui qui a su mettre le comble à mon bonheur. Oui, mes chers parents, aujourd'hui c'est l'anniversaire de mon mariage et vous devez penser que lorsque

l'on est heureux, ce jour c'est le plus beau que l'on puisse compter dans la vie.

Mais je veux finir de vous ennuyer de mon bavardage et vous prier de me dire comment vous avez passé et comment vous vous trouvez depuis que je n'ai plus eu le bonheur de vous voir et j'espère que vous ne tarderez pas à nous donner de vos précieuses nouvelles.

Nous nous trouvons depuis une dizaine de jours à Galatz et je vous attends avec impatience, car j'espère que pour le 15 mai ou tout au plus pour le 20 vous serez à Galatz.

En attendant que j'aie le plaisir de vous voir, je vous baise les mains et suis tout à vous

H. Cousa

Alexandre me charge de vous dire de sa part mille amabilités.

Nos respectueux baisemains à la grand-maman et un baiser à Théodore et à Zoé, et mes compliments à Mr. Varemberg et au docteur.

[Adresa]

Iubitului şi mult doritului meu părinte postelnicu Roset Iordachi cu fiască supunere Soleşti

---

Biblioteca Academiei, S $\frac{16\ (5)}{LXXVI}$

Original.

30 aprilie 1845

Dragii şi bunii mei părinţi,

Îmi propun să vă scriu cîteva rînduri pentru a vă da bunăziua şi ca să vă amintesc că astăzi este 30 aprilie şi că această zi este aceea care a încununat fericirea mea. Da, dragii mei părinţi, astăzi este aniversarea căsătoriei mele şi trebuie să vă gîndiţi că atunci cînd eşti fericit această zi este cea mai frumoasă pe care o poţi avea în viaţă.

Dar vreau să termin de a vă plictisi cu vorbăria mea şi să vă rog să-mi scrieţi cum aţi petrecut şi ce mai faceţi de cînd

n-am avut fericirea să vă văd, sper că nu veţi întîrzia de a ne da veşti despre dv.

Noi ne aflăm de vreo zece zile la Galaţi, şi vă aştept cu nerăbdare căci sper că la 15 mai sau cel mult la 20 să fiţi la Galaţi.

Aşteptînd să am plăcerea de a vă vedea, vă sărut mîinile şi sînt cu totul a dv.

E. Cuza

Alexandru mă roagă să vă transmit toate cele bune din partea sa.

Respectuoase sărutări de mîini bunicii şi sărutări lui Teodor şi Zoe, complimente d-lui Varemberg şi doctorului.

32. 1845 MAI 31, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina şi Iordachi Rosetti, la Soleşti, mulţumind, împreună cu soţul ei, pentru darul făcut ; roagă să-i scrie mai des şi să-i trimită dulceţuri.**

Galatz, le 31 mai 1845

Mes chers parents,

Il y a bien longtemps que je n'ai eu le plaisir de recevoir de vos précieuses nouvelles et croyez que je suis on ne peut plus inquiète, mais j'espère que vous ne tarderez pas à m'écrire pour me rassurer sur tout ce qui vous concerne. Croyez, mes chers parents, que malgré tout mon bonheur il me coûte beaucoup d'être séparée de vous et de vous voir si rarement, aussi devriez — vous me dédommager en m'écrivant un peu plus souvent.

Mes chers parents, je viens de recevoir une lettre de mon beau-père dans laquelle il me dit que vous nous avez donne dix vaches pour lesquelles, mon mari et moi, nous vous remercions un million de fois et croyez que nous en sommes très reconnaisants.

Ma chère maman, j'ose renouveler ma prière pour des confitures. Quant à l'espoir de vous voir, je l'ai tout à fait perdu, voyant que vous ne venez plus.

Adieu, mes chers et bons parents, en vous baisant respectueusement les mains, ainsi qu'à toute ma nombreuse et bonne famille, au souvenir de laquelle je vous prie de me recommander, en embrassant mes frères et soeur, cousins et cousines, je suis pour la vie

votre dévouée fille, H. Cousa

Mon mari m'a chargé de le rappeler à votre aimable souvenir et en même temps de vous témoigner ses respects.

[Adresa]

Prea doritului meu părinti
Dumisali post. Iordachi Rosăt
cu fiască supuniri sărut mîinili
la moşia Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{16\ (6)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 31 mai 1845

Dragii mei părinţi,

De mult n-am mai avut plăcerea de a primi veşti de la dv. şi credeţi-mă că sînt cît se poate de îngrijorată, dar sper că nu veţi întîrzia să-mi scrieţi spre a mă asigura asupra a tot ceea ce vă priveşte. Credeţi-mă, dragi părinţi, că, cu toată fericirea mea, mă costă mult despărţirea de voi şi că vă văd atît de rar, şi dv. va trebui să mă despăgubiţi scriindu-mi ceva mai des.

Dragii mei părinţi tocmai am primit o scrisoare de la socrul meu în care îmi scrie că ne-aţi dăruit zece vaci, soţul meu şi cu mine vă mulţumim de un milion de ori pentru ele şi credeţi-ne că vă sîntem foarte recunoscători.

Dragă mamă îndrăznesc să reînoiesc rugămintea mea pentru dulceţuri. Cît despre speranţa de a vă vedea am pierdut-o cu totul văzînd că nu mai veniţi.

Adio, dragii şi bunii mei părinţi, sărutîndu-vă cu respect mîinile ca şi numeroasei şi bunei mele familii, căreia vă rog

să-i amintiți de mine, îmbrățișînd pe frații mei, sora, veri și verișoare, sînt pentru totdeauna

a dv. devotată fiică, E. Cuza

Soțul meu mă roagă să vă amintesc de el și în același timp să vă transmit respectele sale.

33. 1845 MAI 31, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza, prezidentul Judecătoriei Covurlui, către logofătul Teodor Balș, în care-și exprimă „bucuria" pentru numirea acestuia ca ministru de justiție.**

Excelenței Voastre
cu adînc respect,

Atît ca amploaiat cît și ca patriot moldovan, bucurîndu-mă, în îmbile priviri, de norocirea țării prin numirea Excelenței Voastre, prin aceasta rugîndu-vă a primi mărturisirea mulțămirii mele, credeți că nu voi uita nici un minut îndatoririle mele ca prezident acestei Judecătorii de Covurlui, recomandația ce-mi faceți prin scrisoarea cu care m-ați înorocit, din 28 a curgătoarei luni. Rămîind a Excelenței Voastre,

cu adînc respect, supusă slugă
A. I. Cuza

1845 mai 31 zile
Galați

Arh. St. Iași, fond Ministerul Justiției, tr. 1756, op. 1994, dosar 230, f. 74.
Original.

34. [1845, MAI SAU IUNIE, GALAȚI] [1] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi și Ecaterina Rosetti, la Solești, comunicîndu-le că sămînța de in a fost vîndută și le-a cumpărat anison; voiajul la Odesa nu este încă hotărît.**

Mes chers parents,

J'ai été charmée de recevoir de vos nouvelles et d'apprendre que vous vous portez tous bien. La semence de lin que vous avez envoyée a été vendue à 65 piastres les 100 ocas, vue

qu'elle n'était pas de cette année et qu'il y avait une petite quantité et je vous envoie l'argent, c'est à dire 37 garbovans, car j'ai pris 4 garbovans pour acheter de l'anis et je ne vous envoie que 15 ocas, car je l'ai trouvé très cher à 4 piastres l'oca et je crains de faire mal en vous en envoyant 30 ocas comme vous m'avez écrit.

Le désir de vous voir ne me manque pas, mes chers parents, mais comme mon beau-père et ma belle-mère se trouvent maintenant à Galatz, je ne pourrais pas vous voir avant les vacances, car notre voyage pour Odessa n'est pas décidé.

Adieu, mes chers et bons parents, en vous baisant les mains un million de fois, je suis votre dévouée fille

H. Cousa

Alexandre, mon beau — père, ainsi que ma belle — mère, vous font dire mille choses aimables de leur part, et moi j'embrasse Théodore et vous, mes précieux parents, je vous prie de penser à celle qui vous aime et vous respecte.

Adieu, adieu

Mes lettres sont les unes plus griffonnées que les autres, mais la faute est à la plume.
[Adresa]
Monsieur et Madame Rosetty
Solesty

Biblioteca Academiei, $S\frac{16\ (7)}{LXXVI}$
Original.

Dragii mei părinţi,

Am fost încîntată să primesc veşti de la dv. şi să aflu că sînteţi toţi sănătoşi. Sămînţa de in pe care aţi trimis-o a fost vîndută cu 65 piaştri suta de ocă, avînd în vedere că ea nu era de anul acesta şi că era o cantitate mică şi vă trimit banii, adică 37 garbovanţi, căci am luat 4 garbovanţi pentru a cumpăra anison şi nu vă trimit decît 15 ocale, căci l-am găsit foarte scump cu 4 piaştri oca şi mă tem să nu greşesc trimiţîndu-vă 30 ocale cum mi-aţi scris.

Dorința de a vă vedea nu-mi lipsește dragii mei părinți, dar cum socrul și soacra mea sînt acum la Galați, n-aș putea să vă văd înainte de vacanță, căci voiajul nostru la Odesa nu este hotărît.

Adio, dragii și bunii mei părinți, sărutîndu-vă mîinile de un milion de ori sînt fiica dv. devotată,

E. Cuza

Alexandru, socrul și soacra mea vă transmit multe salutări, eu îmbrățișez pe Teodor și pe dv. scumpii mei părinți vă rog să vă gîndiți la aceea care vă iubește și vă respectă,

Adio, adio

Scrisorile mele sînt unele mai mîzgîlite ca altele, dar din cauza peniței.

[Adresa]
Domnului și doamnei Rosetti
Solești

---

1 Data s-a stabilit ținînd seama că Iordachi Rosetti nu murise și că la Odesa au plecat în iulie.

35. 1845 IULIE 9 — **Raportul prezidentului Judecătoriei Covurlui, A. Cuza, către Departamentul Dreptății, prin care îl roagă să intervină la Secretariatul de Stat spre a i se elibera pașaport pentru Odesa unde merge la băi.**

Către Cinstitul Departament al Dreptății
prezidentul Judecătoriei ținutului Covurlui

raport

Jos iscălitul avînd neapărată trebuință a merge la Odesa spre a lua feredeie, plecat se roagă cinstitului departament ca să mijlocească la postelnicie spre a slobozi pașaportul legiuit.

A. Cuza

1845 iulie 9
Nr. 1334

[Rezoluție]

1845 iulie 9, Secția I-ia. Dacă i s-a încuviințat otpusca se va face poftire Secretariatului de Stat spre slobozirea pasului după forme, dîndu-i-se știre și vremea otpușcii. Catargiu vornic.

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. V-1994, dosar 231, f. 314.
Original.

36. 1845 IULIE 9, IAȘI — **Adresa Departamentului Dreptății către Secretariatul de Stat pentru a se elibera agăi Alecu Cuza, președintele Judecătoriei ținutului Covurlui, un pașaport spre a merge la Odesa, la băi.**

Departamentul Dreptății Prințipatului Moldovei
Nr. 3793, 1845 iulie 9, Iași

Către Cinstita Postelnicie

Fiindcă dumisale agăi Alecu Cuza, prezident Judecătoriei ținutului Covurlui, după cererea ce a făcut, i s-a încuviințat voie de 28 zile, dar totodată, arătînd că are neapărat trebuință de a merge peste hotar, la Odesa, pentru facere de feredeie, a cerut de a se mijloci și scoaterea pașaportului cuvenit, în urmarea căreia, departamentul acesta poftește pe cinstita Postelnicie ca să binevoiască a slobozi dumisale agăi legiuitul pașaport, potrivit regulei păzită întru aceasta.

Ministrul dreptății
în lipsă, director departamentului, A. Catargiu

[Rezoluție]
11 iulie 1845 — După legiuire se va da Mavrocordat.
Plătind taxa legiuită am primit arătatul pas
iulie 11, 1845

A. I. Cousa

După cercetarea făcută în arhiva Secretariatului de Stat, nu s-a găsit nici o pretenţie de oprire asupra dumisale aga Alecu Cuza, pentru care se adevereşte.

G. Butǎ *1845 iulie 11*

Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente", P. 529/73.
Original.

37. 1845 IULIE 10 — **Chezăşie dată Secretariatului de Stat al Moldovei de către Teodor Răşcanu pentru a i se elibera paşaport lui A. Cuza care pleca la Odesa.**

Chezăşie

Pentru dumnealui aga Alecu Cuza ce vroieşte a merge peste hotar la Odesa, la feredeie, împreună cu cucoana dumisale, Elencu Cuza, născută Roset, şi slugile dumilorsale, cu trecere pe la carantina Leova, în trăsura dumilorsale, cu cai de poştă, închezăşluiesc eu, jos iscălitul, pînă la întoarcerea dumisale, atît în pricinile de judecăţi ce va fi avînd, cît şi în alte pretenţii ce s-ar arăta asupră-i. Ei peste Dunăre n-au fost *.

Teodor Răşcanu [1] *1845 iulie 10*

Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente", P. 529/71
Original.
* Ultima propoziţie este scrisă de altă persoană.

1 Teodor Răşcanu (1813—1867), fiul postelnicului Iordachi Răşcanu şi al Paraschivei născută Lambrino. Rudă prin mama sa cu Al. I. Cuza, străbunica sa fiind soră cu Ioniţă Cuza decapitatul din 1778 şi străbunicul lui Cuza, a cărui soţie Todosiea era de altfel născută Răşcanu. A fost botezat de Arghire Cuza, fratele bunicului lui Al. I. Cuza. Tatăl său, murind în 1828, a fost crescut de mama sa, fiind cel mai mic din cei patru copii. Cunoştea limba greacă şi franceză. Apare în arena politică în 1846, fiind principalul protestatar al nemulţumirilor împotriva lui Mihai Sturza şi secretar al „Asociaţiei patriotice". Prigonit, reuşeşte să fugă peste

hotar, prin Transilvania, spre Paris. Aici îl găsim membru al Societății studenților români. În 1848 încearcă să intre în țară împreună cu Vasile Mălinescu, N. Chinezu și alții pe la Oituz. Reușește să intre, dar trece în Valahia și de aici la Constantinopol. Revine în Moldova în 1849. În anii următori a ocupat diverse funcții publice: membru în Divanul Domnesc, pîrcălab la Galați în 29 mart 1857, în locul vacant lăsat de Cuza. În luptele pentru Unire îl găsim însă în partida separatiștilor alături de Nicolae Istrati.

38. 1845 IULIE 11 — **Secretariatul de Stat al Moldovei înaintează Consulatului rus, pentru viză, pașaportul lui A. I. Cuza și Elena Cuza.**

Postelnicia la Consulatul rusesc
nr. 1751, 1845 iulie 11

Secretariatul de Stat cu cinste însoțește aici, spre vizarisire, pașaporturile slobozite de la el, fețelor prevăzute în lista alăturată spre sloboda lor mergere la Rusia.

Însemnare

1. *Dumnealui aga Alexandru Cuza cu cucoana dumisale Elena, născută Roset, și sluga Gheorghe, din tîrgul Galați.*	*nr. 581 a pașaportului și asemenea*
2. *Dumneaei spătăreasa Ecaterina Chinezu* [1] *cu trei fii ai dumisale, Neculai* [2], *Smaranda și Dimitrie* [3], *slugi Costandin, Ioniță și Paraschiva, din Eși.*	*nr. 582 a pașaportului și asemenea*

Arh. St. Iași, Colecția „Documente“, P. 529/72.
Copie.

---

1 Soția spătarului Mihalache Chinezu, fost ispravnic al ținutului Fălciu. Avea case la Iași, în Beilic, pe care le vinde în 1845 pentru amenajarea unui spital militar.

2 A făcut parte din *Societatea studenților români de la Paris* și din asociația *Insocierea Lazariană*, semnînd actul de înființare alături de N. Bălcescu, Al. Kogălniceanu, Nicolae Ionescu ș.a. În 1848 pleacă de la Paris spre țară împreună cu Vasile Mălinescu, Iancu Lecca și

Grigore Cozadini şi-l găsim la granița Transilvaniei, la Grozeşti, încercînd să intre în Moldova. Nereuşind se reîntoarce la Paris. În 1851 încă nu-i era îngăduită intrarea în țară, atît lui cît şi lui Vasile Mălinescu, Lecca şi Cozadini. Cf. C. Bodea, *Lupta românilor pentru unitatea națională, 1834—1849*, Bucureşti, 1967 şi *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, Bucureşti, 1960.

3 La 12 ianuarie 1856 Ecaterina Chinezu cerea paşaport pentru fiul ei Dimitrie, pe care-l trimetea la Paris spre desăvîrşirea studiilor. Cf. Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat, dosar 2160, f. 44. În martie acelaşi an Dimitrie Chinezu iscălea, alături de alți vreo 40 de români aflați la Paris, un memoriu către miniştrii plenipotențiari ai Franței, Angliei şi Sardiniei, cu reşedința la Paris, în problema Unirii Principatelor. Cf. Gh. Ungureanu, Raport asupra activității desfăşurată la Paris, octombrie 1967, vol. II, p. 14.

39. 1845 SEPTEMBRIE 11, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, prin care o roagă să-i trimită veşti.**

Galatz, ce 11 septembre 1845

Ma bien-aimée comme une mère,

Prétendant à un peu de cet amour maternel que vous avez pour Hélène, pour moi aussi personnellement, et non seulement parce que je suis le mari d'Hélène, je me flatte de recevoir de vos nouvelles, si précieuses pour moi, malgré son séjour avec vous, et dans l'impatience de cette attente je vous prie de croire que je me fais un bonheur d'être votre tout dévoué comme un fils

A. Cousa

Mes respects à Papa ainsi qu'à la grand-maman et mes amitiés à Théodore.

[Adresa]
Madame
Cathérine Rosetti, née Stourza
Solesti

Biblioteca Academiei, S $\frac{18\ (2)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 11 septembrie 1845

Prea iubită ca o mamă,

Năzuind la puţin din această dragoste maternă pe care o ai pentru Elena, şi pentru mine personal, şi nu numai pentru că sînt soţul Elenei, îmi place să cred că o să primesc veşti de la mata, atît de preţioase pentru mine, cu toată şederea ei cu mata, şi aşteptînd cu nerăbdare, te rog să crezi că-mi fac o fericire de a fi al matale cu totul devotat ca un fiu

A. Cuza

Respectele mele tatii ca şi bunicii şi salutări lui Teodor.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Soleşti

40. 1845 OCTOMBRIE 2, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. Cuza către socrul său, Iordachi Rosetti, la Soleşti, asigurîndu-l de sinceritatea şi devotamentul său.**

Galatz, ce 2 octobre 1845

Mon bien-aimé comme un père,

Par le retour du cousin Romalos[1]*, je me fais un vrai bonheur de vous présenter mes très humbles respects et vous prier de croire à la sincérité d'une soumission filiale avec laquelle je suis votre très dévoué comme un fils*

A. Cousa

Mes respects à la grand-maman, ainsi qu'a maman à laquelle je vous prie de présenter de la part de ma mère ses amitiés, ainsi qu'à vous.

[Adresa]

Doritului meu ca un părinte, post. Iordachi Roset, cu fiască supunere.

La Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{19}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 2 octombrie 1845

Prea iubitul meu ca un părinte,

Mă bucur de întoarcerea vărului Romalos pentru a avea fericirea de a vă prezenta plecatele mele omagii şi să vă rog să aveţi încredere în sinceritatea supunerii mele filiale cu care sînt al dv. foarte devotat, ca un fiu

A. Cuza

Respectele mele bunicii ca şi mamei, căreia vă rog să prezentaţi salutări prieteneşti din partea mamei mele, de asemeni şi dv.

---

1 Unul din fraţii Romalos, Grigore sau Alexandru. Aceştia erau fiii lui Gheorghe (Iordache) Grigoriade, zis şi Grigoriu, iar ulterior Romalos sau Romalo, şi ai Mariei, soră cu tatăl Elenei Cuza. Au învăţat la Academia Mihăileană şi au fost trimişi bursieri în străinătate. Grigore Romalo, exilat la Brussa în 1848, moare la 31 mai 1849 în spitalul francez din Pera, la Constantinopol („Bucovina", 1849, p. 133, vezi şi V. Alecsandri, *La mormîntul lui Romalo)* şi a fost înmormîntat, după cum relatează tatăl său în testament („Buletinul oficial al Moldovei", adaos nr. 7 la nr. 5 şi 6 din 22 ianuarie 1859, p. 11—12), în cimitirul strămoşilor, lîngă pridvorul bisericii Izvorul Tămăduirii, „carele din pricina grelelor împrejurări de atuncea, fiind nevinovat în toate. s-au făcut jertfa patriei sale Moldova". Alexandru, botezat de Ecaterina Rosetti, cerea în 1846 paşaport pentru străinătate. Cunoscut ca unionist, activînd în comitetul de la Bîrlad, în timpul domniei lui Cuza a fost ministru. Alţi fii ai lui Iordachi Romalos au fost Manolachi sau Emanuel şi Vasile, ultimul s-a căsătorit cu Iosefina, fiica lui Costache Negri.

41. 1845 NOIEMBRIE 1, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre detaliile pe care i le dădea într-o scrisoare asupra pensiunilor de la Odesa, despre plecarea tatălui ei la Lemberg ş. a.**

Galatz, ce 1-er 9-bre 1845

Chère bonne maman,

J'ai reçu votre dernière lettre et j'ai été très étonnée de voir que vous n'avez pas reçu les deux lettres que je vous

ai écrites depuis mon retour à Galatz; l'une de ces lettres renfermait les détails que vous me demandiez sur les pensions d'Odessa.

J'ai été très affligée d'apprendre le départ de mon père pour Lemberg et surtout en pensant à l'ennui que vous devez éprouver dans une si complète solitude. Ma chère maman, je voudrais beaucoup vous envoyer des cedrats, mais il n'y en a pas à Galatz pour le moment, mais aussitôt qu'il y en aura je vous enverai.

Mes respects à mon grand-père et à ma grand-mère ainsi qu'a toute la famille, j'embrasse Théodore et vous prie en même temps de témoigner à mon père mes profonds respects lorsque vous lui écrirez.

Adieu, en vous baisant respectueusement les mains, je vous prie de croire en mon eternelle affection

H. Cousa

Je vous supplie d'embrasser le porteur[1] *de la présente de ma part.*

[Adresa]
Madame Cathérine Rosetty
née Stourdza
Jassy

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\,(9)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Galați, 1 noiembrie 1845

Dragă și bună mamă,

Am primit ultima matale scrisoare și am fost foarte uimită că nu ai primit cele două scrisori pe care ți le-am trimis de la întoarcerea mea la Galați ; una din aceste scrisori conținea amănuntele pe care mi le cereai despre pensiunile din Odesa.

Am fost tare necăjită aflînd de plecarea tatii la Lemberg, și mai ales gîndindu-mă la plictiseala pe care o simți fiind atît de singură. Draga mea mamă, mult aș vrea să-ți

trimit chitre, dar nu se găsesc la Galaţi pentru moment, dar îndată ce se vor găsi îţi voi trimite.

Respectele mele bunicului şi bunicii precum şi întregii familii, sărutări lui Teodor şi tot odată te rog să transmiţi tatii profundul meu respect cînd îi vei scrie.

Adio, sărutîndu-ţi cu respect mîinile te rog să crezi în veşnica mea afecţiune.

E. Cuza

Te rog să săruţi din partea mea pe aducătorul acestei scrisori.

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti
născută Sturza
Iaşi

---

1 Alecu Cuza.

42. 1845 NOIEMBRIE 5, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre supărarea pe care i-a produs-o veştile ce i s-au dat despre ea; Alexandru Cuza în trecerea sa pe la Soleşti o va linişti; banii trimişi să-i dea soţului ei.**

Galatz, ce 5 9-bre 1845

Ma chère et bonne Maman,

J'ai reçu votre lettre et j'ai été vraiment fâchée de voir que les nouvelles qu'on vous à données sur mon voyage vous ont affligé, chère et tendre mère, mais j'espère qu' Alexandre vous aura rassuré, car il doit être passé par Soleşti, car de Galatz il est déjà parti depuis quelques jours. Chère maman, je vous prie de me donner des nouvelles de papa et de mes frères lorsque vous en aurez, car moi il y a une éternité que mes frères ne m'ont écrit.

Je suis très fâchée de vous avoir laissé sans confitures de cedrats, mais ce n'est pas de ma faute, j'espèrais que le bateau à vapeur en apportera et je vois à mon grand regret qu'il n'en à pas apporté depuis mon retour à Galatz.

Je vous prie de dire à Constantin, l'intendant, que je ne puis rien lui répondre avant d'avoir le consentement de mon mari. L'argent que vous avez eu la bonté de prendre de chez le capitaine de [la] poste, vous le remettrez à Alexandre, ma chère maman.

Adieu, ma bonne et adorable mère, je baise un million de fois vos chères mains ainsi qu'à la grand-maman, grand-papa et à toute ma respectable famille et embrasse mes frères et soeur.

Adieu, adieu, je suis votre dévouée fille

H. Cousa

[Adresa]

La Soleşti
Madame Cathérine Rosetti
Solesty

Biblioteca Academiei, $S\frac{9\ (10)}{LXXVI}$
Original.

Galaţi, 5 noiembrie 1845

Draga şi buna mea mamă,

Am primit scrisoarea matale şi am fost tare supărată văzînd că ştirile care ţi s-au dat despre călătoria mea te-au mîhnit, dragă şi tandră mamă, dar sper că Alexandru te-a liniştit, căci el trebuie să fi trecut pe la Soleşti, căci de la Galaţi a plecat deja de cîteva zile. Dragă mamă, te rog să-mi trimiţi veşti despre tata şi fraţii mei cînd vei avea, căci e o veşnicie de cînd fraţii nu mi-au scris.

Sînt tare supărată că te-am lăsat fără dulceaţă de chitră, dar nu-i vina mea, speram că vaporul va aduce şi văd spre marele meu regret că de la întoarcerea mea la Galaţi încă nu a adus.

Te rog să-i spui lui Constantin, vechilul, că nu pot să-i dau nici un răspuns înainte de a avea consimţămîntul soţului meu. Banii pe care ai avut bunătatea să-i iei de la căpitanul de poştă, îi vei da lui Alexandru, dragă mamă.

Adio, buna şi adorabila mea mamă, îţi sărut de un milion de ori dragile tale mîini precum şi bunicii, bunicului şi la toată respectabila mea familie şi îmbrăţişează pe fraţii şi sora mea.

Adio, adio, rămîn devotata matale fiică

E. Cuza

[Adresa]
La Soleşti
Doamnei Ecaterina Rosetti
Soleşti

43. 1845 NOIEMBRIE 12, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Rosetti, bucurîndu-se la aflarea veştii, din scrisoarea lui Alexandru Cuza, că s-a întors de la Lemberg împreună cu fratele ei Constantin.**

Galatz, 12 novembre 1845

Mon cher et estimable père,

J'ai été ravie d'apprendre, par une lettre d'Alexandre, votre retour de Lemberg, ainsi que l'arrivée de mon frère Constantin[1]. *Alexandre m'a dit que vous lui avez promis de laisser venir mon frère à Galatz. Vous ne sauriez vous imaginer le plaisir que me cause cette nouvelle.*

Je voudrais écrire aussi à maman quelques lignes, mais je crois que ma lettre ne la trouvera pas à Soleşti, car un monsieur qui vient de Jassy me dit l'avoir rencontrée en route.

Mes respectueux baisemains à ma grand-mère, ainsi qu'à toute ma famille et mes amitiès à mes frères.

Je baise respectueusement les mains et suis votre dévouée fille

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{10}{\text{LXXVI}}$

Original.

Galați, 12 noiembrie 1845

Iubite și cinstite tată,

Am fost încîntată de a afla dintr-o scrisoare a lui Alexandru de întoarcerea matale de la Lemberg, ca și de sosirea fratelui meu Constantin. Alexandru mi-a spus că i-ai promis să lași pe fratele meu la Galați. Nu poți să-ți închipui cîtă bucurie mi-a făcut această veste.

Aș vrea să-i scriu și mamei cîteva rînduri dar cred că scrisoarea mea n-o va găsi la Solești, căci un domn care vine de la Iași spune că ar fi întîlnit-o în drum.

Respectuoase sărutări de mîini bunicii ca și întregii familii și salutări fraților mei.

Îți sărut cu respect mîinile și sînt a matale devotată fiică

E. Cuza

---

1 *Constantin Rosetti* (14 mai 1827—1884) fratele mai mare al Elenei Cuza. Născut la Iași. A intrat în armată și a înaintat pînă la rangul de colonel.

44. [1845, BĂRBOȘI][1] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Solești, prin care o roagă să-i trimită trăsura spre a veni să o vadă, pe ea ca și pe tatăl ei.**

Ma chère Maman,

Ayant appris par le père Pierre que papa est arrivé et désirant beaucoup le voir, comme je n'ai ni chevaux ni voiture, car mon beau-père vient de partir pour Galatz et notre voiture est gâtée, je vous en supplie de m'envoyer votre équipage pour venir vous voir. En attendant que j'ai le plaisir de vous baiser les mains, présentez à mon père, ainsi qu'à toute la famille, mon affection la plus dévouée. Toute à vous

H. Cousa

Ma belle-mère me charge de vous présenter ses compliments.

[Adresa]

Madame
Madame Cathérine Rosetty
née Stourdza
Solesty

Original.

Draga mea mamă,

Aflînd prin părintele Petru că tata a sosit şi dorind mult să-l văd, cum n-am nici cai nici trăsură, căci socrul meu tocmai a plecat la Galaţi, şi trăsura noastră este stricată, te implor să-mi trimiţi echipajul matale ca să vin să vă văd. Aşteptînd să am plăcerea de a vă săruta mîinile, transmite tatei şi întregii familii dragostea mea cea mai devotată. Cu totul a matale

E. Cuza

Soacra mea mă roagă să-ţi transmit complimente.

1. Data stabilită după conţinut.

45. 1846 FEBRUARIE 28, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, rugînd-o să le scrie ce fel de marmoră doreşte pentru mormîntul tatălui ei, pe care o va comanda la Constantinopol; despre preţul porumbului; transmite salutări familiei Caliva şi d-lui Varemberg; mulţumeşte fratelui ei Teodor pentru scrisoare.**

Galatz, ce 28 février 1846

Ma chère et bonne Maman,

Votre lettre m'a fait infinement plaisir me donnant de vos précieuses nouvelles. Ma bonne mère, je me fais un devoir de répondre à tout ce que vous me mandez dans votre lettre. A Galatz on ne trouve pas de marbre, mais mon mari vous en

fera venir de Constantinople, seulement je vous prie de nous écrire par le prochain courrier si vous voulez que le marbre soit rond en colonne ou plat, et si vous désirez faire graver quelque chose dessus envoyez-nous l'épitaphe[1]. *Le maïs se vend dans ce moment à Galatz 2 ducats moins deux piastres, mais on est sûr que les prix vont hausser. Je n'ai pas encore reçu la lettre que vous m'avez écrite par les paysans de Solesty.*

Adieu, ma bien-aimée mère, espérant vous voir au plus tôt, je me recommande à votre precieux souvenir en vous embrassant respectueusement les mains, je suis

votre dévouée fille, H. Cousa

Alexandre vous présente ses profonds respects.

Mes compliments à Meurs Caliva[2] *et Varemberg ainsi qu'à Madame Caliva.*

J'embrasse tendrement mes frères et remercie le petit Théodore pour sa charmante petite lettre et pour le remercier je lui envoie des oranges.

[Adresa]

Iubitei mele maice

dumisale vorniceasa Ecaterina Roset, născută Sturza cu fiască supunere la Solești

---

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(12)}{LXXVI}$

Original.

Galați, 28 februarie 1846

Draga și buna mea mamă,

Scrisoarea matale mi-a făcut o nemărginită plăcere, aducîndu-mi prețioase știri de la mata. Buna mea mamă îmi fac datoria de a răspunde la tot ceea ce mi-ai cerut în scrisoare. La Galați nu se găsește marmoră, dar soțul meu îți va comanda la Constantinopol, numai că te rog să ne scrii prin poșta următoare dacă vrei ca marmora să fie cilindrică sau plată, și dacă dorești să gravezi ceva deasupra, trimite-ne

epitaful. Porumbul se vinde acum la Galaţi cu 2 ducaţi fără doi piaştri, dar e sigur că preţurile vor creşte. Încă nu am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o prin ţăranii din Soleşti.

Adio, mult iubita mea mamă, sperînd să te văd cît mai curînd, te rog să nu mă uiţi, îţi sărut cu respect mîinile şi rămîn devotata matale fiică

E. Cuza

Alexandru îţi transmite adîncul său respect.

Complimente d-lor Caliva şi Varemberg, precum şi d-nei Caliva.

Îmbrăţişez cu dragoste pe fraţii mei şi mulţumesc micuţului Teodor pentru fermecătoarea sa scrisorică şi pentru a-i mulţumi îi trimit portocale.

---

1 Iordachi Rosetti murise la 10 ianuarie, iar mama sa la 1 ianuarie. Pe piatra de mormînt de la Soleşti se află următoarea inscripţie, în versuri : „La acest semn de pomeniri / Caută omule şi vezi / Cum a lumii fericiri / Azi o ai şi mîini o pierzi / Iar nu mai plîngi trista moarte / Căci aice sînt moşten / Din cea lume a ta soartă / Ia trece ca un noian / Mult iubita mea soţie / Dimpreună cu ai mei fii / Acest înscris mi-au pus mie / Pentru voi ce sînteţi vii / Ca oricînd din întîmplare / Ici, pe piatră, vei ceti / Să nu stai mult în neaflare / Fără numile să-mi ştii / Că aice Gheorghii şi cu Catrina Rosăt / Zac în pămînt : / Fiu cu muma dimpreună îngropaţi / Într-un mormînt / În vîrstă de 50 ani / Viaţa lui s-au curmat : / Ambii în zăce şi unu ghenar au răposat / 1846, Deci îndură-te, străine / Şi roagă pi cel mai Sfînt / Ca să-i fii uşoară ţărîna / Aice în mormînt". Cf. N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. XXI, Bucureşti, 1911, p. 20—21.

2 Un Stefano Caliva avea în 1843 un pension în Bucureşti.

46. 1846 MARTIE 4, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti privind unele probleme familiare : procurarea unei plăci de marmoră, preţul porumbului etc.**

Galatz, le 4 mars 1846

Ma bien-aimée mère,

Ravie de la circonstance favorable qui me procure le bonheur de m'entretenir un instant avec vous et vous remercier

pour les bonnes nouvelles que vous me donnez de vous et de mes frères.

Ma bien-aimée mère, quoique je vous ai écrit par le dernier courrier pour le marbre, je vous répète encore qu'à Galatz on n'en trouve pas, mais mon mari vous en fera venir de Constantinople, seulement nous attendons votre réponse pour savoir si vous le voulez rond ou plat ; quant au maïs, il se vend à 2 ducats moins 2 ou moins 4 piastres, selon la qualité du maïs.

Adieu, ma bien-aimée mère, en attendant l'heureux moment de vous revoir, je vous embrasse respectueusement les mains et suis votre obéissante fille

H. Cousa

Mon mari vous embrasse respectueusement les mains.

J'embrasse tendrement mes frères et mille choses aimables de notre part à Mme et Meurs Caliva et Varemberg.

[Adresa]

Madame
Madame Ecathérine Rosetty, née Stourza

Soleşti

Je vous envoie de la semence de fleurs.

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(13)}{LXXVI}$
Original.

Galaţi, 4 martie 1846

Mult iubita mea mamă,

Sînt încîntată de ocazia favorabilă care îmi permite fericirea de a sta de vorbă cu mata o clipă şi de a-ţi mulţumi pentru veştile bune de la mata şi de la fraţi.

Mult iubita mea mamă, deşi ţi-am scris prin ultimul curier despre marmoră îţi repet încă odată că la Galaţi nu se găseşte, dar că soţul meu va trimite să-ţi aducă de la Constantinopol, numai că noi aşteptăm răspunsul matale pentru a şti dacă o

vrei cilindrică sau plată; cît despre porumb se vinde cu 2 ducați fără 2 sau 4 piaștri, după calitatea porumbului.

Adio, mult iubita mea mamă, așteptînd clipa fericită de a te revedea, îți sărut cu respect miinile și sînt prea supusa matale fiică

E. Cuza

Soțul meu îți sărută respectuos miinile.

Îmbrățișez cu dragoste pe frații mei și toate cele bune din partea noastră d-nei și d-lor Caliva și Varemberg.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Solești

Îți trimit semințe de flori.

47. 1846 MAI 8 — **Cererea agăi A. I. Cuza către Secretariatul de Stat de a i se elibera un pașaport pentru el, soția sa Elena și o slugă, spre a merge la Odesa, în Turcia și Grecia. Anexează chezășia dată de tatăl său, postelnicul Ioan Cuza.**

Către Cinstita Postelnicia Moldovei
aga Alexandru Cuza

jalubă

Jos iscălitul, împreună cu soția mea Elencu Cuza, născută Roset, și o slugă Neculai, avînd trebuință a merge pentru feredeie la Odesa, Constantinopole și Grecia, pe timp de 11 luni, se roagă a i se slobozi pașaportul, după chezășia ce alăturez. Trecerea va fi pe la zastava Reni.

A. I. Cuza

1846 mai 8

[Rezoluție]

Mai 10, Secția a 3-a. Potrivit formelor, va slobozi pașaportul cuvenit. Mavrocordat.

Plătind taxa legiuită am primit cerutul pas pentru dumnealui aga, de care sînt însărcinat.

11 Iunie 1846
Iaşi

. . . .

*

După cercetarea făcută în arhiva Secretariatului de Stat, nu s-au găsit pretenţii de oprire asupra feţelor însemnate în alăturata chezăşie.

şetrar G. Bută *1846 mai 10*

Nici pînă acum nu s-au găsit reclamaţii asupra dumisale aga Cuza.

şetrar G. Bută *1846 iunie 11*

Chezăşie

Pentru fiul meu, aga Alecu Cuza, ce împreună cu soţia sa Ilencu şi o slugă cu numele Neculai, vroieşte a merge la Odesa, Turcia şi Grecia, pe termen de 11 luni, eu jos iscălitul rămîn deplin chezaş răspunzător în toate pretenţiile întîmplătoare şi atingătoare de dumnealui pînă la întoarcere, precum şi în pricinile de judecăţi ce ar fi pornite sau se vor ivi. După chemările ce mi se vor face, să am a stărui pe la instanţiile competente spre a lor dezbatere. Iar ieşirea din ţară urmează din Galaţi, cu vaporul, cu adăogire că în curgere de 40 zile nu au fost peste Dunăre.

Ioan Cuza postelnic
1846 iunie 10

Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1561, f. 356—358 ; la fila 358 ciorna notei Secretariatului de Stat către Consulatul Rusiei pentru vizarea paşaportului nr. 529.
Cererea şi chezăşia sînt numai iscălite de A. I. Cuza şi I. Cuza.

* Semnătură indescifrabilă.

48. 1846 IUNIE 9, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, căruia îi comunică reflecțiile sale cu privire la evenimentele și situația politică din țară.**

Galatz, ce 9 juin 1846

Mon cher Georges [1],

J'ai été enchanté de voir par votre lettre que vous vous portiez bien et croyez que je pars avec le plus vif regret de ne vous avoir pas vu à mon passage par Berlad, où, pour sur, si je n'avais pas été accompagné de ma femme, je me serais arrêté quelques jours, rien que pour le plaisir de jouir de votre agréable compagnie pour moi. Ici rien de nouveau si ce n'est l'arrivée des condamnés politiques, relégués en punition dans notre port et détenus à la caserne. Les noms de ces victimes Patriotiques sont : le spatar Thucidide [2] *et Théodore Sion* [3]*, tous deux Patriotes de Vasloui et par conséquent membres de la Compagnie Patriote, se sacrifiant pour le pays, en paroles seulement, et dont le secrétaire est Théodore Rascano, qui, par sa fuite, a évité dans cette occasion la prise de corps, mais qu'on attend sous peu à Galatz, car le Prince, dit-on, est las de son Indulgence pour les perturbateurs de la tranquillité publique, et que, dans sa sollicitude toute paternelle et conservatrice, tache par tous les moyens possibles de maintenir (surtout depuis qu'en vertu d'un firman de Sa Hautesse Toute Infidèle, il peut être plus rigoureux).*

Mais trève de toute espèce de réflexion maligne là-dessus. Du reste, l'administration princière et les mesures de toute sagesse de son conseil administratif sont trop claires et trop visiblements patriotes pour être sujettes à la moindre interprétation et le public a pour garants de son heureux avenir la sagacité de son Ex. le Ministre de la Justice [4]*, la pénétration de son Ex. le Ministre des Affaires Etrangères* [5]*, l'activité de son Ex. le Ministre de l'Intérieur* [6] *et la philanthropie de son Ex. le Ministre des Finances* [7]*, tous quatre membres du dit inestimable conseil. En conséquence, mon cher, tout moldave ne peut être que pénétré d'espérances pour la prospérité du pays et fier d'être moldave, vu les mouvements patriotiques des mécontens et les bonnes garanties des chefs du gou-*

vernement et moi, portant le coeur plein de joie pour le bonheur de mon pays, je vais le comparer à celui des autres pays et faire le panégyrique de notre gouvernement.

Votre tout dévoué

A. I. Cousa

P. S. La lettre ci-jointe vous la remettrez à M-me de Rosnovanno[8]*. Ma femme vous salue. Mes amitiés à Epouriano*[9]*.*

Arh. St. Bucureşti, Achiziţii noi, MMDCCLXXIV/1.
Original.
Publicat în *Documente privitoare la anul revoluţionar 1848 in Moldova,* Bucureşti, 1960, p. 46—47.

Galaţi, 9 iunie 1846

Dragul meu Iordachi,

Am fost încîntat să văd, din scrisoarea ta, că te simţi bine şi crede-mă că plec cu cel mai mare regret că nu te-am văzut la trecerea mea prin Bîrlad, unde cu siguranţă, dacă nu eram întovărăşit de soţia mea, m-aş fi oprit cîteva zile numai pentru plăcerea de a mă bucura de plăcuta ta tovărăşie.

Aici, nimic nou în afară de sosirea condamnaţilor politici, surghiuniţi ca pedeapsă în portul nostru şi deţinuţi la cazarmă.

Numele acestor victime patriotice sînt spătarul Tucidide şi Teodor Sion. Amîndoi sînt patrioţi din Vaslui care se sacrifică pentru ţară — în cuvinte numai — şi deci sînt membri ai Asociaţiei patriotice, al cărei secretar este Teodor Răşcanu care, prin fuga sa, a evitat cu această ocazie arestarea, dar e aşteptat în curînd la Galaţi, căci domnul, se zice, e sătul de indulgenţa sa pentru tulburătorii liniştii publice, şi că, în grija sa cu totul părintească şi conservatoare, încearcă prin toate mijloacele posibile să o menţină (mai ales de cînd, potrivit unui firman al Înălţimii Sale Necredincioase, el poate fi mai aspru).

Dar să încetăm cu orice fel de reflecţie răutăcioasă în privinţa aceasta. De alminteri administraţia domnului şi măsurile cu totul înţelepte ale Consiliului Administrativ, sînt prea clare şi prea evident patriotice pentru a fi subiectul celei mai mici

interpretări. Iar publicul, pentru fericitul său viitor, are ca garanție perspicacitatea excelenței sale ministrului de justiție, conștiinciozitatea excelenței sale ministrului de externe, activitatea excelenței sale ministrului de interne și dărnicia excelenței sale ministrului de finanțe, toți patru membri ai numitului neprețuit consiliu.

În consecință, dragul meu, orice moldovean nu poate fi decît pătruns de speranță pentru prosperitatea țării și mîndru de a fi moldovean, dat fiind mișcările patriotice ale nemulțumiților și bunele garanții ale șefilor Ocîrmuirii. Și eu, plecînd cu inima plină de bucurie pentru fericirea țării mele, o voi compara cu aceea a altor țări și voi face panegiricul conducerii noastre.

Al tău cu totul devotat
A. I. Cuza

P. S. Scrisoarea alăturată să o înmînezi doamnei Roznovanu. Soția mea te salută. Complimente lui Epureanu.

---

1 *Gheorghe sau Iordachi Lambrino* (1821—1878) prietenul cel mai bun al lui Alecu Cuza, atît în tinerețe, cît și mai tîrziu, pînă la sfîrșitul vieții. Era fiul lui Enacachi Lambrino și al Sultanei, născută Manu. A învățat la Academia Mihăileană unde a fost coleg cu fratele lui Alecu Cuza, Dimitrie. A moștenit de la tatăl său moșia Banca. Membru al Judecătoriei ținutului Tutova, primește în 1845 rangul de comis pentru slujbele sale. În timpul domniei lui Cuza a fost prefect al județului Tutova.

2—3Tucidide Durmuz semnatar al jalbei boierilor vasluieni din 28 decembrie 1845 împotriva statornicirii căpătăierilor prin sate, protestează împreună cu Teodor Râșcanu și Toader Sion înaintea Sfatului Administrativ la 5 iunie 1846, cerînd rezolvarea jalbei lor, lăsată atîta timp fără răspuns. Protestul violent împotriva cîrmuirii a dus la arestarea lui Tucidide Durmuz și Toader Sion și trimiterea în garnizoana de la Galați, unde au sosit la 7 iunie, Teodor Râșcanu reușind să fugă. Pe Toader Sion îl regăsim și în 1848 cu un rol foarte activ. Tucidide Durmuz a condus Arhivele Statului din Moldova în timpul domniei lui Cuza.

4 Logofătul Teodor Balș.

5 Hatmanul N. Mavrocordat.

6 Logofătul Iordache Ghica.

7 Vistiernicul Lascăr Cantacuzino.

8 *Roxandra Roznovanu* (1808—1 mai 1892), născută Callimachi, căsătorită în 1833 cu hatmanul Alecu Rosetti Roznovanu. Avea ca zestre moșia Slobozia din ținutul Tutova, moșie situată între Bîrlad și moșia

Banca a lui Iordachi Lambrino. Roxandra Roznovanu este una din cele trei persoane, pe lîngă Alexandru Sturza Miclăuşanu şi Nicolae Ghica Comăneşti, căreia Societatea studenţilor români de la Paris i s-a adresat cerîndu-i patronajul.

9 *Manolache Costache Epureanu* (1820—1888), fiul vornicului Ioan Epureanu şi al Catincăi Costache Negel. A avut un frate mai mare Grigore. Proprietar în ţinutul Tutova, avea casă în Bîrlad. Studiază la München dreptul. Apare în arena politică în 1847 în timpul tulburărilor pentru alegerile deputaţilor ţinutali în Adunarea Obştească. Alături de capii revoluţiei în 1848 şi unionist cu o bogată activitate, a fost primul ministru de justiţie în Moldova al lui Cuza.

49. 1846 SEPTEMBRIE 9, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, scuzîndu-se că nu-i poate plăti încă datoria; transmite salutări lui Epureanu, doamnei şi domnului Roznovanu.**

Galatz, ce 9 septembre 1846

Mon cher Lambrino,

Vous devez certes être étonné de mon silence et avec raison, mais croyez que l'espérance seule de pouvoir me procurer de l'argent pour vous rembourser le montant de ma dette m'a arrêté jusqu'à présent, et malheureusement, maintenant encore je suis dans l'impossibilité de vous solder, car tous ceux qui devaient me payer m'ont manqué et je compte sur votre amitié seule pour excuser le retard que je mets, à mon grand regret, à vous payer. Mais le premier argent que je toucherai je me ferai un doux devoir à vous le faire parvenir si les circonstances ne me permettent pas de vous l'apporter moi-même. En attendant avec impatience la première occasion pour vous voir, je suis votre tout dévoué

A. I. Cousa

Mes amitiés à Epouriano et mes respects à Mr et Mme Rosnovanno[1]*. Les chevaux se sont remontrés tous mauvais.*

Biblioteca Academiei, $S\frac{13(1)}{LXXV}$

Original.

Galați, 9 septembrie 1846

Dragul meu Lambrino,

Desigur că ești foarte mirat de tăcerea mea și pe bună dreptate, dar crede-mă că numai speranța de a putea să-mi procur banii pentru a-ți înapoia datoria m-a împiedecat pînă acum și din nefericire sînt încă în imposibilitate de a-ți plăti, căci toți acei care trebuiau să-mi plătească n-au făcut-o și eu contez numai pe prietenia ta pentru a mă ierta că nu ți-am plătit pînă acum, spre marele meu regret. Dar primii bani pe care-i voi primi îmi voi face o plăcută datorie în a ți-i trimite, dacă împrejurările nu-mi permit să ți-i aduc eu însumi. Așteptînd cu nerăbdare prima ocazie pentru a te vedea, sînt al tău cu totul devotat

A. I. Cuza

Salutări lui Epureanu și respectele mele domnului și doamnei Roznovanu. Din nou toți caii s-au dovedit a fi răi.

---

1 Roxandra și hatmanul Alecu Rosetti Roznovanu (1798—1853).

50. 1846 OCTOMBRIE 16, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, bucurîndu-se că acesta s-a întors sănătos de la Iași ; se scuză că nu i-a plătit încă datoria ; reflecții în legătură cu Rășcanu ; menționați Constantin Cuza, Panu și Epureanu.**

Galatz, ce 16 octobre 1846

Mon cher Lambrino,

J'ai appris avec plaisir par votre dernière lettre que vous étiez de retour de Jassy à Berlad et en bonne santé. J'ai été aussi de votre côté et intentionné de venir à Berlad dans le désir de vous voir, sans la rencontre de votre beau-frère[1] *à Mourgeni, qui m'a appris que vous étiez à Jassy et je vous ai*

même attendu quelques jours à Barboche, car mon frère[2] m'avait dit que vous lui aviez promis de passer par là à votre retour. Croyez, mon cher, que je rougis de ne pouvoir encore vous payer, mais ma pénurie dure toujours et j'attends avec impatience le terme du premier argent qui doit me rentrer pour m'acquitter. J'ai vu avec peine tout ce que vous m'écriviez par rapport à ce pauvre Rascano et ses compagnons. Mais après la bourrasque le beau tems viendra certainement et il vaut mieux tard que jamais. Je vous joins ici une lettre pour Constantin Cousa[3], de grand intérêt pour moi, que je vous prie de lui faire remettre sans faute. Il s'agit, entre autres choses, de mon fusil dont vous connaissez l'histoire et qui doit vous être remis ou en bon état ou accompagné de 5 ducats. En tout cas, recevez — le dans l'état qu'on vous le remettra et je saurai bien me satisfaire de Monsieur Pano[4] s'il ne le remet pas comme il doit. Vers le 12 du mois prochain j'irai à Jassy sans faute en passant chez vous, ainsi trouvez-vous-y. En attendant avec impatience le plaisir de vous voir, je suis votre dévoué ami

A. I.Cousa

Mes amitiés à Epouriano.

Ma femme, sensible à votre souvenir, me charge de vous faire ses compliments.

Biblioteca Academiei, $S\frac{13(2)}{LXXV}$

Original.

Galați, 16 octombrie 1846

Dragul meu Lambrino,

Am aflat cu plăcere din ultima ta scrisoare că te-ai întors de la Iași la Bîrlad bine sănătos. Am fost de partea ta și intenționam să vin la Bîrlad în dorința de a te vedea, fără întîlnirea cu cumnatul tău la Murgeni, care mi-a spus că ești la Iași și chiar te-am așteptat cîteva zile la Bărboși, căci fratele meu mi-a spus că i-ai promis să treci pe acolo la

întoarcere. Crede-mă, dragul meu, că roşesc că nu pot încă să-ţi plătesc, dar sărăcia mea e aceeaşi şi aştept cu nerăbdare plata cîştiului pentru a mă achita. Am văzut cu durere tot ceea ce mi-ai scris în legătură cu acest biet Răşcanu şi tovarăşii săi. Dar după ploaie iese soarele şi mai bine mai tîrziu decît niciodată. Alăturez o scrisoare pentru Constantin Cuza, de mare interes pentru mine, pe care te rog să i-o dai negreşit. Este vorba printre altele de puşca mea a cărei poveste o cunoşti şi care trebuie să-ţi fie dată sau în bună stare sau însoţită de 5 galbeni. În orice caz primeşte-o aşa cum ţi-o va da şi voi şti eu să mă răfuiesc cu dl. Panu dacă n-o înapoiază cum trebuie. Către 12 ale lunii viitoare voi merge la Iaşi negreşit, trecînd neapărat pe la tine, aşa că să fii acasă. Aşteptînd cu nerăbdare plăcerea de a te vedea sînt prietenul tău devotat

A. I. Cuza

Salutări prieteneşti lui Epureanu

Soţia mea, amintindu-şi cu plăcere de tine, mă roagă să-ţi transmit complimente.

---

1. Gheorghe Ghibănescu în *Surete*, X, p. CXXXIII menţionează două surori ale lui Iordachi, Elena şi Ecaterina, ultima căsătorită cu C. Iamandi, despre care probabil este vorba în scrisoare.
2. Dimitrie Cuza.
3. *Constantin Cuza* (25 mai 1815, la Bîrlad — 1866), fiul lui Gheorghe Cuza, fratele mai mare al postelnicului Ioan Cuza. Deci Constantin era văr bun cu Alexandru I. Cuza. În foaia de calităţi de la Departamentul Dreptăţii se menţionează că a învăţat în şcoală particulară, ştia greceşte şi franţuzeşte. A fost mai întîi scriitor în cancelaria Vistieriei, iar în 1837 şi 1838 îl găsim ca membru al Judecătoriei ţinutului Fălciu. După 1840 pleacă la Paris unde se pare că a făcut studii juridice. Ia parte la tulburările din 1846 şi 1847 de la Bîrlad. Unionist. În timpul domniei lui Cuza este prefect la Ismail, apoi membru al Curţii de Apel din Iaşi. Practică şi avocatura. Este înmormîntat la biserica Talpalari din Iaşi.
4. Este vorba de Panaite Panu, bîrlădean, comploteazǎ împreună cu Costache Cuza, Iordachi Racliş, ş.a. în februarie 1846 împotriva cîrmuirii.

51. 1846 OCTOMBRIE 29, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în care-i urează însănătoşire grabnică; va veni la Bîrlad să-i achite datoria; alăturează o scrisoare pentru Constantin Cuza; menţionaţi Epureanu şi fraţii Răducanu Rosetti.**

Galatz, ce 29 octobre 1846

Mon cher Lambourel,

Je suis très sensible à votre indisposition et me permets, en qualité d'ami, à vous recommander la prudence et une entière obéissance aux ordres du médecin. Moi, grâce à Dieu, je me trouve assez bien de santé et en mesure, à mon arrivée à Berlad, qui sera bientôt, de vous payer. Croyez, mon cher, que je rougis de vous avoir tant prolongé malgré votre amitié pour moi que je tâcherai par ma conduite envers vous de mériter.

Je vous joins ici une lettre pour Constantin Cousa que vous serez assez bon d'expédier immédiatement, sans reçu de sa part, mais cela sans retard, car il s'agit de quelque chose de sérieux. En attendant, mon bon Lambourel, le moment de vous voir et en vous souhaitant une prompte guérison, je suis pour toujours

A. I. Cousa

Mes amitiés à Epouriano et aux autres, les Radoukano[1] *ne sont pas encore arrivés.*

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (3)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 29 octombrie 1846

Dragul meu Lamburel,

Sînt foarte îngrijorat de indispoziţia ta şi îmi permit, în calitate de prieten, să-ţi recomand prudenţă şi totală ascultare a ordinelor medicului. Eu, slavă domnului, mă simt destul de sănătos şi în măsură, la sosirea mea la Bîrlad, care va fi în curînd, de a te plăti. Crede-mă, dragul meu, că mi-i ruşine de

a te fi amînat atîta, cu toată prietenia ta pentru mine, pe care voi încerca să o merit prin comportarea mea faţă de tine.

Alătur o scrisoare pentru Constantin Cuza pe care vei fi bun să o expediezi imediat, fără semnătură din partea sa, dar asta fără întîrziere, căci este vorba de ceva serios. Aşteptînd, bunul meu Lamburel, clipa de a te vedea şi urîndu-ţi grabnică insănătoşire, sînt mereu

A. I. Cuza

Salutări lui Epureanu şi celorlalţi, Răducanii nu au sosit încă.

---

1 Fraţii Răducanu Rosetti erau : Răducanu, Alecu, Lascăr şi Dumitru. Nu ştim la care din ei se referă.

52. 1847 IANUARIE 27, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino reamintindu-i să-i trimită banii datoraţi de Romalos şi Costăchescu.**

Galatz, ce 27 janvier 1847

Mon cher Lambourel,

Je profite du départ de Calligari [1] *pour vous demander des nouvelles de votre santé et vous renouveller la recommandation de m'envoyer immédiatement, si vous ne devez pas venir dans deux jours au plus tard, les 100 ducats que vous savez, c'est à dire 50 ducats de chez Romalos et 50 autres de chez Kostakesko* [2], *que tu prendras sans entendre aucune raison, car il me faut de l'argent sans faute. Je me repose sur toi, mon cher, et j'attends, mais ne manque pas, ainsi, mon cher, à bientôt.*

Ton dévoué ami
A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (4)}{LXXV}$

Original.

Galați, 27 ianuarie 1847

Dragul meu Lamburel,

Profit de plecarea lui Calligari pentru a cere vești despre sănătatea ta și de a-ți reaminti recomandația de a-mi trimite imediat, dacă nu trebuie să vii, cel tîrziu peste două zile, cei 100 de galbeni pe care îi știi, adică 50 de la Romalos și ceilalți 50 de la Costăchescu, pe care-i vei lua fără să accepți nici un motiv, căci îmi trebuie negreșit bani. Mă încred în tine, dragul meu, și aștept, dar nu neglija. Și pe curînd dragul meu,

prietenul tău devotat
A. I. Cuza

---

1. Om de afaceri din Galați.
2. Constantin Costache sau Costăchescu, rudă prin soția sa Elena cu Manolache Costache Epureanu. Proprietar al moșiei Ciortolom din ținutul Tutova. Avea casă în Bîrlad pe strada care i-a purtat numele. Bun prieten cu Alecu Romalo și cu Costache Cuza. A intrat în armată unde-l găsim cu gradul de locotenent. A făcut parte din comitetul unionist al ținutului Tutova, alături de Manolache Costache Epureanu, medicul Emanoil Costin, Alecu Romalo, Iacob Fătu, profesorul Ioan Popescu și alții. Ispravnic al ținutului Tutova sub căimăcămia de trei în 1858, a fost și în timpul domniei lui Cuza, care l-a rechemat în armată ca aghiotant domnesc, menținîndu-și funcția de ispravnic. Moare în 1883. Cf. Dan Berindei, *Amintiri inedite din anii luptei pentru Unire (1857—1859)*, în „Studii și cercetări științifice", X, 1959, fasc. 1—2, p. 187—194.

53. 1847 MARTIE 2, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, în care își exprimă bucuria că s-a întors sănătos; îl așteaptă la Galați; roagă să-l execute pe Dasiadi spre a trimite porumbul; a expediat prin tribunal o scrisoare lui Constantin Cuza; menționați fratele său Dimitrie Cuza, Iorgu Radul, doamna Radul și Epureanu.**

Galatz, ce 2 mars 1847

Mon cher Lambrino,

J'ai été enchanté d'apprendre par votre lettre du 28 j^{er} que vous aviez été bien portant dans vos excursions. Moi aussi du coté de la santé je ne puis pas me plaindre. Ces jours-ci,

j'ai reçu une lettre de mon frère, dans laquelle il me disait que vous deviez incessamment arriver, aussi je vous attends, d'autant plus que maintenant vous pouvez disposer de votre tems. Lambourel, executez Daciadi [1] *pour l'envoi du maïs, ou, s'il ne peut pas l'envoyer, car le terme du 15 mars, époque à laquelle le maïs doit être ici, approche, qu'il me trouve une raison légale pour qu'à mon tour je ne tombe pas en responsabilité envers le négociant. Dernièrement j'ai écrit à mon cousin chéri, Constantin Cousa, une lettre que je lui ai envoyée, par le tribunal, comme une adresse formelle. Voyez s'il n'y a pas [de] réponse et, en ce cas, envoyez-lui un homme et demandez-lui une réponse à ma lettre. Vous saurez de plus que je n'ai pas encore reçu son protêt, ce qui me mets dans l'impossibilité d'agir. De même je n'ai reçu aucune réponse de M*[r]*. Daciadi sur mes commissions. Ma petite voiture m'est très nécessaire, ainsi que deux chevaux pour mon voyage à Barboche, je compte sur vous pour cela. J'ai envoyé à Georges Radoul un ordre pour le priviguitor, par la poste, voyez s'il l'a reçu et avertissez-moi. Je lui envoie 7 kilos de semences de grains de lin et, par le premier transport, je lui enverrai les 5 autres. Mes sincères amitiés à Epouriano. Saluez-moi tous les amis et connaissances et présentez mes respects à M*[me] *Radoul* [2]*. Par le prochain courrier j'attends réponse satisfaisante à tout et vous même sous peu, et, jusqu'à ce plaisir, je suis votre tout dévoué*

A. I. Cousa

Je vous joins ici une lettre pour Radoul. Encaissez, je vous prie, de chez votre beau-frère l'argent du tabac et envoyez la réponse de Radoul.

[Adresa]

Domnului

Domn cuconului Iordachi Lambrino

cu deosebită considerație

la Bîrlad

J'ai reçu la réponse de Constantin Cousa.

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (5)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 2 martie 1847

Dragul meu Lambrino,

Am fost încîntat să aflu din scrisoarea ta că te-ai simţit bine în toate excursiile. Nici eu nu mă pot plînge în privinţa sănătăţii. Zilele acestea am primit o scrisoare de la fratele meu, în care îmi spunea că trebuie să soseşti fără întîrziere, de aceea te aştept, cu atît mai mult cu cît acum poţi dispune de timp. Lamburel, execută-l pe Dasiadi pentru trimiterea porumbului sau dacă nu-l poate trimite, căci ziua de 15 martie, data la care porumbul trebuie să fie aici, se apropie, să-mi găsească un motiv legal pentru ca la rîndul meu să nu mă fac vinovat faţă de negustor. Am scris de curînd iubitului meu văr, Constantin Cuza, o scrisoare pe care i-am trimis-o prin tribunal, ca pe o scrisoare oficială. Vezi dacă nu-i răspuns şi în acest caz trimite-i un om şi cere-i un răspuns la scrisoarea mea. Află că încă nu am primit protestul său ceea ce mă pune în imposibilitate de a acţiona. La fel nu am primit nici un răspuns de la dl. Dasiadi privind comisioanele mele. Trăsura mea îmi este foarte necesară, precum şi doi cai pentru călătoria la Bărboşi, contez pe tine pentru asta. Am trimis lui Iorgu Radul un ordin pentru privighetor, prin poştă, vezi dacă l-a primit şi anunţă-mă. Trimit 7 kg. de sămînţă de in şi cu primul transport îi voi trimite şi celelalte cinci. Sincere salutări lui Epureanu. Salută din partea mea pe toţi prietenii şi cunoştinţele şi prezintă respectele mele d-nei Radul. Prin curierul următor aştept răspuns satisfăcător la toate şi pe tine însuţi peste puţin timp şi pînă ce voi avea această plăcere sînt al tău cu totul devotat

A. I. Cuza

Am primit răspunsul de la Constantin Cuza.

---

1 Constantin Dasiadi, om de afaceri, a practicat şi avocatura. În 1847 îl găsim printre nemulţumiţii din Bîrlad pentru alegerile de deputaţi în Adunarea Obştească ; în 1850 Sfatul Administrativ hotărăşte expulzarea sa peste hotar din cauza atitudinii faţă de cîrmuire, menţionînd că este străin, fără paşaport şi fără închezăşluire morală şi materială. În 1858 îl găsim printre partizanii prinţului Grigore Sturza, care candida la domnie. În timpul domniei lui Cuza donează un însemnat număr de valoroase tablouri Pinacotecii din Iaşi.

2 Catinca, născută Ganciu, din neamul Costache, soţia lui Iorgu Radul.

54. 1847 MARTIE 5, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către vărul său Constantin Cuza, de la Fichitești, relativă la atitudinea acestuia din urmă în anumite împrejurări, pe care ar vrea să le uite; se interesează de felul cum își petrece timpul; speră să-i facă o vizită, cînd va veni la Bîrlad.**

Galatz, en 5 mars 1847

Constantin mon cousin chéri,

L'interprétation que tu fais du sens de ma lettre en l'appellant en gallolatin* *intimidive, me force, malgré moi, à revenir sur un sujet que je voudrais éloigner pour toujours, si c'est possible, de mon souvenir et que je me rappelle comme d'un mauvais rêve dont on perd la suite, et cela uniquement pour l'amitié que tu m'inspires. Comment as-tu jamais pu croire, mon chéri, que je pus un instant avoir l'idée de t'intimider ? Loin de moi une idée aussi fausse que désagréable et qui me ferait de renier pour parent, car je n'admets pas, pour me servir de ton terme, l'intimidation dans*** *les membres de ma famille. J'ai simplement appelé dans ma lettre, à ta raison mon cher, pour faire une distinction entre l'entêtement,* propriété asinine, *et la fermeté que tu entendais mal dans l'affaire présente, entre un faux amour propre et une véritable dignité ; ne croyant jamais que ta raison et tes principes pussent se taire devant aucune considération secondaire et dont je veux oublier la source.*

Pani Kostaki Georgeovitz, *car, d'après les circonstances présentes, je ne puis plus te qualifier avec ménagement qu'en Moscovite, tu te rappelles sans doute qu'à notre première rencontre à Berlad, après mon retour de Jassy, je repoussai tous les bruits, quoique me venant de personnes dignes de confiance, comme calomnies, et que même après l'assurance que j'acquis l'apprenant de ta bouche propre (n'interprètes pas le mot), je te considerais en état d'aliénation mentale, n'admettant pas de pareils procédés à mon cousin chéri, mon bien-aimé Kostaki, et que je te proposais, pour tenir l'affaire entre nous, de la soumettre à la débatation**** *de tes amis, même tu te*

---

* Probabil a vrut să folosească termenul *galimatias.*

** Corect *entre* sau *parmi.*

*** Corect débat.

retranchas derrière un silence compromettant pour toi et l'expression de ta figure repentante après mon appel à ta raison et conscience me fesait espérer un retour de ta part. Aujourd'hui, mon cher, j'aime croire une fatalité cause de tout cette affaire difficile à nommer, m'étant trop pénible de devoir changer ma bonne opinion pour toi, dans laquelle je veux rester, n'importe les faits, que je ne peux pas croire réels, et que je traite comme apparences et te compte toujours dans le nombre de mes amis et élus. Assez parlé sur un sujet que je veux dorénavant chasser de ma mémoire. Voyons chéri, mon petit choux, que fais-tu de bon? Penses-tu quelque fois sur les vicissitudes humaines? Vas-tu à la chasse souvent? Dans peu, certains affaires m'appellerant de nouveau à Berlad, j'espère t'y rencontrer et, si je pouvais, je viendrai même jusqu'à Fiquitești[1] *te faire une surprise que je suppose agréable par ma présence. Ces jours-ci on m'a proposé une campagne dans les environs de Galatz, au prix 1500 ducats par an, ayant 800 falches seigneuriales labourables et 300 habitants, plus une quantité de razeches autour. Si tu veux, je me ferrais un plaisir de te la procurer pour ton compte, seul bien entendu, ne pouvant plus, comme nous avions parlé, la prendre en compagnie pour plusieurs raisons. Voulant effacer la mauvaise impression qu'un souvenir peut avoir laissé entre nous, je t'envoie une boîte de rahat-lokoum en signe de douce harmonie.*

En aspirant après le moment agréable de te voir, je suis ton dévoué cousin et surtout ton ami

A. I. Cousa

Ma femme, sensible à ton souvenir, me charge de te présenter ses amitiés.

[Adresa]
Domnului
domn cuconului, Costantin Cuza
la Fichitești

Biblioteca Academiei, S $\frac{34\ (1)}{LXXV}$

Original, publicat de Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. VII, *Cuzeștii*, Iași, 1912, p. CCLIII—CCLIV.

Dragul meu văr Constantin,

Interpretarea pe care o dai sensului scrisorii mele, numind-o în galimatias intimidatoare, mă forțează, fără să vreau, să revin asupra unui subiect pe care aş vrea să-l scot pentru totdeauna, dacă-i posibil, din minte şi pe care mi-l amintesc ca pe un vis urît, al cărui sfîrşit îl uit şi aceasta numai din cauza prieteniei pe care mi-o inspiri. Cum ai putut crede dragul meu că ar fi putut măcar o clipă să-mi vină în minte să te intimidez ? Departe de mine acest gînd, pe cît de fals pe atît de neplăcut, şi care m-ar face să te reneg ca rudă, căci nu admit intimidarea, pentru a mă servi de acelaşi cuvînt, între membrii familiei mele. Am făcut pur şi simplu apel la rațiunea ta, dragul meu, pentru a face deosebire între încăpăţînare, însuşire asiniană, şi fermitate, pe care tu o înţelegi rău în chestiunea prezentă, între falsul amor propriu şi demnitate ; n-am crezut niciodată că raţiunea şi principiile tale ar putea să nu ţină seama de nici o consideraţie de ordin secundar şi a căreia sursă vreau să o dau uitării.

Pani Kostaki Gheorghevici, căci în împrejurările de faţă nu mai pot să te calific cu menajamente decît ca moscovit, îţi aminteşti fără îndoială că la prima noastră întîlnire la Bîrlad, după întoarcerea mea de la Iaşi, am respins tot ce se spunea, deşi de către persoane demne de încredere, drept calomnie, şi chiar după ce am aflat din propria ta gură (nu interpreta cuvîntul) te-am considerat nebun, neadmiţînd asemenea procedee la iubitul meu văr, dragul meu Costache, şi că-ţi propuneam, pentru a păstra totul între noi, s-o supunem dezbaterilor prietenilor tăi, dar tu te retrăgeai în spatele unei tăceri compromiţătoare şi expresia figurii tale pocăite, după apelul meu la raţiunea şi conştiinţa ta, mă făceau să sper la o revenire. Azi, dragul meu, prefer să cred că fatalitatea este cauza acestei afaceri, greu de numit, fiindu-mi prea penibil să-mi schimb buna părere despre tine, pe care vreau să o păstrez, indiferent de fapte pe care nu le pot crede reale, tratîndu-le ca aparente, şi considerîndu-te mereu printre prietenii şi preferaţii mei.

Am vorbit destul despre un subiect, pe care de acum înainte vreau să-l alung din mintea mea. Hai, dragule, iubitul meu, ce mai faci ? Te gîndeşti vreodată la vicisitudinile omeneşti ? Mergi adesea la vînătoare ? Peste puţin timp unele treburi mă

vor chema din nou la Bîrlad, sper să te întîlnesc şi dacă voi putea voi veni pînă la Fichiteşti să-ţi fac o surpriză, presupun plăcută, prin prezenţa mea. Zilele acestea mi s-a propus o moşie în împrejurimile Galaţilor, la preţul de 1 500 galbeni pe an, avînd 800 fălci domneşti de arat, 300 locuitori şi un număr de răzeşi în jur. Dacă vrei, mi-aş face o plăcere să ţi-o procur pe socoteala ta, singur bineînţeles, nemaiputînd, cum vorbisem, s-o luăm împreună, pentru mai multe motive. Voind să şterg proasta impresie pe care o amintire a putut s-o lase între noi, îţi trimit o cutie de rahatlocum ca semn de dulce armonie.

Gîndindu-mă la clipa plăcută cînd te voi revedea sînt devotatul tău văr şi mai ales prieten

A. I. Cuza

Soţia mea, amintindu-şi cu plăcere de tine, mă roagă să-ţi transmit salutări prieteneşti.

---

1 Moşia lui Costache Cuza, aflată în ţinutul Vaslui.

55. 1847 MARTIE 6, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la procesul cu vărul său Constantin Cuza.**

Galatz, ce 6 mars 1847

Mon cher Lambourel,

La lettre ci-jointe tu la feras immédiatement remettre à Constantin Cousa, plus une boîte de rahat lokum, que je lui envoie, et une autre pour toi. Par ce même courrier, le Tribunal de commerce de Galatz, envoie l'ordre à l'Ispravnitzie de Berlad pour séquestrer le maïs de mon cousin chéri Constantin Cousa. Tu feras tout ce qu'il faut à l'Ispravnitzie pour faire mettre immédiatement le séquestre et, après avoir rempli toutes ces commissions à la lettre, tu viendras à Galatz où je t'attends. De plus, tu prieras Radoul, de ma part, d'accélerer l'envoi du blé, car le terme approche. En t'attendant en

personne, avec la nouvelle d'avoir tout terminé, je suis ton dévoué

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (6)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 6 martie 1847

Dragul meu Lamburel,

Scrisoarea alăturată o vei trimite imediat lui Constantin Cuza şi o cutie de rahatlocum, pe care i-o trimit, şi o alta pentru tine. Cu aceeaşi poştă, Tribunalul de comerţ din Galaţi trimite Isprăvniciei Bîrlad ordinul de sechestrare a porumbului iubitului meu văr Constantin Cuza. Tu să faci tot ce trebuie la isprăvnicie pentru a se pune imediat sechestru şi, după ce vei fi îndeplinit toate aceste comisioane în totul, să vii la Galaţi unde te aştept. Mai mult, să-l rogi pe Radul, din partea mea, să termine trimiterea grîului, căci termenul se apropie. Aşteptîndu-te în persoană, cu vestea că ai terminat totul, sînt al tău devotat

A. I. Cuza

56. **1847 MARTIE 8, GALAŢI — Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, reproşîndu-i formalismul într-o prietenie ca a lor; despre procesul cu vărul său Constantin Cuza; menţionaţi Manolache Costache Epureanu, Iorgu Radul şi Negri.**

Galatz, ce 8 mars 1847

Lamburel effendi,

Tu es un animal ! Dis-moi un peu, qu'est que c'est que cette ponctualité à me payer et ces excuses mals placées ? Avons-nous besoin entre nous de ces vaines politesses et ne sais-tu pas Korboule *qu'entre nous c'est à la vie et à la mort ? Je ne te pardonnerai le style de ta lettre trop étrange, que quand je t'aurais donné sur ton nez, qu'on peut comparer à une trompe d'éléphant, une bonne croquignolle et avec la condition qu'une autre fois tu ne retomberas plus dans la même faute. Ainsi, à l'avenir, plus d'excuses. Mes choses et mon individu même t'appartiennent et sont à ton entière disposi-*

tion. J'ai vu aussi ce que tu m'écris par rapport à Constantin Cousa. Quant au gain du procès, je place ma confiance, non comme lui, dans mon talent d'avocat et de rusé, mais dans la justice de ma cause, et tu sais que je ne suis pas de ces gens qui font les choses à demi, aussi je poursuivrai ce procès avec tous mes moyens dût-il trainer une éternité et dussé-je me présenter devant Ali pacha même, et cela dans l'unique but de mettre un peu mon cousin chéri sur la voie dûe, sans pourtant pour cela lui en vouloir du tout. Et en attendant la fin de ce scandaleux procès, j'ai commencé par faire mettre le séquestre sur le maïs de Constantin, séquestre qui doit se faire par l'Ispravnitzie de Berlad et je te prie d'intervenir auprès de cet office à ce qu'il accélère et par la prochaine poste de m'écrire ce qui en a été fait. Quant à Manolaki[1] *je lui ai pardonné et cela en conséquence de son enfantillage, car à mes yeux Manolaki devrait être encore sur les bancs d'un collège, soumis aux corrections corporelles et sa position présente je la lui crois usurpée, preuve me soit sa conduite dans toutes les affaires, conduite d'enfant mutin. Ne négliges pas, je t'en prie, de rappeller à Radoul que le terme approche et j'ai reçu à peine la moitié de la somme totale. Dasiadi commence à me penser sérieusement par sa conduite. Ne désespérant pas encore de te voir ici malgré ce que tu m'écrit à ce sujet, je suis ton dévoué ami*

A. I. Cousa

Tu diras à Radoul de correspondre avec son beau-frère pour le transport des 100 kilos maïs, qu'il n'a pas encore décidé s'il le transporte lui-même ou non, comme nous en étions convenus. J'attends la réponse de Negri[2] *le sourd, tu sais pourquoi.*

[Adresa]

Domnului

Domn cuconului Iordachi Lambrino cu deosăbită considerație

La Bîrlad

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(7)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 8 martie 1847

Lamburel effendi,

Eşti un dobitoc. Spune-mi ce-i cu această punctualitate de a mă plăti şi aceste scuze deplasate ? Avem noi nevoie, între noi, de această zadarnică politeţe şi nu ştii tu Corbule că între noi prietenia este pe viaţă pînă la moarte ? Nu îţi voi ierta stilul scrisorii tale, prea stranie, decît cînd îţi voi fi dat un bobîrnac peste nasul tău, care se poate compara cu trompa unui elefant şi cu condiţia ca altădată să nu mai cazi în aceeaşi greşală. Astfel, pe viitor, nici un fel de scuze, ce-i al meu şi chiar eu îţi aparţin şi sînt la întreaga ta dispoziţie. Am văzut de asemenea ceea ce îmi scrii în privinţa lui Constantin Cuza. Cît despre cîştigul procesului, încrederea mea stă, nu ca el, în talentul meu de avocat şi de şiret, ci în dreptatea cauzei mele şi tu ştii că eu nu sînt din acei oameni care fac lucrurile pe jumătate şi voi stărui pentru acest proces cu toate mijloacele mele, de ar trebui să-l tărăgănez o eternitate şi chiar de ar trebui să mă prezint chiar în faţa lui Ali paşa, şi aceasta cu unicul scop de a pune puţin pe scumpul meu văr pe calea cuvenită, fără totuşi, pentru aceasta a-i purta de loc pică. Şi aşteptînd sfîrşitul acestui scandalos proces am început prin a pune sechestru pe porumbul lui Constantin, sechestru care trebuie să se facă de către Isprăvnicia Bîrlad şi te rog să intervii ca să accelereze, şi cu următoarea poştă să-mi scrii ce s-a făcut. Cît despre Manolachi l-am iertat şi aceasta ca urmare a copilăriei sale, căci în ochii mei Manolachi ar trebui să fie încă pe băncile unui colegiu, supus pedepselor corporale şi poziţia sa prezentă i-o cred uzurpată, probă fiindu-mi purtarea sa în toate afacerile, purtare de copil îndărătnic. Nu neglija te rog să-i aminteşti lui Radul că termenul se apropie şi am primit abia jumătate din suma totală. Dasiadi începe a-mi da de gîndit prin purtarea sa. Nepierzîndu-mi încă speranţa de a te vedea aici, cu toate cele ce-mi scrii în această privinţă, sînt prietenul tău credincios

A. I. Cuza

Să-i spui lui Radul să scrie cumnatului său pentru transportul de 100 chile de păpuşoi, el nu mi-a hotărît încă dacă-l

transportă chiar el sau nu, după cum convenisem. Aştept răspunsul lui Negri, nepăsătorul, tu ştii de ce.

---

1 Manolache Costache Epureanu.
2 Costache Negri, care se afla în această vreme, sau pleca acum în străinătate, în Anglia, spre a vinde porumb, după cum reiese dintr-o scrisoare a sa din 2 aprilie din Paris. Cf. *C. Negri, Scrieri*, vol. II Bucureşti, 1966, p. 30—31.

57. 1847 MARTIE 31, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Bîrlad, anunţîndu-i data procesului cu vărul său Constantin Cuza.**

Galatz, ce 31 mars 1847

Mon cher Lambourel,

Je n'ai rien de plus pressé le lendemain de mon arrivée que de vous écrire en vous annonçant qu'à cause de ma voiture, qui a cassé en route, je suis obligé de rester ici jusqu'à samedi, jour auquel ma voiture sera prête. En conséquence, attendez — moi à Berlad dimanche ou lundi. Dites-moi si vous avez vu ma femme, si elle est bien portante et que vous a-t-elle dit. Avec mon honorable cousin[1] *aujourd'hui même je dois me présenter. Je ne sais pas s'il est ici, mais aussitôt jugé je vous en avertirai du dénoûment de l'affaire. Je suis arrivé le même jour à Galatz à 8 heures du soir.*

Tout à vous
A. I. Cousa

[Adresa]
Domnului
Domn cuconului Iordachi Lambrino
la Bîrlad

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(8)}{LXXV}$
Original.

Galați, 31 martie 1847

Dragul meu Lamburel,

Nu am nimic mai urgent a doua zi după sosirea mea decît să-ți scriu anunțîndu-te că, din cauza trăsurii mele care s-a stricat pe drum, sînt obligat să rămîn aici pînă sîmbătă, ziua cînd trăsura va fi gata. Deci, așteaptă-mă la Bîrlad duminică sau luni. Spune-mi dacă ai văzut-o pe soția mea, dacă este sănătoasă și ce ți-a spus. Cu onorabilul meu văr chiar astăzi trebuie să mă prezint. Nu știu dacă el este aici, dar îndată judecat, te voi avertiza de desnodămîntul afacerii. Am sosit în aceeași zi la Galați, seara la ora opt.

Cu totul al tău
A. I. Cuza

---

1 Constantin Cuza.

58. 1847 MARTIE 31, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Bîrlad, relativă la vînzarea porumbului. Menționați Dasiadi, Pedemonti și Catargi.**

Galatz, ce 31 mars 1847

Mon cher Lambourel,

Ce matin je vous ai encore écrit une lettre dans laquelle pourtant je ne vous disais rien sur l'affaire Daciadi, parce que je n'avais pas encore vu Piedemonti[1]*. Je viens de le voir dans ce moment, je lui ai dit l'affaire et tout ce que j'ai pu obtenir c'est de le faire accepter du maïs nouveau au prix de 95 piastres, mais rendu à Galatz sans faute le 15 avril. En conséquence passez un contrat avec Daciadi de la sorte, n'oubliez pas le terme du 15 avril. Le contrat, faites — le en mon nom et celui de Katargi*[2] *qu'il passe aussi avoir reçu 160 ducats*

et le reste à la remise et envoyez-moi ce contrat le plutôt possible, car vous ne savez pas toutes le tracasseries que j'ai. Je me recommande à votre amitié pour finir cette affaire.

Tout à vous
A. I. Cousa

J'attends par le prochain courrier.
Si Daciadi ne veut pas faire ce contrat, qu'il vienne à Galatz immédiatement acheter le maïs au prix au jour pendant que j'y suis aussi.

[Adresa]

Domnului
Domn, cuconului Iordachi Lambrino
la Bîrlad
grabnic

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(9)}{LXXV}$
Original.

Galaţi, 31 martie 1847

Dragul meu Lamburel,

Astăzi dimineaţă ţi-am mai scris o scrisoare, în care nu-ţi spuneam totuşi nimic asupra afacerii Dasiadi pentru că nu-l întîlnisem încă pe Pedemonti. L-am văzut chiar în acest moment, i-am expus afacerea şi tot ce am putut obţine este de a-l face să accepte un alt porumb la preţul de 95 piaştri, dar adus la Galaţi negreşit la 15 aprilie. Prin urmare, încheie un contract cu Dasiadi în acest fel, nu uita termenul de 15 aprilie. Contractul fă-l pe numele meu şi al lui Catargi, să-l treacă că a primit şi el 160 galbeni şi restul la remiză, şi trimite-mi acest contract cît mai curînd posibil, căci nu ştii toate hîrţu-

ielile pe care le am. Eu mă sprijin pe prietenia ta pentru a termina această afacere.

Cu totul al tău
A. I. Cuza

Aştept cu următorul curier.
Dacă Dasiadi nu vrea să facă acest contract, să vie la Galaţi imediat să cumpere porumbul la preţul zilei cît sînt şi eu aici.

---

1 Corect, Pedemonte, numele unei case comerciale genoveze stabilită în Galaţi în 1832. Aici e vorba probabil de Francesco Pedemonte, care conducea întreprinderea în această vreme.
2 Probabil Nicu Catargi, frate cu Lascăr Catargi.

59. 1847 APRILIE 3, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre procesul cu Constantin Cuza; să-l aştepte la Bîrlad; contractul cu Dasiadi să fie gata; menţionat Manolache Costache Epureanu.**

Galatz, ce 3 avril 1847

Lambourel Effendi,

Je crois pouvoir dire que j'ai gagné le procès entre moi et l'inestimable C. Cousa; mais l'affaire tombait trop sur les sens et soulevait trop l'indignation de tout honnête homme pour avoir une autre fin; aussi a-t-il surpris tout le monde ici par sa conduite que par égard pour le nom qu'il porte je ne qualifie pas; maïs laissons mon bon Lambourel cette affaire qui m'afflige plus pour voir une pareille mortification à la face de tous ceux qui connaissent l'affaire à un membre de ma famille que pour autre chose et croyez que, si ce n'était par amour propre, j'aurais renoncé à toute espèce de poursuite comme je le prouverai en tems dû. C. Cousa en mal élevé qu'il est, ou plutôt par honte, m'a évité, mais je suis allé le chercher et j'ai fait tout ce que j'ai pu pour lui être agréable, oubliant toute autre chose et ne voyant dans lui qu'un membre de ma famille déchu et qui ne m'inspire que de la pitié

*pour son peu de bon sens et de véritable dignité d'homme et fait tort aux principes qu'il est censé avoir puisé dans cette belle France. Mon cher, moi je ne puis vous dire précisément le jour que je serai à Berlad, vu la réparation de ma voiture d'abord et ensuite la nécessitté de ma présence à accélérer la fin des journeaux** * *dans cette malheureuse affaire et leur expédition, car vous saurez que le susdit Constantin est parti sans savoir seulement le dénouement de son procès, qu'il prévoyait déjà, car si l'intérêt l'aveugle, le monde de Galatz et le tribunal l'ont dissuadé. Aussi, mon cher, croyez que mon retard me contrarie beaucoup, mais, en tout cas, trouvez-vous à Berlad, dimanche, lundi et mardi, car sans faute dans ces jours j'y serai. Je n'ai pas oublié votre faiblesse soulographique et votre goût pour le cognac et quoique, sur ce rapport, vous traitant en animal, j'en ai fait pourtant l'acquisition. Je me recommande pour le contrat de Daciadi que j'espère trouver prêt à mon arrivée à Berlad. Mes compliments à Manolaki*[1] *et l'assurance du plaisir que j'ai éprouvé à remplir ses commissions.*

Tout à vous
A. I. Cousa

[Adresa]

Domnului
Domn cuconului Iordachi Lambrino
la Bîrlad

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(10)}{LXXV}$
Original.

Galaţi, 3 aprilie 1847

Lamburel Efendi,

Cred că pot spune că am cîştigat procesul cu nepreţuitul C. Cuza, dar afacerea era prea evidentă şi trezea prea mult

* Aici în sensul de hotărîre judecătorească.

indignarea oricărui om cinstit pentru a avea un alt sfîrşit ; de aceea a surprins pe toată lumea de aici prin comportarea sa pe care nici n-o pot califica, din respect pentru numele pe care-l poartă ; dar să lăsăm bunul meu Lamburel această afacere care mă întristează prea tare pentru a vedea o astfel de umilire în faţa tuturor celor care cunosc afacerea unui membru al familiei mele decît pentru altceva şi crede-mă, că dacă n-ar fi din amor propriu, aş fi renunţat la orice urmărire cum o voi dovedi la timpul potrivit. C. Cuza ca un prost crescut ce este, sau mai degrabă de ruşine, m-a evitat, dar m-am dus să-l caut şi am făcut tot ce-am putut ca să-i fiu pe plac, uitînd toate şi nevăzînd în el decît un membru decăzut al familiei mele şi care nu-mi inspiră decît milă pentru puţinul său bunsimţ şi de adevărată demnitate de om şi greşeşte faţă de principiile pe care se zice că le-a însuşit în această frumoasă Franţă. Dragul meu, nici eu nu-ţi pot spune exact ziua cînd voi fi la Bîrlad, din cauza reparaţiei trăsurii mele mai întîi şi apoi din necesitatea prezenţei mele pentru a grăbi terminarea jurnalelor în această nenorocită afacere şi trimiterea lor, căci aflã că susnumitul Constantin a plecat fără să ştie măcar sfîrşitul procesului său, pe care îl prevedea deja, căci dacă interesul îl orbeşte, lumea din Galaţi şi tribunalul l-au făcut să-şi schimbe hotărîrea. Aşa că, dragul meu, crede-mă că întîrzierea mea mă contrariază mult, dar în orice caz să fii la Bîrlad, duminică, luni şi marţi, căci fără îndoială voi fi acolo în aceste zile. Nu am uitat slăbiciunea ta pentru chefuri şi gustul tău pentru coniac şi deşi în privinţa asta te consider un animal, am achiziţionat totuşi (cîteva sticle). Te rog pentru contractul cu Dasiadi pe care sper să-l găsesc gata la sosirea mea la Bîrlad. Complimente lui Manolachi şi asigurarea plăcerii pe care am avut-o în a-i îndeplini comisioanele.

Cu totul al tău

A. I. Cuza

---

1 Manolache Costache Epureanu.

60. 1847 MAI 15, BĂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti prin care o roagă să trimită cît mai curind porumbul la Galaţi; să nu se alarmeze în privinţa ţăranilor de pe drumul carelor de transport; nu este de părere să trimită un om la Soleşti la încărcarea porumbului, el nu este un negustor.**

Barboche, ce 15 mai 1847

Ma bonne Maman,

J'ai vu avec plaisir par votre lettre que vous jouissiez d'une bonne santé et avec étonnement vos alarmes pour la nouvelle, peu véridique, touchant la conduite illégale et violente des villageois qui se trouveraient sur le chemin par où passent les chariots transportant le maïs. Admettant que ce bruit soit vrai, il n'y a aucune possibilité d'éviter ce malheur, car que pourrait-on faire en particulier contre une force majeure. Je vous prie seulement d'expédier le plutôt possible les maïs, car je dois moi-même livrer une certaine somme à la fin du courant et vous savez que votre maïs devait se trouver à Galatz en avril. Je trouve superflu d'envoyer un homme à Soleşti pour être présent au chargement du maïs quand je dois le recevoir à Galatz et quand la présence de cet homme à Soleşti ne pourrait en rien éviter un désagrément qui n'arriverait que dans le trajet de Soleşti à Galatz et puis cela me placerait trop en commerçant vis-à-vis de vous et du monde, quand mes sentiments et mes principes dans mes relations avec la famille de ma femme, que je considère comme seconde famille à moi, sont bien loin de l'égoïsme qui caractérise un négociant. Vous demandant un million de pardons de ne pouvoir prendre une mesure qui répugne à mon coeur et à mes principes, je vous prie d'agréer l'hommage de mes plus profonds respects avec lesquels je me faits un doux plaisir d'être,

votre dévoué et respectueux fils

A. I. Cousa

Ma mère, mon père, mon frère, Hélène et Constantin[1] *me chargent de vous présenter leurs respects, mille baisers à Thé-*

odore, mes amitiés à Mr. Caliva et mes compliments à Mr. Popesco.

[Adresa]

Madame
Cathérine de Rosetti, née de Stourza
Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(3)}{LXXV}$

Original.

Bărboşi, 15 mai 1847

Buna mea mamă,

Am aflat cu plăcere din scrisoarea matale că te bucuri de sănătate şi cu uimire de alarma pentru ştirea, puţin veridică, privind purtarea ilegală şi violentă a sătenilor care s-ar găsi pe drumul pe unde trec carele transportînd porumbul. Admiţînd că ar fi adevărat, nu-i nici o posibilitate de a evita această nenorocire, căci ce s-ar putea face în mod deosebit împotriva unei forţe superioare. Te rog numai să expediezi cît mai repede posibil porumbul, căci eu însumi trebuie să dau o anumită cantitate la sfîrşitul curentei şi ştii că porumbul matale trebuia să fie la Galaţi în aprilie. Găsesc de prisos să trimit un om la Soleşti pentru a fi de faţă la încărcarea porumbului, din moment ce eu trebuie să-l primesc la Galaţi şi prezenţa acestui om la Soleşti nu ar putea cu nimic evita neplăcerile care s-ar ivi în drumul de la Soleşti la Galaţi, şi apoi asta m-ar situa prea mult în chip de negustor faţă de mata şi de oameni, din moment ce sentimentele şi principiile mele în relaţiile cu familia soţiei mele, pe care o consider ca a doua familie a mea, sînt departe de egoismul care caracterizează un negustor. Cerîndu-ţi un milion de iertări că nu pot să iau o măsură care repugnă inimii mele şi principiilor mele, te rog să primeşti omagiul celui mai profund respect din care îmi fac o plăcere de a fi

devotatul şi respectuosul matale fiu
A. I. Cuza

Mama, tata, fratele, Elena şi Constantin, mă roagă să-ţi transmit respectele lor, mii de sărutări lui Teodor, toate cele bune domnului Caliva şi complimente domnului Popescu.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Soleşti

---

1 Constantin Rosetti.

61. 1847 MAI 15, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la moşia Banca: a venit ieri de la Iaşi, mulţumeşte pentru cai şi-i este recunoscător pentru prietenia ce i-o poartă; trimite nişte pachete pentru Alexandru Romalos; să expedieze porumbul pe care i l-a vîndut la Galaţi; menţionaţi Radul şi Dasiadi.**

Barboche, ce 15 mai 1847

Mon cher Lambrino,

J'ai vu avec plaisir, par votre lettre que j'ai reçue à Jassy, que vous jouissiez d'une bonne santé. Je suis arrivé à Barboche depuis hier, je vous renvoie vos chevaux pour lesquels je vous remercie mille fois et vous prie de me donner l'occasion à vous prouver ma reconnaissance pour toute l'amitié que vous m'avez toujours témoignée. Je vous envoie encore un paquet pour Alexandre Romalos et un autre paquet de journeaux, je crois, encore pour le même, que vous lui ferez parvenir le plutôt possible. De même, je vous envoie une paire de gants que j'ai pris à Jassy pour vous. Mon beau-frère[1] *est aussi ici. Si je ne craignais pas d'abuser trop de votre complaisance, je vous prierai de venir ici, mais en cela faites ce que votre amitié pour nous vous dictera. Vous me demandez où vous devez adresser le maïs que vous m'avez vendu? A notre maison à Galatz et cela sans retard, car vous savez qu'à*

la fin du courant je dois livrer tout le maïs. Je suis très inquiet pour le blé de Radoul et pour le maïs de Daciadi.

Tout à vous
A. I. Cousa

[Adresa]
Monsieur Georges de Lambrino
Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(11)}{LXXV}$
Original.

Bărboşi, 15 mai 1847

Dragul meu Lambrino,

Am aflat cu plăcere din scrisoarea ta, pe care am primit-o la Iaşi, că eşti bine sănătos. Eu am sosit la Bărboşi de ieri, îţi trimit înapoi caii tăi pentru care îţi mulţumesc de mii de ori şi te rog să-mi dai ocazia să-ţi dovedesc recunoştinţa mea pentru toată prietenia pe care mi-ai arătat-o totdeauna. Îţi trimit încă un pachet pentru Alexandru Romalos şi un alt pachet cu jurnale, cred că tot pentru el, pe care i le vei trimite cît mai curînd posibil. Îţi mai trimit şi o pereche de mănuşi pe care le-am luat la Iaşi pentru tine. Cumnatul meu este şi el aici. Dacă nu m-aş teme că abuzez prea mult de amabilitatea ta te-aş ruga să vii aici, dar fă ceea ce îţi dictează prietenia ta pentru noi. Mă întrebi unde trebuie să trimiţi porumbul pe care mi l-ai vîndut ? Acasă la noi la Galaţi şi asta fără întîrziere, căci ştii că la sfîrşitul curentei trebuie să livrez tot porumbul. Sînt foarte îngrijorat pentru grîul de la Radul şi pentru porumbul de la Dasiadi.

Al tău
A. I. Cuza

[Adresa]
Domnului Iordachi Lambrino
Banca

---

[1] Constantin Rosetti.

62. 1847 MAI 16, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o asigură că se va supune hotărîrilor şi dorinţelor ei.**

Barboche, ce 16 mai 1847

Ma bien-aimée Maman,

Je me soumets avec bonheur même à votre décision, car vos moindres désirs sont de saintes lois pour moi. Chassez seulement toute inquiétude et ne pensez jamais à aucune espèce de responsabilité dans une affaire entre vous et moi, me faisant un doux devoir, au contraire, de me conformer aveuglement à tous vos ordres, sans me permettre de les juger et sans en examiner les conséquences. Vous priant d'agréer mes sincères regrets et, si involontairement j'ai pu vous causer le moindre souci, je me fais le plus sensible plaisir de me dire votre très respectueux

et très obéissant fils

A. I. Cousa

Mes parents, sensibles à votre précieux souvenir pour eux, me chargent de vous présenter leurs respects, ainsi qu'Hélène et Constantin [1].

[Adresa]

Madame

Cathérine de Rosetti, née de Stourza

Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(4)}{LXXV}$

Original.

Bărboşi, 16 mai 1847

Mult iubita mea mamă,

Mă supun cu bucurie chiar hotărîrii matale, căci dorinţele matale cele mai mici sînt pentru mine legi sfinte. Alungă orice grijă şi nu te gîndi niciodată la nici un fel de responsabilitate

într-o afacere între mata şi mine, făcîndu-mi dimpotrivă o dulce datorie să mă conformez orbeşte tuturor ordinelor matale, fără să-mi permit să le judec şi fără să cercetez consecinţele. Rugîndu-te să primeşti sincerele mele regrete, dacă fără voie ţi-am cauzat cea mai mică grijă, îmi face o deosebită plăcere să mă numesc fiul matale foarte respectuos şi foarte ascultător

A. I. Cuza

Părinţii mei, gîndindu-se la mata, mă roagă să-ţi transmit respectele lor, la fel Elena şi Constantin.

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Soleşti

---

1 Constantin Rosetti.

63. 1847 MAI 26, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către vărul său, Constantin Cuza, relativă la aranjarea unor afaceri ale celui din urmă. Menţionat Panu.**

Galatz, ce 26 mai 1847

Mon cher Constantin,

Je n'ai reçu ta lettre, envoyée par le premier transport du maïs, qu'après mon arrivée à Galatz, qui, a été après mon passage par Berlad. Aussi, mon cher, tu t'expliqueras facilement pourquoi je ne suis pas venu te voir à Fiquiteşti étant aussi très pressé d'arriver à Galatz pour mes affaires que tu connais. Pour ton affaire à toi avec le particulier et notre respectable Patriarche de la famille, pour celle du premier, si tu veux te laisser conduire par moi sans aucune réflexion divagante de ta part et sans aucune expression de ton style ampoulé, je m'engage a te la finir avantageusement pour toi, bien entendu dans ce que tu as raison. Et pour tes relations avec le second, idem et cela aurait été déjà fait si j'avais pu

le rencontrer maintenant dans mon voyage à Iassy, mais malheureusement il n'était ni à Iassy, ni à la campagne. En tout cas, en ami, car tu sais que je suis le tien, quoique tu l'aies un moment démerité. Mais tu m'es sympathique toujours quoiqu'il en soit, et pour preuve je te promets de tout arranger à ton avantage, tant pécuniairement parlant que dans l'opinion publique que tu as aussi indisposée par le scandale avec le particulier. Mais patience un peu, que j'aie fini mes affaires qui seront expediées ce mois et alors je suis tout à toi. Je me recommande à toi pour hâter l'expédition du maïs, et suis avec amitié ton affectueux

A. I. Cousa

Mes complimens à monsieur Panou [1]*,ton associé.*

[Adresa]
Domnului
Domn Costachi Cuza la sat Fichitești

Biblioteca Academiei, S $\frac{34(2)}{LXXV}$
Original.

Galați, 26 mai 1847

Dragul meu Constantin,

Nu am primit scrisoarea ta trimisă cu primul transport de porumb decît după sosirea mea la Galați, deci după trecerea mea prin Bîrlad. De aceea, dragul meu, îți vei explica ușor de ce nu am venit să te văd la Fichitești, fiind de asemeni foarte grăbit să ajung la Galați pentru afacerile mele pe care le știi. Pentru afacerea ta cu cetățeanul și cu respectabilul nostru Patriarh din familie, pentru cea cu primul, dacă vrei să te lași condus de mine, fără nici o reflecție divagantă din partea ta și fără nici o expresie a stilului tău emfatic, mă angajez să o termin avantajos pentru tine, bineînțeles, unde ai dreptate. Și pentru relațiile tale cu al doilea, idem și aceasta ar fi fost deja făcut dacă l-aș fi putut întîlni acum în călătoria mea la Iași, dar din nefericire el nu era nici la Iași, nici la țară.

În orice caz, ca prieten, căci știi că-ți sînt, deși tu n-ai meritat-o la un moment dat. Dar, tu-mi rămîi simpatic orice ar fi și drept dovadă îți promit să aranjez totul în favoarea ta, atît bănește cît și în privința opiniei publice, pe care de asemenea ai indispus-o prin scandalul cu cetățeanul. Dar ai puțină răbdare, să termin cu treburile mele ce vor fi sfîrșite luna aceasta, și atunci sînt cu totul al tău. Te rog să grăbești expedierea porumbului și sînt cu prietenie afectuosul tău

A. I. Cuza

Complimente domnului Panu, asociatul tău.

---

1 Desigur că este vorba de același Panaite Panu. Vezi nota 4, documentul 50.

64. 1847 IULIE 17, BÂRBOȘI — **Reclamația postelnicului Ioan Cuza, adresată Isprăvniciei ținutului Fălciu, referitoare la omiterea fiului său, A. I. Cuza, din listele pentru alegerea de deputați la Adunarea Obștească a Moldovei.**

Către cinstit Isprăvnicia ținutului Fălciu

Primind adresul acei isprăvnicii din 13 a curgătoarei, supt nr. 6022, vestitor pentru alegerea deputatului acestui ținut la 30 a aceștii luni, să răspunde că gios iscălitul nu poate înțălegi regularisirea ce s-au făcut, căci pe fiul meu, aga Alecul, nu să vedi a fi chemat la această alegire după drepturile ce are.

Drept aceea să ceri dezlegare de la acea isprăvnicie pentru ca să știu cum să mă regularisăsc și eu în asăminea subiect, însă să poftești pe acea isprăvnicie ca să binevoiască cu cît să va putea mai în grabă să mi să facă cunoscut, spre a avea vreme să-mi fac și eu cuviincioasa regularisire.

Ioan Cuza, postelnic și cavaler

1847 iuli 17
Bărboșii

1847 IULIE 17 — RECLAMAȚIA POSTELNICULUI IOAN CUZA ÎMPOTRIVA OMITERII DIN LISTELE PENTRU ALEGEREA DEPUTAȚILOR ÎN ADUNAREA OBȘTEASCĂ A MOLDOVEI A FIULUI SĂU ALEXANDRU CUZA.

[Rezoluție]

Să se răspundă dumisale că isprăvnicia, luînd știință că dumnealui aga se găsește la feredeie la Slănic, apoi i s-a și făcut cunoscut prin Isprăvnicia de Bacău.

Arh. St. Iași, fond Isprăvnicia Fălciu, tr. 1339, op. 1521, dosar 99, f. 98.
Original, scris în întregime de postelnicul Cuza.

65. 1847 NOIEMBRIE 7, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre prietenia lor și despre Dasiadi care întîrzie să-i trimită banii pentru porumb și tutun.**

Galatz, ce 7 n-bre 1847

Mon cher Lambourel,

Je vous remercie infiniment de l'empressement que vous avez mis à m'envoyer la voiture. Je l'ai reçue en bon état, moins le coussin du devant que Mr. de Kostaki [1] *doit encore remettre. Maintenant, Bournaze Effendi, qu'est ce que c'est que toutes ces protestations que vous me faites pour le léger service que j'ai pu vous rendre ?* [2]. *N'en auriez vous pas fait autant à ma place ? En conséquence, à l'avenir, sur les services que nous pourrons nous rendre mutuellement, complet silence, car le plaisir seul de nous servir est une suffisante satisfaction. Mon frère est arrivé aussi. Je suis certain qu'aussitôt que vos affaires vous le permettront, vous viendrez ici où nous vous attendons. Dites, je vous prie, à Daciadi de finir la plaisanterie avec moi et de me payer immédiatement, car je ne me paye pas en paroles moi. Voilà son compte : 140 kilos de maïs à 95 piastres qu'il n'a pas remis et que j'ai dû payer 185, il doit me payer la différence, plus 160 ducats qu'il a*

reçus et 13 ou 14 oca du tabac a 2 karbovvantz l'oca. Il faut absolument qu'il me paye sans délai.

Tout à vous

A. I. Cousa

Ma femme vous salue.

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(12)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 7 noiembrie 1847

Dragul meu Lamburel,

Îţi mulţumesc mult de tot pentru graba cu care mi-ai trimis trăsura. Am primit-o în bună stare, în afară de perna din faţă pe care dl de Kostaki trebuie să o mai repare. Acum, Bournaze Effendi, ce înseamnă toate aceste mulţumiri pe care mi le aduci, pentru micul serviciu pe care am putut să ţi-l fac ? Nu ai fi făcut la fel dacă erai în locul meu ? În consecinţă, pe viitor, asupra serviciilor pe care am putea să ni le facem mutual, tăcere completă, căci numai plăcerea de a ne servi este o satisfacţie suficientă. Fratele meu a sosit şi el. Sînt sigur că de îndată ce treburile ţi-o vor permite, vei veni aici unde te aşteptăm. Te rog spune lui Dasiadi să înceteze gluma cu mine şi să-mi plătească imediat, căci nu pot primi promisiuni în loc de bani. Iată deci socoteala lui : 140 chile porumb, a 95 piaştri, pe care nu le-a trimis şi pe care am trebuit să plătesc 185, el trebuie să-mi plătească diferenţa, plus 160 pe care i-a primit şi 13 sau 14 ocale tabac a 2 carbovanţi oca. Trebuie să-mi plătească numaidecît, fără întîrziere.

Al tău

A. I. Cuza

Soţia mea te salută.

---

1 Nu ştim la cine se referă, poate la M. Costache Epureanu.

2 Iordachi Lambrino în octombrie fusese arestat, împreună cu alţi bîrlădeni, pentru că protestase şi complotase împotriva cîrmuirii.

66. 1847 NOIEMBRIE 13, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Bîrlad, în legătură cu nemulțumirea ce i-a provocat-o Romalos în privința unor bani; roagă să-l reprezinte întru totul în afacerea cu Dasiadi.**

Galatz, ce 13 n-bre 1847

Mon cher Lambrino,

J'ai vu avec plaisir par votre lettre du 11 courant, que vous jouissez d'une bonne santé. Nous aussi nous nous portons parfaitement. J'ai vu avec surprise la lettre de Romalos, qu'il vous répond, je ne croyais pas en mériter une pareille pour ce qui regarde l'argent demandé; quant à l'ironie qu'il emploie en vous parlant de moi, je veux croire que c'est l'effet causé par des vapeurs dont vous devinez la source, mais en tout cas, c'est très mauvais de sa part comme procédé envers moi et fort ampoulé comme style. On voit qu'il est d'origine orientale. Quant à Mr. Daciadi, je ne pourrais assez vous répéter de lui réitérer, avec énergie, mes justes demandes et d'entrer dans vos demandes envers lui tout-à-fait dans mon rôle, sans le ménager, lui faisant sentir sa conduite et les conséquences qu'on est en droit de tirer. Du reste, je suis tranquille et ne doute nullement que vous ne me remplaciez tout à fait. Aussi, mon cher, je m'abstiens de toute autre recommandation et, en vous attendant, je suis votre tout dévoué

A. I. Cousa

Je garde la lettre de Romalos pour lui faire, à notre première rencontre, mes doléances. Ma femme vous salue.

[Adresa]

Domnii sale cuconului Iordachi Lambrino
la Bîrlad

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(13)}{LXXV}$
Original.

Galaţi, 13 noiembrie 1847

Dragul meu Lambrino,

Cu plăcere am văzut din scrisoarea ta, din 11 a lunii curente, că te bucuri de sănătate. Şi noi de asemenea o ducem bine cu sănătatea. Am fost surprins de scrisoarea lui Romalos prin care-ţi răspunde ; nu credeam că merit aşa ceva în privinţa banilor ceruţi, cît despre ironia de care se foloseşte vorbindu-ţi de mine, vreau să cred că este efectul toanelor a căror sursă o ghiceşti, dar în tot cazul este foarte urît din partea sa ca fel de a se purta faţă de mine şi foarte umflat ca stil, se vede că este de origină orientală. Cît despre dl Dasiadi eu n-aş putea îndeajuns să-ţi repet de a-i reînoi, cu energie, cererile mele juste şi de a mă înlocui întru totul faţă de el, fără a-l menaja, făcîndu-l să-şi dea seama de purtarea sa şi consecinţele care se pot trage. Încolo, eu sînt liniştit şi nu mă îndoiesc că n-ai să mă înlocuieşti cu totul, de aceea mă abţin, dragul meu, de la orice altă recomandare şi aşteptîndu-te sînt al tău cu totul devotat

A. I. Cuza

Păstrez scrisoarea lui Romalos pentru a mă plînge la prima noastră întîlnire.

Soţia mea îţi trimite salutări.

67. 1847 NOIEMBRIE 13, GALAŢI — **Scrisoarea lui Dimitrie Cuza, fratele lui A. I. Cuza, către Iordachi Lambrino privind unele probleme familiare.**

Iubite Iordăcheli,

M-am bucurat foarte primind scrisoarea ta, prin care îmi veşteşti venirea ta aice peste puţin, întrebîndu-mă şi pe mine ce zăbavă am la Galaţi, la care răspund că zăbava nu va fi mai mult decît pînă în săptămîna viitoare, pe joi. Aşa dară vină la nemureli şi cred că de ai fi venit mai înainte, nu*

* Lectură probabilă.

C. 1850. DIMITRIE IOAN CUZA. (ARH. ST. IAŞI, COLECŢIA „STAMPE ŞI FOTOGRAFII").

te-ai fi căit, căci pînă acum am pitrecut în vreo două adunări. Aşa dară nădăjduiesc că şi pe viitorime vom mai pitrece. Grăbeşte dară cu cît vei putea mai curînd venirea, căci acum sînt mai bine, gata de a te primi, fiindcă odăile de jos s-au gătit, boala mea se găseşte liniştită puţin după cura ce am urmat la ţară. Acele 25 chile de orz ce ai cumpărat sînt deajuns, neavînd nevoie de mai mult product de astă fire. Aşteptîndu-te cu cea mai vie bucurie, mă însămnez al tău frate şi prietin

D. Cuza

13 noiembrie 1847
Galaţi

Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente", P. 272/18.
Original.

68\. 1847 NOIEMBRIE 17, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la banii datoraţi de Alexandru Romalos.**

Galatz, ce 17 n-bre 1847

Mon cher Lambrinos,

Voilà une lettre que tu enverras à Mr. Alexandre Romalos avec une autre de ta part, dans laquelle tu lui écriras que, par le porteur, tu attends les 50 ducats. Je te l'envoie décachetée, pour que tu la lises et la lui envoies après, cachetée bien entendu, et, avec ton arrivée ici, qui ne se fera plus longtems attendre j'espère, tu m'apporteras cette somme.

Tout à toi

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(14)}{LXXV}$
Original.

Galaţi, 17 noiembrie 1847

Dragul meu Lambrinos,

Iată o scrisoare pe care tu o vei trimite domnului Alexandru Romalos, cu o alta din partea ta, în care îi vei scrie că aştepţi prin aducător cei 50 galbeni. Ţi-o trimit deschisă ca să o citeşti şi să i-o trimiţi apoi, închisă bineînţeles, şi cu venirea ta aici, care sper că nu se va mai face mult aşteptată, îmi vei aduce această sumă.

Cu totul al tău

A. I. Cuza

69. 1848 MARTIE 29 — **Ordinul hatmanului Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, către colonelul Mişcenco, comandantul garnizoanei Galaţi, privind trimiterea revoluţionarilor arestaţi.**

La domnul colonel Mişcenco,

Din poronca Prea Înălţatului Domn stăpînitor, se trimit cu convoi milităresc pe însemnaţii mai jos revoltanţi şi anume: Alecu Moruz[1]*, Alecu Cuza, Nicu Catargiu*[2]*, Vasile Canta*[3]*, Grigore Romalo, Dimitrie Filipescu (Alhaz)*[4]*, adică şase persoane arestanţi, şi se scrie dumneavoastră ca, într-o unire cu dumnealui directorul carantinei, să intraţi în înţelegere cu dumnealui aianul de la Măcin, potrivit cu poronca ce are a primi şi dumnealui spătarul Iancu Cozoni şi, îndată după aceea, puindu-i în nişte cîrlace mari cu convoiul trebuincios spre aspră pază, să-i treceţi în Turcia, trădîndu-i dumnealui aianului sub chitanţie, pe care să mi-o pristavlisiţi.*

Anul 1848 în Principatele Române, Acte şi documente, Bucureşti, 1902, tomul I, p. 181.

1 *Alexandru Moruzi* (1815—1878), fiul lui Dimitrie Moruzi Pecheanu, proprietatea părintească fiind moşia Pechea din ţinutul Covurlui. A studiat în Italia pictura şi muzica. Deşi nu a făcut studii speciale de economie, avea o înclinaţie deosebită pentru aceste probleme şi este, datorită scrierilor sale din acest domeniu, unul din înaintaşii economiştilor noştri. A luat parte şi la viaţa politică a ţării. Subscrie în 1846 pentru Asociaţia literară de la Bucureşti. În 1848 îl găsim printre capii revoluţiei. Deputat în Adunarea Ad-hoc şi Adunarea Electivă, făcînd parte din cei care au semnat în sala Elefant alegerea lui

Cuza. În timpul domniei acestuia a fost ministru de finanțe și prim-ministru.

2 Neculai (Nicu) Catargi, fiul vornicului Ștefan Catargi și al Bălașei, de la care a moștenit moșia Urlații de la ținutul Fălciu. În 1846 subscrie pentru Societatea studenților români de la Paris, iar în 1848 este arestat și exilat la Brussa. Ocupă diverse funcții administrative, ca ispravnic al ținuturilor Roman și Fălciu și chiar ministru de interne în timpul domniei lui Grigore Al. Ghica. Unionist, deputat în Adunarea Ad-hoc și Adunarea Electivă, în ultima ca secretar. Împreună cu Costache Negri și N. Mavrichi este trimis la Constantinopol pentru a notifica alegerea lui Cuza. A sprijinit pe Cuza în timpul domniei acestuia.

3 Vasile Canta, rudă cu Elena Cuza, este fiul lui Nicolae Canta, mare logofăt și al Pulheriei Sturza, frate cu Maria, care s-a căsătorit cu Puvis de Chavannes, femeie pentru care Nicolae Bălcescu a avut o deosebită stimă. Vasile Canta a luptat pentru unire, în 1858 îl găsim însă partizan al lui Grigore Sturza.

4 Dimitrie Filipescu, peste zece ani, în 1858, ca și Dimitrie și Lascăr Rosetti, Manolache Costache, Alexandru Romalo, Ioan Cuza și A. Miller, trimite o telegramă de protest, care a fost publicată în „Steaoa Dunării" împotriva afirmației lui Constantin Hurmuzake din ziarul „Constituționalul", că „oamenii de la 1848 au fost niște nebuni".

70. 1848 MARTIE 29 — **Circulara hatmanului Dimitrie Sturza, general inspector al Miliției Moldovei, către comandanții trecătorilor pentru a interzice intrarea în țară a revoluționarilor moldoveni.**

Circularnice de la no. 1308 pînă la no. 1323
Comandirului trecătoarei Leova

Din înalta poruncă dîndu-se peste hotarul Dunărei pe însemnații mai jos revoltanți, și anume:

1 Alecu Moruzi, 1 Alecu Cuza, 1 Nicu Catargiu, 1 Vasilică Canta, 1 Grigoriu Romalo, 1 Dumitrachi Filipescu, 6, adică șase peste tot, se scrie dumneavoastră ca să fiți cu neadormită privighere în tot cuprinsul distanței dumneavoastră, ce-ți este încredințată, spre a nu se putea întoarce numiții scriși în Principat măcar și cu pașaporturi pe nume străine, fățiș sau pe sub cumpăt, pînă la a doua poruncă, căci vei cădea în grea răspundere.

General inspectorul Miliției și cavaler
D. Sturza

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1902, tomul I, p. 183.

71. 1848 APRILIE 2 — **Ofis domnesc către postelnicul Gh. Carp, cu însărcinarea de a merge la ținuturile Roman, Suceava, Neamț și Bacău pentru a lua măsurile necesare spre liniștirea spiritelor. Se anexează lista cu cei 13 arestați la Iași, printre ei aflîndu-se și A. Cuza.**

Prin țirculare domnești, către dregătorii ținuturilor, li s-au făcut cunoscute pasurile osînditoare la care s-au abătut o samă din tulburătorii liniștii obștești, măsurile luate de Ocîrmuire spre desființarea împărecherilor, precum și liniștea de care se bucură capitala. Însă trebuința cerînd a se rîndui boieri, bărbați vrednici și de încredere, care să se înțeleagă cu dregătorii ținuturilor pentru măsurile ce Ocîrmuirea a socotit a se lua spre a se depărta tot feliul de idei nepriincioase, și spre a se ține, în dorita stare, obșteasca liniște și buna petrecere, noi te însărcinăm pe dumneata, ca să mergi îndată la ținuturile Roman, Suceava, Neamț și Bacău, și, ajungînd acolo, să vă înțelegeți în următoarele poncturi pe care isprăvnicia să le puie în lucrare prin nimerite și înțelepte măsuri, împărtășindu-i și copie de pe acest ofis.

a) Se alăturează dumitale, aici, listă de numele acelor din vinovați care s-au trimis spre arestuire în cazarma de la Galați. Și pentru aceștia să vă înțelegeți cu ispravnicii, ca prin satele ce sînt proprietatea lor, sau se țin în posesie de dînșii, să fie cea mai deaproape priveghere a nu se răspîndi, intre locuitori, vorbe netrebnice, ci, mai ales, ispravnicii să meargă înșiși la starea locului și să cheme pe preoți, vornicelul și pasnicii satului, și să li se dei a înțelege că măsura de înfrînare, luată asupra numiților vinovați, este chiar pentru a se feri pe norod de struncinările și de primejdia vieții la care pasurile nebune ale acelor tulburători putea ca să-i aducă, pentru a le rămîne femeile și copii săraci.

Și dacă s-ar întîmpla, prin vreun chip, a scăpa vreunul de la închisoarea unde se află și s-ar ivi în sat, nu numai vătajii, ci și toți locuitorii sînt datori, spre a se feri de răspundere și nenorocire, a-l prinde îndată și a-l da pe mîna dregătorului, iar dregătorii, îndată ce vor afla sau vor fi înștiințați că s-au ivit în vreun sat al ținutului lor, să alcătuiască de îndată poteră de slujitori și de oameni înarmați, spre a se urmări și a se prinde ca pe niște criminali; cerînd, la întîmplare de trebu-

ință, și ajutorul isprăvniciei megieșite și înștiințînd îndată pe departament, cu înadins trimis despre asemenea împregiurare, iar prinșii să se ție supt pază puternică, pînă cînd se vor lua de către Cîrmuire cuvenitele măsuri.

b) Pe la satele de proprietate sau imposăsuite de arătații vinovați, dregătorii — afară de însărcinarea privighetorului de ocol pentru privighere — să mai rînduiască doi sau trei oameni de credință, care să se poarte ades prin acele sate, spre a descoperi orice mișcare sau răspîndire de vorbe învitătoare, și să înștiințezi îndată pe isprăvnicie ca să iei, din parte-i, cuvenitele măsuri.

c) Pentru Vasile Ghica[1] și Costache Moruzi[2], care fiind dintre căpiteniile răzvrătirii, au găsit prilej a fugi în vreme ce s-au prins tovarășii lor, să se urmărească prin tainice cercetări și, la locul unde se vor afla că se găsesc, se vor lua îndată măsuri cu întrebuințare, după împregiurări, de îndestulă putere înarmată spre a nu putea scăpa nicidecum.

g) Prin ținuturi, în general, pe lîngă privighetorii de ocoale, să se însărcineze, de către dregători, cîte doi sau trei boiernași de ocol, — oameni vrednici și de credință — care, în înțelegere cu privighetorul, să se poarte tainic prin sate, spre a se încredința de orice mișcare, avînd fiecare cîte opt sau zece sate la a sa priveghere. Și, îndată ce vor descoperi vreo nerînduială, să înștiințezi în minut pe isprăvnicie sau, văzînd că se poartă vreun necunoscut sau și cunoscut, cu chipuri de a răzvrăti pe locuitori, pe unul ca acela să se prindă îndată și să se trimită la isprăvnicie; iar isprăvnicia va chibzui, pe lîngă celelalte săvîrșiri, ca cea mai multă vreme să o întrebuințeze la taht, pentru a pune la cale cele de cuviință după asemenea raporturi.

d) Dumneata, în drumul ce vei călca sau în umblarea pe la ținuturile arătate — care nu va fi zăbavnică decît pe atîta pe cît vei păși pe la rezidențele isprăvniciilor — dacă vei descoperi urzire de oareșicare nepriincioase pasuri, sau vei vedea mișcări tulburătoare, vei chibzui, împreună cu dregătoriul ținutului, măsurile cuvenite spre întreaga liniștire și vei înștiința îndată pe departament.

Această însărcinare, care este gingașă în felul ei, noi, — puind-o asupra dumitale — avem toată nădejdea că, prin haracteriul cinstit și de credință ce porți, va avea toată isprava

potrivit cu înțelepciunea ce se cere de la o asemenea împrejurare.

Urmează pecetea gospod supt nr. 161 și iscălitura dumnealor postelnicului Mihăiță și a șefului de secție spătarul Spiridon Baldovin.

Persoanele ce s-au primit la Galați :

1. Alecu Moruzi
2. Alecu Cuza
3. Nicu Catargiu
4. Filipescu
5. Vasilică Canta
6. Grigore Romalo

Trimiși cu căpitanul Gheucă

1. Manolachi Epureanu (Costache)
2. Ioan Cuza [3]
3. Sandu Miclescu [4]
4. Zaharia Moldovanu [5]
5. Răducanu Roset [6]
6. Scarlat Roset [7]
7. Mitică Roset [8]
} *Răducănești* (5–7)

Trimiși cu praporcicul Caramalău.

Arh. St. Iași, fond Vistieria Moldovei, tr. 1312, op. 1483, dosar 1664, f. 3, 4 și 7.
Copie ; publicat în *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova,* București 1960, p. 154—155.

---

1 *Vasile Ghica,* despre care G. Sion spune că era un pasionat jucător de cărți, a fost unul dintre principalele personaje din 27 și 29 martie. Fugind din Iași pe la bariera Socola, în travesti, la moșia sa Codăiești de la ținutul Vaslui (fusese ispravnic în acest ținut și pîrcălab de Galați înainte de 1848) reușește să se sustragă urmăririi lui Mihai Sturza. În timpul domniei lui Grigore Al. Ghica, ministru de finanțe. Este susținut de austrieci în 1857 pentru căimăcămia Moldovei după moartea lui Teodor Balș. În timpul căimăcămiei lui Vogoride, ministru de interne, în locul lui Costin Catargi. Deși se manifestase ca unionist, ca ministru a lucrat împotriva intereselor reale ale țării. A candidat pentru domnie în 1858.

2 *Constantin Moruzi* (1816—1886) frate cu Alecu Moruzi, a crescut la moșia Pechea de la ținutul Covurlui, proprietatea tatălui lor, Dimitrie Moruzi. A studiat la München. Ia parte activă la evenimentele din martie 1848. Urmărit este prins la Bărboși și expulzat din țară. Revine în timpul domniei lui Grigore Ghica, dar în 1854 este expulzat din nou. În timpul căimăcămiei lui Balș și Vogoride îl găsim la Iași. Partizan al lui Grigore Sturza, în ianuarie nu se mai afla în țară. Există o corespondență între el și Al. I. Cuza. În 1866 a fost

unul din capii mişcării separatiste din 3 aprilie de la Iaşi, pentru întronarea lui Nunuţă Roznovanu, fiul soacrei sale, Marghioliţa Roznovanu. Cf. G. Bezviconi, *Prinţul Constantin Moruzi*, în „Cetatea Moldovei", 7/1942, p. 29—49.

3 *Ioan Cuza* (1812—18...), fiul lui Gheorghe Cuza, este frate cu Costache Cuza şi deci văr primar cu Al. I. Cuza. Fire mereu răzvrătită, împotriva familiei şi mai ales a cîrmuirii. În 1832, la Galaţi, pentru o insultă adusă de Mihalachi Chicuş (antiunionistul de mai tîrziu) îşi face singur dreptate. În 1843 este arestat la Bîrlad pentru atitudinea sa faţă de cîrmuire, acuzat de intenţie de „bunt" (revoltă). Scapă din închisoare, dar dorind să plece cu familia (soţia Victoria, născută Rosetti şi patru copii : Gheorghe, Dumitru, Ruxanda şi Valentina, ultima a fost cîntăreaţă la opera din Petersburg), i se pun numeroase piedici. Participă la revoluţia de la 1848, arestat la 29 martie şi exilat la Brussa. În anii 1853, 1854, 1856 face dese călătorii în Turcia, unde avea pe cei doii fii la învăţătură. Din această perioadă există o corespondenţă cu Cristian Tell. Unionist, dar partizan al lui Grigore Sturza. În 1858, împreună cu Grigore Crupenschi, C. Teodoru, C. Grigoriu şi Constantin Dasiadi, la Constantinopol, solicită o audienţă marelui vizir, spre a se plînge împotriva abuzurilor lui Vogoride. În acelaşi an, indignat de afirmaţia lui Constantin Hurmuzake, că „oamenii de la 1848 au fost nişte nebuni", arată că n-a uitat „Măcinul, frînghiile şi cruziile de la 1848".

4 *Sandu Miclescu*, căsătorit cu Anastasia Rosetti, în 1835 era cadet în armată. La Paris, în 1839, la el se adunau studenţii români şi discutau viitorul ţării. Deputat în Adunarea Ad-hoc. În timpul domniei lui Cuza, l-a informat pe acesta despre felul cum se aplica reforma agrară în diferite judeţe.

5 *Zaharia Moldovanu* (23 martie 1820, în Iaşi — ?), fiul căminarului Gheorghe Moldovanul şi al Ruxandei. Se pare că a fost şi în miliţia pămîntească. Înainte de 1847 documentele de arhivă menţionează călătorii peste graniţă. În 1847 amestecat în tulburările din ţinutul Bacău pentru alegerile de deputaţi. Printre fruntaşii revoluţionari din 1848, deşi, prin „Gazeta de Transilvania" dezminte ştirea că ar fi încercat să organizeze la Iaşi în noaptea de 29 martie o revoluţie (la Iaşi, fratele său Dimitrie se desolidarizase de el, trădîndu-l chiar), îl găsim semnînd la Braşov „Principiile pentru reformarea patriei" şi *Apelul* din 1 iunie de la Cernăuţi. Luptă pentru unire, iar la 10 ianuarie 1859 semnează alături de alţi alegători din Bacău o adresă de felicitare către Alexandru I. Cuza.

6 *Răducanu Rosetti* (1813—1872), fiul lui Răducanu Rosetti şi al Eufrosinei, născută Manu. A fost căsătorit cu Aglaia, fiica lui Grigore Al. Ghica. După terminarea studiilor la Cernăuţi şi München, începînd din 1838, ocupă diverse funcţii în administraţie şi justiţie, pînă la rangul de ministru în timpul domniei lui Grigore Al. Ghica. În 1848 surghiunit la Brussa, după şapte luni i se învoieşte intrarea în ţară, dar rămîne la Constantinopol, unde a fost secretar al emigraţilor. A luat parte activă la luptele pentru unire, dar în timpul domniei lui Cuza a făcut acestuia o opoziţie înverşunată. Cf. R. Rosetti, *Familia Rosetti*, I, p. 195—201.

7 Greşit Scarlat, este vorba de *Lascăr Rosetti* (1816—1884), frate cu Răducanu. A făcut de asemenea studii în Germania, obţinînd diploma de doctor în drept. În ţară a ocupat diverse funcţii publice. Ca întreaga sa familie a făcut şi el opoziţie lui Mihai Sturza, alegîndu-se, spre surprinderea cîrmuirii, deputat al ţinutului Fălciu în 1847. În 1848, exilat, a fost în grupul acelora care au scăpat la Brăila. Ia parte la adunarea de la Blaj. Îl găsim apoi la Cernăuţi, Viena şi Paris împreună cu ceilalţi exilaţi. În timpul domniei lui Grigore Al. Ghica a fost numit în justiţie şi a făcut parte din comisiile pentru pregătirea legilor ţării. Unionist convins, a fost deputat în Adunarea electivă. Primul ministru de finanţe al lui Cuza. *Op. cit.*, p. 202—207.

8 *Dumitru Rosetti* (1820—1882), cel mai mic din fraţii Răducăneşti. Studiază la München. Ca şi fratele său Răducanu este exilat la Brussa în 1848. A luat parte la luptele pentru unire. După 1861 a stat mai mult în străinătate. *Op. cit.*, p. 207—208.

72. 1848 APRILIE 3/15, BRĂILA, MIEZUL NOPŢII — **Scrisoarea celor şase revoluţionari moldoveni debarcaţi la Brăila, printre care şi A. I. Cuza, către consulul austriac la Galaţi, Huber, rugîndu-l să le acorde sprijin pentru a părăsi ţara cu un vapor austriac.**

Euer Hochwohlgeboren,

*Endesgefertigte, denen bekannt ist die Thei(lnahme) die Sie für das Loos der in Galatz gefangen eingebrachten Personen bezeugt, beeilen sich Euer Hochwohlgeboren sogleich in kentniss zu setzen dass sie, wann wieder verhindere den Bestimmungsort Matzin zu erreichen, in Braila gelandet sind und dass sie sich sogleich in das Grossbrittanische Konsulat geflüchtet haben, das ihnen den Schutz in ihrer kritischen Lage nicht versagt hat denn es handelte sich um nichts weniger als Murusi und A. Kusa erschiessen zu lassen.... * leider vermissen wir sieben unser(er Leidens) * gefährten die nicht so glücklich war(en)..... * Asil zu erreichen. Doch scheinet auch her..... * durch unsere Flucht sich gebessert zu haben. Wir ersuchen Euer Hochwohlgeboren [wenn] es irgend möglich ist, mit dem österreichischen Dampfbothen der aufwörts fährt zu verabreden dass es uns hier in Braila aufnehmen und uns Schutz gewähren gegen allenfalsige Nachforschungen der mol-*

* Lacună în text

davischen oder wallachischen Regierung und uns zugleich die nöthigen Pässe für Ungarn und Österreich oder auch Deutschland zustellen zu wollen, denn wir sind gesonnen unter den jetzigen Umständen nicht wieder Zurückzukerhren in dies Land der Willkühn das wir unser Vaterland nennen. Vergeben Euer Hochwohlgeboren die Form und Eiligkeit des Schreibens und rechnen Sie es der dringenden Gefahr zu in der wir Ihren Grossmüthigen Schutz anflehen.

Emphangen Euer Hoch Wohlgeboren
den Ausdruch unserer ausgezeichneten Hochachtg mit der wir die Ehre haben zu verbleiben Euer Hochwohlgeboren.

Galatz * *den 3/15 April 1848*
Mitternacht *ergebene Diener*
Alexandre Mourouzy
Alexandre Jean Cousa
Dr. jur. utr. Em. Costachy Iepourano
Basile Cantacuzène
Z. Moldovano
Dr. jur. utr. Lascar Rosetti

P.S. Euer Hochwohlgeboren
werden ermessen ob is gerathen
ist die Pässen, falls deren
Ausfertigung möglich ist, auf unsere
eigene Namen oder auf sondere fingirte
auszustellen, doch bitten wir mit der
ganzen Dringlichkeit der Umstände um
eine Schlennigste Antwort.
[Adresa]
Sr. Hochwohlgeboren
Herren
Herren Huber [1]
Konsul Sr K. K. Majestät des Kaisers v.
Österreich etc. etc. etc.
zu Galatz
Emph am 16 April 1848

Biblioteca centrală universitară Cluj, colecţia „Manuscrise", sertar 156/1 (a).
Original.

---

* Scrisoarea a fost redactată în Brăila.

Înălţimea Voastră,

Subsemnaţii, cunoscînd compasiunea pe care aţi dovedit-o faţă de soarta persoanelor aduse sub formă de arest la Galaţi, se grăbesc să înştiinţeze pe Înălţimea Voastră, că ei au debarcat la Brăila, deoarece la punctul stabilit, Măcin, din nou nu le-a fost posibil acest lucru. La Brăila s-au refugiat numaidecît la Consulatul Marii Britanii, unde protecţia le-a fost acordată în situaţia lor critică, fiind vorba de nu mai puţin decît împuşcarea lui Moruzi şi A. Cuza. Din păcate ducem lipsa a şapte tovarăşi de suferinţă, care n-au avut norocul... să ajungă la acest azil. Se pare însă că şi domnul... s-a mai îndreptat (cuminţit) odată cu plecarea noastră. Rugăm pe Înălţimea Voastră, dacă este posibil, să vorbiţi cu vaporul cu aburi austriac să ne primească la Brăila pe bord în drumul său pe Dunăre în sus şi să ne acorde sprijin împotriva unor eventuale cercetări întreprinse de guvernul moldovean sau muntean. De asemenea să ne pună eventual la dispoziţie paşapoarte pentru Ungaria şi Austria sau chiar pentru Germania, căci n-avem de gînd să ne întoarcem vreodată în condiţiile existente în această ţară a samavolniciei pe care o numim patrie. Înălţimea Voastră, scuzaţi forma şi graba scrisorii şi atribuiţi-le pe amîndouă pericolului acut din cauza căruia vă implorăm să ne daţi ajutorul dumneavoastră.

Primiţi vă rog, Înălţimea Voastră, expresia preţuirii noastre distinse, cu care avem onoarea a rămîne ai Înălţimii Domniei voastre umili supuşi

Galaţi, 3/15 aprilie 1848
miezul nopţii

Alexandru Moruzi
Alexandru Ioan Cuza
Dr. jur. utr. Em. Costachi Iepureanu
Vasile Cantacuzino
Zaharia Moldovanu
Dr. jur. utr. Lascar Roseti

P.S. Înălţimea dumneavoastră va decide dacă e indicat ca paşapoartele să fie pe numele noastre adevărate sau pe nume fictive. Vă rugăm însă cu toată insistenţa cauzată de împrejurări să ne trimiteţi un răspuns urgent.

[Adresa]

Înălţimii Sale, Domnului Huber

Consulul Majestăţii Sale Împăratul Austriei

La Galaţi

Primit la 4/16 aprilie 1848

---

1 C. I. Huber, fost secretar la Consulatul Austriei din Odesa, a fost numit în 1839 consul al Austriei la Galaţi. Se pare că a avut un oarecare amestec în mişcarea sîrbo-bulgarilor din 1841—1842. În 1850 a fost mutat la Consulatul din Alexandria.

73. 1848 APRILIE 4/16, BRĂILA — **Scrisoarea celor şase revoluţionari moldoveni, printre care şi A. I. Cuza, către consulul austriac din Galaţi, Huber, prin care comunică eşuarea primei tentative de a părăsi oraşul Brăila cu vaporul austriac.**

Euer Hochwohlgeboren

Alle Worte vermogēn nicht unseren tief gefühlten Dank Ihnen auszusprechen der so edelmüthig Alles gethan um uns zu retten. Leider haben wir unsere Flucht auf das öster. Dampfboht nicht lewerkstelligen können wegen der unermüdlichen Beaufsichtigung von Seiten der Lokalregierung die uns den Austritt aus unserem Zufluchtsorte fast unmöglich macht.

Daher haben wir es auch aufgegeben diese Gelegenheit zu beniitzen bis der Argus eingeschläfert seyn wird. Diese war die Ansicht Allen hiesingen Herren die nur aufrichtige Theilnahme bezeugt.

Hochwohlgeboren Herr, wir verbleiben für immer Ihre Schuldner und zeichnen uns mit ganz besonderer Hochachtung,

Braila den
4/16 April 1848

Euer Hochwohlgeboren
dankbar ergebene
Diener
L. Rosetti
Alexandre Mourouzy
Alexandre Jean Cousa

Em. Kostaky Iepouranu
Basile Cantacuzène
Zacharie Moldovano

Biblioteca centrală universitară Cluj, colecţia „Manuscrise", sertar 156/1 (b).
Original.

Înălţimea Voastră,

Toate cuvintele nu sînt suficiente pentru a vă exprima recunoştinţa noastră profundă, dumneavoastră care aţi fost aşa de amabil să faceţi totul pentru a ne salva. Din păcate, n-am izbutit să punem în aplicare evadarea noastră pe vaporul austriac cu aburi, deoarece supravegherea noastră permanentă din partea guvernului local ne-a făcut aproape imposibilă plecarea din locul nostru de refugiu.

De aceea am şi renunţat să folosim această ocazie pînă ce Argusul va adormi. Aceasta era părerea tuturor domnilor prezenţi aici, dovedind simpatia lor sinceră.

Prea stimate domn, vă sîntem pentru totdeauna îndatoraţi şi semnăm cu cea mai aleasă stimă.

Ai Înălţimii Voastre umili supuşi

Lascăr Rosetti
Alexandru Moruzi
Alexandru Ioan Cuza
Emanoil Costachi Iepureanu
Vasile Cantacuzino
Zaharia Moldovanu

Brăila
4/16 aprilie 1848

74. **1848 APRILIE 4 — Ordinul hatmanului Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, către căpitanul Iacovachi privind expatrierea revoluţionarilor.**

La căpitan Iacovachi,

Din poronca Prea Înălţatului Domn, prin aceasta comandarisesc pe dumneavoastră ca, cu cea mai mare grăbire să mergeţi la Galaţi, unde dacă încă nu se vor fi dat peste Dunăre ares-

tanții Alecu Moruz, Alecu Cuza, Nicu Catargiu, Vasile Canta, Grigore Romalo, Dimitrie Filipescu, Manolachi Epureanu, Sandu Miclescu, Ioan Cuza, Zaharia Moldovanu, Răducanu, Scarlat, Mitică Rosetești, să stăruiți, prin înțelegere cu domnul colonel Mișcenco a se da fără mai multă prelungire sau îngăimală peste Dunăre, trădîndu-se sub chitanție dumnealui aianului de Măcin, pe care o veți aduce la mine. O asemenea expediție să chibzuiți a nu se face prin tîrg sau pe la schele ziua, ci noaptea într-amurg și pe la drumul săpat din dreptul cazarmei, pe unde se cară apă la cazarmă, sau și pe aiurea, pe unde veți socoti mai nimerit și ca să nu se adune norod privitor, cînd îi veți îmbarca, avînd convoi îndestul spre sigura lor expeduire.

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1902, tomul I, p. 236—237.

75. 1848 APRILIE 4 — **Raportul colonelului Mișcenco, comandantul garnizoanei din Galați, către hatmanul Dimitrie Sturza, general inspector al Miliției Moldovei, privind expatrierea a 13 din revoluționarii moldoveni la Măcin și fuga de sub excortă a unui grup din care făcea parte și A. Cuza.**

Luminării sale general inspector al Miliției Principatului Moldovei, d. d. hatman și cavaler, prințului Dimitrie Mihail Sturza

Nacealnic cordoanelor și comandir garnizonului Miliției din Galați,

Raport

În urma tuturor poruncilor primite de către mine de la luminarea voastră, atingătoare de arestuirea și trimiterea revoltanților știuți peste Dunăre, la Măcin, eu am întrebuințat, în vremile acestea de acum delicate, toate măsurile ce înțelepciunea a putut să-mi insufle, spre a le împlini întocmai fără

jignirea liniştei obşteşti. Drept aceea, mai întîi am mers în persoană la Măcin şi m-am înţeles cu aianul de acolo pentru chipul primirii revoltanţilor, după porunca înălţimii sale. Apoi, la 3 aprilie dimineaţa, năimind 3 bărci mari şi una a căpitanului de port, pentru convoi, am purces din Galaţi cu revoltanţii în cea mai bună linişte, întovărăşit fiind de 3 ofiţeri, anume C. Steriade, Gheuca şi Climent, 2 candidaţi, Caraiman, Barberi, şi 30 soldaţi, şi purcederea din Galaţi a urmat în cea mai bună rînduială militărească. Măcar deşi la aceasta s-au strîns vreo 3 000 de norod, în numărul cărora erau şi rudeniile revoltanţilor, şi precum am simţit a fost scopos de a scăpa pe revoltanţi din mîna mea cu silnicie, dar aceasta nu s-a întîmplat.

Deci mergînd în sus pe Dunăre, spre Măcin, deodată s-a ridicat o furtună mare pe Dunăre, încît am fost siliţi a pune şi ancorele de cîteva ori.

Dar în urmă, furtuna mărindu-se, a aruncat bărcile, în care se aflau revoltanţii, la nisip, şi ne îngrozi primejdia de a fi înecaţi. Deci, eu văzînd aceasta şi avînd porunca luminării voastre de a păstra în tot chipul viaţa revoltanţilor, am luat pe revoltanţi din bărcile primejduite, cu aceea ca să prelungesc mergerea, însă barca mea fiind mică şi de greutatea oamenilor a fost singură în primejdie de a se îneca, şi deodată am fost şi aruncaţi de valuri pe pămîntul Valahiei, lîngă Brăila. Văzînd aceasta eu, întovărăşit de ofiţerii mai sus zişi, de candidaţi, am găsit de cuviinţă a merge la cazarma Brăila, a ţine pe revoltanţi şi a cere ajutor. Însă pe drum revoltanţii, luînd largul de la o strîmtoare în care am fost, au luat-o de fugă, din numărul cărora şapte s-au prins şi s-au dus la cazarmă, puindu-i sub caraul, iar 6, anume : Moruzi, A. Cuza, Epureanu, Canta, Lăscărache Roset şi Moldovan au intrat la consulul britanicesc din Brăila şi s-au adăpostit acolo. Înştiinţîndu-mă de aflarea lor acolo, eu în persoană am mers, cerînd de la consulat darea lor înapoi, dar consulul, în ograda căruia se afla mulţime de oameni înarmaţi, de atunci adunaţi, mi-a răspuns că el nu dă nici un om, care caută scăpare la dînsul, şi că în zadar mă silesc a-i cere. Deci, eu îndată m-am adresarisit prin înscris către ocîrmuitorul judeţului, polcovnic Iacobson, spre a-mi da ajutorul întru întoarcerea revoltanţilor. Dar el nu

mi-a dat nici un răspuns pe hîrtia mea. Înfățoșîndu-mă însă în persoană către dînsul, mi-a răspuns verbal, că el nu poate da nici un ajutor, temîndu-se, căci și la dînșii nu-i liniște. După aceasta eu, nerămîindu-mi alta a mai face, am trimis pe acei 7 la Măcin cu barca militărească, șalupa Brăilei, cu 2 ofițeri, C. Steriadi și Climent, și caraul, spre a-i da sub chitanție aianului de acolo. Iar eu, scriind o hîrtie către ocîrmuire, spre a nu lăsa nici pe revoltanți de a ieși din Brăila, m-am grăbit la Galați, unde îmi sosise alte grabnice hîrtii ale luminării voastre, spre a păzi liniștea în acest oraș, unde duhurile nesupunerii fierb și unde s-au strîns mai multe din rudeniile revoltanților. Pe lîngă aceasta, supui luminării voastre că eu mă aflu într-o poziție critică în vremea de acum. Măcar deși întrebuințez toate chipurile a îndeplini poruncile ce am, din tot sufletul, precum și dumnealui general consul rusesc[1]*, ce a sosit astăzi aici, i-am docladarisit și încredințîndu-se m-a însărcinat să scriu cu lămurire luminării voastre ; cutezarea însă a consulului britanicesc de aici, care mai înainte de pornirea revoltanților a pornit singur cu bărci pe Dunăre, cu vreo 80 oameni, supuși ai săi, să ne ție calea să ia pe revoltanți cu război, și să meargă la Măcin să propuie aianului să nu-i primească, precum și a celui din Brăila consul*[2]*, de ocrotește revoltanții, rămîne a se judeca la socotința ocîrmuirii.*

Aceste prilejuri cer un mai mare număr de militari în garnizon pentru că două roți ce sînt, una stă în caraula graniței, și alta ocupează slujba în garnizon.

Cu adăugire însă că, la pornirea de aici, și d-l Huber, consul austriecesc, a fost unit a sări cu bund să ia pe revoltanți, și fiind mergerea cu siguranță pînă la bărci, nu s-a întîmplat.

Colonel Mișcenco

[Rezoluție]. Să se facă luările aminte de marile scăpări din vedere ce a făcut.

Dimitrie Sturza

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1902, tomul I, p. 239—241.

---

1 Kotzebue.
2 Lloyd, viceconsul al Angliei la Brăila.

76. 1848 APRILIE 4 — **Adresa Cîrmuirii județului Brăila către Departamentul din Lăuntru al Țării Românești privind pe cei șase revoluționari moldoveni scăpați de sub pază și refugiați la Consulatul britanic.**

Cinstitului Departament din Lăuntru
Cîrmuirea județului Brăila

Pentru cei șase complotiști din Moldova, ce s-au încunoștiințat prin într-adins curier excelenței sale șefului cinstitului departament, că au scăpat din mîna paznicilor, ce-i aducea de la Galați, și au intrat la cinstitul viceconsul britanic de aici, cîrmuirea, întîmpinînd din partea domnului colonel Mișcenco alăturatele aici în copie două adrese, pe dată s-a și poftit cinstitul viceconsul că, de vor fi la domnia sa, să binevoiască a-i da în dispoziția domnului colonel. În urma acestora, astăzi cinstitul viceconsul, prin alăturatele bilete, no. 105, 106, cere de la cîrmuire a se slobozi acelor complotiști voie a se îmbarca în vapor, arătînd însă dumnealui viceconsul și pașapoartele ce au în număr de două de la cinstitul Consulat austriacesc din Galați, de a merge la Viena; după care cîrmuirea, pe de o parte a răspuns că aceștia, fiind cei ceruți de domnul colonel Mișcenco, nu le poate slobozi mai înainte de a avea dezlegare, iar pe de alta cu cinste vine a supune la cunoștința cinstitului departament prin ștafetă, și este rugat plecat ca să binevoiască a da poruncă de urmare. Totodată se supune în cunoștință, că cei șapte aflați la cazarmă s-au luat de domnul colonel, spre a-și urma cu dînșii poruncii ce are, pornindu-i chiar de aici prin barcă la Măcin.

Polcovnic Iacobson
S. Rosescu

[Anexă]

Copie de pe adresa polcovnicului Miliției Moldovene din Galați din 1848 aprilie 4.

Dintre arestanții hotărîți de către Prea Înălțatul Domn al Moldovei a se duce surghiun în părțile otomane, s-au scăpat aseară șase, și anume: A. Moruz, A. Cuza, Epureanu, Lăsca-

rachi Roset, Moldovanu și Canta, care sînt dosiți de domnul consul englezesc în Brăila, și fiindcă nu se supune a mi-i da în dispoziție, poftesc pe cinstita cîrmuire să binevoiască, prin înțelegerea ce va face, să mi-i dea în primire, sau neputînd mai multă lucrare, pînă la vreo dezlegare, rog a mi se asigura neieșirea lor din oraș și chiar la domnul consul sub pază, nefiind cu dreptate a ocroti arestanți, și acum poftesc cinstit răspuns.

Colonel și cavaler Mișcenco

Copie de pe adresa polcovnicului Miliției Moldovene din Galați din 1848 aprilie 3.

Din arestanții care îi aduceam la Măcin, șase au fugit și se află aici în Brăila la Viceconsulatul englezesc, în casa dumisale domnului; vă rog ca să binevoiți să orînduiți un convoi să-i ardice și să-i aducă la cazarmă, fiind acești oameni împotrivitori contra cîrmuirii.

Colonel Mișcenco

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1902, tomul I, p. 244—245.

77. 1848 APRILIE 5 — **Raportul candidatului Baltă, căpitan de slujitori al ținutului Fălciu, către hatmanul Dimitrie Sturza, general inspector al Miliției Moldovei, privind arestarea revoluționarilor Dimitrie Cuza și Costachi Moruzi.**

Arătarea căpitanului de slujitori al ținutului Fălciu, candidatul Baltă

Pe temeiul luminatului domnescului ofis către Ispră vnicia de Fălciu, pentru prinderea răzvrătitorilor, luîndu-se știință, prin niște jidovi iscoditori trimiși de dumnealui ispravnicul, că Costachi Moruzi cu Dimitrachi Cuza s-ar afla la moșia Bărboși, proprietate a dumnealui postelnicului Ioan Cuza din acest ținut, isprăvnicia m-a comandarisit pe mine cu stegarul

și 10 slujitori călări și pedeștri în o trăsură. Aceasta a fost sîmbătă la 3 aprilie, pe la 7 ceasuri după masă. M-am repezit de-a dreptul la Bărboși ; acolo ajungînd noaptea, pe la 2 după miezul nopții, am așteptat în țarină pînă s-a făcut ziuă ; atunci m-am dus la curtea boierească, unde nedeschizîndu-mi poarta, am fost silit a sări peste gard și a intra în ogradă cu stegarul și 9 slujitori, puind pe ..... ceilalți împrejurul ogrăzii și al grădinii.*

În ogradă fiind noi, a ieșit dumnealui postelnicul Cuza în cerdac, îmbrăcat fiind în halat, numai ce se sculase, și a început a striga pe de o parte la mine ca să ies din ogradă, pe de altă parte la un fecior ca să dea de veste să sară satul. Spuindu-i însă eu că cu dumnealui nu am nimic, decît ca să iau pe fiul dumisale și să nu las pe nimeni să intre nici să iasă din casă, dumnealui mi-a cerut poronca ce am, ca să o vadă. Eu i-am răspuns, că pînă nu mă va primi în casă, nu-i pot arăta poronca ; dumnealui atunci m-a chemat pe mine singur în casă și a închis ușile. După mai multe tălmăciri, arătîndu-i poronca și cetind-o dumnealui, a răspuns că nu se împotrivește poroncii, încît privește pe dumnealui, și că nici va primi pe nimenea, nici va lăsa să iasă nimeni din casă, iar pentru fiul dumisale a ieșit dumneaei cocoana [1] cu țipete, zicînd că nu va da pe fiul dumisale, ci mai bine să fie dumneaei împușcată, pînă ce, în sfîrșit, după mai multe tălmăciri a ieșit fiul dumisale, Dimitrie, ce se găsea ascuns într-o odaie, și singur a rostit că va merge cu mine. Luîndu-se dar îmbrăcat numai într-un surtuc de vară, avînd deasupra un contăș blănit al părintelui său, am plecat cu el la Huși, lăsînd în ograda părintelui său 4 slujitori, după cum am avut poroncă, spre a nu lăsa să intre nici să iasă nimeni din ogradă. Rămașii slujitori găsind în grajdul Cuzei pe vechilul lui Costachi Moruz, nu tîrziu după aceasta sosi acolo însuși Moruz, carele cerînd calul vechilului său, un slujitor se împotrivi la cererea lui, și apucă dîrlogii calului ; atunci Moruz făcu foc asupra slujitorului, însă pușca nu se slobozi, asemenea a încercat și al doilea oară, dar nici atunci neluînd foc pușca, slujitorul repezindu-se

---

* Lipsă în text.

fățiș la el, l-a apucat în brațe ; la acest prilej Moruz, scoțînd pistolul din brîu și îndreptîndu-l asupra numitului slujitor, a făcut foc, însă slujitorul ferindu-se, lovitura s-a ... * *prin falca stîngă ; un alt slujitor, văzînd că se face întrebuințare de arme, a tras asupra lui Moruz, însă lovitura pătrunse numai șapca sa, făcîndu-i și o mică ștersătură la frunte ; un al treilea slujitor, privind că aceasta nu avea a se curma curînd, a dat lui Moruz o lovitură în cap cu teaca sabiei sale, după care, biruindu-l, l-au legat bine și luîndu-l l-au dus la Huși, mergînd de-a dreptul la ispravnic acasă.*

Sosind la ispravnic, Costachi Moruz a mărturisit în ființa prezidentului judecătoriei, comis Costachi Pangrati, a dumisale Cocrii, a lui Dimitrie Cuza și a mea, cari ne aflam față în casă, următoarele :

Că el avea de scop a aduna oameni înarmați și a merge la Galați spre a da foc tîrgului, pentru a scăpa pe frații lui de arme ce se găseau arestuiți la cazarmia de acolo.

Plecînd de la Huși, din poronca isprăvniciei, pentru a se aduce aici, în drum mi-a spus încă, că el, scăpînd în ziua în care s-au prins ceilalți, a fugit din capitală, mergînd drept la munte spre a invita pe plăieși, precum și satele din vecinătatea muntelui la răscoală, îndemnînd pe locuitori de a-i urma lui și a veni în Iași, pentru a oborî tronul, însă locuitorii, nelăsîndu-se a se ademeni de cuvîntările lui, i-au respins toate cererile. După aceasta, el plecă și se duse pe la ceilalți ai lui tovarăși, ce se găseau slobozi, care de asemenea nu au vroit a primi propunerile lui. Mai în urmă s-a dus la satul Bărboși, unde a declarat dumisale postelnic Ioan Cuza, că, deși tovarășii lui nu vor a-l asista la lucrarea ce vrea să facă, hotărî însă a o întreprinde singur, dar din întîmplare nu i s-a nimerit bine, prinzîndu-se pe loc mai înainte de pornirea lui.

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1902, tomul I, p. 253—255.

---

1 Sultana Cuza.

---

* Lipsă în text.

78. 1848 APRILIE 5 — **Raportul comandantului trecătoarei Rădăuţi către hatmanul Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, referitor la interzicerea intrării în ţară a revoluţionarilor moldoveni.**

Luminării sale
general inspectorul Miliţiei Principatului Moldaviei,
prinţ şi cavaler Dimitrie Sturza

Comandirul trecătoarei Rădăuţi

Raport

Cu toată căzuta supunere am primit poroncile luminării voastre cu no. 1294, 1311, 1358 şi 1380, ceă întîi pentru a fi oprită intrarea în ţară a dumnealor Scarlat Vîrnav[1]*, Toader Răşcanu şi Vasile Mălinescu*[2]*; al doilea pentru desţăraţii peste hotarul Dunărei Alecu Moruz, Alecu Cuza, Nicu Catargiu, Vasilică Canta, Grigori Romalo, Dumitru Filipescu; al treilea asemenea pentru şapte persoane desţărate şi anume: Manolachi Costachi Epureanu, Ioan Cuza, Sandu Miclescu, Zaharia Moldovanul, Răducanu Roset, Lascăr Roset şi Mitică Roset; precum şi al patrulea pentru 3 feţe, care au fugit din capitală şi anume: Costachi Moruz de la Pechia, Nicu Ghica*[3] *de la Budeşti şi Vasilică Ghica şi dar pentru toate acestea voi fi următor cu neadormită privighere.*

Leitenant

Anul 1848 în Principatele Române, Acte şi documente, Bucureşti, 1902, tomul I, p. 251.

---

1 *Scarlat Vîrnav* (1801—1868), fiul lui Vasile Vîrnav de la Plopeni-Dorohoi, traducător al unor opere ale lui Dimitrie Cantemir, mort în 1824. Scarlat, al cărui frate a fost medicul Costache Vîrnav, este cunoscut pentru activitatea dusă în rîndul studenţilor români de la Paris, unde este menţionat încă din 1837. Alături de Nicolae Bălcescu şi C.A. Rosetti a întemeiat la Paris Societatea studenţilor români în decembrie 1845, Scarlat Vîrnav fiind sufletul ei, după cum îl numea C. A. Rosetti. În 1846 prin străduinţa sa se înfiinţează şi Biblioteca română din Paris. Publică şi broşura *Biblioteka roméné din Paris, fundate în anul 1846*, Paris, 1846. În 1848 ia parte la revoluţia din februarie din Paris, la sediul bibliotecii fiind şi un punct sanitar. Tot el a ajutat pe Neculai Ionescu, I. Lecca, Grigore Cozadini, N. Chinezu şi Vasile Mălinescu să poată porni spre ţară în 1848. După ce i s-a îngăduit întoarcerea în ţară, oprită în 1848,

a stat un timp la moşia sa Hilişeul de la Dorohoi, apoi s-a călugărit sub numele de Sofronie. A luptat pentru unire, iar în timpul domniei lui Cuza îl găsim la mănăstirea Neamţ ca organizator şi inspector al unei şcoli elementare pentru copiii din sate. Face de asemenea propuneri şi pentru reorganizarea tipografiei mănăstirii. Cf. N. Iorga, *Rolul fraţilor Vîrnav în renaşterea românească*, în „Revista istorică", V, 1919, nr. 8—10, p. 170—187.

2 *Vasile Mălinescu* (1817—1866 februarie 14), fiul bucovineanului Iordache Mălinescu, fost secretar al Arhivei Statului din Iaşi, corespondent al „Foii pentru minte", colecţionar de manuscrise şi documente. a subvenţionat tipărirea ediţiei a II-a a *Istoriei pentru începutul românilor în Dacia* a lui Petru Maior. Vasile şi-a făcut studiile la Cernăuţi şi Lemberg. Cunoştea germana, polona şi franceza. După terminarea studiilor a intrat slujbaş la Judecătoria Dorohoi. A practicat şi ingineria (hotărnicirea moşiilor). Un adevărat revoluţionar, a luptat cu abnegaţie pentru ideile sale. În 1846 dîndu-se drept Teodor Răşcanu, a suferit rigorile închisorii şi expulzarea. La Paris a fost alături de cei mai înaintaţi dintre români, N. Bălcescu şi C.A. Rosetti. Pe baricadele Parisului în februarie 1848, apoi la graniţa Moldovei cu dorinţa de a lupta pentru ţara sa. Dar toate punctele de graniţă aveau ordin de a-i opri intrarea în ţară. Se reîntoarce la Paris. Îl găsim apoi activînd în grupul emigranţilor din Ţara Românească, alături de Bălcescu şi C.A. Rosetti. Abia în 1854 i se învoieşte intrarea în Moldova. Ia parte activă la luptele pentru unire, militînd prin „Steaua Dunării", fiind unul din redactorii ei, ca membru al Comitetului Unirii Iaşi, apoi în Adunarea Ad-hoc, susţinînd cauza ţărănimii mai ales. În timpul domniei lui Cuza a fost membru în Comisia centrală de la Focşani şi ministru al cultelor şi instrucţiunii publice.

3 Nicu Ghica, frate cu Vasile Ghica, i se spunea de la Budeşti-Neamţ, spre a se deosebi de Nicu Ghica Comăneşti, mort în 1851. În timpul domniei lui Grigore Al. Ghica a fost ministru. Partizan al lui Grigore Sturza.

79. 1848 APRILIE 5, IAŞI — **Ordinul general inspectorului Miliţiei, D. Sturza, către comandantul garnizoanei din Galaţi, revenind asupra ordinelor anterioare relative la interzicerea intrării în ţară a unor revoluţionari, printre care şi Alecu Cuza.**

Secret, foarte grabnic
primit april 7

Comandirului Garnizonului de Galaţi
dumnealui colonel şi cavaler Mişcenco

Potrivit celor scrise dumneavoastră prin porunca din 29 a trecutei luni martie, supt nr. 1290, pentru a nu lăsa intrarea

în prinţipat a lui Scarlat Vîrnav, Toader Răşcanul *şi* Vasile Mălinescul, *se întăreşte şi prin aceasta, atît pentru numiţii cît şi pentru* Costachi Negre, Leca[1] Negruţi[2] *şi* Alecu Dimitriu[3], *nepot al mitropolitului, ca nici cum să nu lăsaţi a intra în prinţipat, pe la orice loc s-ar ivi şi cu orice pasporturi, făţiş sau prin taină, avînd dv. în privire că* Mălinescul *poartă cu sine două pasporturi, adică unul turcesc şi celălalt franţuzesc, de étudiant (student sau scoler).*

Afară de aceştia vi se adaugă poruncă şi pentru toţi streinii, cum şi moldovenii care vor vroi a intra în prinţipat, că sînteţi însărcinat, supt cea mai aspră răspundere : a) de a nu-i lăsa să intre în prinţipat şi b) de a lua pasporturile lor şi a le trimite îndată la dejurstvă, cu raport arătător pentru ce anume trebuinţi vin şi pe cît termen, cum şi fisiognomia lor, ca după luarea aminte ce se va face pasportului şi împrejurărilor, să vi se poată da dezlegare, cu înapoierea pasportului, de pot fi primiţi sau nu, iar în alt fel slobozindu-i, veţi fi răspunzători după toată asprimea.

Totodată vi se mai întăreşte poruncă pentru căpitanul Dimitrie Asachi[4], *cum şi pentru disţeraţii* Alecu Moruzi, Alecu Cuza, Nicu Catargiu, Vasile Canta, Grigori Romalo, Dimitrie Filipescul, Manolache Epureanul, Sandu Miclescul, Ioan Cuza, Zaharia Moldovanul, Răducanul Roset, Lascăr Roset *şi* Mitică Roset, *ca să fiţi cu cea mai deşteaptă priveghere de a nu scăpa cumva, toţi sau unul măcar, în prinţipat, precum vi s-a mai poruncit supt nr. 1308, 1325 şi 1405, căci veţi fi în grea răspundere.*

General inspector Miliţiei şi cavaler, D. Sturdza

Nr. 1451
1848 april 5 zile, Iaşi

P.S.

În acest obiect, odată cu aceasta, s-a poruncit şi Stărostiei Putnii, cum şi Pîrcălăbiei de Galaţi, prin domneşti ofisuri, ca să înlesnească întărirea pazei graniţei cu slujitori şi mazili. Aşadar, dîndu-se un asemenea ajutor dumneavoastră, veţi regula întărirea pazei de la Focşani pe la Vădeni pînă în gura Siretului, cu cea mai mare stăruinţă, orînduind reveduirea străjilor zi şi noapte pe toată distanţa, spre a vă încredinţa de sigura pază.

Colonel Stamati

[Rezoluție]

Să se facă porunci d.d. comandiri de zastave, făcînd și la carantină adres. Colonel Mișcenco.

Arh. St. Iași, fond Miliția pămînteascǎ, tr. 1760, op. I — 2009, dosar 804, f. 1.
Original.
O revenire a acestui ordin, purtînd data de 12 aprilie 1848, fără P.S. și rezoluție, a fost publicat în *Anul 1848 în Principatele Române, Acte și documente,* București, 1902, tomul I, p. 304—305.

---

1 Ion Lecca, fiul paharnicului Gheorghe Leca, la Paris subscrie pentru Societatea studenților români. În 1848 încercînd să intre în țară pe la Grozești, cu Gr. Cozadini, V. Mălinescu, N. Chinezu și Nicolae Ionescu, nu reușește și se reîntoarce. Intrarea în țară nu-i era îngăduită nici în 1851, iar în 1854 este dat în judecată pentru atacul săvîrșit asupra slujitorilor graniței în 1848. Fruntaș unionist. În 1859 întemeiază cu Neculai Ionescu ziarul „Tribuna română". În 1867 însă propune în cameră sechestrarea averii lui Cuza, propunere combătută de Mihail Kogălniceanu.

2 Alecu Dimitriu, nepotul mitropolitului. Mitropolit în 1848 era Meletie Stavropoleos, fost episcop al Romanului, ales în locul lui Veniamin Costache. Meletie moare în 1848.

3 Dimitrie Asachi, fiul din prima căsătorie a soției lui Gheorghe Asachi, adoptat de acesta. A studiat în țară și la München, integrat în acest timp în armată, cu dispensă pentru studii. În 1835 se numără printre elevii de la clasa de inginerie a Academiei Mihăilene. În afară de München a mai studiat și la Paris. La întoarcere cere pașaport pentru Rusia, dorind să servească în armata din „Cercasia". În 1848 i se interzice intrarea în țară. A fost profesor la Academia Mihăileană, la Școala militară și director al Școalei de meserii.

80. 1848 APRILIE 6 — **Raportul Departamentului din Lăuntru al Țării Românești către domnitorul Gheorghe Bibescu privind pe cei șase revoluționari moldoveni ajunși la Brăila, printre ei aflînduse și A. Cuza.**

Înălțimii Sale Domnului și Stăpînitor
a toată Țara Românească Gheorghe Dimitrie Bibescu
Departamentul Trebilor din Lăuntru

Raport

Din cei comprometați la răsvrătitoarele întîmplări din orașul Iași, capitala Moldoviei, și aduși la Galați, spre a se trece la

Măcin, cu prilejul trecerii lor acolo, la 5 aprilie, asprimea vîntului aruncîndu-i pe malurile Brăilei, şi comandirul strejuirii, de care erau înconjuraţi, anume polcovnicul din oştirea Moldaviei, Mişcenco, găsind cu cale a-i asigura spre mai bună pază pentru puţine ceasuri la cazarma garnizoanei Brăilei pînă la îndreptarea vremii, în ducerea lor la cazarmă, sub aceeaşi strejuire a ostaşilor moldoveni, şase dintr-înşii şi anume: Costache[1] Canta, Alexandru Moruzi, Alexandru Cuza, Manolache Epureanul, Moldovanul, Lascăr Roset, înşelînd privigherea paznicilor lor, s-au strecurat din mîinile lor şi au intrat spre scăpare în localul Viceconsulatului britanicesc al Brăilei, după care, deşi cîrmuirea judeţului, în urmarea adresurilor numitului comandir, a poftit pe viceconsulul ca, de vor fi la domnia sa, să-i dea în dispoziţia străjuitorilor lor, dar în loc de a i se îndeplini cererea, a doua zi a primit două oficiale adrese ale acelui viceconsulat, nr. 105 şi nr. 106, făcîndu-i cerere ca să dea voie susnumiţilor a se îmbarca în vapor după două paşaporturi ce au de la Consulatul austriacesc din Galaţi, spre a merge la Viena. Iar cîrmuirea pe de o parte a răspuns d-lui viceconsul, că aceştia fiind înşişi cei ceruţi de polcovnicul Mişcenco pentru întîmplarea prezisă, nu le poate slobozi voia cerută mai înainte de a avea dezlegarea înaltei sale stăpîniri; iar pe de alta, prin raportul nr. 1266, cu ştafetă, a supus acestui departament împrejurarea, cerînd poruncă de urmare.

Deşi departamentul, prin ştafetă iarăşi, n-a întîrziat a răspunde acelei Cîrmuiri, ca să arate acelui viceconsulat, că stăpînirea vede cu osebită mîhnire partea şi drepturile ce-şi însuşesc domnia sa, de a se amesteca la trebuinţele locuitorilor ţării şi la dispoziţiile guvernului local, într-o vreme ce ale d-sale îndatoriri nu se întind decît la aceea de a proteja comerţul şi interesurile supuşilor britanici, şi că această urmare este cu totul împotrivă şi a cuviinţei şi a dreptului internaţional, şi să îndemne pe domnia sa a da comandirului din oştirea Moldovei pe acei şase compromentaţi, spre a urma cu dînşii după instrucţiunile ce are; iar de va vedea cîrmuirea, că nici după aceasta nu se înduplecă acel viceconsul a-i îndeplini cererea, să ia îndată o neadormită priveghere şi măsuri poliţieneşti, ca nimeni din aceştia să nu se strecoare din localul viceconsulatului, ci în orice vreme vor ieşi de acolo, să puie mîna pe dînşii şi să-i dea sub straşnică pază în primirea dregătorilor

Moldaviei. Dar totodată departamentul a socotit de a sa datorie a supune plecat și Înălțimii Voastre cele curse și urmarea sa, ca să binevoiți a face întru aceasta cele ce veți bine chibzui.

Marele vornic A. Vilara
Șeful secției I-a, Steriadi

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1902, tomul I, p. 261—262.

---

1 Vasile nu Costache.

81. 1848 APRILIE 22 — **Scrisoarea de mulțumire adresată consulului austriac Huber, de către A. I. Cuza, pentru ajutorul acordat revoluționarilor moldoveni.**

du bateau à vapeur Frantz, ce 22 avril 1848

Monsieur le Consul,

Je croirais démériter votre assistance dans ces malheureuses circonstances en vous remerciant sans nous montrer dignes par nos efforts à faire voir au grand jour cette vérité dont vous avez soulevé le voile qui la couvrait, de la sympathie des hommes de coeur et de la votre en particulier, Monsieur. En attendant, Monsieur le consul, ce moment que nous poursuivrons avec impatience, je vous prie d'agréer l'expression de mes sentimens avec lesquels j'ai l'honneur d'être, Monsieur le consul, votre

très obligé serviteur
A. I. Cousa

Soyez assez bon de faire remettre la lettre ci-jointe à ma femme ou bien à Mme Ghyka [1], *si ma femme n'est pas à Galatz. Je ne saurais comment vous remercier de tous les soins que le capitaine de ce bateau a pour moi sur votre recommandation.*

1848 APRILIE 22 — SCRISOAREA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA ADRESATĂ CONSULULUI AUSTRIAC C. I. HUBER.

[Adresa]

Al Illustrissimo Signore
Signor C. I. Huber consule
de S.M.I.R. în Galatzi
Moldavie

Biblioteca Centrală Universitară Cluj, colecţia „Manuscrise“, sertar 157/9.
Original.

de pe vaporul Frantz, 22 aprilie 1848

Domnule Consul,

Aş crede a nu mai merita ajutorul dv. în aceste împrejurări nenorocite, mulţumindu-vă fără a ne dovedi demni, prin eforturile noastre, a arăta la lumina zilei, acest adevăr, al cărui văl, care-l acoperea, l-aţi ridicat, al simpatiei oamenilor curajoşi şi al dv. în mod deosebit. Aşteptînd cu nerăbdare, domnule consul, acest moment vă rog să primiţi expresia sentimentelor mele cele mai distinse cu care am onoarea a fi, domnule consul, îndatoratul dv. servitor

A. I. Cuza

Fiţi bun şi transmiteţi scrisoarea alăturată soţiei mele sau doamnei Ghica, dacă soţia mea nu este la Galaţi. Nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru toate îngrijirile pe care căpitanul acestui vapor, în urma recomandării dv., le are pentru mine.

[Adresa]

Ilustrului domn C. I. Huber,
consul Maiestăţii Sale Imperiale.
Galaţi
Moldova

---

[1] Soţia lui Iorgu Ghica, fost pîrcălab de Galaţi.

82. 1848 MAI 14 — Ordinul Departamentului Trebilor din Lăuntru al Moldovei către Isprăvnicia ţinutului Fălciu privind familia Cuza.

La Isprăvnicia de Fălciu Nr. 8269

Din poronca Prea Înălţatului Domn stăpînitor se scrie isprăvniciei că dumnealui postelnic Ioan Cuza este slobod a ieşi de pe moşia dumnealui, spre căutarea interesurilor casnice.

Iar fiul dumnealui, Dimitrie Cuza, urmează a rămîne în aceeaşi mărginire de mai înainte la casa părintească din ţinutul acela.

Anul 1848 în Principatele Române. Acte şi documente, Bucureşti, 1902, tomul I, p. 394.

83. 1848 MAI 20, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către mama sa, Ecaterina Rosetti: nu a mai primit nimic de la Alexandru Cuza; Iorgu Ghica, acuzat de conspiraţie, a plecat la Iaşi împreună cu soţia.**

Galatz, ce 20 mai 1848

Ma chère et bien-aimée mère,

J'ai eu un bien grand plaisir de voir monsieur Caliva et de lire votre chère et adorable lettre, c'est une bien douce consolation dans le malheur le souvenir de ceux qui vous sont chers. Vous saurez que notre ami Ghika [1]*, avec sa femme, a été obligé de partir pour Jassy pour se soustraire aux infames espionnages de notre indigne gouvernement, car on l'accusait fort injustement d'être le chef d'une conspiration et on avait l'intention de l'arrêter. En apprenant cela, il a préféré partir et se rendre de lui-même à Jassy.*

Je n'essaye seulement pas, ma bonne mère, de vous remercier pour toutes vos bontés et votre générosité à mon égard, car il me serait impossible de pouvoir jamais vous témoigner toute ma reconnaissance et tout l'estime que je ressents pour vous, bonne et tendre mère. Depuis la dernière fois que je vous ai écrit, je n'ai plus reçu de lettres de mon Alexandre. Je suis plus inquiète et plus triste que jamais, car la cruelle solitude à laquelle je me trouve réduite depuis le départ de madame Ghika, m'afflige encore plus.

Par Bouliqui je vous écrirais, mais je ne sais aucune nouvelle. Adieu et au revoir, à vous la meilleure, la plus respectable des mères, embrassez de ma part je vous prie le petit Théodore et dites-lui que sa petite lettre m'a fait bien plaisir et que je deviendrais à sa place l'élève de M. Caliva, j'ai l'intention de prendre des leçons pour me distraire un peu.

Adieu et au revoir, recevez l'assurance de votre dévouée fille

H. Cousa

Biblioteca Academiei, - S $\frac{9(16)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 20 mai 1848

Draga şi iubita mea mamă,

Mi-a făcut mare plăcere să-l văd pe domnul Caliva şi să citesc scumpa şi adorabila matale scrisoare, este o dulce consolare în nenorocire amintirea celor care-ţi sînt dragi. Ştii că prietenul nostru Ghica, cu soţia sa, a fost obligat să plece la Iaşi, pentru a se sustrage spionajului infam al nedemnului nostru guvern, căci îl acuzau cu totul pe nedrept de a fi capul unei conspiraţii şi aveau intenţia să-l aresteze. Aflînd despre aceasta, a preferat să plece el însuşi la Iaşi.

Eu nu mai sînt în stare, buna mea mamă, să-ţi mulţumesc pentru toată bunătatea şi generozitatea pe care o ai faţă de mine, căci mi-ar fi imposibil să pot vreodată să-ţi dovedesc toată recunoştinţa mea şi stima pe care o simt pentru mata, buna şi duioasa mea mamă. De ultima oară cînd ţi-am scris n-am mai primit scrisori de la Alexandru. Sînt mai îngrijorată şi mai tristă ca niciodată, căci cumplita singurătate în care mă găsesc de la plecarea doamnei Ghica mă întristează şi mai mult.

Îţi voi scrie prin Bouliqui, dar nu am nici o noutate. Adio şi la revedere, cea mai bună şi mai vrednică de respect dintre mame, îmbrăţişează te rog din partea mea pe micul Teodor şi spune-i că scrisorica lui mi-a făcut mare plăcere şi că voi deveni, în locul său, eleva domnului Caliva, am intenţia să iau lecţii ca să mă distrag puţin.

Adio şi la revedere, primeşte asigurarea devotatei matale fiice

E. Cuza

---

1 Iorgu Ghica, fost pîrcălab de Galaţi.

84. 1848 MAI 22, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino în care îl anunţă că a sosit Talaat-Efendi, însoţit de Mussurus; îşi exprimă îngrijorarea şi toată speranţa sa stă în în cele cîteva inimi nobile ale moldovenilor.**

Galatz, ce 22 mai 1848

Cher ami,

Je suis bien heureuse de pouvoir vous écrire souvent, aussi je ne laisse passer aucune occasion sans le faire. Je m'empresse

de vous dire, que le Turc que nous attendions depuis longtemps, est enfin arrivé ; il se nomme Talaaf Pacha [1], *mais pour notre malheur il est accompagné de Moussouri, parent de Vogoridi et créature du diable, c'est à dire de Michel Macaire* [2], *comme vous l'avez surnommé. Ainsi je vois que nous n'avons à attendre de cette commission qu'une accusation pour notre parti et tout mon espoir se repose sur les quelques coeurs nobles et fiers de nos Moldaves pour pouvoir croire encore à un résultat en notre faveur.*

Adieu, car l'idée que nous serons longtemps à attendre la fin, et Dieu sait quelle sera cette fin, me désespère et m'ôte toutes les forces morales et physiques.

H. Cousa

[Adresa]
Monsieur Georges Lambrinos

Publicată de N. Corivan, *Preciziuni în legătură cu revoluţia de la 1848*, în „Arhiva românească", tomul IX, p. I, Bucureşti, 1943, p. 42—43.

1. Talaat — Efendi
2. Porecla dată lui Mihai Sturza

note N. Corivan

Galaţi, 22 mai 1848

Dragă prietene,

Sînt tare bucuroasă că pot să-ţi scriu adesea, de aceea nu las să treacă nici o ocazie fără să o fac. Mă grăbesc să-ţi spun că turcul, pe care îl aşteptam de atîta timp, în sfîrşit a sosit ; îl cheamă Talaat-Paşa, dar din nenorocire pentru noi el este însoţit de Mussurus, rudă a lui Vogoride şi creatură a diavolului, adică a lui Mihai Pungaşul, cum l-ai poreclit. Aşa că, nu avem de aşteptat de la această comisie decît o învinuire pentru partidul nostru şi toată speranţa mea este în cele cîteva inimi nobile şi mîndre ale moldovenilor noştri, ca să mai pot crede încă într-un rezultat în favoarea noastră.

Adio, căci gîndul că vom avea mult de aşteptat sfîrşitul, şi Dumnezeu ştie cum va fi acest sfîrşit, îmi răpeşte toate puterile morale şi fizice.

E. Cuza

[Adresa]
Domnului Iordache Lambrino

85. 1848 MAI 25, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către prietenul său Iordachi Lambrino, îngrijorat că nu a primit nici o veste de la soţia sa; s-a restabilit în urma rănilor primite în casa Mavrocordat; îl roagă să-i scrie despre familia sa, despre Elena şi despre el.**

Tzernowitz, ce 25 mai 1848

Mon cher Lambourel, je suis très inquiet sur toi, ne sachant rien de positif sur ton compte, pour moi je suis remis des blessures reçues dans l'assassinat de la maison Mavrocordato et espère encore. Mon bon Lambourel, mon ami le plus cher, écris-moi aussitôt que tu recevras cette lettre. Je suis à Tzernowitz en Bucovine où je resterai en attendant; j'ai écrit à ma femme de venir me rejoindre et son retard ainsi que son silence m'inquiètent, il parait que mes lettres se perdent; fais-lui savoir aussi, quoique je suppose que la lettre que je lui écris par le fils de Stourza de Berlad [1], *qui se charge de celle-ci aussi, lui parviendra. Plusieurs Moldaves sont ici; écris à ma femme qu'elle ne néglige aucune précaution dans son voyage; donnes-moi des nouvelles détaillées, véridiques sur toute ma famille, sur Hélène, ainsi que sur toi même. J'attends ta réponse et veux me mettre en correspondance de nouveau avec toi.*

Ton ami
A. I. Cousa

Mon adresse est: Hôtel Miculi [2], *Tzernowitz. J'ai appris qu'on a brisé tout chez toi* [3]; *j'ai vu une révolution comme il faut à Vienne.*

Arh. St. Bucureşti, Achiziţii noi, MMDCCLXXIV/2.
Original.

Cernăuţi, 25 mai 1848

Dragă Lamburel, sînt foarte neliniştit neştiind nimic (sigur) despre tine, cît despre mine sînt restabilit în urma rănilor primite în asasinatul din casa Mavrocordat, şi încă plin de speranţă. Bunul meu Lamburel, prietenul meu cel mai drag, scrie-mi îndată ce vei primi această scrisoare. Eu sînt la Cer-

năuţi, în Bucovina, unde voi rămîne în aşteptare ; am scris soţiei mele să vină şi intîrzierea ca şi tăcerea sa mă îngrijorează ; s-ar părea că scrisorile mele se pierd ; înştiinţeaz-o şi pe ea deşi cred că scrisoarea trimisă prin fiul lui Sturza de la Bîrlad, care se însărcinează şi cu aceasta, îi va parveni. Mulţi moldoveni sînt aici ; scrie soţiei mele să nu neglijeze nici o precauţie în călătoria sa ; dă-mi veşti amănunţite şi adevărate despre toată familia mea, despre Elena şi despre tine. Aştept răspunsul tău şi vreau să fiu în corespondenţă din nou cu tine,

prietenul tău
A.I. Cuza

Adresa mea :

Hotel Miculi, Cernăuţi. Am auzit că au distrus totul la tine. Am văzut la Viena o adevărată revoluţie.

---

1 Tatăl acestuia, logofătul Alexandru Sturza, a fost unul din sprijinitorii domniei lui Mihai Sturza, iar în 1858 i-a susţinut candidatura la domnie. A fost şi ispravnic al ţinutului Tutova. A avut mai mulţi fii, nu ştim la care se referă.

2 Familie de origine armeană, Miculi fiind o poreclă, care a avut o casă comercială în Iaşi. Un Cristofor Miculi s-a stabilit la Cernăuţi în 1796, înfiinţînd o firmă comercială. Hôtel de Moldavie era proprietatea acestei familii. Este cunoscut din această familie, Carol Miculi, prieten cu Vasile Alecsandri. Cf. „Codrul Cosminului", IX, 1935, p. 329.

3 Cîrmuirea fiind informată că Nicu şi Vasile Ghica şi Costache Moruzi ar fi ascunşi la moşia Banca, proprietatea lui Iordachi Lambrino, a făcut cercetări.

86. [1848 ÎNCEPUTUL LUNII IUNIE, CERNĂUŢI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, rugîndu-l să le scrie, ei şi lui Alexandru Cuza, dîndu-le veşti din ţară şi despre prietenii lor.**

Cher ami,

Je suis charmée de pouvoir par cette occasion vous prier de nous donner de vos nouvelles et des nouvelles de ce qui

se passe encore dans notre pays. Cher ami, ne nous négligez pas, ecrivez-nous le plus souvent possible et parlez-moi de tous nos amis de là-bas, surtout de Démètre [1] et Racliche [2], parlez-nous de vous-même, mon noble ami. Adieu, cher Georges, le temps m'empêche de vous écrire d'avantage. J'ai monté un petit ménage pour le temps que nous serons obligés de rester ici. Si vous pouvez venir sans risquer, vous nous ferez bien plaisir.

Si vous nous écrivez, mettez nos lettres à la poste autrichienne, adresse : à Madame Cousa, Tzernovitz, dans la maison de Madame Coubelca [3], numero 1343, rue Russe.

Arh. St. Bucureşti, Achiziţii noi, MMDCCLXXIV/4. Original.

Dragă prietene,

Sînt încîntată că pot cu această ocazie, să te rog să ne dai veşti despre tine şi despre ceea ce se întîmplă în ţara noastră. Nu ne părăsi, dragă prietene, scrie-ne cît mai des despre toţi prietenii noştri de acolo, mai ales despre Dimitrie [1] şi Racliş [2], spune-mi şi despre tine nobilul meu prieten.

Adio, dragă George, timpul mă împiedică să-ţi scriu mai mult. Am aranjat o mică gospodărie pentru timpul cît vom fi obligaţi să rămînem aici. Dacă poţi veni fără a risca, ne vei face mare bucurie. Dacă ne scrii, pune scrisorile pentru noi la poşta austriacă. Adresa : doamnei Cuza, Cernăuţi, în casa doamnei Cubelca [3], nr. 1343, strada Rusească.

---

1 Dimitrie Cuza.
2 Costache Racliş.
3 Un arhitect Martin Cubelca a făcut diverse lucrări în Iaşi în anii 1845, 1846 şi după 1848.

87. 1848 IUNIE 11, SOLEȘTI — **Scrisoarea Catincăi Rosetti către Iordachi Lambrino despre Alexandru și Elena Cuza care se aflau la Cernăuți.**

1848 iunie în 11, Solești

Cucoane Iordachi !

Scrisoarea aceea care ai primit-o, întru adevăr nu am trimis-o, căci mi-au dat-o Elenco de la Cernăuți, care am dus-o singură și am lăsat-o la iubitul Alecachi, care l-am găsit îndestul de bine. Cînd vei treci la Ieși, te prea rog să ai bunătatea să vii pi la mini, dorind prea mult a te videa. Iată adresul ce-l trimit către Elenco sau Aleco, la cini vei vroi să scrii. Cucoanei Soltănița [1] *a meli frățăști închinăciuni.*

Așteptîndu-te cu nerăbdare sînt
a dumitale ca o maică

Ca[tinca] Roset

à Madame Hélène Couza, née Rosetti, dans la maison de Madame Coubelca à Tzcernowitz, nr. 1343, rue Russe.

[Adresa]

Dumisale

cuconului Iordachi Lambrino

la Banca

Arh. St. Iași, colecția „Documente", P. 272/19.
Original, pecete inelară, în ceară neagră, cu inscripția Ecatherina Rossetti.

---

1 Sultana Lambrino, mama lui Iordachi.

88. 1848 IUNIE 17, IAŞI — **Actul de moarte al vornicului Ioan Cuza.**

REGISTRU PENTRU MORŢI PE ANUL 1848

Nr. curgătoriu	Data răposării		Sexul răposaţilor		Vîrsta	Pricina răposării	Numele şi pronumele, starea sau meseria mortului sau a moartei	Numele politiei sau a satului		Iscăliturile preoţilor care au îngropat pe mort
	Ziua	luna	bărbat	femeie				unde au răposat	unde s-au înmormîntat	
1	17	iunie	b.		80 ani[1]	de holeră	vornicul Ioan Cuza	în capitala Eşi	la biserica Sf. Spiridon	prohodul s-au cetit de arhiereii Costin şi Ghenadie Tripoleos

Arh. St. Iaşi, colecţia „Stare civilă", mitrici, biserica Sf. Spiridon din Iaşi, f. 66 v. — 67.

1 Ioan Cuza cînd a murit avea vîrsta de 64 ani (1784—1848). E o greşeală a celui care a completat datele din formular.

89. 1848 IUNIE 25, CERNĂUȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Iași, în care își exprimă îngrijorarea pentru situația din țară; o roagă să aibă grijă de soacra sa; nu a primit vești de la Dimitrie Cuza; Alexandru Cuza este copleșit de moartea tatălui său.**

Tzernovitz, ce 25 juin 1848

Ma chère et bonne mère,

Combien votre silence m'inquiète et m'attriste, chère et tendre mère, surtout en sachant les malheurs qui pèsent sur notre pauvre pays et tout le danger que vous courez en y restant, car le choléra devient, dit-on, tous les jours plus menaçant. Au nom de Dieu et par le souvenir de mon bon et cher père, je vous conjure de vous soigner et de ne pas vous exposer au danger. Combien, Alexandre et moi, nous souffrons du malheur que nous avons eu de perdre notre bon père et de la pensée de ma belle-mère, pauvre femme, que de malheurs pour elle à la fois. J'espère, ma tendre mère, que vous avez déjà été lui porter un peu de consolation et que vous ne négligerez rien de ce qui dépend de vous pour adoucir un peu les souffrances de cette pauvre mère. Depuis bien longtemps je n'ai rien reçu des lettres de mon beau-frère et je suis très inquiète pour tous. J'attend de votre tendresse, noble et chère mère, de calmer un peu nos souffrances par vos chères lettres en me donnant de vos précieuses nouvelles, ainsi que de toute ma famille et mes connaissances. Dieu sait, tendre mère, quand nous pourrons nous revoir. En attendant ce moment, tant désiré par moi, je vous embrasse respectueusement les mains et suis pour la vie

votre dévouée fille

H. Cousa

Alexandre vous embrasse respectueusement les mains, sa tristesse et l'accablement qu'il a, l'empèchent de vous écrire lui-même.

[Adresa]

Madame
Madame Cathérine Rosetty, née Stourdza
Iassy

recommandée à l'amitié de Mr. A. Hennig

Cernăuţi, 25 iunie 1848

Draga şi buna mea mamă,

Cît de mult mă îngrijorează şi mă întristează tăcerea matale, dragă şi tandră mamă, ştiind mai ales nenorocirile care apasă asupra bietei noastre ţări şi tot pericolul în care eşti rămînînd acolo, căci holera devine, se spune, pe zi ce trece tot mai ameninţătoare. În numele Domnului şi în amintirea bunului şi scumpului meu tată, te conjur să te îngrijeşti şi să nu te expui pericolului. Cît suferim, Alexandru şi cu mine, de nenorocirea pe care am avut-o de a pierde pe bunul nostru tată şi la gîndul soacrei mele, biata femeie ce de nenorociri pentru ea deodată. Sper, draga mea mamă, că ai fost deja să o consolezi puţin, şi că nu vei precupeţi nimic din ceea ce depinde de mata pentru a alina puţin suferinţele acestei biete mame. De mai mult timp nu am primit nici o scrisoare de la cumnatul meu şi sînt foarte îngrijorată pentru toţi. Aştept de la dragostea matale, nobilă şi dragă mamă, spre a calma puţin suferinţele noastre prin dragele matale scrisori, dîndu-mi preţioase ştiri despre mata ca şi despre întreaga mea familie şi cunoştinţe. Dumnezeu ştie, duioasă mamă, cînd vom putea să ne vedem. Aşteptînd această clipă, atît de dorită pentru mine, îţi sărut cu respect mîinile şi sînt pe viaţă,

a matale devotată fiică

E. Cuza

Alexandru îţi sărută cu respect mîinile, tristeţea sa şi descurajarea îl împiedică să-ţi scrie el însuşi.

[Adresa]

Doamnei
Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Iaşi

prin bunăvoinţa domnului A. Henig

90. 1848 IUNIE 25, CERNĂUŢI — **Proces-verbal al şedinţei Comitetului revoluţionar din Cernăuţi referitor la înfiinţarea unei case de bani şi alegerii unui comitet executiv.**

Seanţa din 25 iunie 1848

1. S-au încuviinţat şi s-au iscălit de către toţi mădularii (afară de dl. Gr. Balş [1] *care nu au asistat la seanţă), instrucţiile propuse de prezident pentru ţinerea în bună rînduială a seanţelor.*

2. S-au format o listă de contribuţii pentru înfiinţarea unei case de bani hotărîtă în ajutorul izbutirei planului societăţii. Acea listă s-au iscălit de toţi mădularii, însemnîndu-se totodată de către d-lor sumele cu care vroesc a contribui.

3. S-au ales prin vot un comitet executiv alcătuit din d-nii C. Negri, A. Cuza şi P. Cazimir [2]*, cu îndatorire de a găsi suma de bani însemnată în lista mai sus pomenită, de a o lua în împrumut şi a o întrebuinţa potrivit hotărîrilor societăţii. Totodată s-au încuviinţat de către toţi mădularii îndatoririle acestui comitet.*

P. Cazimir, V. Alecsandri

4. Îndatoririle comitetului executiv în cît priveşte găsirea şi întrebuinţarea banilor casei fondate în Cernăuţi astăzi 25 iunie 1848 :

1. De a căuta chipurile pentru găsirea sumei banilor cuprinşi în lista contribuţiilor.

2. De a întrebuinţa acei bani potrivit ţelului societăţii din Cernăuţi, urmînd întocmai dezlegării încuviinţării acestei societăţi.

3. De a înfăţişa sămile societăţii odată pe săptămînă.

4. De a fi răspunzător către societate pentru sumele încredințate în mîinile lui.

Comitetul este alcătuit de trei persoane alese de societate: V. Alecsandri, P. Cazimir, Costachi Negri.

Mădulările comitetului după alegere obştească sînt: C. Negri, A. Cuza, P. Cazimir.

N.B. La această seanță au asistat domnii: C. Negri, Alecu Cuza, frații Alecsandri[3]*, P. Cazimir, Vasile Ghica, Curius*[4]*, N. Pisoschi*[5]*, G. Cantacuzino*[6]*, Toader Sion*[7]*, Iorgu Sion*[8]*, Dulcescu (G)*[9]*, Z. Moldovanu, A. Hurmuzaki*[10]*, N. Dimitrescu. Domnii Iorgu Radu şi Gr. Balş nu au asistat.*

Domnii V. Canta şi C. Cazimir[11] *au lipsit, fiind trecuți în Moldova.*

Publicat de Teodor Balan în „Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina, 1848", Sibiu, 1944, p. 58—59.

---

1 Grigore Balş, fiul logofătului Lupu Balş, căsătorit cu Catrina Rosetti. A studiat în străinătate. În anul 1846 subscrie pentru Societatea studenților români de la Paris. Apoi a intrat în diplomație la Ambasada turcă din Viena. Reîntors în țară, ia parte la evenimentele de la 29 martie şi reuşeşte să fugă împreună cu Gheorghe Sion, ajungînd la Braşov. Ia parte la Adunarea de la Blaj şi semnează *Prințipiile* de la Braşov. (Vezi descrierea peripețiilor la G. Sion, *Suvenire contimpurane).* A fost, sub domnia lui Grigore Al. Ghica, membru al Divanului Domnesc şi prefectul poliției capitalei Iaşi. Antiunionist şi susținut chiar într-o vreme de austrieci pentru căimăcămia Moldovei, trece în tabăra unioniştilor, iar în Adunarea ad-hoc, ca deputat al marilor proprietari din ținutul Neamț, îl găsim în polemică cu Mihail Kogălniceanu. În 1858 redactor la „Constituționariul", ziarul partidului lui Grigore Sturza. Deputat şi în Adunarea electivă. În timpul domniei lui Cuza a fost ministru în mai multe rînduri.

2 Petrache Cazimir, fiul lui Răducanu Cazimir. După studii în țară, împreună cu frații săi Constantin şi Mihai, pleacă la Atena, în Germania, unde Petrache îşi ia doctoratul în drept, apoi în Franța, unde-i găsim membri în Societatea studenților români. Mihai moare aici şi lasă averea sa societății. Petrache şi Constantin se întorc în țară în 1847, iau parte la evenimentele din martie 1848. În aprilie sînt exilați în Bucovina. Petrache se întîlneşte cu Gheorghe Sion la Blaj, de unde pleacă la Braşov. În 1849 fu numit director în Ministerul Cultelor şi Învățăturilor Publice, dar în 1850, la 19 septembrie moare. Cf. G. Sion, *Suvenire contimpurane.*

3 Vasile şi Iancu Alecsandri. *Iancu* (1826—1884) fratele mai mic al poetului, a învățat la Şcoala Vasiliană. A intrat în armată cu ran-

gul de cadet, înainte de 14 ani, ca majoritatea fiilor de boieri. În 1846 pleacă la Paris, unde l-a cunoscut pe Bălcescu, cu care a locuit. Evenimentele din martie 1848 de la Iași îl găsesc în drum spre țară, venind de la Paris, în februarie luptase și el, ca alți români, pe baricade, împreună cu Costache Negri. Nu reușește să intre în Moldova. Semnează la Brașov, alături de Vasile, *Prinţipurile noastre* și *Apelul* din iunie de la Cernăuți. Aici activează în Comitetul revoluționar. Pleacă apoi la Paris, unde a stat cea mai mare parte a vieții sale. Luptele pentru unire îl găsesc tot la Paris. Vasile Alecsandri îl informa prin scrisori de evenimentele din țară. Chiar în ianuarie 1859 a fost reintegrat în armată, din care fusese concediat în 1849 și numit în februarie agent diplomatic la Paris, în care calitate a sprijinit domnia lui Cuza, retrăgîndu-se cînd acesta a fost înlăturat. S-a afirmat și în literatură, publicînd în „Convorbiri literare". Cf. Dan Mănucă, *Scriitori junimiști*, Iași, 1972, p. 5—17.

4 Ioan T. Curius, membru al Societății studenților români de la Paris. La 8 martie 1848, la Paris, ia parte împreună cu alți moldoveni, Iancu Alecsandri, Vasile Mălinescu, Iancu Lecca și Teodor Rășcanu, la întrunirea convocată de Nicolae Bălcescu, unde s-a hotărît începerea luptei revoluționare, redactîndu-se și un program. Îl găsim apoi la Blaj și la Brașov, unde semnează *Prinţipurile.* În iunie la Cernăuți semnează *Apelul.* La dubla alegere a lui Cuza din 24 ianuarie trimite o telegramă de felicitare, împreună cu S. Miclescu și alții. A fost profesor de franceză.

5 Nicolae Pisoțchi, dintr-o familie cu proprietăți în ținutul Botoșani. În 1844 a fost surghiunit la o mănăstire din ordinul lui Mihai Sturza. După această dată a fost sameș la ținutul Botoșani, apoi ispravnic al aceluiași ținut și la Iași. De la ținutul Iași a fost scos de caimacamul Teodor Balș, din ordinul austriecilor, deoarece se lăudase că nu mai purta o decorație austriacă. În 1848 activează în Comitetul revoluționar de la Cernăuți. La 22 mai 1856, în via lui Mihail Kogălniceanu de la Copou, ține un toast la sărbătorirea căpitanului Gheorghe Filipescu, întors din captivitate. Unionist, îl găsim aderînd la înființarea Comitetului unirii, la 25 mai 1856 și activînd ca membru al comitetului unioniștilor de la Botoșani. Ca aghiotant al lui Alexandru I. Cuza s-a bucurat de favoarea acestuia.

6 Gheorghe Cantacuzino, membru în Societatea studenților români de la Paris. În 1848 îl găsim la Blaj, Brașov și Cernăuți.

7 Teodor Sion, fiul lui Iordache Sion. Participă la evenimentele din martie 1848. Urmărit, avînd și antecedentele din anul 1846 (vezi document nr. 48, nota 2—3) reușește să treacă granița și-l găsim la Brașov și Cernăuți. În 1857 august reclamă că este împiedecat de a lua parte la alegerile pentru Adunarea Ad-hoc.

8 Gheorghe (Iorgu) Sion, poetul, fiul lui Ioniță Sion și al Frosei, născută Schina. În *Suvenire contimpurane* Sion dă date biografice, din copilăria și tinerețea sa. Datele corespund cu acelea din condica de calități (dosarul personal) din 1851 cînd era șef de secție la Departamentul Bisericesc și al Învățăturilor Publice, avînd ca ministru pe Grigore Cuza. Acestea sînt : născut la 22 mai 1822 în Bucovina ; a învățat în școlile din București cursul gimnazial ; cunoaște franceza și greaca ; necăsătorit ; avere, de dînsul cîștigată o mică bi-

bliotecă; a fost mai întîi scriitor, mic funcționar în Departamentul din Lăuntru, de la 1839—1844, cînd a fost îndepărtat din poruncă domnească; de la 29 septembrie 1849 pînă în ianuarie 1850 și din septembrie 1850—1851 la Departamentul Averilor Bisericești. Cf. Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1733, f. 3. Participă la evenimentele politice și culturale ale țării. Moare în anul 1892.

9 Gheorghe Dulcescu, născut în Iași la anul 1823, a învățat la Academia Mihăileană. Cunoștea limba franceză, nu avea avere, după cum declara în 1851 în condica de calități. A funcționat mai întîi ca scriitor judecătoresc, apoi, din 1846, șef de secție la Departamentul Bisericesc și al Învățăturilor Publice. Activează în Comitetul revoluționar de la Cernăuți, avînd de multe ori misiunea de a ține legătura cu comitetul din Iași. În 1849 îl găsim practicînd avocatura. Unionist, semnează ca membru al Societății unirii la 30 mai 1856. Sub căimăcămia de trei este numit director al Departamentului Cultelor și Instrucțiunii Publice, funcție în care a fost confirmat de Cuza în 16 ianuarie 1859. În iulie 1864 ales membru în Consiliul comunal Iași, alături de Dimitrie Gusti, Teodor Codrescu, Scarlat Pastia ș.a.

10 Alexandru Hurmuzaki, al patrulea fiu al lui Doxachi Hurmuzaki, care împreună cu fratele său Gheorghe s-a remarcat în viața politică și culturală a Bucovinei. Ca redactori ai ziarului „Bucovina" (oct. 1848—1850) au militat pentru unirea românilor. Au fost numiți „frații Golești" ai Bucovinei. În casa tatălui lor au găsit multă ospitalitate exilații moldoveni.

11 Costache Cazimir, frate cu Petrache Cazimir (vezi nota 2).

91. 1848 IUNIE 27, CERNĂUȚI — **Procesul-verbal al ședinței Comitetului revoluționar de la Cernăuți în care s-a discutat propunerea lui N. Pisoțchi, privind înțelegerea cu „partida" din Iași a lui Nicolae Istrati. La ședință a luat parte și A. I. Cuza.**

Seanța din 27 iunie

1. Domnul Pisoțchi au întrebat adunarea de primește propunerea dumisale a să înțălege în numele societății din Cernăuți cu o partidă din Iași, a căreia șef ar fi domnul N. Istrati[1] *și care, precum se spunea, ar lucra tot în sensul patriotic.*

Ridicîndu-se oarecare prepusuri asupra caracterului domnului Istrati, adunarea n-au primit propunerea făcută.

2. S-au pus însărcinare domnului Pisoțchi ca să strîngă agiutoruri bănești de la binevoitorii români din Moldova și

a trimite sumele adunate la casa de bani închegată în Cernăuți.

N.B. La această seanță au asistat dumnealor domnii C. Negre, P. Cazimir, A. Cuza, V. Ghica, Gr. Balș, T. Sion, G. Dulcescu, G. Cantacuzin, N. Pisoțchi, Z. Moldovanu.

Iar dumnealor domnii A. Hurmuzaki, I. Alecsandri, V. Alecsandri, G. Sion n-au asistat la seanță și n-au ecscuzat neființa lor; domnul N. Dimitrescu s-au pornit la Drezda, domnul Curius la Paris, împărtășind mai înainte la cîțiva din mădularele soțietății cuvintele depărtării lor.

P. Cazimir

T. Balan, *Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina, 1848*, Sibiu, 1944, anexa nr. 13, p. 64.

1 Nicolae Istrati (26 octombrie 1812—1862) fiul paharnicului Gavril Istrati și al Ecaterinei, născută Ilțchi. A ocupat diverse funcțiuni în administrație și justiție. Cunoscut ca om politic și scriitor. Deși a suferit rigorile regimului lui Mihai Sturza fiind arestat și surghiunit la mănăstire în 1846, generația de la 1848 nu i-a acordat încredere. În timpul luptelor pentru unire s-a dovedit unul din cei mai înverșunați separatiști.

92. 1848 IUNIE 28, CERNĂUȚI — **Autorizație eliberată de Comitetul revoluționar din Cernăuți lui N. Pisoțchi și G. Dulcescu spre a aduna bani din țară „pentru neapărate patriotice trebuințî". Semnează C. Negri, A. Cuza și P. Cazimir.**

Închegîndu-se în Cernăuți o casă de bani pentru neapărate patriotice trebuinți, spre a să mai înmulți acea casă, să orîndueşte pe d .... a aduna agiutoare bănești de la binevoitorii români din Moldova.*

Din partea societății de aici iscăliți:

C. Negri, A. Cuza, P. Cazimir

T. Balan, *Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina, 1848*, Sibiu, 1944, anexa nr. 16, p. 67.

* Așa în original.

93\. 1848 IULIE 2, CERNĂUŢI — **Proces-verbal al şedinţei Comitetului revoluţionar din Cernăuţi la care se hotărăşte trimiterea lui F. Schiller şi G. Dulcescu în Moldova spre a se informa despre scopul venirii armatei ţariste şi a aduna bani de la patrioţi: Iancu Alecsandri este trimis în acelaşi scop în Valahia. Printre semnatari şi A. Cuza.**

Seanţa din 2 iulie 1848

Primindu-să înştiinţare de intrarea ruşilor în Principatele noastre s-au trimes:

I. În Moldova pe dumnealor domnii F. Schiller[1] *şi G. Dulcescu, ca, cu ochii lor, să se încredinţeze de intrarea ruşilor în Moldova, să cerceteze scopul ce şi-au propus ruşii intrînd în ţările noastre, să se informeze de aceea ce moldovenii supt împregiurările de faţă gîndesc a face.*

Spre acest ţăl s-au dat trimişilor scrisori la cîteva feţe din Moldova, mai ales la mădulările comitetului din Iaşi, cu care mai înainte se afla în corespondenţă societatea de aicea. Dumnealui Dulcescu pe lîngă însărcinarea pomenită s-au mai pus şi însărcinarea de a aduna contribuţii de bani de la binegînditorii patrioţi şi de a le trimite la Cernăuţi cît să poate mai îngrabă.

II. Societatea au însărcinat pe dumnealui Iancu Alecsandri să să ducă fără zăbavă în Valahia şi ştiinţele ce va putea culege tot în scopul misiei trimişilor la Moldova să le împărtăşască societăţii.

N.B. La această seanţă au asistat dumnealor domnii: Negre, P. Cazimir, A. Cuza, V. Alecsandri, I. Alecsandri, V. Ghica, G. Balş, Th. Sion, G. Sion, G. Dulcescu, G. Cantacuzin, Z. Moldovanu, N. Pisoţchi, A. Hurmuzaki, L. Rosetti, A. Moruzi, M. Costachi, Iorgu Radu.

6 iulie 1848

P. Cazimir

T. Balan, *Activitatea refugiaţilor moldoveni în Bucovina, 1848*, Sibiu, 1944, anexa nr. 19, p. 70.

---

1 Ferdinand Schiller, farmacist din Iaşi, proprietar al farmaciei cu emblema „Sf. Spiridon". Frate cu pictorul Gheorghe Schiller. Moare în 1868. Cf. „Progresul", nr. 54 din 13 iulie 1868, p. 3, unde este publicat testamentul acestuia, din 25 iunie 1868.

94. 1848 IULIE 3, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, anunţînd-o că va veni Elena Cuza să o vadă ; o roagă să aibă grijă de mama sa.**

Tzernowitz, ce 3 juillet 1848

Ma bonne Maman,

Votre silence m'inquiétant au-dessus des regrets que me causerait l'absence d'Hélène, je me décide à la laisser venir pour quelques jours vous voir et par cette occasion je me rappelle à votre bien précieux pour moi souvenir et vous prie d'agréer l'expression de mes hommages respectueux avec lesquels je me fais un doux plaisir de me dire votre très obéissant fils

A.I. Cousa

Ma bonne mère, je vous recommande maman dans cette fatale circonstance[1], *puisse Dieu lui alléger ce coup mortel. J'embrasse Théodore.*

[Adresa]
Madame
Madame Cathérine de Rosetti, née de Stourza
Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(6)}{LXXV}$

Original.

Cernăuţi, 3 iulie 1848

Buna mea mamă,

Tăcerea matale îngrijorîndu-mă mai mult decît regretul pe care mi l-ar cauza absenţa Elenei, mă hotărăşte să o las să vină pentru cîteva zile să te vadă şi cu această ocazie te rog să-ţi aminteşti de mine şi să primeşti expresia omagiilor mele

respectuoase prin care îmi fac o plăcere de a mă numi supusul matale

A.I. Cuza

Buna mea mamă, te rog ai grijă de mama în această împrejurare, Domnul să-i aline această lovitură mortală. Îl îmbrățișez pe Teodor.

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Solești

---

1 Exilarea sa și moartea postelnicului Ioan Cuza.

95. 1848 IULIE 3, CERNAUȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza și a soției sale Elena către Iordachi Lambrino, prin care îl roagă să le dea vești despre familia lor, Sultana Cuza, Dimitrie Cuza și Grigore Cuza. Totodată îl roagă să se intereseze despre afacerile lor de la moșie și de la Galați.**

Tzernowitz, ce 3 juillet 1848

Mon cher Lambrino,

Je vous ai écrit hier aussi, aujourd'hui encore par mon domestique que j'envoie exprès. Je me recommande à vous pour avoir des nouvelles sur ma mère, sur mon frère — sur ce qu'il fait pour nos intérêts à la campagne — sur la conduite de notre chargé à Galatzi, Constantin Fazi, sur celle de notre intendant, le Prêtre Basile, sur la terre que nous tenons en ferme dans les environs de Galatzi, sur tous non intérêts, que je vous prie d'examiner en détail par vous-même et m'informer, car qui sait si Démètre dans sa douleur ne néglige pas tout; enfin, mon cher, vous êtes un second frère pour moi. Voyez tout et si vous ne pouvez venir vous même jusqu'à Tzernowitz pour me mettre au courant bien, sinon, écrivez-moi sur tout après vous être assuré par vous même. J'écris à Kordiglio[1], voyez-le et entendez-vous avec lui sur ce qui je lui écris. Nous avions aussi certains comptes avec un architecte qui est mort,

de l'argent à prendre du Consulat grec et des matériaux pour la bâtisse des magasins. Voyez ce qui en est advenu de tout cela. Je ne sais si je m'explique clairement, mais votre amitié pour moi vous dictera mieux tout. Je cesse, car je n'ai pas la tête à moi depuis, quelque temps tant de chose m'arrivent que bien souvent je perds la raison.

Adieu, adieu,
A.I. Cousa

Nicolas[2] *vous dira aussi verbalement plusieurs autres choses.*

Cher ami,

Pour comble de malheur, il nous a fallu cette dernière et cruelle perte de notre bon père. Je me joint à Alexandre pour faire appel à votre amitié et vous prier au nom de notre réciproque amitié, de me donner des nouvelles de ma pauvre chère belle-mère, de Démètre et de l'oncle Grégoire[3]*. Je suis bien inquiète sur tous et je serais allée moi-même les voir, mais je n'ai plus le courage de me séparer de mon Alexandre. Si je pouvais vous dépeindre tout ce que je resents d'inquiétude et de chagrin pour tous mes parents et amis et pour notre pauvre pays accablé dans ce moment de tant de malheurs! Cher et noble ami, je vous prie aussi, en cas que vous alliez jusqu'à Galatz, d'ordonner que l'on nettoie mes pelisses, mes habits et mes meubles, enfin tout ce qui est en laine, pour que les vers ne les abîment pas. Me basant sur votre précieuse et sincère amitié pour tout ce qui concerne nos intérêts, je me recommande à votre bien précieux pour moi souvenir et suis votre dévouée amie*

H. Cousa

Mes respects à Madame votre mère et à votre soeur.

Arh. St. București, Achiziții noi, MMDCCLXXIV/3.
Original.

Cernăuți, 3 iulie 1848

Dragul meu Lambrino,

Ți-am scris și ieri și astăzi din nou prin slujitorul meu, pe care-l trimit anume. Cer sprijinul tău pentru a avea vești despre mama, despre fratele meu, dacă se ocupă de treburile

noastre de la moşie, asupra purtării omului nostru de încredere la Galaţi, Constantin Fazi, despre aceea a intendentului nostru preotul Vasile, despre pămîntul pe care-l avem în arendă în împrejurimile Galaţilor, despre toate interesele noastre pe care te rog să le cercetezi cu de-amănuntul tu singur şi să-mi spui, căci cine ştie dacă Dimitrie, în durerea sa, nu neglijează totul. În fine, dragul meu, tu eşti un al doilea frate pentru mine. Vezi totul şi dacă nu poţi veni chiar tu pînă la Cernăuţi pentru a mă pune la curent, dacă nu scrie-mi despre toate după ce te-ai asigurat tu singur. Am scris lui Cordiglio, du-te şi te înţelege cu el asupra a ceea ce i-am scris. Noi aveam oarecari socoteli cu un arhitect care a murit, bani de luat de la Consulatul grec şi materiale pentru construirea magazalelor. Vezi ce s-a întîmplat cu toate acestea. Nu ştiu dacă mă exprim clar, dar prietenia ta pentru mine te va învăţa cum să faci mai bine. Închei, căci nu mai ştiu unde mi-i capul, de cîtva timp atîtea mi s-au întîmplat încît adesea îmi pierd judecata.

Adio, adio

A. I. Cuza

Nicolae îţi va spune prin viu grai multe altele.

Dragă prietene,

Ca o culme a necazurilor ne-a trebuit această ultimă şi grea pierdere a bunului nostru tată. Mă alătur lui Alexandru pentru a apela la prietenia ta şi a te ruga, în numele prieteniei noastre reciproce, de a-mi da ştiri despre biata mea soacră, despre Dimitrie şi moşul Grigore. Sînt îngrijorată pentru toţi şi m-aş fi dus chiar eu să-i văd, dar nu mai am curajul să mă despart de Alexandru. Dacă aş putea să-ţi descriu tot ce simt, îngrijorare şi mîhnire pentru toate rudele mele şi prieteni şi pentru biata noastră ţară împovărată acum de atîtea nenorociri. Scump şi nobil prieten, te mai rog dacă te duci la Galaţi, să spui să-mi cureţe blănile, hainele şi mobilele, în fine tot ceea ce este de lînă ca să nu le mănînce moliile. Bazîndu-mă pe

prețioasa și sincera ta prietenie în tot ceea ce privește interesele noastre, mă sprijin pe amintirea pe care o ai despre mine și sînt prietena ta credincioasă

E. Cuza

Respectele mele mamei și surorii tale.

---

1 În Galați erau trei Cordiglio, un Cordiglio Stefano, care făcea parte din Societatea comercială a boierilor moldoveni la 1847 și frații Domenico și Carlo, fii ai fostului consul al Sardiniei, Ambrozio Cordiglio. Probabil că e vorba de Stefano, societatea fiind înființată pentru exportul de cereale. În 1847 Alexandru Cuza a vîndut și el diverse cantități de cereale.

2 Nicolae, servitorul lui Alexandru Cuza.

3 *Grigore Cuza* (1796—?) născut la Bărboși, fratele cel mai mic al postelnicului Ioan Cuza și figura cea mai marcantă dintre toți frații, deși nu trebuie nesocotit nici Varlaam Cuza, Vasile ca mirean, care a ridicat treptele eclesiastice pînă la rangul de arhiereu și episcop. Grigore Cuza a învățat în Școala domnească din Iași „elinește, parte din matematică și encilia" (Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat, nr. 342, f. 33 v. — 34). Vorbea grecește, a fost căsătorit, dar nu a avut copii, iar ca avere moșia Ghergheleu de la ținutul Vasluî. Încă din 1822 îl găsim ispravnic la ținutul Vaslui, ca și în anii următori, la Vaslui sau la Fălciu, sau președinte al Judecătoriei ținutului Fălciu. A fost și deputat de ținut în Adunarea Obștească. Patriot, cu vederi înaintate, îl găsim alături de tînăra generație care lupta pentru redeșteptarea națională. Nu a fost străin tulburărilor din 1846 și 1847. În 1848 a prezidat adunarea de la hotelul Petersburg. În timpul domniei lui Grigore Al. Ghica, a fost numit ministru al Departamentului Averilor Bisericești și Instrucțiunii Publice. Legea învățămîntului din 1851 a fost aplicată în timpul cît a fost el ministru. Învățămîntul, de toate gradele, îi datorează mult lui Grigore Cuza. Nebucurîndu-se de o simpatie unanimă, în 1853 a fost nevoit să se retragă. Unionist convins a luptat din toate puterile pentru înfăptuirea ei. În 1857 în protestul său din 10 iunie împotriva omiterii din listele electorale spune: „Căci pe lîngă că sînt pămîntean din moși strămoși, vrîsta o dovedește albeața capului, lăcuința mi-a fost și-mi este în satul Ghergheleu". În timpul domniei nepotului său, ca deputat, a luptat pentru împropietărirea țăranilor, apărînd pe sătenii clăcași „care au suferit zăduhul zilei și răceala nopții, muncind cu soțiile și copiii lor". În 1864, ca proprietar, renunță la răscumpărarea boierescului de către săteni și este dat pildă de Mihail Kogălniceanu.

96. 1848 IULIE 14 — **Lista revoluționarilor moldoveni expulzați din țară.**

No.		1848	
	S-au trimis a se da peste Dunăre :		
1	*Alecu Moruz . . . . . .*	*Martie 29*	*Scăpați la Ibrăila la 3 aprilie*
2	*Alecu Cuza . . . . . .*	„	
3	*Nicu Catargiu . . . . . .*	„	
4	*Vasile Canta . . . . . .*	„	*Scăpat la Ibrăila la*
5	*Grigori Romalo . . . .*	„	*3 aprilie*
6	*Dimitrie Filipescu . . .*	„	*S-a întors în țară*
7	*Manolachi Costachi (Epureanu) . . . . . .*	*Martie 30*	*Scăpat la Ibrăila la 3 aprilie*
8	*Ioan Cuza . . . .*	„	
9	*Săndulachi Miclescu . .*	„	
10	*Zaharia Moldovanu .*	„	*Scăpat la Ibrăila la 3 aprilie*
11	*Răducanu Roset (Răducanu) . . . . . .*	„	
12	*Lascar Roset (Răducanu) . . . . . .*	„	*Scăpat la Ibrăila la 3 aprilie*
13	*Mitică Roset (Răducanu)*	„	
	S-au dat în Austria :		
1	*Petrachi Casimir . . .*	*Aprilie 2*	
2	*Costachi [Cazimir] . . .*	„	
	S-au dat peste Prut :		
1	*Costachi Moruz . . . .*	*Aprilie 5*	
	S-a poruncit a se opri intrarea în țară :		
1	*Scarlat Vîrnav . . . .*	*Martie 29*	
2	*Teodor Rășcanu . . . .*	„	
3	*Vasile Mălinescu . . .*	„	

4	*Grigori Balş*	*Aprilie*	*12*	*S-a întors în ţară*
5	*Iorgu Sion*	„		
6	*Iorgu Radu*	„		
7	*Toader Sion*	„		
8	*Nicu Ghica Comănesceanu*[1]	*Iulie*	*9*	*S-a întors în ţară*
9	*Gheorghi Cantacuzin* . .	*Iulie*	*9*	*S-a întors în ţară*
10	*Mihalachi Kogălniceanu* .	„	*14*	
11	*Neculai Chinezu* . . .	„		
12	*Ioan Leca*	„		
13	*Neculai Ionescu*[2]	*Aprilie*	*26*	
14	*Vasile Ghica*	„	*1*	
15	*Costachi Negrea*	„	*5*	*S-a întors în ţară*
16	*Negruţă*			
17	*Alecu Dimitriu, nepotul mitropolitului*			
18	*Gheorghe Greceanu, actor*[3]			
19	*Paharnicul Vasile Codrinescu*[4] . . .			
20	*Ostavnoi căpitan Costachi Hâncu*[5]			*S-a întors în ţară*
21	*Paharnicul Costachi Angonescu*[6] . .			

Anul 1848 în Principatele Române. Acte şi documente, Bucureşti, 1902, tomul II, p. 504.

---

1 Nicu Ghica-Comăneşti, mare latifundiar, cu vederi mai puţin conservatoare. Şi-a făcut studiile la München, aflîndu-se aici odată cu Răducanu Rosetti şi Costache Rolla. În 1844 „Gazeta de Transilvania" îi laudă activitatea de judecător. Societatea studenţilor români de la Paris îi solicită patronajul. În 1846 ajută pe Teodor Râşcanu să treacă graniţa. Se sinucide în 1851.

2 Neculai Ionescu, fratele lui Ion Ionescu de la Brad. Şi-a făcut studiile în ţară, apoi, ca bursier, la Paris. Aici ia parte la toate acţiunile studenţilor români. În 1848 vine spre patrie, dar nu reuşeşte să intre în Moldova. În Transilvania se întîlneşte cu ceilalţi moldoveni la Blaj, la Braşov şi Sibiu. Semnează şi apelul din 1 iunie de la Cernăuţi. În noiembrie se afla din nou în Transilvania. I se îngăduie intrarea în ţară abia în timpul domniei lui Grigore Al. Ghica. Profesor la Academia Mihăileană. Unionist. Colaborator la „Zimbrul", redactor la „Steaua Dunării", la Bruxelles în 1856 editea-

ză „L'Etoile du Danube". În timpul domniei lui Cuza, inspector general al școalelor. În 1863 însărcinat cu aducerea rămășițelor lui Nicolae Bălcescu. Redactor la „Tribuna română". A fost, ca și Kogălniceanu, unul din cei mai mari oratori ai timpului, în Cameră mereu în polemică cu acesta. În 1876 ministru de externe. Profesor la catedra de istorie la Universitatea din Iași, recomanda ca locțiitor pe A.D. Xenopol cînd se ducea la Cameră. Moare bătrîn, bolnav, singur și uitat, la moșioara Bradu din județul Roman.

3 Gheorghe Greceanu, actor la Teatrul Național din Iași, participă la evenimentele din 1848, ca și alt actor, Ioan Poni și actrița Ecaterina Harnav, pe a cărei piatră funerară din cimitirul de la Iași scrie: „Unica română ce a purtat steagul libertăților Moldovei la 1848". Au trăit apoi în obscuritate". Cf. *Istoria teatrului în România*, vol. I, București, 1965, p. 226. Greceanu a reușit să fugă peste graniță. Este același Greceanu care a jucat în premiera piesei lui Alecsandri „Cuconu Iorgu de la Sadagura", la 18 ianuarie 1844. Același care în mai 1845 nu-și putea plăti datoriile, nemaiprimind leafă, stagiunea fiind terminată și mai ales pentru că „contractul cu care au fost dat în antrepriză teatrul s-au desființat". Cf. Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat, dosar 1252, f. 59—60.

4 Vasile Codrinescu de la Tg. Ocna, unde-l găsim și ca unionist.

5 Costache Hâncu de la Bacău. În timpul luptelor pentru unire, cu gradul de maior, semnat pe toate actele prin care se cerea unirea.

6 Costache Angonescu de la ținutul Neamț, unionist.

97. 1848 IULIE 31/AUGUST 12, GURA HUMORULUI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, la Solești, anunțînd-o că, din cauza holerii, va trebui să părăsească Bucovina și, din lipsă de bani, Elena Cuza va veni în Moldova.**

Goura Homoroulоui, ce 31/12 août 1848

Ma bonne et bien-aimée Maman,

Ne pouvant pas voyager avec ma bien-aimée Hélène, faute d'argent, et devant m'en aller de ces pays où, à cause du Holera, on respire un air mortel qui agit puissamment sur moi, je me vois obligé, à mon plus vif regret, de me séparer d'Hélène, me consolant du seul plaisir que sa présence vous fera dans ces circonstances malheureuses, surtout je vous prie de vous la partager avec ma malheureuse mère qui ne trouve un peu de

résignation que dans sa compagnie et d'agréer l'expression de mon plus profond respect, avec lequel je me fais un bonheur de me dire votre

tout dévoué fils

A.I. Cousa

Mes amitiés à Constantin et à Théodore.

[Adresa]

Madame
Cathérine de Rosetti
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(7)}{LXXV}$

Original.

Gura Humorului, 31/12 august 1848

Buna și prea iubita mea mamă,

Neputînd călători cu mult iubita mea Elena din lipsă de bani și trebuind să plec din aceste locuri unde din cauza holerei respirăm un aer aducător de moarte, care are o influență nefastă asupra mea, sînt obligat, cu mare părere de rău, să mă despart de Elena, mîngîindu-mă cu gîndul că prezența ei vă va bucura mai ales în aceste împrejurări nenorocite. Vă rog să o împărțiți cu biata mea mamă, care nu găsește decît în compania ei puțină resemnare și să primiți expresia celui mai profund respect cu care îmi fac o fericire de a mă numi

devotatul dv. fiu

A.I. Cuza

Salutări lui Constantin și Teodor.

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti
Solești

98. 1848 AUGUST 8, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, mulțumindu-i pentru bunătatea care o are față de ea; va veni curînd la Solești pentru a pleca împreună la Iași, unde anumite afaceri îi reclamă prezența.**

Galatz, ce 8 août 1848

Ma chère et bonne mère,

Je ne trouve pas de termes pour vous exprimer ma reconnaissance pour les bontés infinies que vous m'avez témoignez dans cette occasion, comme de tout temps. Ici ça va bien, ma tendre mère, et j'espère que dans quelques jours je viendrai vous rejoindre pour aller à Jassy, où mes affaires me réclament. Donnez-moi au plus tôt de vos précieuses nouvelles ainsi que de celles de mes frères. Je ne vous souhaite pas du plaisir, car je sais bien que vous avez le coeur trop sensible et trop noble pour ne pas souffrir autant que moi.

Au revoir, pour la vie votre dévouée fille

H. Cousa

[Adresa]
Madame
Madame Cathérine Rosetty
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(18)}{LXXVI}$

Original.

Galați, 8 august 1848

Draga și buna mea mamă,

Nu găsesc cuvinte ca să-mi exprim recunoștința pentru infinita bunătate pe care mi-ai dovedit-o în această împrejurare, ca totdeauna. Aici totul este bine, dulce mamă, și sper că în cîteva zile voi veni să te întîlnesc pentru a merge la Iași unde afacerile mă cheamă. Dă-mi cît mai curînd vești despre mata și despre frații mei. Nu-ți urez bucurie căci știu bine că ai inima prea sensibilă și prea nobilă pentru a nu suferi ca și mine.

La revedere, pe viață a matale devotată fiică

E. Cuza

[În limba greacă în original]

Şi eu sărut mîna dumneavoastră, anunțîndu-vă că toți sîntem bine. Profesorul dv. astăzi se îmbarcă pe vapor pentru Constantinopol.

Rămîn al dv.

Suli Sevasti

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti

Soleşti

99. 1848 AUGUST 12 *, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, exprimîndu-şi dorința de a o vedea înainte de plecare; dl. Popescu să-i trimită scrisori de recomandație pentru Pesta; o roagă să înmîneze o scrisoare doamnei Miclescu.**

Galatz, ce 12 août 1848

Ma chère et tendre mère,

Désirant beaucoup vous voir avant mon départ, je vous préviens que j'ai l'espoir de partir samedi prochain. Ainsi je vous prie de venir, si vous le pouvez, pour me donner le bonheur de vous embrasser et vous témoigner ma reconnaissance pour tout ce que vous avez fait pour votre infortunée et dévouée fille.

H. Cousa

Envoyez-moi mes effets qui sont restés chez vous et dites à Mr. Popesco[1] *que je le prie de m'envoyer des lettres de recommandation pour Peste en cas qu'il aurait des connaissances là-bas.*

Je vous prie de remettre cette lettre à Madame Miclesco[2] *et de m'envoyer la réponse.*

[Adresa]

Madame Cathérine Rosetti, née Stourza

Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(19)}{LXXVI}$

Original.

---

* Datarea de lună sau zi este făcută greşit de către Elena Cuza.

Galați, 12 august 1848

Draga și duioasa mea mamă,

Dorind mult să te văd înainte de plecare, te previn că sper să plec sîmbăta viitoare așa că te rog să vii, dacă poți, ca să am fericirea să te îmbrățișez și să-ți dovedesc recunoștința mea pentru tot ceea ce ai făcut pentru nenorocita și devotata matale fiică.

E. Cuza

Trimite-mi lucrurile care au rămas la mata și spune-i domnului Popescu că-l rog să-mi dea scrisori de recomandație pentru Pesta, în caz că are cunoștințe acolo.

Te rog să înmînezi această scrisoare doamnei Miclescu și să-mi trimiți răspunsul.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Solești

---

1 Credem că este vorba de Dimitrie Miclescu, numit și Popescu, după moșia sa Popești de la ținutul Vaslui, în apropiere de moșia Solești.

2 Probabil soția celui de mai sus.

100. 1848 AUGUST 12, IAȘI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunțîndu-l că Alexandru Cuza a plecat la Viena; ea de 15 zile se află la Iași lîngă mama sa bolnavă. Va pleca la Solești unde-l roagă să vie pentru a se sfătui în privința afacerilor lor.**

Jassy, ce 12 août 1848

Cher ami,

Je suis heureuse de pouvoir m'entretenir un instant avec vous et vous dire que le sort me poursuit toujours. Voilà quinze jours que je suis loin de mon Alexandre. Vous, qui savez combien je l'aime, vous pouvez en juger de la douleur que me cause cette cruelle séparation, le manque d'argent m'y a réduit bien outre mon gré. Il est parti pour Vienne et Dieu sait si je pour-

rais le revoir de tout l'hiver, cette pensée me rend presque folle. Je suis retenue à Jassy depuis une dizaine de jours auprès de ma mère qui a été dangereusement malade, mais, comme elle est mieux je compte aller lundi à Solesty. Vous me feriez un véritable plaisir en y venant aussi, car je voudrais me consulter avec vous sur nos intérêts. Cher ami, soyez indulgent, je n'ose vous dire davantage, sachant que cela vous contraire. Adieu et au revoir. Mes respects à votre famille.

Votre devouée amie, H. Cousa

[Adresa] Monsieur
Monsieur Georges Lambrinos
Berlad

Original.

Iaşi, 12 august 1848

Dragă prietene,

Sînt fericită de a putea să-ţi vorbesc o clipă şi să-ţi spun că soarta mă urmăreşte tot timpul. Iată 15 zile de cînd sînt departe de Alexandru. Dumneata care ştii cît de mult îl iubesc poţi să-ţi închipui durerea pricinuită de această cumplită despărţire, lipsa de bani m-a silit la aceasta fără voia mea. El a plecat la Viena şi dumnezeu ştie dacă-l voi putea revedea în iarna aceasta, acest gînd mă înnebuneşte. Sînt reţinută la Iaşi de 12 zile lîngă mama, care a fost foarte greu bolnavă, dar cum îi este mai bine cred că am să plec luni la Soleşti. Îmi vei face o adevărată plăcere venind şi dumneata, căci aş vrea să mă consult cu dumneata asupra intereselor noastre. Dragă prietene, fii indulgent, nu cutez să-ţi spun mai mult ştiind că aceasta te supără. Adio şi la revedere. Respectele mele familiei dumitale.

A dumitale devotată prietenă, E. Cuza

[Adresa]
Domnului Iordachi Lambrino
Bîrlad

101. 1848 AUGUST 15, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Alecu Cuza se află la Pesta. Nu poate părăsi Galaţii din cauza afacerilor soţului ei.**

Galatz, ce 15 août 1848

Mon noble ami,

Je n'ai rien de plus empressé que de répondre à votre amabilité et vous annoncer que mon Aleco est sauf et se trouve dans ce moment à Peste. Comme je voudrais vous voir et vous témoigner toute ma... * *reconnaissance pour tout l'intérêt que vous nous portez, je suis bien fachée que vous ne puissiez venir me voir, car moi — même je ne puis quitter Galatz à cause des intérêts de mon mari.*

Moi, je suis bien malheureuse de devoir vivre loin de mon Aleco, car vous saurez qu'il ne veut pas que j'aille le rejoindre. Vous qui savez combien je l'adore, vous pouvez seul comprendre tout ce que je souffre.

Adieu, mon cher et tendre ami, venez me voir aussitôt que vous le pouvez, car votre amitié peut me consoler de ma douleur.

Adieu et au revoir

H. Cousa

[Adresa]

Monsieur

Monsieur Georges Lambrino

Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{7(1)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 15 august 1848

Nobilul meu prieten,

Nu am nimic mai grabnic decît să răspund amabilităţii dumitale şi să te anunţ că Alecu este nevătămat şi se găseşte în

* Originalul rupt.

acest moment la Pesta. Cît aş vrea să te văd şi să-ţi arăt toată recunoştinţa mea pentru interesul pe care mi-l porţi. Sînt tare supărată că nu poţi veni să mă vezi, căci eu nu pot să părăsesc Galaţii din cauza afacerilor soţului meu.

Eu sînt nenorocită că trebuie să stau departe de Alecu, căci ştii că el nu vrea să mă ducă să-l reîntîlnesc. Dumneata care ştii cît îl ador poţi singur să înţelegi cît de mult sufăr.

Adio, dragul şi tandrul meu prieten, vino să mă vezi îndată ce vei putea, căci prietenia ta poate să-mi consoleze durerea.

E. Cuza

[Adresa]

Domnului Iordache Lambrino

Banca

102. [1848] SEPTEMBRIE 10, BĂRBOŞI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o roagă să i-l trimită pe fratele ei Constantin pentru două zile ; va pleca curînd, cu soacra sa, la Galaţi.**

Barboche, ce 10 septembre

Ma chère et bien-aimée mère,

Je suis toute heureuse de pouvoir par cette occasion vous prier de me donner de vos chères et précieuses nouvelles. Je vous prie en même temps de me faire le plaisir de permettre à mon frère Constantin de venir passer dimanche et lundi avec nous, car je m'ennuie mortellement. J'espère, ma bonne maman, que vous ne me refuserez pas ma prière. Je vous prie aussi de m'envoyer les morceaux de pelisse grise que vous aurez trouvé dans ma caisse, ainsi que quelques essuie-mains, car je compte partir pour Galatz vers la fin de la semaine prochaine, vu que ma belle-mère ne peut pas revenir à la campagne, étant retenue par ses intérêts à Galatz.

Je vous envoie trois draps de lit à vous que j'ai trouvé chez moi, ainsi que trois taies d'oreiller. Je vous prie de m'envoyer aussi mon chapeau en paille par mon frère.

Je vous embrasse respectueusement les mains et vous prie de me pardonner pour tous les désagréments que je vous occasionne.

En attendant le bonheur de vous revoir, je suis votre dévouée fille

H. Cousa

J'embrasse respectueusement mes frères.

[Adresa]

Madame Cathérine Rosetty, née Stourza

Solesty

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(14)}{LXXVI}$

Original.

Bărboşi, 10 septembrie

Draga şi mult iubita mea mamă,

Sînt foarte fericită că pot cu această ocazie să te rog să-mi trimiţi dragi şi scumpe veşti de la mata. Te rog totodată să-mi faci plăcerea să-i dai voie fratelui meu Constantin să vină să petreacă cu noi duminică şi luni, căci mă plictisesc de moarte. Sper, buna mea mamă, că nu-mi vei refuza rugămintea, te mai rog să-mi trimiţi bucăţile de blană gri pe care le-ai găsit în lada mea, precum şi cîteva ştergare, căci socotesc să plec la Galaţi către sfîrşitul săptămînii viitoare, avînd în vedere că soacra mea nu se poate întoarce la ţară, fiind reţinută de afacerile sale la Galaţi.

Îţi trimit trei cearşafuri de pat de ale matale pe care le-am găsit la mine, precum şi trei feţe de pernă. Te mai rog să-mi trimiţi prin fratele meu pălăria mea de pai.

Îţi sărut cu respect mîinile şi te rog să mă ierţi pentru toate neplăcerile pe care ţi le fac.

Aşteptînd fericirea de a te revedea, rămîn fiica matale devotată

E. Cuza

Îmbrăţişez cu respect pe fraţii mei.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Soleşti

103. 1848 SEPTEMBRIE 23, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, trimisă prin fratele ei, Constantin Rosetti, anunţînd-o că va petrece iarna la Galaţi; o roagă să-i trimită diverse obiecte.**

Galatz, ce 23 septembre 1848

Ma chère et bien-aimée mère,

Je suis bien heureuse de pouvoir par le retour de mon frère Constantin [vous annoncer] que je passerais l'hiver à Galatz et vous prier de me donner de vos chères et précieuses nouvelles, le plus souvent qu'il vous sera possible, étant ma seule consolation dans la triste position où je me trouve. Je vous prie, ma bonne mère, de m'envoyer mon petit portemanteau avec tout mon linge, ainsi que la liste des effets qui se trouvent dans mes coffres et une bouteille d'eau de concombre, tout cela par mon frère Constantin qui m'a dit qu'il doit revenir. En cas qu'il ne vienne pas, vous me les enverrez quand vous trouverez une occasion.

Adieu, ma chère et bien-aimée mère, je vous embrasse respectueusement les mains et suis pour la vie votre dévouée fille

H. Cousa

[Adresa] Madame

Madame Cathérine Rosetty, née Stourza
Iassi

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (20)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Galaţi, 23 septembrie 1848

Draga şi mult iubita mea mamă,

Sînt tare fericită de a putea să-ţi scriu prin Constantin ca să te anunţ că voi petrece iarna la Galaţi şi să te rog să-mi dai veşti, care-mi sînt scumpe, cît mai des vei putea, fiind singura mea consolare în starea tristă în care mă găsesc. Te rog, buna mea mamă, să-mi trimiţi micul meu sac cu întreaga

lenjerie, ca şi lista lucrurilor care se găsesc în cuferele mele şi o sticlă de apă de castraveţi, toate acestea prin fratele meu Constantin care mi-a spus că trebuie să revină. În caz că nu vine, mi le vei trimite cînd vei găsi vreo ocazie.

Adio scumpa şi mult iubita mea mamă, îţi sărut cu respect mîinile şi sînt pe viaţă fiica matale devotată

E. Cuza

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Iaşi

104. 1848 SEPTEMBRIE 27 — **Ofisul domnesc către Pîrcălăbia Galaţi, prin care se comunică învoirea dată unor revoluţionari, ce se află peste graniţă, de a se întoarce în ţară.**

Cu a noastră părintească îndurare, luînd în ovajenie mijlocirile urmate pentru desţăraţii peste hotarul Dunării, şi anume: vornicul Lascarachi Bogdan,[1] *fraţii Rosăteşti, aga Răducanu şi Mitică, Nicu Catargiu, Alecu Cuza, fiul răposatului postelnic Ion Cuza, Alecu Cuza*[2] *de la Bîrlad, Grigori Romalos, fiul dumisale postelnicului Iordachi Romalos, şi Dumitrachi Filipescu, ne-am milostivit a le îngădui întoarcerea lor în patrie, cu aceasta însă ca, fiiştecare din ei, să se ducă pe la moşiile lor sau a părinţilor lor, unde să şadă sub privegherea dregătorilor, fără a avea voie a ieşi de pe moşie sau a se întîlni cu cineva.*

Aceasta dar, făcîndu-o cunoscută Pîrcălăbiei, îi poruncim că, aşa precum ei au să şi sosească acolo în zilele acestea, unde intrînd în carantină, să rînduiască aspră priveghere asupra lor, ca să nu se poată cacerdisi sau a avea vreo comunicaţie. Iar după săvîrşirea zilelor carantiniceşti, cu sigur convoi, să se expeduiască pe fieştecare la moşiile lor sau a părinţilor lor, precum s-a zis, cu adresuri din partea ei către isprăvniciile ţinuturilor pe care le vor fi moşiile.

Precum, adică: pe d-lui vornicul Bogdan la moşia Costeşti de la ţinutul Tutovei, pe d-lui aga Răducanu Roset la moşia Căiuţul de la ţinutul Bacău, pe fratele său Mitică la moşia Bohotinul de la ţinutul Fălciu, pe Alecu Cuza, fiul ră-

posatului postelnic Ioan Cuza, la moşia Bărboşii, tot ţinutul Fălciului, pe celalalt Alecu Cuza[3] *la moşia Fichiteşti din ţinutul Tutovei, pe Grigore Romalos la moşia Pochi-Dii de la ţinutul Tecuciului, iar pe Filipescu, care nu are nicăieri moşii, să se ţie acolo periorisit pînă la dezlegarea ce se va da pentru dînsul.*

Iscălit, Balş mare logofăt.
Mihalache postelnic
Şeful Secţiei, D. Gane
Pentru întocmai, V. Mitre

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. 2009, dosar 159, f. 181.
Copie.
Publicat în *Documente privitoare la anul revoluţionar 1848 în Moldova*, Bucureşti, 1960, p. 290. Cu unele lipsuri publicat şi în *Anul 1848 în Principatele Române, Acte şi documente*, Bucureşti, 1903, tomul IV, p. 546—547 şi în *Anul revoluţionar 1848 în Moldova*, Bucureşti, 1950, I, p. 266 (nr. 346).

---

1 Lascăr Bogdan, dintre latifundiarii moldoveni, arestat în iulie 1848 la Galaţi şi trimis la Măcin pentru că „mergînd la Galaţi cu hîrtii de trebi obşteşti, s-a dus la 19 iulie la Brăila ca să serbeze neatîrnarea Valahiei", relatează „Albina românească". În 1856—1857 printre unionişti, în 1858 candidează la tronul Moldovei.
2-3 Greşit, fiind vorba de comisul Ioan Cuza.

105. 1848 OCTOMBRIE 3, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Alexandru Cuza a fost la Paris şi se află din nou la Viena; legăturile dintre Valahia şi Moldova au fost întrerupte; exilaţilor de la Constantinopol li s-a permis intrarea în ţară, Ioan Cuza se şi află în carantină la Galaţi; menţionat Răducanu Rosetti.**

Galatz, ce 3 octobre 1848

Cher ami,

Votre lettre m'a fait un bien grand plaisir en me donnant de vos chères nouvelles. Je m'empresse de vous dire que mon

5 1(101)
LXXVI

Galatz ce 3 octobre 1848

1848

Cher Ami

Votre lettre m'a fait un bien grand plaisir en me donnant de vos deux nouvelles je m'empresse de vous écrire que mon Alexandre a été à Paris et que maintenant il est de retour à Vienne et jouit d'une bonne santé, pour la Valachie je ne saurais rien vous dire de positif car toute communication est coupée entre la Valachie et la Moldavie; quant aux messieurs de Constantinople ils ont la permission de revenir, Jean Cuza notre cousin est déjà de retour et se trouve en carantaine je ne l'ai pas vu car on ne permet à personne de l'aborder voir.

1848 OCTOMBRIE 3 — SCRISOAREA ELENEI CUZA CĂTRE IORDACHI LAMBRINO.

Alexandre a été à Paris et que maintenant il est de retour à Vienne et jouit d'une bonne santé. Pour la Valachie, je ne saurais rien vous dire de positif, car toute communication est coupée entre la Valachie et la Moldavie. Quant aux messieurs de Constantinople ils ont la permission de revenir. Jean Cousa, notre cousin, et déjà de retour et se trouve en quarantaine. Je ne l'ai pas vu car on ne permet à personne de l'aller voir.

Si vous voulez écrire à mon mari, adressez-lui vos lettres poste restante à Vienne.

Adieu, cher ami, recevez l'assurance de mon estime et de ma sincère amitié,

de votre dévouée amie
H. Cousa

Apportez — moi, quand vous viendrez à Galatz, la pelisse de Radoucano [1] *et mon argenterie.*

[Adresa] Monsieur
Monsieur Georges Lambrino
Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{7(10)}{LXXVI}$
Original.

Galaţi, 3 octombrie 1848

Dragă prietene,

Scrisoarea dumitale mi-a făcut o mare plăcere, dîndu-mi ştiri dragi despre dumneata. Mă grăbesc să-ţi spun că Alexandru a fost la Paris şi acum se află din nou la Viena şi este sănătos. În privinţa Valahiei nu ştiu nimic pozitiv să-ţi spun, căci orice legătură între Valahia şi Moldova este întreruptă. Cît despre domnii de la Constantinopol li s-a permis să revină. Ioan Cuza, vărul nostru, s-a reîntors deja şi se găseşte în carantină. Nu l-am văzut încă, căci nu este permis nimănui să meargă să-l vadă.

Dacă vrei să-i scrii soțului meu, adresează-i scrisorile la *poste restante la Viena*.

Adio dragă prietene, primește asigurarea stimei și sincerei mele prietenii, de la a dumitale credincioasă prietenă

E. Cuza

Adu-mi cînd vei veni la Galați șuba lui Răducanu și argintăria mea.

[Adresa] Domnului
domn Iordachi Lambrino
Banca

---

1 Răducanu Rosetti.

106. [1848] OCTOMBRIE 8, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care-i relatează preocupările ei și o informează că Alexandru Cuza s-a reîntors la Viena.**

Galatz, ce 8 octobre

Ma chère et bien-aimée mère,

Je ne saurais assez vous exprimer tout le bonheur que m'a causée votre chère et touchante lettre en me donnant de vos biens précieuses nouvelles et tout le regret que j'ai éprouvé en voyant la conduite, peu comme il faut, de mon frère [1] *à votre égard, malgré tous les conseils amicals et fraternels que je lui ai donné. Chère et tendre mère, je voudrais vivre près de vous pour vous faire oublier, ou du moins pour calmer les peines que vous causent mon frère par son inconséquence.*

J'ai reçu des lettres de mon Alexandre, il est de retour à Vienne et jouit d'une bonne santé. Je suis au comble du désespoir en présent que je serai obligée de passer l'hiver loin de lui. Si je pouvais au moins avoir la consolation de vivre avec vous, ma mère chérie, vous si bonne pour moi et qui comprenez la douleur de mon coeur et que votre bonté et votre tendresse peut seule soulager, mais les exigences de ma

belle-mère m'en empêchent. Je vous avoue, ma mère, que, malgré tout l'amour que j'ai pour mon mari, je suis malheureuse. J'espère que dans quelques jours nous partirons pour Barboche, d'où je vous écrirai pour vous prier de m'envoyer vos chevaux pour que je puisse venir vous embrasser les mains et vous presser contre mon coeur, qui brille de désir de vous revoir. Je vous remerci, ma tendre mère, de m'avoir envoyer l'eau de concombre et mon linge, car j'en avais grand besoin; quant pour les capotes de nuit je vous en apporterai un modèle quand je viendrai.

Je ne saurais vous donner aucune nouvelle, car ni moi-même je ne vois personne, vu que je ne vais nulle part. Je vous prie aussi de brûler ma lettre, car je ne veux que personne sache ce que je ne confie qu'à vous, ma très chère mère. J'embrasse tendrement mes frères et ma soeur et suis pour la vie

votre dévouée et obéissante fille

H. Cousa

Alexandre me charge dans toutes ses lettres de le rappeler à votre précieux souvenir et de vous embrasser respectueusement les mains de sa part. Ma belle-mère vous présente ses compliments.

[Adresa]

Madame
Madame Cathérine Rosetty
née Stourdza
Solesty

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(15)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 8 octombrie

Draga şi mult iubita mea mamă,

N-aş şti să-mi exprim întreaga fericire care mi-a făcut-o draga şi înduioşătoarea matale scrisoare, dîndu-mi preţioase veşti despre mata şi tot regretul pe care l-am încercat văzînd

purtarea, prea puţin cum trebuie, a fratelui meu faţă de mata, cu toate sfaturile prieteneşti şi frăţeşti pe care i le-am dat. Dragă şi duioasă mamă, aş vrea să trăiesc pe lîngă mata pentru a te face să uiţi, sau cel puţin să calmez necazurile pe care ţi le face fratele meu prin nestatornicia sa.

Am primit scrisori de la Alexandru, s-a întors la Viena şi se bucură de o bună sănătate. Eu sînt în culmea disperării acum cînd voi fi obligată să stau iarna fără el. Dacă aş avea cel puţin consolarea de a sta cu mata, draga mea mamă, atît de bună pentru mine şi care înţelegi durerea inimii mele şi a cărei bunătate şi dragoste poate singură alina, dar pretenţiile soacrei mele mă împiedecă. Îţi mărturisesc mamă, că, cu toată dragostea pe care o am pentru soţul meu, sînt nenorocită. Sper ca peste cîteva zile să plecăm la Bărboşi de unde îţi voi scrie spre a te ruga să-mi trimiţi caii matale ca să vin să-ţi sărut mîinile şi să te strîng lîngă inima mea, care arde de dorinţa de a te vedea. Îţi mulţumesc, duioasa mea mamă, de a-mi fi trimis apa de castraveţi şi rufele, căci aveam mare nevoie ; cît despre halatele de noapte îţi voi aduce un model cînd voi veni.

N-aş şti să-ţi dau nici o veste, căci nici eu chiar nu văd pe nimeni, avînd în vedere că nu mă duc nicăieri. Şi te rog să arzi scrisoarea mea, căci vreau ca nimeni să nu ştie ceea ce numai matale îţi mărturisesc, draga mea mamă. Îi sărut cu drag pe fraţii şi sora mea şi sînt pe veci

devotata şi supusa matale fiică

E. Cuza

Alexandru mă roagă în toate scrisorile sale să-ţi amintesc de el şi să-ţi sărut cu respect mîinile din partea sa. Soacra mea îţi transmite complimente.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Soleşti

---

1 Constantin Rosetti.

107. 1848 OCTOMBRIE 18, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, prin care-i comunică că Alexandru Cuza s-a reîntors la Cernăuţi şi imposibilitatea de a-l revedea din cauza situaţiei financiare.**

Galatz, ce 18 octobre 1848

Mon cher ami,

Je ne saurais assez vous exprimer tout le regret que j'ai eu en apprenant par votre avant dernière lettre que vous étiez souffrant.

Cher ami, je suis bien malheureuse, imaginez, Alexandre est de retour à Tzernovitz et moi qui ne puis aller le voir par manque d'argent. Cette pensée me rend presque folle et me trouble tellement que je ne suis pas même en état de vous écrire.

Soyez indulgent, vous qui êtes si bon et qui êtes tout notre ami et excusez — moi, surtout ne l'attribuez pas à de l'indifférence, car vous savez combien je vous aime et vous estime. Ecrivez-moi pour me donner de vos précieuses nouvelles.

Démètre, mon beau-frère, est aussi ici et vous fait dire mille amitiés. Alexandre me parle de vous dans toutes ses lettres et désire avoir de vos nouvelles.

En attendant le plaisir de vous revoir, je suis votre dévouée amie

H. Cousa

[Adresa] Monsieur

Monsieur Georges Lambrinos

Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{7\ (2)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Galaţi, 18 octombrie 1848

Dragul meu prieten,

N-aş putea îndeajuns să-mi exprim tot regretul pe care l-am avut, aflînd din ultima dumitale scrisoare că ai fost bolnav.

Dragă prietene, eu sînt tare nenorocită, imaginează-ţi, Alexandru s-a reîntors la Cernăuţi şi eu care nu pot să mă duc să-l văd din lipsă de bani. Acest gînd aproape mă înnebuneşte şi mă tulbură într-atît, încît nu sînt în stare să-ţi scriu.

Fii indulgent, dumneata care eşti atît de bun şi singurul nostru prieten şi iartă-mă, mai ales nu o atribui indiferenţei, căci ştii cît de mult ţin la dumneata şi te stimez, scrie-mi spre a-mi da ştiri despre dumneata.

Dimitrie, cumnatul meu, este şi el aici şi îţi trimite multă prietenie. Alexandru îmi vorbeşte în toate scrisorile sale de dumneata şi doreşte ştiri despre dumneata.

Aşteptînd plăcerea de a te revedea sînt a dumitale devotată prietenă.

E. Cuza

[Adresa]

Domnului Iordachi Lambrino

Banca

108. 1848 OCTOMBRIE 22/NOIEMBRIE 3, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti: a lăsat pe Dimitrie Rosetti la Viena la o gazdă bună; a asistat la evenimentele revoluţiei din 6 octombrie; la Cernăuţi aşteaptă pe Elena şi nu va pleca fără ea.**

Chernovvitz, ce 22/3 n-bre 1848

Ma bonne maman,

En vous priant de me donner des nouvelles de votre bien précieuse pour moi santé, je me fais un doux plaisir de vous rassurer sur Mititza[1] *que j'ai laissé en parfaite santé à Vienne chez Hountzik, hors de tout danger. J'ai quitté Vienne le 14 du mois d'octobre. Tout le tems que j'y suis resté, Mititza a été continuellement avec moi et il a passé avec le plus grande sagesse, qui du reste le caractérise, tous les malheureux événements de la révolution du 6 octobre. M. Hountzik, chez lequel il demeure, est un homme qui, par sa conduite et ses principes, sera respecté par toute espèce de gouvernement, aussi vous pouvez être tranquille et ne pas vous inquiéter sur*

son silence pour l'argent que vous lui avez envoyé, qui peut ne pas lui être parvenu à cause de la difficulté des communications avec Vienne dans les circonstances présentes.

Je suis venu à Chernovitz, ma bien-aimée mère, dans l'unique intention de chercher Hélène à laquelle j'ai écrit d'ici et qui par son silence sur la cause de son retard à venir me rejoindre me mets dans les alarmes les plus poignantes. On me dit que Chernovitz n'est pas un lieu sûr pour nous, j'y resterai pourtant à attendre mon Hélène et je ne partirai, si notre exil devait encore durer, qu'avec elle. Ce que je vous prie de lui faire savoir, lui ajoutant que je me plais à attribuer le manque de ses nouvelles au mauvais service des postes et non à elle, et son retard à venir me rejoindre à une cause en dehors de sa volonté, qui ne peut différer de la mienne, comme je le lui ai prouvé par mon arrivée pour venir la chercher, contre tous les obstacles, à son appel. En attendant avec la plus vive impatience de vos nouvelles, je me fais un véritable bonheur d'être

votre sincèrement dévoué fils

A. I. Cousa

[Adresa] Madame

Madame Cathérine de Rosetti Solescu, née Stourza

Moldavie Iassy

Biblioteca Academiei, S $\frac{18\ (8)}{\text{LXXV}}$

Original.

Cernăuţi, 22/3 noiembrie 1848

Buna mea mamă,

Rugîndu-vă să-mi daţi veşti despre sănătatea dv. atît de preţioasă pentru mine, cu bucurie vă anunţ că l-am lăsat la Viena pe Mitiţă bine sănătos, la Huntzik, în afară de orice pericol. Am părăsit Viena la 14 octombrie. Cît am rămas acolo, Mitiţă a fost tot timpul cu mine şi a trecut cu cea mai mare cuminţenie, care de altfel îl caracterizează, prin toate nenorocitele evenimente ale revoluţiei din 6 octombrie. Dl.

Huntzik, la care locuieşte, este un om care prin purtarea şi principiile sale va fi respectat de orice fel de guvernămînt, de aceea puteţi fi liniştită şi să nu vă îngrijoraţi asupra tăcerii lui în privinţa banilor pe care i-aţi trimis, care poate să nu-i fi parvenit din cauza greutăţii comunicaţiilor cu Viena în împrejurările de faţă.

Eu am venit la Cernăuţi, prea iubita mea mamă, cu unica intenţie de a mă întîlni cu Elena, căruia i-am scris de aici şi care, prin tăcerea sa asupra cauzei întîrzierii de a veni să mă întîlnească, îmi dă cele mai cumplite nelinişti.

Mi se spune că Cernăuţii nu este un loc sigur pentru noi, voi rămîne aici totuşi să aştept pe Elena şi nu voi pleca, dacă exilul nostru încă va trebui să dureze, decît cu ea. Ceea ce vă rog să-i comunicaţi, subliniind că-mi place să atribui lipsa veştilor de la ea mersului rău al poştei şi nu ei şi întîrzierea venirii sale ca să mă întîlnească unei cauze în afară de voinţa ei, care nu poate diferi de a mea, cum eu i-am dovedit-o prin sosirea mea ca să o caut, împotriva tuturor obstacolelor, la chemarea ei.

Aşteptînd cu cea mai mare nerăbdare veştile dv., îmi fac o adevărată fericire de a fi

al dv. cu sinceritate devotat fiu
A. I. Cuza

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti Solescu, născută Sturza
Iaşi
Moldova

---

1 Dimitrie Rosetti.

109. 1848 NOIEMBRIE 8, CERNĂUŢI — **Declaraţia emigranţilor moldoveni refugiaţi în Bucovina.**

Jos iscăliţii, refugiaţi pe pămîntul ospitalier al Cezaro-Crăeştii Bucovine, ne-am înştiinţat că oareşcare persoane s-ar arăta în Iaşi, ca însărcinate din partea noastră, spre a ne mijloci de la domnitor iertare, şi prin urmare întoarcerea în

țară. Ne vedem siliți de a declara în public de clevetitori pre toți acei ce împrăștie asemenea vuete, departe de orice adevăr. Oricît de dorită să ne fie întoarcerea în iubita Moldovă, noi nici vroim, nici putem să o datorim unei iertări, pre care Măria Sa, după Reglement, nu poate să o deie decît celor judecătorește dovediți de vinovați. Noi, vinovați însă nu ne cunoaștem, căci nici un tribunal legiuit nu ne-au hotărît de asemine.

De aceea, noi răbdăm în tăcere soarta noastră, neîndoindu-ne că ziua dreptății nu va sosi și pentru țară.

C. Negri	*I. Alecsandri*
P. Cazimir	*C. Cazimir*
V. Canta	*A. Cuza*
G. Sion	*M. Kogălniceanu*

Muzeul Unirii Iași ; publicat în *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și Documente*, București, 1904, tomul V, p. 389 și în *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, București, 1960, p. 314—315.

110. 1848 NOIEMBRIE 10, CERNĂUȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti : l-a găsit pe soțul ei sănătos ; vor pleca la Viena unde crede că vor petrece iarna.**

Tzernovitz, ce 10 novembre 1848

Ma chère et bien-aimée mère,

Arrivée a Tzernovitz, je n'ai rien de plus agréable que de vous écrire pour vous prier de me donner de vos chères nouvelles, ainsi que de mes frères et de ma soeur. J'ai retrouvé Alexandre en bonne santé et nous quittons demain Tzernovitz pour nous rendre à Vienne où je vous prie de m'adresser vos chères lettres chez mon frère Mitică, en attendant que je vous envoie mon adresse.

Adieu et au revoir, chère et tendre mère. De Vienne je vous écrirai en détail toutes mes impressions sur mon voyage

et sur cette ville que l'on dit très belle, je crois que nous y passerons l'hiver, cela me fait plaisir car je pourrais avoir le bonheur de voir souvent mon frère. En attendant le bonheur de vous embrasser, je suis à jamais votre

toute dévouée et obéissante fille
H. Cousa

J'embrasse affectueusement mes frères et ma soeur.
Je vous prie, chère maman, de donner à Madame Cléopatre trois des peignoirs que vous m'avez faits.

Biblioteca Acaademiei, S $\frac{9(21)}{LXXVI}$
Original.

Cernăuţi, 10 noiembrie 1848

Scumpa şi preaiubita mea mamă,

Ajunsă la Cernăuţi n-am nimic mai plăcut decît să-ţi scriu spre a te ruga să-mi dai veşti despre mata cît şi despre fraţii şi sora mea. Am regăsit pe Alexandru sănătos şi vom părăsi mîine Cernăuţii pentru a ne duce la Viena unde te rog să-mi trimiţi scrisorile dragi de la mata la fratele meu Mitică, aşteptînd să-ţi trimit adresa mea.

Adio, şi la revedere, dragă şi duioasă mamă. De la Viena îţi voi scrie amănunţit toate impresiile mele asupra voiajului şi asupra acestui oraş care se spune că este foarte frumos, cred că vom petrece iarna acolo, aceasta îmi face plăcere căci voi avea bucuria de a-l vedea adesea pe fratele meu. Aşteptînd fericirea de a te îmbrăţişa sînt pentru totdeauna a matale

cu totul devotată şi supusă fiică
E. Cuza

Îi îmbrăţişez cu afecţiune pe fraţii şi sora mea. Te rog dragă mamă să dai doamnei Cleopatra trei dintre penioarele ce mi le-ai făcut.

111. 1848 NOIEMBRIE 11 — **Circulara hatmanului Dimitrie Sturza, general-inspector al Miliției Moldovei, către comandanții trecătorilor privind pe revoluționarii moldoveni cărora li se interzice intrarea în țară.**

Circularnice porunci pe la toți comandirii

Din revoltanții distărați și acei opriți a intra în Principat, cunoscuți dumneavoastră din poroncile ce vi s-au trimis, afară de acei cărora li s-a învoit întoarcerea, mai sînt însemnați în dosul acestuia 22 la număr.

General inspector al Miliției și cavaler
D. Sturza

Fețele oprite a intra în țară :

Alecu Moruz, Alecu Cuza, Nicu Catargiu, Vasile Canta, Grigore Romalo, Manolache Costachi Epureanu, Sandu Miclescu, Zaharia Moldovanu, Răducanu Roset, Lascăr Roset (frații Răducănești), Costachi Moruz, Teodor Rășcanu, Vasile Mălinescu Grigori Balș, Iorgu Sion, Leca, Negruț, Alecu Dimitriu, Mihail Kogălniceanu, Gheorghe Greceanu (actor), paharnic Costachi Angonescu, Dimitrie Cantacuzin.

Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente, București, 1904, tomul V, p. 406.

112. 1848 DECEMBRIE 7, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, cu primele impresii despre Viena pe care o vizitează cu fratele ei Dimitrie Rosetti.**

Vienne, ce 7 décembre 1848

Ma très chère mère,

Arrivée à Vienne, je n'ai rien de plus empressé que de vous prier de me donner de vos chères et précieuses nouvelles ; que vous dirais-je, ma bonne mère ? Vienne est une très belle ville, mais très monotone à cause de tous les événements qui

lui ont oté sa gaité habituelle. Je vois tous les jours mon frère Mitică, qui est un charmant garçon, autant par son caractère que par son physique, il est la sagesse personnifiée. Je me promène beaucoup avec lui, car il connait la ville et est à même de me faire voir les plus belles choses.

Par la poste prochaine je me ferais le plaisir de vous écrire plus en détail, car, comme je ne viens que d'arriver, je n'ai presque rien vu.

Donnez-moi des nouvelles de mes frères et embrassez-les tendrement de ma part. En attendant le bonheur de vous revoir, je suis à jamais votre très obéissante et dévouée fille

E. Cousa

[Adresa]

Madame
Madame Cathérine Rosetty, née Stourza
Jassy
recommandée aux soins de M. Henig

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(22)}{LXXVI}$
Original.

Viena, 7 decembrie 1848

Preascumpa mea mamă,

Sosită la Viena, n-am nimic mai presant decît să te rog să-mi dai dragi şi scumpe veşti ; ce să-ţi spun buna mea mamă ? Viena este un foarte frumos oraş, dar foarte monoton din cauza atîtor evenimente, care i-a luat veselia sa obişnuită. Îl văd în toate zilele pe fratele meu Mitică, care este un băiat fermecător, atît prin caracterul său cît şi ca fizic ; el este cuminţenia personificată. Mă plimb mult cu el, căci cunoaşte oraşul şi este în stare să-mi arate ce-l mai frumos.

Cu poşta viitoare voi avea plăcerea să-ţi scriu mai amănunţit, deocamdată n-am văzut aproape nimic căci abia am sosit.

Dă-mi veşti despre fraţii mei şi îmbrăţişează-i cu dragoste din partea mea. Aşteptînd fericirea de a te vedea sînt pentru totdeauna supusa şi devotata matale fiică

E. Cuza

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Iaşi

prin bunăvoinţa d-lui A. Hennig

113. 1848 DECEMBRIE 20 — **Adresa Departamentului Trebilor din Lăuntru către Hătmănia Moldovei privind persoanele care au drept a se întoarce în ţară, printre care şi A. Cuza.**

Departamentul Trebilor din Lăuntru
Secţia al 4-lea
Cinstitei Hătmănii a Moldovei

La cele cuprinse în adresul Hătmăniei cu nr. 4592, atingătoare de paharnicul Costache Angonescu, cu cinste se răspunde că pentru Angonescu, în urmarea luminatului ofis cu nr. 186, s-a trădat prin Ocîrmuirea de Slam-Rîmnic, partea Valahiei, unde nefiind primit ca unul ce este localnic moldovan, precum pentru aceasta Stărostia Putnei, prin raportul nr. 9070 încredinţează, s-a regularisit a se ţine periorisit la moşia Oleşeşti, proprietatea fratelui său, stolnicul Iordache Angonescu, care a şi inchezăşluit pentru el, poruncindu-se Stărostiei Putnei sub nr. 20.188 ca să aibă de aproape priveghere a nu părăsi locul periorisirii şi nici a avea vre un soiu de întîlnire sau corespondenţie cu cineva. Iară pentru celelalte feţe, desţăraţi peste hotarul Dunării, după luminatul ofis urmat către Pîrcălăbia Galaţi, sub nr. 170, sînt slobozi a se întoarce în partea aceasta feţele de jos însemnate : doi fraţi Răducăneşti, Nicu Catargiu, Alecu Cuza, fiul răposatului Ioan Cuza, alt Alecu Cuza, Grigori Romalo, Filipescu şi vornicul Lascăr Bogdan, pentru care sînt slobozite deosebite ofisuri isprăvniciilor în a căror ţinuturi

se găsesc, avînd moşii, urmarea ce trebuie să păzească întru a lor periorisire. Despre care cu cinste se împărtăşeşte Hătmăniei ştiinţă.

Ministru din lăuntru şi cavaler,
Balş, vel logofăt
Şeful secţiei, Gane

Anul 1848 în Principatele Române. Acte şi documente, Bucureşti, 1904, tomul V, p. 687.

114. 1848 DECEMBRIE 23, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti cu urări pentru crăciun şi impresii despre Viena; vor mai rămîne aici; cere veşti despre Dimitrie Cuza şi dacă soţul ei poate spera să se întoarcă curînd în ţară.**

Vienne, ce 23 décembre 1848

Ma très chère mère,

Je commencerai par vous féliciter pour les fêtes prochaines et vous souhaiter une année plus heureuse que les passées, qui ont été bien tristes pour nous tous. Mitică est en vérité un très gentil jeune homme et j'espère que sa conduite vous dédommagera de toutes les peines que vous avez eues avec lui jusqu'aujourd'hui. Ma chère maman, comment se fait-il que je n'aie reçu qu'une seule lettre de vous depuis que je vous ai quitté. Vienne est très ennuyeuse, quoique une fort belle ville, mais dans ce moment il n'y a aucun plaisir, aucune distraction à cause des événements passés.

Nous y resterons encore quelque temps et je vous prie de m'écrire en m'adressant vos lettres chez mon frère Mitică. Je vous supplie de me donner en détail de vos précieuses nouvelles et de mes frères et de ma soeur et sur toute notre chère famille. Je ne sais pas ce que devient mon beau-frère Démètre. Depuis que nous sommes ici, mon mari lui a écrit plusieurs fois et nous n'en avons pas encore de ses nouvelles. Dites-moi aussi, ma bonne mère, si nous pouvons espérer que mon mari pourra bientôt rentrer dans le pays.

En attendant de pouvoir vous presser contre mon coeur, je vous embrasse respectueusement les mains et suis votre dévouée fille

H. Cousa

J'embrasse tendrement mes frères et ma soeur. Mon mari me charge de vous présenter ces respectueux baisemains et le rappeler à votre précieux souvenir.

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (23)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Viena, 23 decembrie 1848

Preaiubita mea mamă,

Voi începe prin a te felicita pentru apropiatele sărbători şi să-ţi urez un an mai fericit decît cei trecuţi, care au fost foarte trişti pentru noi toţi. Mitică este într-adevăr un tînăr foarte gentil şi sper că purtarea sa te va răsplăti de toate grijile pe care le-ai avut pînă acum cu el. Draga mea mamă, cum se face că n-am primit de cînd te-am părăsit decît o singură scrisoare de la mata. Viena este tare plicticoasă, deşi un oraş foarte frumos, dar în acest moment nu există nici o petrecere, nici o distracţie din cauza evenimentelor trecute.

Noi vom rămîne aici încă cîtva timp şi te rog să-mi scrii adresîndu-mi scrisorile la fratele meu Mitică. Te rog stăruitor să-mi dai ştiri amănunţite despre mata, fraţii, sora mea şi despre întreaga noastră familie. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu cumnatul meu Dimitrie. De cînd sîntem aici soţul meu i-a scris de mai multe ori şi n-am primit încă nici o veste de la el. Spune-mi de asemenea, buna mea mamă, dacă putem spera ca soţul meu să poată să se întoarcă curînd în ţară.

Aşteptînd să te pot îmbrăţişa, îţi sărut respectuos mîinile şi sînt fiica matale devotată

E. Cuza

Îmbrăţişez cu drag pe fraţii şi sora mea. Soţul meu mă roagă să-ţi transmit respectuoase sărutări de mîini şi să-ţi amintesc de el.

115. 1849 IANUARIE 6/18, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, plingindu-se de lipsa de veşti de la ea; pleacă împreună cu Alexandru Cuza la Paris.**

Vienne, ce 6/18 j-er 1849

Ma très chère mère,

Je ne sais vraiment à quoi attribuer votre silence. Depuis que je suis à Vienne je vous ai écrit plus de dix lettres et n'en ai reçu qu'une seule de vous. N'allez pas croire, ma très chère mère, que je prétends que vous répondiez à toutes mes lettres, non, je ne vous demande pas cela, mais je vous prie de vouloir bien m'écrire quelques fois pour que je ne sois pas inquiète sur votre santé. Loin de vous, mon seul bonheur est de recevoir de vos nouvelles. Demain nous partons Paris où je vous prie de m'adresser vos lettres poste restante, *ne sachant pas encore où je demeurerais pour vous donner mon adresse. De là je vous écrirai pour vous donner des détails sur Paris. Je quitte à regret mon frère Mitică, car en vérité c'est un bien gentil garçon.*

Alexandre me charge de vous présenter ses respectueux baisemains, n'ayant pas le temps de vous écrire cette fois lui — même, car il este obligé de courir pour faire viser nos passeports. Moi-même je suis obligée, à mon grand regret, de fermer ma lettre, étant obligée d'aller faire mes préparatifs de voyage. Embrassez Constantin et Théodore de ma part et dites — leur que c'est honteux d'être paresseux, car je leur ai aussi écrit et n'ai pas reçu de réponse.

En attendant le plaisir de vous embrasser, je suis pour la vie votre dévouée fille

H. Cousa

Dites-moi aussi, ma bonne maman, ce que fait ma petite Catinca, dites-lui que je lui recommande d'être bien sage.

[Adresa]

Madame Cathérine de Rosetti,
née de Stourza
Jassy Moldavie
recommandée à M. A. Henig

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (24)}{\text{LXXVI}}$

Original; data scrisorii este scrisă de Alexandru Cuza.

Viena, 6/18 ianuarie 1849

Scumpa mea mamă,

Zău nu ştiu cărei cauze să atribui tăcerea matale. De cînd sînt la Viena ţi-am scris mai mult de zece scrisori, iar eu n-am primit decît una singură de la mata. Să nu crezi, scumpa mea mamă, că pretind ca să-mi răspunzi la toate scrisorile mele, nu, nu-ţi cer asta, dar te rog să binevoieşti să-mi scrii cîteodată, ca să nu mai fiu îngrijorată de sănătatea matale. Departe de mata, singura mea fericire este de a primi veşti. Mîine noi plecăm la Paris unde te rog să-mi trimiţi scrisorile la *poste-restante*, neştiind încă unde voi locui pentru a-ţi da adresa mea. De acolo îţi voi scrie pentru a-ţi da amănunte despre Paris. Părăsesc cu părere de rău pe fratele meu Mitică, căci este într-adevăr un băiat foarte drăguţ.

Alexandru mă roagă să-ţi transmit respectuoase sărutări de mîini, neavînd timp să-ţi scrie el însuşi de data aceasta, căci este obligat să alerge pentru a viza paşapoartele. Eu însumi sînt obligată, spre marea mea părere de rău, să termin scrisoarea, trebuind să fac pregătirile de călătorie. Îmbrăţişează pe Constantin şi Teodor din partea mea şi spune-le că-i ruşinos să fie leneşi, căci le-am scris şi lor şi n-am primit nici un răspuns.

Aşteptînd cu plăcere să te îmbrăţişez, sînt pentru toată viaţa devotata matale fiică

E. Cuza

Spune-mi mamă ce face mica mea Catinca, spune-i că o sfătuiesc să fie foarte cuminte.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Iaşi Moldova

prin bunăvoinţa d-lui A. Henig

116. 1849 IANUARIE 12/24, VIENA — **Scrisoarea lui Alexandru I. Cuza către Doxachi Hurmuzaki, rugîndu-l să le comunice data reîntoarcerii din misiunea sa diplomatică, dorind, el şi Alexandru Rosetti, să plece. Nicu Ghica a plecat. Alecu Russo de asemenea îl aşteaptă.**

Vienne, ce 12/24 j-er 1849

Mon cher Hourmuzaki[1],

Alexandre Rosetti[2], *trop affecté par le spleen pour vous écrire lui-même, me charge de vous demander, en premier lieu, des nouvelles de votre précieuse santé et vous prier de bien vouloir nous faire savoir le terme de votre retour, si désiré, pour différentes raisons, parmi lesquelles, bien entendu, la première, l'agrément de votre société. Alexandre a reçu une lettre de Iassy par laquelle on lui annonce un envoi d'argent. Il désirerait partir, cela serait même nécessaire pour lui, puisqu'il doit toujours s'en aller, qu'il fit ce voyage en compagnie, la solitude lui étant nuisible, mais il ne peut pas s'en aller sans vous voir avant, et je me suis décidé de l'attendre quelques jours. Répondez — nous donc si vos affaires diplomatiques auprès des Illustres*[3] *vous retiendront encore longtems. Des lettres chargées sont ici pour Nico Ghika, qui est parti, et vous attendent. De même Rousso*[4], *dans la supposition que vous avez de l'argent pour lui, désire votre retour. Il a échappé bravement à tous les dangers magiars, qui n'ont pourtant passé sur lui sans lui laisser une assez forte teinte de* magar. *En espérant vous voir avant mon départ, que je remets aussi pour cela, je vous prie de croire au sincère dévouement de celui qui se fait un plaisir d'être votre*

serviteur

A. I. Cousa

P. S. On me dit que Georges[5] *serait aussi de la députation, faites-lui nos compliments pour cela et nos amitiés.*

[Adresa]

Monsieur

Monsieur Doxaki Hourmousaki à Olmütz, Mitglied der Bucowiner Deputation.

Arh. St. Bucureşti, Colecţia „Hurmuzaki", dosar 16, f. 39—39 v. Original ; publicată de Teodor Balan în *Activitatea refugiaţilor moldoveni în Bucovina, 1848*, Sibiu, 1944, p. 114.

Viena, 12/24 ianuarie 1849

Dragul meu Hurmuzaki,

Alexandru Rosetti, prea afectat de spleen pentru a-ţi scrie chiar el, m-a însărcinat, în primul rînd, să cer veşti despre preţioasa ta sănătate şi să te rog să ai bunăvoinţa a ne face cunoscut data reîntoarcerii tale, atît de dorită, din diferite motive, printre care, primul, bineînţeles, plăcuta ta societate. Alexandru a primit o scrisoare de la Iaşi prin care este anunţat că i se trimit bani. El ar dori să plece şi fiindcă trebuie oricum să plece, ar trebui să facă acest drum în companie, aceasta ar fi chiar necesar pentru el, căci singurătatea îi dăunează, dar nu poate pleca fără să te vadă mai înainte şi m-am hotărît să-l aştept cîteva zile. Răspunde-ne deci dacă afacerile tale diplomatice pe lîngă Iluştri te vor reţine încă mult timp. Scrisori recomandate sînt aici pentru Nicu Ghica, care a plecat şi ne aşteaptă. La fel şi Russo, în supoziţia că ai avea bani pentru el, îţi aşteaptă întoarcerea. El a scăpat vitejeşte din toate pericolele maghiare, care n-au trecut totuşi peste el fără a nu-i lăsa o destul de puternică tentă de *magar*. Sperînd să te văd înainte de plecarea mea, pe care pentru aceasta o amîn, te rog să crezi în sinceritatea aceluia care are plăcerea de a fi al tău servitor

A. I. Cuza

P. S. Am auzit că Georges va face şi el parte din deputaţie, transmite-i complimente pentru aceasta şi prietenia noastră.

[Adresa]

Domnului

Domn Doxachi Hurmuzaki, la Olmütz, membru al deputației bucovinene.

---

1 *Eudoxiu Hurmuzaki* (1812—1874) al doilea fiu al lui Doxachi Hurmuzaki. A făcut studii de drept la Viena. Încă din 1845 întreprinde cercetări în arhivele vieneze pentru aflarea documentelor privitoare la istoria românilor, cercetări care s-au concretizat în primele 11 volume din colecția care-i poartă numele. În anii 1848 și 1849 se afla tot la Viena, contribuind prin bogate și documentate explicații istorice la alcătuirea memoriilor bucovinenilor către împăratul și guvernul Austriei. În ianuarie și februarie Eudoxiu Hurmuzaki se afla la Olmütz, unde se găsea împăratul Francisc Iosif. Eudoxiu Hurmuzaki a alcătuit un celebru memoriu, care a fost înmînat, de delegația bucovineană, împăratului la 20 ianuarie 1849 și parlamentului, care se afla la Kremsier, localitate învecinată cu Olmütz, la 9 februarie. Cf. Teodor Balan, *Eudoxiu Hurmuzaki și memoriul românilor ardeleni.*

2 *Alexandru Rosetti* (1815—1860), frate cu Răducanu, Lascăr și Dumitru. Singurul din frați care nu a fost exilat, deși făcuse și el opoziție lui Mihai Sturza.

3 Împăratul și Parlamentul Austriei.

4 Alecu Russo. Cuza se referă aici probabil la arestarea lui Russo la Dej și Cluj.

5 Gheorghe Hurmuzaki.

117. 1849 FEBRUARIE 19, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti în care se plînge că primește atît de rar vești de la ea; impresii despre Paris; vor pleca curînd la Constantinopol de unde ea va reveni în țară; vărul Emanuel Romalos, care studiază medicina, o vizitează; este de părere că o asemenea carieră ar fi potrivită pentru fratele ei Dimitrie.**

Paris, ce 19 février 1849

Ma très chère et bien-aimée mère,

J'ai reçu votre lettre en date de 17 janvier et j'ai éprouvé un bien grand bonheur en apprenant par elle que vous jouissez d'une bonne santé, car en vérité j'étais très inquiète sur vous, sur toute notre chère famille, car depuis que je suis

loin de vous, ma bien-aimée maman, c'est la seconde lettre que je reçois, il parait qu'elles se perdent, car moi je vous ai écrit plus d'une dizaine de lettres et vous me dites n'en avoir reçu qu'une. De Paris même c'est pour la troisième fois que je vous écris. Il y a une quinzaine de jours que nous y sommes et Paris est d'une beauté admirable, tout ce que je vous dirais sur cette magnifique capitale ne vous la dépeindrait que très imparfaitement, c'est un paradis terrestre, c'est enfin tout ce que l'homme peut s'imaginer de plus admirable et ceux qui ont de l'argent peuvent mener une des plus belles vies possibles, remplies de plaisirs et de distractions. Mais nous, qui tirons le diable par la queue, comme disent les français, nous ne pouvons pas en faire, autant nous n'allons que très rarement au théâtre et nous faisons le plus d'économie possible. Mais malgré cela tout est si cher à Paris que nous ne resterons que jusque vers la fin du mois prochain, nous irons ensuite à Constantinople où je quitterai mon cher Alexandre et moi, vers la fin d'avril, ou au plus tard au commencement de mai, je rentrerai dans le pays, l'idée de me séparer de nouveau de mon Alexandre m'attriste beaucoup. Il me charge de vous présenter ses respectueux baisemains, il est sorti pour affaires, c'est pourquoi il ne vous écrit pas dans cette lettre. Donnez-moi, très chère mère, des nouvelles de mes frères et de ma soeur. Dites-moi aussi comment vont les affaires et si mon mari sera encore pour longtemps condamné à ne pas rentrer dans le pays.

Adieu, ma très chère et bien-aimée mère, en vous embrassant de tout coeur je suis pour la vie votre dévouée et affectueuse fille

H. Cousa

Le cousin Emanuel Romalos[1]*, qui se trouve dans ce moment chez moi, me charge de le rappeler à votre précieux souvenir et de vous dire qu'il vous embrasse respectueusement les mains. Je ne le vois que les dimanches, car il est très occupé de ses études, il apprend la médecine, car il apprend très consciencieusement. Je crois, ma très chère mère, que vous feriez très bien de faire apprendre la médecine à mon frère Démètre, c'est une des plus belles sciences et en même temps très utile et très honorable et comme c'est*

un garçon de beaucoup de raison et de beaucoup de patience, je suis sûre qu'il ferait un jour l'honneur et la gloire de sa famille.

Embrassez mes frères et ma soeur mille fois de ma part, j'ai écrit déjà deux fois à mon frère Constantin, mais il parait qu'il ne tient pas beaucoup à avoir de mes nouvelles, car il ne m'a pas répondu. Adieu et au revoir, à bientôt, ma toute chère mère.

Notre adresse est, rue de la Citée Dantins[2]*, nr. 16.*

[Adresa]

Madame

Madame Cathérine de Rosetti, née Stourza

à Jassy Moldavie

recommandée aux soins obligeants de M. Adolphe Hennig

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (25)}{\text{LXXVI}}$

Original ; adresa scrisă de A. I. Cuza.

Paris, 19 februarie 1849

Scumpa şi mult iubita mea mamă,

Am primit scrisoarea matale din 17 ianuarie şi am simţit o foarte mare fericire aflînd că eşti bine sănătoasă, căci într-adevăr eram foarte îngrijorată de mata şi de toată familia noastră, căci de cînd sînt departe de voi, mult iubita mea mamă, este a doua scrisoare pe care o primesc, s-ar părea că ele se pierd, dar eu ţi-am scris mai mult de zece scrisori şi mata îmi spui că nu ai primit decît una. Chiar de la Paris e a treia oară că-ţi scriu. Sînt vreo 15 zile de cînd sîntem aici şi Parisul este de o frumuseţe admirabilă, orice v-aş spune despre această măreaţă capitală nu v-ar zugrăvi-o decît foarte imperfect, este un paradis terestru, în sfîrşit este tot ceea ce omul poate să-şi închipuie mai admirabil, şi cei care au bani pot duce una dintre cele mai frumoase vieţi posibile, plină de plăceri şi de distracţii. Dar noi care tragem pe dracul de coadă, cum spun francezii, noi nu putem face la fel, noi nu mergem decît foarte rar la teatru şi facem cît mai multe economii posibile. Dar cu toate acestea totul e atît de scump la Paris că nu vom rămîne decît pînă la sfîrşitul lunii viitoare, vom merge apoi la Constantinopol unde-l voi părăsi

pe dragul meu Alexandru şi eu, către sfîrşitul lui aprilie, sau cel mai tîrziu la începutul lui mai, mă voi întoarce în ţară. Gîndul de a mă despărţi din nou de Alexandru mă întristează. El mă roagă să-ţi transmit respectuoase sărutări de mîini, a ieşit după treburi, de aceea nu-ţi scrie în această scrisoare.

Dă-mi veşti, prea scumpă mamă, despre fraţii şi sora mea. Spune-mi de asemenea cum merg treburile şi dacă soţul meu va fi încă mult timp condamnat să nu se întoarcă în ţară.

Adio, scumpă şi mult iubită mamă, îmbrăţişîndu-te din toată inima rămîn pentru toată viaţa devotata şi afectuoasa matale fiică

E. Cuza

Vărul Emanuel Romalos, care se găseşte în această clipă la mine, mă roagă să-ţi amintesc de el şi să-ţi spun că-ţi sărută respectuos mîinile. Nu-l văd decît duminicile, căci este foarte ocupat cu studiile sale, studiază medicina, căci învaţă cu foarte multă conştiinciozitate. Eu cred, scumpa mea mamă, că ai face foarte bine să-l obligi pe fratele meu să înveţe medicina, este una dintre cele mai frumoase ştiinţe şi în acelaşi timp foarte utilă şi foarte onorabilă şi cum el este un băiat deştept şi cu multă răbdare sînt sigură că într-o zi va fi onoarea şi gloria familiei noastre.

Îmbrăţişează pe fraţii şi sora mea din parte-mi, am scris deja de două ori fratelui meu Constantin, dar se pare că nu prea ţine să aibă veşti de la mine, căci nu mi-a răspuns. Adio şi la revedere, pe curînd, mult iubita mea mamă.

Adresa noastră : strada Cité d'Antin, nr. 16.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Moldova la Iaşi

recomandată bunăvoinţei d-lui Adolf Hennig

---

1 Emanuel Romalos, frate cu Alexandru şi Grigore Romalos. În septembrie 1846 subscrie pentru Societatea studenţilor români de la Paris. Emanuel Romalos este menţionat în 1856 de V. A. Urechia, arătînd că prin el l-a cunoscut pe C. A. Rosetti la Paris. Tustrei au fost secretari ai cancelariei constituită la Paris pentru propaganda unirii. Tot în 1856, ianuarie, Emanoil, Vasile şi Profira, dezrobesc, fără despăgubire, pe cei 30 ţigani moşteniţi de la părinţi.

2 Corect rue Cité d'Antin, în apropiere de operă.

118. 1849 MARTIE 11/23, PARIS — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti anunţind-o că din cauza evenimentelor se va stabili la Constantinopol şi deocamdată Elena va reveni în ţară; o asigură de sentimenele şi recunoştinţa sa; regretă supărările pe care i le provoacă fiul ei Constantin; de la Viena primeşte veşti bune despre Mitiţă.**

Dimitrie Rosetti
Paris, ce 11/23 mars 1849

Ma bonne et bien-aimée mère,

Les événements loin de se concilier s'embrouillant de jour en jour et nous préparant une guerre, la difficulté des communications entre nos pays et le reste de l'Europe, mon voyage prochain à Constantinople, où je pense me fixer, comme le seul séjour avantageux sur tous les rapports pour nous autres Moldaves, me commandant une nouvelle séparation d'avec Hélène, je me fais un doux plaisir, par elle, à me rappeler à votre bien cher pour moi souvenir et à vous renouveler l'assurance de mes sentimens filials et de gratitude dont je suis pénétré pour vous. Hélène est chargée à vous témoigner de vive voix toute la part que je prends à votre juste peine causée par les étourderies de Constantin, duquel j'attendais une toute autre conduite. Espérons que celle-ci sera sa dernière folie. Par les lettres que je reçois de Vienne, Mititza, par sa conduite, me confirme de plus en plus la bonne opinion que j'ai de lui et je suis sûr qu'il la méritera jusqu'à la fin et qu'il allégera toute la douleur que vous cause Constantin.

Adieu, ma bonne mère, agréez l'expression de mes plus profonds respects avec lesquels je suis votre fils sincèrement soumis

A. I. Cousa

Une fois établi à Constantinople, j'espère de nouveau y voir mon Hélène pour ne plus nous séparer.

Biblioteca Academiei, S $\frac{18\ (9)}{LXXV}$

Original.

Paris, 11/23 martie 1849

Buna şi mult iubita mea mamă,

Evenimentele, departe de a se îmbunătăţi, încurcîndu-se pe zi ce trece şi pregătindu-ne un război, dificultatea comunicaţiilor între ţările noastre şi restul Europei, apropiata mea călătorie la Constantinopol, unde gîndesc să mă stabilesc fiind singurul loc potrivit, din toate punctele de vedere, pentru noi moldovenii, mă obligă la o nouă despărţire de Elena şi îmi face multă plăcere să vă amintesc prin ea de mine şi să vă asigur din nou de sentimentele mele filiale şi de recunoştinţa pe care o am pentru dv. Elena are misiunea de a vă spune prin viu grai tot ceea ce simt în privinţa supărării pe care v-a făcut-o greşelile lui Constantin, de la care mă aşteptam la o altă comportare. Să sperăm că aceasta va fi ultima lui nebunie. Din scrisorile pe care le primesc de la Viena, Mitiţă, prin purtarea sa, îmi confirmă din ce în ce mai mult buna părere pe care mi-am făcut-o despre el şi sînt sigur că o va merita pînă la sfîrşit şi că el vă va uşura durerea pe care v-o face Constantin.

Adio, buna mea mamă, primiţi asigurarea celui mai adînc respect cu care sînt fiul dv. supus

A. I. Cuza

Odată stabilit la Constantinopol, sper din nou să o revăd pe Elena pentru a nu ne mai despărţi.

119. [1849] APRILIE 25, BÂRBOŞI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Dimitrie Cuza a plecat la Iaşi. Ştirile din Valahia o îngrijorează pentru Alexandru Cuza de la care nu a mai primit în ultimul timp veşti. Va pleca curînd la Galaţi cu soacra sa.**

Barboche, ce 25 avril 1849

Mon cher ami,

Démètre est parti aujourd'hui même pour Jassi. J'ai été charmée d'apprendre par votre lettre que vous avez joyeusement célébré le saint Georges. Recevez aussi mes sincères

félicitations. Cher ami, la nouvelle que vous nous donnez des valaques[1] *me donne de graves inquiétudes pour mon Alexandre. J'envie beaucoup Aglaé Mourouzi, je voudrais bien être à sa place, elle était heureuse la pauvre, elle aurait du vivre pour jouir de son bonheur. Pour la lettre d'Epoureano je vous prie de la garder pour la remettre vous-même à Mme sa mère et tâcher qu'elle me paye aussitôt.*

Nous ne partirons que la semaine prochaine pour Galatz, car ma belle — mère est indisposée.

Mes respects à Madame votre mère et votre soeur.

En attendant le plaisir de vous revoir je suis votre dévouée amie

H. Cousa

Je vous écrirai de Galatz aussitôt que je serai arrivée. Depuis que je ne vous ai vue je n'ai plus reçu des nouvelles de mon Alexandre.

[Adresa]
Monsieur
Monsieur Georges Lambrino
Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{7(8)}{\text{LXXVI}}$
Original.

Bărboşi, 25 aprilie 1849

Dragul meu prieten,

Dimitrie a plecat chiar astăzi la Iaşi. Am fost încîntată să aflu din scrisoarea ta că ai sărbătorit cu bucurie Sf. Gheorghe, primeşte şi sincerele mele felicitări. Dragă prietene ştirea pe care ne-ai dat-o despre valahi îmi dă mari griji pentru Alexandru. O invidiez pe Aglaia Muruzi şi aş vrea să fiu în locul ei, era fericită săraca, ar fi trebuit să trăiască pentru a se bucura de fericirea ei. Scrisoarea lui Epureanu te rog să o păstrezi pentru a o înmîna chiar dumneata mamei sale şi încearcă să-mi plătească curînd.

Noi nu vom pleca la Galaţi decît săptămîna viitoare, căci soacra mea nu se simte bine.

Respectele mele mamei şi surorii tale.

Aşteptînd cu plăcere să te revăd sînt a dumitale devotată prietenă

E. Cuza

Îţi voi scrie de la Galaţi îndată ce voi ajunge. De cînd nu te-am văzut n-am mai primit ştiri de la Alexandru.

[Adresa]

Domnului Iordache Lambrino

Banca

---

1 Un nou val de arestări, ca urmare a unor manifestări, mai ales în Romanaţi şi Teleorman. Din ceie cîteva sute de arestaţi, Înalta Curte Criminalicească, constituită la 18/30 aprilie, a condamnat la închisoare unsprezece revoluţionari. Credem că la aceste evenimente se referă Elena Cuza.

120. 1849 IUNIE 3, IVEŞTI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, prin care îl roagă să-i trimită lucrurile de la Soleşti. Alexandru Cuza îl aşteaptă la Constantinopol.**

Iveşti, ce 3 juin 1849

Mon cher Lambrino,

D'après la promesse que vous m'avez donnée, je viens vous prier d'envoyer à Soleşti chercher mes effets, car j'ai grand besoin. Je vous attends à Galatz avec impatience et espère que vous ne tarderez pas à venir.

En attendant le plaisir de vous revoir, je suis votre dévouée

H. Cousa

Alexandre m'a dit de vous dire qu'il ne vous écrira plus, car il tient à ce que vous alliez à Constantinopole, dépêchez-vous donc.

Je vous prie, mon cher ami, d'envoyer un homme sûr avec les chars et de lui remettre aussi cette lettre pour qu'il la donne à ma mère. Je vous prie de plus que les chars soient couverts, en cas de pluie que mes effets ne s'abîment pas. Si vous ne venez pas de sitôt faites-le moi savoir.

[Adresa] Monsieur
Monsieur Georges Lambrinos
Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{7(3)}{LXXVI}$
Original.

Iveşti, 3 iunie 1849

Dragul meu Lambrino,

După promisiunea pe care mi-ai făcut-o, te rog să trimiţi la Soleşti să-mi aducă lucrurile căci am mare nevoie. Te aştept cu nerăbdare la Galaţi şi sper că nu vei întîrzia să vii.

Aşteptînd plăcerea de a te revedea sînt a dumitale devotată

E. Cuza

Alexandru mi-a spus să-ţi spun că nu-ţi va mai scrie, căci ţine ca dumneata să te duci la Constantinopol, deci grăbeşte-te.

Te rog, dragul meu prieten, să trimiţi un om de încredere cu căruţele şi de a-i înmîna şi această scrisoare ca să o dea mamei mele. Încă te mai rog ca să fie acoperite căruţele, ca în caz de ploaie lucrurile mele să nu se strice. Dacă nu vii aşa curînd anunţă-mă.

[Adresa]

Domnului Iordache Lambrino
Banca

121. 1849 IUNIE 12, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino mulţumindu-i pentru trimiterea lucrurilor ei; Alexandru Cuza îl aşteaptă cu nerăbdare; la Galaţi au sosit turcii cu numirea lui Grigore Ghica.**

Galatz, ce 12 juin 1849

Mon cher Lambrinos.

Je n'ose pas même vous remercier pour la complaisance que vous avez eu en m'envoyant mes effets, par crainte de vous fâcher et de révolter l'amitié que vous nous portez. Sachez seulement que malgré et contre tout je serai votre amie, cher Lambrinos. Dans l'espoir que vous aurez cette lettre avant le courrier, je vous prie donc de venir avec ma voiture à Galatz. Alexandre vous attend avec grande impatience[1].

Je vous renvoie un petit coffret qui appartient à ma mère et que je vous prie de lui renvoyer quand une occasion se présentera. Deux grands Turcs, porteurs de la nomination de Grégoire Ghika, sont arrivés et se trouvent encore en quarantaine.

En attendant le plaisir de vous revoir je suis votre devouée amie

H. Cousa

[Adresa] Monsieur Georges Lambrinos
Banca

Je vous écrirai aussi par le courrier de lundi.

Biblioteca Academiei, S $\frac{7(4)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 12 iunie 1849

Dragul meu Lambrino,

Nu îndrăznesc nici să-ţi mulţumesc pentru amabilitatea pe care a-i avut-o trimiţîndu-mi lucrurile, de teamă de a nu te supăra şi de a revolta prietenia pe care ne-o porţi. Să ştii însă că orice ar fi eu voi fi prietena dumitale, dragă Lambrino. În

speranța că vei avea această scrisoare înaintea poștei, te rog deci să vii cu trăsura mea la Galați. Alexandru te așteaptă cu mare nerăbdare.

Înapoiez un mic cufăraș care aparține mamei mele și pe care te rog să i-l trimiți înapoi cînd se va ivi o ocazie. Doi turci însemnați, purtătorii numirii lui Grigore Ghica, au sosit și se află încă în carantină.

Așteptînd plăcerea de a te revedea, sînt devotata dumitale prietenă

E. Cuza

[Adresa] Domnului Gheorghe Lambrino

Banca

Îți voi mai scrie cu poșta de luni.

---

1 La Constantinopol.

122. 1849 IUNIE 13, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino mulțumindu-i pentru că i-a trimis lucrurile și pentru prietenia ce o are pentru soțul ei.**

Galatz, ce 13 juin 1849

Cher ami,

Quoique je vous aie écrit hier par vos gens, je ne manque pas le courrier d'aujourd'hui, par crainte que ma première lettre ne vous arrive trop tard. Je ne saurais vous exprimer toute ma reconnaissance pour votre dévouement pour Alexandre. Croyez que votre voyage à Constantinople est une bien grande preuve d'amitié dont nous vous en tiendrons compte pour l'avenir.

Cher ami, je vous prie de venir avec ma voiture, car il se peut que j'en aie besoin.

En attendant le plaisir de vous voir, je suis votre dévouée amie

H. Cousa

Je vous ai envoyé par votre chariot un coffret qui appartient à ma mère et que je vous prie de la faire parvenir quand vous aurez une occasion.

[Adresa] Dumisale
Dumisale cuconului Iordachi Lambrino
la poşta Strîmtura

Biblioteca Academiei, S $\frac{7(5)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 13 iunie 1849

Dragă prietene,

Deşi ţi-am scris ieri prin oamenii dumitale, nu las să-mi scape poşta de astăzi de teamă că prima mea scrisoare să nu-ţi parvină prea tîrziu. N-aş şti să-mi exprim toată recunoştinţa mea pentru devotamentul dumitale pentru Alexandru. Crede că drumul dumitale la Constantinopol este o mare dovadă de prietenie de care noi vom ţine seama în viitor.

Dragă prietene, te rog să vii cu trăsura mea, căci s-ar putea să am nevoie de ea.

Aşteptînd plăcerea de a te vedea, sînt credincioasa dumitale prietenă

E. Cuza

Ţi-am trimis cu carul un cufăraş al mamei mele şi pe care te rog să i-l trimiţi cînd vei avea vreo ocazie.

123. 1849 AUGUST 29, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, reproşîndu-i că, întors de la Iaşi, nu i-a scris ultimele noutăţi. Trimite salutări lui Alex. Cantacuzino.**

Galatz, ce 29 août 1849

Mon petit Lambourel grand nez,

Tu reviens de Jassy depuis quelques jours et tu ne m'écris pas un mot, ni sur ton passe-tems à Jassy, après mon départ,

ni sur les nouvelles de Jassy dont tu sais parfaitement qu'en province nous sommes avides fort, d'autant plus dans ce moment qu'on fait courir une foule de bruits. Tu te tais même sur les cancans, ta spécialité. Décidément, mon garçon, tu te déranges, (Sicilien de Tziguenesti) et gare à notre première rencontre. Dis-moi aussi ce que devient Alex. Cantacuzène[1], *tu le vois sans doute, et mon attrayante cousine*[2] *aussi. Salue-les de ma part et évite le coligarisat [sic].*

Ici nous n'avons rien de nouveau. J'attends ta réponse.

A toi de coeur

A. I. Cousa

Et les gilets blancs que je t'ai chargé de prendre, si tu les as, trouve un moyen de me les faire avoir.

[Adresa] Domnii sale
cuconului Iordachi Lambrino
la Bîrlad

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(13)}{LXXV}$

Original.

Galați, 29 august 1849

Dragul meu Lamburel nas mare,

Te-ai întors de la Iași de cîteva zile și nu-mi scrii nimic, nici cum ai petrecut la Iași după plecarea mea, nici despre noutățile din Iași, de care știi bine că noi din provincie sîntem foarte avizi, cu atît mai mult în acest moment cînd circulă o mulțime de zvonuri. Tu taci chiar asupra cancanurilor, specialitatea ta. Hotărît băiete, tu te-ai stricat, (sicilian din Țigănești) și păzește-te la prima noastră întîlnire. Spune-mi de asemenea ce este cu Alex. Cantacuzin, tu îl vezi fără îndoială, și pe atrăgătoarea mea verișoară. Salută-i din partea mea și evită... Aici noi n-avem nimic nou. Aștept răspunsul tău.

Al tău din inimă
A. I. Cuza

Dacă ai jiletcile albe care te-am rugat să le iei, găseşte un mijloc de a mi le trimite.

---

1 *Alexandru Cantacuzino*, în 1846, subscrie pentru Societatea studenţilor români de la Paris. Publică în „România literară" o nuvelă *Serile de toamnă la ţară*, iar în „Steaoa Dunării" un articol în favoarea unirii. În 1859 prefect de Galaţi. Prieten şi colaborator al lui Cuza al cărui ministru a fost în mai multe rînduri.

2 **Maria**, soţia lui Alexandru Cantacuzino, sora lui Vasile Canta, rudă cu Elena Cuza. S-a recăsătorit ulterior cu Puvis de Chavannes.

124. 1849 SEPTEMBRIE 29, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, în care o anunţă că după întoarcerea lui Alexandru Cuza de la Iaşi va veni să o vadă.**

Galatz, ce 29 septembre 1849

Ma très chère mère,

Je ne saurais assez vous exprimer tout le bonheur que j'ai éprouvé en recevant votre bien précieuse pour moi lettre. Vos reproches, ma tendre mère, je ne les mérite pas, car je vous ai écrit pour le moins huit lettres sans que je puisse obtenir une seule en réponse de vous, aussi j'avais fini par me désespérer et croire que vous êtes absente de Soleşti, car je sais que vous m'aimez autant que je vous aime moi-même pour attribuer une autre cause à votre silence.

Voilà bientôt six mois que je ne vous ai vu, ma bien chère maman, mon coeur se brise à votre souvenir. Il est bien cruel pour une fille qui aime tendrement sa mère d'en être pour aussi longtemps séparée, aussi je me propose de venir vous voir dans une dizaine de jours, c'est à dire aussitôt après le retour d'Alexandre qui se trouve dans ce moment à Jassi et je me promets de rester deux semaines avec vous pour m'en dédommager. Embrassez, je vous prie, mes frères et ma soeur de ma part et dites-leur à tous que je les aime de tout mon coeur.

Ma belle-mère me charge de vous remercier de sa part pour votre aimable souvenir et me charge de vous faire ses compliments.

En attendant avec la plus vive impatience votre aimable réponse, je suis pour la vie votre dévouée fille

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(26)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 29 septembrie 1849

Prea scumpa mea mamă,

N-aş şti să-mi exprim îndeajuns toată fericirea ce am simţit-o primind mult preţioasa matale scrisoare. Reproşurile, draga mea mamă, nu le merit, căci ţi-am scris cel puţin opt scrisori fără să fi putut obţine de la mata măcar una singură ca răspuns, de aceea ajunsesem la disperare şi credeam că eşti plecată din Soleşti, căci ştiu că mă iubeşti tot atît cît te iubesc şi eu pentru a atribui o altă cauză tăcerii matale.

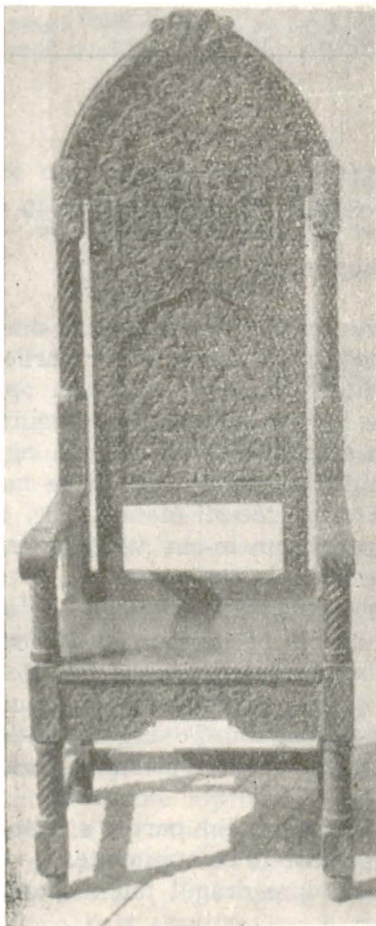
Iată în curînd şase luni de cînd nu te-am văzut, prea scumpa mea mamă, inima mi se rupe la amintirea ta. Este crud pentru o fiică care-şi iubeşte cu tandreţe mama să fie despărţită atît de mult timp, de aceea îmi propun să vin să te văd peste vreo zece zile, imediat după întoarcerea lui Alexandru, care este acum la Iaşi, şi îmi promit să stau două săptămîni cu mata pentru a mă despăgubi. Te rog îmbrăţişează pe fraţii şi pe sora mea din partea mea şi spune-le la toţi că-i iubesc din toată inima.

Soacra mea mă roagă să-ţi mulţumesc din partea ei pentru amabilitate şi mă roagă să-ţi transmit complimente.

Aşteptînd cu cea mai mare nerăbdare dragul tău răspuns, sînt pe viaţă fiica matale devotată

E. Cuza

125. 1849 NOIEMBRIE 7 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptății, arătînd că în condițiile create judecătoriei de pîrcălăbie și căpitanul de slujitori, abuzînd de „slujitorii" care-i sînt dați prin lege, nu mai poate continua să funcționeze dacă nu se iau măsuri. În referatul departamentului se fac aprecieri asupra lui Cuza.**

SCAUNUL DE JUDECĂTOR AL LUI ALEXANDRU IOAN CUZA (DIN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE GALAȚI).

Cinstitului Departament al Dreptății
Prezidentul Judecătoriei ținutului Covurlui

Precum s-a mai raportuit cinstitului departament și acum iarăși judecătoria se găsește nevoită, pentru păzirea dignitatei judecătorești, ... precum și respectul ce trebuie să insufle, atît pe împricinați cît și pe funcsioneri a se jălui de pîrcălăbie, care nici cum păzește regula cu darea slujitorilor cuveniți acestei judecătorii, precum și căpitanul, încurajat fiind de pilda pîrcălăbiei, cu sumeție și strigări obișnuite numai la locuri publice, supuse sub asprimea polițienească, a venit pînă la ușa presudsfiei să ia pe acel slujitor ce păzea intrarea în vremea tratației.*

Iar jos iscălitul, cu părere de rău, arată cinstitei Mari Logofeții, că dacă și acum nu va afla îndestulare cererile făcute în cele cuvenite judecătoriei, precum și satisfacția pătimirilor trecute, îngrădirea pîrcălă-

biei şi schimbarea pomenitului căpitan, nici că mai poate prelungi slujba şi aceasta pentru dignitatea ocîrmuirii.

A. I. Cuza
protocolit, G. L. . . *

Nr. 2701
1849 noiembrie 7

[Rezoluţie]

Secţia I-ia. Să se împărtăşască în copie, pe lîngă adres, Departamentului din Lăuntru, cu poftire a îndestula cererea dumisale prezidentului, ce se cunoaşte cu atîta mai dreaptă cu cît şi întinderea căpitanului a fost mai sumeaţă fiind atingătoare de un loc judecătoresc prezidat de aga A. Cuza, o faţă preţuită de cîrmuire şi de obşte pentru însuşirile ce poartă, *răspunzîndu-i de lucrarea făcută.*

director departamentului, Drossu

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. V—1994, dosar 1117, f. 62.
Original.

126. 1849 NOIEMBRIE 14 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ţinutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptăţii, prin care condamnă incorectitudinea asesorului Panaite Pavlov plecat din slujbă cu actele împricinaţilor.**

Cinstitului Departament al Dreptăţii
prezidentul Judecătoriei ţinutului Covurlui

raport

Dumnealui maiorul Panaite Pavlov nici pînă acum, după nenumărate adresuri ale acestei judecătorii de a înapoi actele ce-i erau încredinţate spre localnice cercetări şi alegeri, cînd se afla în slujbă, n-a urmat, încît, după ce i s-au pus mai

---

* Cuvînt ilizibil.

multe termenuri spre înapoierea unor asemenea din povodul nenumăratelor jalobe şi necontenitelor stăruinţi ale împricinaţilor în unele din acele lucrări, cu tînguiri că s-ar fi strîmbătăţit, în altele cerînd ispravă, judecătoria a fost silită a alerga la pîrcălăbie cu cerere de a îndatori pe numitul ovolnit asesor să înapoiască nişte asemenea dele, neapărat trebuitoare. Pîrcălăbia însă, precum de-a pururea, şi la această împrejurare a alăturat se vede cererea judecătoriei la tomul zădarnicelor peripişci, singur lucrător, în arhiva sa. Şi dar judecătoria se vede silită a ruga pe cinstitul departament de punere la cale, iar jos iscălitul, odată cu aşteptarea regularisirilor ce s-au cerut prin nenumărate raporturi, în deosebite nevoi, cu respect aduce la cunoştinţa acelui cinstit departament, că o mai multă întîrziere pe de o parte discreditează pe tot ramul judecătoresc, îndeamnă la nesiala pravilelor şi a regulelor prescrise, iar pe de alta deznădăjduieşte pe împricinaţi, încît cu părere de rău mă văd nevoit, împotriva celei mai vii dorinţe ce am de a sluji, să părăsesc funcţiile ce-mi sînt încredinţate în asemenea condiţii.

A. I. Cuza

Nr. 2804
1849 noiembrie 14

[Rezoluţie]

Noiembrie 14 — Să se scrie Departamentului din Lăuntru în înţelesul acestui raport, poftindu-se ca prin execuţie să se ia de la fostul asesor, maiorul Pavlov, toate delele şi lucrările ce i s-au încredinţat de către judecătorie şi care cer înaintire prin acei din nou rînduiţi la judecătorie funcţionari, ca să nu se pricinuiască din asemenea împiedecări la cursul pricinilor şi tînguiri din partea împricinaţilor. Iar judecătoriei să se răspundă de lucrare.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. V—1994, dosar 1006, f. 75, 78.
Original.

127. 1849 NOIEMBRIE 24 — Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptății, privind incorectitudinea maiorului Pavlov, fost asesor al Judecătoriei, care nu a predat lucrările ce i-au fost încredințate în timpul slujbei sale. Dosarele sînt procese ale răzeșilor care cer rezolvarea lor.

Cinstitului Departament al Dreptății
prezidentul Judecătoriei ținutului Covurlui

raport

La ovolnitul asesor, dumnealui maiorul Panaite Pavlov, rămîind trei acte neträdate judecătoriei încă pînă acum, după mai multe îndemnări ce i s-au făcut, se împiedică din aceasta înaintirea cuvenitelor lucrări, încît judecătoria, îndemnată de multele jăluiri și stăruințe ale împricinaților, a fost silită ca, prin ținutala pîrcălăbie, să tragă acele acte de la dumnealui Pavlov. De la pîrcălăbie însă s-a primit adresul cu nr. 8857, că ea nu poate îndeplini cererea judecătoriei pînă cînd nu ar primi porunci de la locurile mai înalte, competente, de vreme ce execuția este personală și boier fiind nu poate pune o asemenea.

Subiscălitul, potrivit încheierii presudsfiei, aduce la cunoștința cinstitului departament aceste împrejurări, spre punere la cale. Așa precum acele acte sînt de fire răzășești și judecătoria se găsește plină și înconjurată de mulțimea acelor ce cu o simțitoare cheltuială și struncinare vin de pe la locuințele lor din ținut, cerînd punerea la cale, fără a se putea regula nimic. În urmă poruncă de la Departamentul din Lăuntru au venit către pîrcălăbie, însă ea totuși n-au înaintit nici o lucrare.

A. I. Cuza

director, M... *

Nr. 2909
1849 noiembrie 24

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. V—1994, dosar 1006, f. 89.
Original ; cuvintele subliniate sînt adăugate de mîna lui Cuza.

* Cuvînt ilizibil.

128. 1849 DECEMBRIE 5, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre căsătoria surorii ei Zoe şi a fratelui ei Constantin; menţionaţi Grigore Cuza, Alexandru Cuza, familia Ventura.**

Galatz, ce 5 décembre 1849

Ma très chère mère,

Je suis très pressée, car j'ai du monde et je n'ai que le temps de vous dire deux mots. J'ai répondu à la lettre de ma soeur, dites-moi aussi si vous êtes tout à fait decidée pour que je puisse donner la réponse à la personne que vous savez, dites-moi aussi qu'elle est la dot que vous donnez à ma soeur. Enfin donnez-moi une réponse catégorique sur tout ce dont nous étions convenus quand je vous ai quitté et cela au plus tôt [1]*. J'ai déjà fini 4 bourses. Pour ce que vous me dites de mon frère Constantin au sujet de Mlle Ventoura* [2]*, mon oncle Grégoire* [3] *est la seule personne qui pourra nous donner les informations voulues, car madame Ventoura* [4] *d'ici fait la diplomate et ne veut rien me dire, je ne sais pourquoi.*

En attendant le plaisir de vous revoir je suis votre dévouée

H. Cousa

Alexandre vous embrasse les mains, nous embrassons tous deux Théodore.

[Adresa] Dumisali

Dumisali vornicesăi Ecaterina Rosăti, născută Sturza,
la Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (27)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Galaţi, 5 decembrie 1849

Mult iubita mea mamă,

Sînt foarte grăbită, căci am oaspeţi şi nu am timp decît să-ţi spun două cuvinte. Am răspuns scrisorii sorei mele, spune-mi dacă eşti într-adevăr hotărîtă ca să pot da răspunsul

persoanei pe care o știi, și mai spune-mi care este zestrea pe care o dai sorei mele. În sfîrșit dă-mi un răspuns categoric privind tot ce am hotărît (cînd am plecat) și asta cît mai repede posibil. Am terminat deja de lucrat 4 pungi. Cît despre ceea ce îmi spui despre fratele meu Constantin în legătură cu d-ra Ventura, singura persoană care ar putea să-ți dea informațiile dorite este unchiul Grigore, căci d-na Ventura de aici face pe diplomata și nu vrea să-mi spună nimic, nu știu de ce.

Așteptînd cu plăcere să te revăd sînt a matale devotată

E. Cuza

Alexandru îți trimite sărutări de mîini și amîndoi îl îmbrățișăm pe Teodor.

---

1 Desigur tratative pentru căsătoria surorii sale Zoe cu Iordachi Lambrino.
2 *Ruxanda Ventura* (1833—1893) cu care s-a căsătorit la 24 februarie 1853 și de care a divorțat în 1856 sau 1857.
3 Grigore Cuza.
4 Sultana Ventura, născută Roset, căsătorită cu aga Costache Ventura din Galați.

129. 1849 DECEMBRIE 21, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o asigură că va face tot ceea ce se poate pentru dl Potamiano pe care i l-a recomandat; menționat un Moruzi.**

Galatz, ce 21 d-bre 1849

Ma bonne Maman,

Je ne saurais assez vous exprimer tout le plaisir que m'a fait éprouver votre lettre, dans laquelle vous me recommander Mr. Potamiano pour lequel je ferai tout ce que mon devoir de juge me commande et j'espère vous garantir sa reconnaissance pour votre recommandation. Dans l'avenir aussi ma bien-aimée maman disposez de moi dans toutes les occasions et croyez à la sincérité de la satisfaction que j'éprouve à vous

être agréable. J'ai rempli avec plaisir votre commission auprès d'Hélène, qui me charge de vous présenter ses respects. Ma mère, sensible à votre souvenir, vous prie d'agréer l'expression de ses sentimens très distingués pour vous. Un baiser fraternel à Théodore. Par Morouzi[1]*, qui vient d'arriver de Vienne, nous avons reçu une lettre de Mititza, il se porte très bien. En aspirant au moment de vous voir, je vous prie d'agréer l'hommage de mon plus profond respect avec lequel je me fais un doux plaisir d'être votre dévoué fils*

A. I. Cousa

Original.

Galați, 21 decembrie 1849

Buna mea mamă,

Nu știu cum să exprim plăcerea pe care mi-a făcut-o scrisoarea matale, prin care îmi recomanzi pe dl Potamiano pentru care voi face tot ceea ce datoria mea de judecător îmi cere și sper să-ți garantez recunoștința lui pentru intervenție. Mult iubita mea mamă și pe viitor dispune de mine în orice ocazie și crede în sinceritatea și satisfacția ce o am în a-ți fi pe plac. Am îndeplinit cu plăcere comisionul pentru Elena, care mă roagă să-ți prezint respectele sale. Mama, gîndindu-se la mata, te roagă să primești expresia sentimentelor sale cele mai distinse. Un sărut frățesc lui Teodor. Am primit o scrisoare de la Mitiță, prin Moruzi, care de abia a sosit de la Viena, el este bine sănătos. Așteptînd clipa revederii, te rog să primești omagiul celui mai profund respect cu care îmi fac o plăcere de a fi devotatul matale fiu

A. I. Cuza

---

1 Alexandru Moruzi.

130. 1850 IANUARIE 5, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, în care îşi exprimă dorinţa de a afla noutăţi din viaţa capitalei; amintiţi Vasile Canta, Nicolae Docan, Dimitrie Cuza etc.**

Galatz, ce 5 j-er 1850

Mon petit Georges,

Je ne vois pas les choses aussi en noir que toi. Après tout, il me semble que, s'il y a ridicule, ce n'est pas sur toi qu'il retombe, mais bien, malheureusement sans doute, sur la jeune personne dont on en a tant parlé. Tu me demandes ce que tu dois faire? T'en moquer, mon cher, et passer quelque tems à Iassy, le plus gaiment possible, montrant beaucoup de politesse à la famille en question, mais beaucoup d'indifférence, éviter toute conversation et toute allusion à ce sujet, rendre à la famille quelques rares visites et bénir l'obstacle qui rend ce mariage douteux, et tout autre mariage. Crois-moi Georges, je te parle sérieusement, le mariage est une malheureuse institution et un homme consciencieux doit bien réfléchir avant de faire ce pas, qui entraine tant de responsabilité.

Assez parlé Iordekel sur ce sujet qui m'est fort désagréable. Dis-moi que fais-tu de bon, écris-moi en détails ton passe-tems, tous les cancans de la ville, en politique et en chronique scandaleuse. Reproche à ce cher Basile Canta son silence à mon égard. Comment se fait-il que tu ne loges pas avec Démètre? Vas voir Docan et dis-lui de me répondre immédiatement et de me donner les renseignemens que je lui demande dans ma dernière lettre, ils me sont nécessaires. J'attends de tes nouvelles par le prochain courrier.

Ton ami dévoué

A. I. Cousa

Strajesko me prie de te rappeler pour une certaine campagne.

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (19)}{LXXV}$

Original.

Galați, 5 ianuarie 1850

Dragul meu Iordachi,

Eu nu văd lucrurile chiar așa în negru ca tine. La urma urmelor, mi se pare, că, dacă există ceva ridicul, nu cade asupra ta, ci, din nefericire fără îndoială, asupra tinerei persoane de care s-a vorbit atîta. Mă întrebi ce trebuie să faci. Să nu-ți pese, dragul meu, și să petreci cîtva timp la Iași, cît mai vesel posibil, arătînd multă politețe familiei în cauză, dar și multă indiferență, să eviți orice conversație și aluzie în legătură cu acest subiect, să faci familiei cîteva vizite rare și să binecuvîntezi obstacolul care face această căsătorie nesigură, și orice altă căsătorie. Crede-mă Iordachi, îți vorbesc serios, căsătoria este o instituție nenorocită și un om conștiincios trebuie să se gîndească bine înainte de a face acest pas, care aduce atîta responsabilitate.

Destul am vorbit Iordăchel despre acest subiect, care-mi este foarte dezagreabil. Spune-mi ce faci, scrie-mi detaliat cum îți petreci timpul, toate cancanurile din oraș, din politică și din cronica scandaloasă. Reproșează-i lui Vasile Canta tăcerea lui față de mine. Cum se face că nu stai împreună cu Dimitrie ? Du-te să-l vezi pe Docan și spune-i să-mi răspundă imediat și să-mi dea informațiile pe care i le-am cerut în ultima mea scrisoare, ele îmi sînt foarte necesare. Aștept veștile tale cu următoarea poștă.

Prietenul tău devotat

A. I. Cuza

Străjescu mă roagă să-ți amintesc despre o oarecare moșie.

131. 1850 MARTIE 13, GALAȚI — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptății, rugînd să oblige redacția „Foii sătești" de a nu întîrzia publicarea vînzărilor, întîrzierea pricinuind nemulțumirea persoanelor interesate.**

Cinstitului Departament al Dreptății
prezidentul Judecătoriei ținutului Covurlui

raport

Redacția „Foii sătești", căreia i s-a făcut cerere a publicarisi feluri de particularnice vînzări și alte obiecte atîrnate

de ea, nu urmează a le pune prin foi, prelungind în altele şi cîte un an, încît judecătoria se vede îmbulzită cu feluri de jăluiri din partea feţelor ce cer a li se întări statornic actele de cumpărătură, întărite vremelniceşte mai înainte de şase luni.

Drept aceea, iscălitul, supuind la cunoştinţa cinstitului departament o aşa împrejurare, cu respect îl roagă să binevoiască a regularisi cele de cuviinţă, pentru îndatorirea redacţiei în slobozirea publicaţiilor.

A. I. Cuza

*director, M....**

Nr. 638
1850 martie 13

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. III — 1992, dosar 159, f. 5.
Original.

132. 1850 IUNIE 5, GALAŢI — **Raportul prezidentului Judecătoriei ţinutului Covurlui către Departamentul Dreptăţii, prin care se plînge împotriva redacţiei „Foii săteşti" care întîrzie publicarea unor vînzări, cumpărări şi a altor acte, pricinuind nemulţumiri atît judecătoriei cît şi persoanelor în cauză.**

Onoratului Departament al Dreptăţii
prezidentul Judecătoriei ţinutului Covurlui

raport

Prin raportul cu nr. 1384 s-a supus cunoştinţei cinstitului departament abuzul ce redacţia „Foilor săteşti" pricinuieşte cu întîrzierea şi ţinerea cererilor ce i se fac a feluri de publicaţii, precum pe lîngă acele arătate prin citatul raport sînt şi următoarele: Costache Radovici cu egumenul mănăstirii Sf. Neculai, logofătul Costache Conachi (acum răposat)[1] *cu*

---

* Cuvînt ilizibil.

epitropia Sfîntului Mormînt, poruşcicul Arghiropol cu Gavril Velichi, Gheorghe Costandin cu Grigori Gheorghiu, Anastasia Zugravu şi altele mult mai multe, pe care se înţelege că părăsindu-le ca nebăgate în seamă, le aruncă în a sa arhivă şi pe judecătorie o lasă a fi îmboldită de jăluirile şi strigările împricinaţilor, ameninţînd răspunderea asupră-i, cu întîrzierea ce zic că judecătoria le-o pricinuieşte. Apoi, spre a fi ea scutită de o asemenea, jos iscălitul, în urmarea încheierii presudsfiei, adaugă a supune în cunoştinţa onoratului departament, slăbănoaga îngrijire a redacţiei, cu rugăminte ca să binevoiască a-i da o marşă mai repede către isprava datoriilor ce o privesc, ca în urmare să scape şi judecătoria de tumultoasele strigări a împricinaţilor şi să-i ferească de asupririle ce li se face în interesuri.

A. I. Cuza

director, M. . . . *

Nr. 1598
1850 iunie 5

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Justiţie, tr. 1756, op. III — 1992, dosar 159, f. 17, 20.
Original ; cuvintele subliniate sînt adăugate de mîna lui Cuza.

1 Logofătul Costache Conachi, poetul, murise în februarie 1849.

133. 1850 NOIEMBRIE 12, GALAŢI — **Jurnal încheiat de obştea oraşului Galaţi şi trimis Departamentului Lucrărilor Publice, prin care îşi exprimă mulţumirea faţă de activitatea serdarului Rizer, inginerul oraşului, şi dorinţa de a fi menţinut în această funcţie. Semnează primii I. Fotea, pîrcălab şi A. I. Cuza, preşedintele Judecătoriei Covurlui.**

Jurnal

Anul 1850, noiemvrie 12 zile

Suptiscăliţii, obştea acestui oraş Galaţii, boieri şi neguţitori, în prilejul adunării, astăzi la casa Eforiei orăşeneşti spre

* Cuvînt ilizibil.

alegerea mădulărilor ei pe anul viitor, ni s-au înfăţişat două porunci ale cinstitului Departament al Lucrărilor Publice, urmate către eforie, supt nr. 6148 şi 6890, spre cercetarea mulţămirii noastre ce avem asupra inginerului, serdarul Riizer (a căruia alcătuire ce are cu eforia se săvîrşeşte acum la sfîrşitul anului), noi dar, într-o împreună conglăsuire, arătăm că, aşa precum pomenitul inginer de o îndelungată vreme se găseşte ocuparisind acest post, am avut plăcere de a-l cunoaşte de vrednic şi totdeauna răspunzător cererilor ce i s-au făcut, atît de ocîrmuire, cît şi de noi orăşenii în feluri de obiecte cerute interesului ce-l avem înlăuntru acestui oraş. Şi prin urmare avem deplină mulţămire a fi şi pe alţi ani alcătuit cu eforia, despre care încheiem acest jurnal, înaintîndu-se de eforie departamentului spre regularisirea celor cuvenite.

I. Fotea postelnic, *A. I. Cuza şi încă alte 63 iscălituri.*

Arh. St. Bucureşti, fond Ministerul Lucrărilor Publice, Moldova, dosar 336/1849, f. 245.
Original.

134. 1850 DECEMBRIE 18, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza şi a Elenei Cuza către Iordachi şi Zoe Lambrino, în care îi felicită pentru naşterea fetiţei lor ; preţul grîului la Galaţi creşte.**

Galatz, ce 18 d-bre 1850

Mon cher Georges,

Gloire à votre épouse, elle est mère, elle a enfin la jouissance divine, conséquence d'une autre jouissance bien terrestre, mais enfin elle est mère, mot sublime qui fait palpiter de douce émotion le coeur d'une jeune femme, aussi chapeau bas, je m'incline devant vous autres et me rejouis de votre jouissance[1]*. Revenons au positif. Le blé monte à Galatz, aussi fais tout ton possible pour m'expédier le blé. Au besoin adresse-*

toi au fermier pour l'argent, je lui en parlerai, mais ceci à la dernière extrémité. Je me repose, pour le reste de mes intérets, entièrement sur ton amitié. Du reste, ici, rien de nouveau. Pour ce qui regarde ma présence à Iassy dans tes intérêts, quand tu devras partir, tu m'en informeras quelques jours d'avance et je serai à ta disposition.

Mes respects à maman et à madame Stourza[2]*, un tendre baiser à ta grosse et l'accolade fraternelle à ta soeur, à ta mère ce que de devoir filial, aux jeunes gens mille choses et tout à toi de coeur*

A. I. Cousa

Salut à Pamphile.

Mes bien chers amis, je ne saurais jamais vous dépeindre tout le bonheur que j'ai ressenti à la lecture de votre chère lettre, par laquelle vous m'annoncer que ma chère Zouzou[3] *est délivrée et d'une petite fillette, qui sera, pour sûr, gentille si même elle aura le nez de son papa. J'ai bien regretté de ne pouvoir être parmi vous et d'être la première à embrasser le petit ange, que j'aime déjà beaucoup et pour lequel j'ai adressé plus d'une prière à Dieu pour invoquer son bonheur. Ecrivez-moi souvent, dites-moi si Zouzou est complétement remise, si la petite est jolie et comment elle se nomme. Remettez cette lettre à ma mère et dites-lui de donner un joli nom à la petite, car je suis sûre que c'est elle qui la tiendra sur les fonts du baptême. Adieu, mes biens chers amis, je vous embrasse tous et vous souhaite le bonheur le plus parfait et des biens longues et douces années.*

Adieu et à vous de coeur. J'embrasse tendrement Costaquel,[4] *auquel je souhaite une gentille petite femme, s'il n'a pas renoncé au mariage.*

[H. Cuza]

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (21)}{LXXV}$

Original.

Galați, 18 decembrie 1850

Dragul meu Iordachi,

Glorie soției tale, ea este mamă, ea are în sfîrșit bucuria divină, urmare a unei alte bucurii foarte pămîntene, dar în sfîrșit ea este mamă, cuvînt sublim, care face să tresalte de dulce emoție inima unei femei tinere. Jos pălăria, mă închin în fața voastră și mă bucur de fericirea voastră. Să revenim la afaceri. Prețul grîului crește la Galați, de aceea fă tot posibilul pentru a-mi expedia grîul. La nevoie adresează-te vechilului pentru bani, îi voi spune eu, dar asta în ultimă instanță. Mă las cu totul în grija ta prietenească pentru restul intereselor mele. De altfel pe aici nimic nou, iar în ceea ce privește prezența mea la Iași pentru interesele tale, cînd va trebui să pleci, mă vei anunța cu cîteva zile înainte și voi fi la dispoziția ta.

Respectele mele mamei și d-nei Sturza, un sărut drăgostos nevestei și înbrățișarea frățească surorii tale, mamei tale ceea ce datoria filială cere, tinerilor mii de lucruri bune și cu totul al tău din inimă

A.I.Cuza

Salutări lui Pamfil.

Scumpii mei prieteni, n-am să știu niciodată să vă descriu toată bucuria pe care am simțit-o la citirea dragei voastre scrisori, prin care îmi anunțați că draga mea Zuzu a născut o fetiță, care va fi, sigur, drăguță chiar dacă ar avea nasul tatălui ei. Mi-a părut tare rău că nu am putut fi printre voi și să fiu prima care să îmbrățișez micuțul îngeraș, pe care-l iubesc deja mult și pentru a cărui fericire m-am rugat lui Dumnezeu. Scrieți-mi des, spuneți-mi dacă Zuzu s-a refăcut complet, dacă micuța este drăguță și cum o cheamă. Dați această scrisoare mamei mele și spuneți-i să dea un nume frumos micuței, căci sînt sigură că o va boteza.

Adio, mult iubiții mei prieteni, vă îmbrățișez pe toți și vă urez cea mai deplină fericire și ani mulți și fericiți.

Adio şi a voastră din inimă. Îmbrăţişez drăgăstos pe Costăchel, căruia îi doresc o nevestică drăguţă, dacă n-a renunţat la căsătorie.

[E. Cuza]

---

1 Iordache Lambrino se căsătorise cu Zoe, sora Elenei Cuza şi se născuse primul lor copil, o fetiţă, botezată de bunica ei, Ecaterina Rosetti, care i-a pus numele Elena.
2 Probabil Smaranda Sturza, soţia lui Alecu Sturza Bîrlădeanul.
3 Zoe Lambrino.
4 Constantin Rosetti.

135. 1851 IANUARIE 10 — **Cererea lui Alexandru Ioan Cuza către Judecătoria ţinutului Covurlui spre a i se legaliza un act de împrumut în baza titlurilor de proprietate şi a împuternicirilor ce le are de la mama şi soţia sa. Urmează referatul Judecătoriei conţinînd titlurile de proprietate dintre anii 1830—1844.**

Cinstitei Giudecătorii a ţinutului Covurluiului
Alexandru Ioan Cuza

Alăturatul zapis de împrumutare rog pe cinstita giudecătorie a-l întări după forme pe temeiul documenturilor şi a împuternicirii ce am de la sînclironoama mea maică cum şi a hîrtiei ce am din partea soţiei mele încît priveşte pentru zestre.

1851 ghenar 10

A. I. Cuza

*[Rezoluţie] 1851 ghenar 9**

Dumnealui d. director va cuprinde prin doclad titlurile precum şi de nu urmează vreun povod împiedicător.
*D. K. . . . .**, Tudori comis*

---

* Aşa in original.
** Cuvînt ilizibil.

Referat — Ghenarie 11, 1851

Titlurile de proprietate înfățoșate de dumnealui boieriul sînt următoarele :

1-iu 1830 august 15, *actul Epitropiei mănăstirii Sf. Spiridon prin care se dă dumisale Panaitachi Malaxa 34 coți loc fața cu lungul pînă în schela Dunării, cîte 5 lei pe cot pe an, cu în dos adeverirea răposatului logofăt și cavaler Iordachi Catargiu, epitrop obștescului ospital că s-au primit de la răposatul postelnic Ioan Cuza și că rămîne în nesupărare pentru toată vremea.*

2-lea. 1831 martie 23, *tij țidula mezatului pîrcălăbiei pentru două magazale a căminarului Malaxa, cu arătare în dos că au rămas cu 18.500 lei asupra răposatului postelnic Cuza.*

3-lea. 1831 martie 23, *tij țidula pîrcălăbiei pentru alte două magazale ale dumisale Malaxa, iarăși cu întăritura pîrcălăbiei că au rămas asupra răposatului postelnic Cuza, cu 18.500 lei.*

4-lea. 1831 iunie 2, *zapisul dumisale Malaxa prin care vinde răposatului postelnic patru magazale în preț de 37.000 lei și osăbit un ciardal în preț de 1750 lei.*

5-lea. Țidula de plata bezmănului pe 1832.

6-lea. Tij pentru anul 1833.

7-lea. Tij pentru anul 1834.

8-lea. 1837 iunie 2, *tij plata bezmănului pe 1835, 1836 și 1837.*

9. 1837 iunie, 30 *țidula comisiei orășenești pentru plata feții locului.*

10. 1841 iulie 3, *o țidulă supt iscălitura fostului vechil a Spiridoniei, stolnicul Feodosie Aronian, pentru primirea a două documenturi de la răposatul postelnic.*

11. 1844 iunie 10, *actul Epitropiei ospitalurilor supt nr. 23, prin care se dă în veșnica răscumpărare a răposatului postelnic, locul magazalelor în mărime de 154 coți, 1 palmă împregiur.*

Cu adăugire că în condica întăriturilor pe anul trecut 1850, se vede întărit la 16 august împuternicirea ce are dumnealui boierul de la maica dumisale, dumneaei cucoana Soltana Cuza,

asemenea şi la 27 noiembrie, înscrisul ce are de la dumneaei cucoana dumisale.

Iar povod nu urmează.

*Director ....**

Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente", P. 553/183, f. 1, 4. Original, numai iscălit de Cuza.

136. 1851 FEBRUARIE 24, GALAŢI — **Cererea agăi A. I. Cuza către Judecătoria ţinutului Covurlui, spre a-i legaliza actul prin care a împrumutat o sumă de bani de la Cleopatra Roset.**

Cinstitei Judecătorii de Covurlui

aga Alexandru Cuza

Altăurat sinet, prin care m-am împrumutat cu una sută mie lei, curs de Galaţi, nr. 100.000, de la dumneaei cucoana Cleopatra Roset[1]*, siguripsindu-o în valoarea magaziilor, cu locul lor, ce am în schela acestui oraş Galaţi, rog pe cinstita judecătorie a-l încredinţa pe formă şi a-l slobozi în primirea dumneaei cucoanei.*

1851 fevruarie 24
Galaţi

A. I. Cuza

[Rezoluţie]
26 fevruarie 1851. Potrivit cererii se va legaliza pe formă aşa precum valoarea fondosului în care se face siguranţia, după formula preţăluirii se urmează la valoarea de 9 700 galbeni.

I. Fote

Arh. St. Iaşi, Colecţia „Documente", P. 553/183, f. 2. Original.

1 *Cleopatra Roset* (1821—1864), fiica lui Ion Roset şi a Zoei Sulgearoglu, căsătorită în 1864, la Bucureşti, cu Caracaş. Este soră cu Sultana Ventura (document 128, nota 4).

* Cuvînt ilizibil.

137\. 1851 MARTIE 10, IAŞI — **Ordinul Departamentului de Interne, semnat de A. I. Cuza ca director al departamentului, către comandantul jandarmilor pentru a da maiorului Mihail Kogălniceanu un jandarm, care să păzească obiectele pe care acesta le duce la Constantinopol pentru expoziţia de la Londra.**

Departamentul Trebilor din Năuntru
dumisale comandirului de jandarmi

Dumnealui maiorul Mihail Kogălniceanu, unul din mădulările comisiei orînduite pentru expoziţia din Londra, prin adres arătînd că, de către Prea Înălţatul Domn, este însărcinat a duce la Constantinopole obiectele alese de către comisie, mijloceşte a i se da un jandarm pentru paza lucrurilor în vremea transportării lor la Constantinopole.

Se scrie dumitale ca de îndată să deplineşti cererea dumisale maiorului, avînd în privire ca să dai un om vrednic şi cu bune purtări spre a nu pricinui cea mai mică supărare.

Director departamentului, A. I. Cuza

Secţia 2-a
Nr. 4440, 1851 martie 10

şef secţiei, G. Melinescu

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I-2009, dosar 464, f. 35.
Original.

138\. 1851 MARTIE 12, IAŞI — **Adresa Departamentului de Interne, semnată de A. I. Cuza, în calitate de director al departamentului, către Departamentul de Justiţie, relativ la lipsa de umanitate în privinţa arestaţilor din închisoarea Isprăvniciei Iaşi, osindiţi, cei mai mulţi, fără judecată pentru vini mărunte.**

Departamentul Trebilor din Lăuntru
secţia a IV-a, nr. 5022, 1851 martie 12, Eşii

Cinstitului Departament al Dreptăţii

Isprăvnicia ţinutului Eşi, prin raportul sub nr. 1849, înştiinţează că arestul ei ar fi venit să fie neîncăpător din cauza

multoraticului număr de arestanți, încît îmbulzala nu le dă loc măcar a se culca și nici le ajunge cheltuiala hotărîtă pentru hrană. Care aceste se prilejesc mai mult că Judecătoria ținutului Eșii, secția a 2-a, avînd acum sub arešt 72 vinovați, nu i-ar lua în cercetare, osîndindu-se mai multe luni la arest pentru nimicuri. Deci fiindcă asemenea urmare este, pe cît în contra așezămîntului, pe atîta și a umanității, de se pedepsesc fără să fie hotărîți de judecată.

Departamentul acesta cu cinste poftește pe acela, să binevoiască a porunci zisului tribunal ca în viitorime să fie mai activ în cercetarea vinovaților, spre a nu se osîndi timp îndelungat. Și de punerea la cale ce va face să nu lase și pe acesta fără știință.

Director departamentului, A. I. Cuza
șef secției, Popovici

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. III — 1992, dosar 284, f. 17.
Original.

139. 1851 MARTIE 16, IAȘI — **Adresa Departamentului din Lăuntru, iscălită de A. I. Cuza în calitate de director al departamentului, către Secretariatul de Stat, relativ la fabricarea unor instrumente necesare pompierilor din orașul Galați.**

Departamentul din Lăuntru
Secția a 2-a, 1851 martie 16 zile, Iași

Cinstitului Secretariat de Stat

Neprimindu-se pînă acum dezlegarea Sfatului Cîrmuitor asupra referatului acestui departament, nr. 2123, pentru încuviințarea a patru galbeni și jumătate ce urmează a se plăti harabagiilor pentru ca să aducă de la Galați la Școala de arte de aici, roatele și dricurile tulumbelor pojarnicești de acolo, ce după încuviințarea Sfatului, urmînd a se fabrica, trebuie a se potrivi așezarea lor pe acele roate și dricuri.

Departamentul, din îndemnul raportului nr. 382, ce de iznoavă a primit de la Sfatul orășenesc din acel oraș, cu cerere ca să aibă poruncă de urmare, cu cinste face poftire Secreta-

riatului ca să binevoiască a mijloci asemenea dezlegare cît s-ar putea mai neîntîrziat.

Director departamentului, A. I. Cuza

şef secţiei, G. Melinescu

Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat, dosar 921, f. 200. Original.

140. 1851 MARTIE 16 — **Ordinul Departamentului din Lăuntru, semnat de A. I. Cuza, către Isprăvnicia ţinutului Fălciu, referitor la executarea semănăturilor de primăvară de către toate categoriile de agricultori.**

Departamentul Trebilor din Lăuntru
către Isprăvnicia ţinutului Fălciu

Prin domnescul ofis cu nr. 10 dat isprăvniciei la 15 februarie pentru îndemnarea lăcuitorilor către îmbrăţosarea agriculturii de primăvară, i s-a pus în vedere ca îndată ce desprimăvărarea ar vădi calitaoa sămănăturilor de toamnă să o încunoştiinţeze departamentului. Această vreme, după obşteasca cunoştinţă, şi-au luat începutul acum mai bine de zece zile, iar din parte-i nu se vede vreo lămurire de poziţia cum se găsesc acele sămănături şi cum urmează timpul. De aceea i se scrie ca neîntîrziat să predstavlisească cerşuta ştiinţă care, privind la obştescul interes a lăcuitorilor de toată clasa, precum şi tot ramul atingător de agricultură, isprăvnicia trebuie să aibă osebită enteresatenţă în executarea poruncilor date fără a mai aştepta invitările departamentului.

Director departamentului, A. I. Cuza

şeful secţiei, Panaite Idieru

Secţia a III-a
Nr. 5319
1851 mart 16

Arh. St. Iaşi, fond Isprăvnicia Fălciu, tr. 1339, op. 1521, dosar 318, f. 22.
Original.

141. 1851 MARTIE 19, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino; trimite o scrisoare a lui Ion Docan în legătură cu lemnul pentru via de la Pîrtești.**

Iassy, ce 19 mars 1851

Mon petit Georges,

Voici ci-joint une lettre de Jean Docan [1] *à son chargé d'affaires pour te permettre à couper le bois nécessaire aux vignes de Partești. Je n'ai jamais mis en doute ton amitié pour moi et tes soins pour la gestion de ma terre, tu ne m'as pas compris Corbeau. Tout ce qu'il y de plus sincèrement expressif à Zoe, une poignée de main à Constantin et à toi de coeur*

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (22)}{LXXV}$

Original.

Iași, 19 mart 1851

Micul meu Iordachi,

Iată alăturez o scrisoare de la Ion Docan către însărcinatul său de afaceri pentru a-ți da voie să tai lemnul necesar viilor din Pîrtești. Nu m-am îndoit niciodată de prietenia ta pentru mine și de grija ta pentru gestiunea moșiei mele, tu nu m-ai înțeles Corbule. Tot ce e mai sincer lui Zoe, o strîngere de mînă lui Constantin și al tău din inimă

A. I. Cuza

---

1 *Ion Docan*, fiul lui Panaite Docan, frate cu Neculai, Grigore și Panaite și văr cu Alexandru Cuza. A învățat la Academia Mihăileană, unde a intrat în mai 1835, adus de Grigore Cuza, avînd 18 ani. În 1839 se afla la Paris. În locuința lui se adunau studenții munteni și moldoveni, membri ai *Societății pentru învățătura poporului român*. În februarie 1846 pleca la București pentru o lună. Unionist și deputat în Adunarea Ad-hoc.

142. 1851 MAI 7, IAŞI — **Referatul lui Alexandru Ioan Cuza, directorul Departamentului de Interne, cuprinzînd concluziile sale în urma revizuirii administraţiei ţinuturilor Vaslui, Tutova, Tecuci, Covurlui, Putna şi Fălciu.**

Referat

1851 mai 7

Săvîrşind jos iscălitul revizia ţinuturilor mai jos însemnate, potrivit însărcinării puse asupră-mi prin ofisul gospod supt nr. 17 din 28 a trecutei luni martie, cu toată supunerea supun relaţii de descoperirile ce am făcut.

Vaslui. *Lipsă totală de administraţie, precum m-am încredinţat din deosebite acte ce am cercetat, în care am văzut jalbe rezularisite cu zece zile în urma primirii şi lucrarea ieşită din canţelerie după douăzeci zile. Iar isprava, dacă a cerut trebuinţa a se săvîrşi o asemenea de către subalternii isprăvniciei, precum privighetorii sau alte feţe însărcinate cu caracter oficial sau particular, cu anii netrimise sau cerşute de isprăvnicie. La comanda pompierilor am găsit unul lipsă de şase săptămîni, care nici era cunoscut dumisale ispravnicului. Privighetorii îndeobşte răi în acest ţinut şi aceasta după mărturisirea a chiar ispravnicului, care însă nu îndrăzneşte a avea nici priveghere asupră-le.*

Bîrladul. *Asemenea ca şi la Vaslui, cu adăogire de neştiinţă desăvîrşită a dregătorului de toate lucrările canţeleriei sale poliţitarisindu-mă la toate întrebările ce i-am făcut despre lucrări, către dumnealor stolonacialnicii Liahu şi Alexa, cel din urmă stolonacialnicul mesei criminaliceşti. Cercetînd însă lucrările încredinţate numiţilor, le-am găsit în totul nelegiuite cu precugetarea din parte-le. La pricinile criminaliceşti am găsit criminalişti vajnici neîndreptaţi în curs judecătoresc, ci sloboziţi subt chezăşie, împotriva aşezămîntului precum şi păgubaşii nedespăgubiţi. Alţi nenorociţi, supt prepusuri numai, închişi la gros şi necercetaţi de o îndelungată vreme, în urmă sloboziţi fără vreo formalita şi iarăşi cu asemenea chip arestuiţi. Iar la masa împlinirilor am găsit împliniri făcute fără temeiuri administrative, altele avînd teme-*

iuri neîmplinite, ce stînd în zăcare sau în canțeleria isprăvniciei sau la privighetori sau la deosebite fețe fără caracter oficial.

Tecuci. *Asemenea și cu deosebire mai rea. Făcînd revizie la pitărie am găsit pîinea rea și lipsă, la căsăpie carnea stricată și nici un comisar față la împărțirea ei și cîntăritul, ocile fără stemplul eforiei și îndeobște lipsă și aceasta fără sfială de autoritățile locale, căci jos iscălitul luînd de la vreo cinci rachierii ocile, a fost întîmpinat de mai mulți rachieri cu răspuns că în zădar arăt asemenea asprime, căci această a lor urmare este cunoscută și învoită de eforie și fostul ispravnic.*

Covurlui. *Administrația în totul precum la Tecuci, afară de eforie, poliție și compania pompierilor.*

Focșani. *Administrația merge spre o îndreptare în toate ramurile, eforia cu o părintească îngrijire și comanda pojarnicească în bună stare.*

Fălciu. *Administrația în toate ramurile ei bună între bune, iar nu în privirea celorlalte ținuturi și putînd a sluji de pildă.*

După luările aminte ce a făcut jos iscălitul la toate ținuturile, încăperilor ce slujesc de arest creminaliștilor le-a găsit în foarte proastă stare, primejdioasă și sănătății și siguranței despre nescăparea lor, afară de grosul de la Galați.

La toate comenzile pojarnicești am găsit oamenii bine disciplinați și cu însușirile cerșute la asemenea slujbă, iar instrumenturile în foarte proastă stare și cu neputință de a se sluji la vreo nevoie. Și la întrebarea ce am făcut atît comandirilor, cît și eforiilor de pricina pentru care se găsesc în asemenea stare, mi s-a răspuns că aceasta urmează nu din întrebuințarea lor, ci fiindcă din început s-au trimis niște asemenea de către departament, de rea calita, luîndu-se dreptatea de a-și închipui însăși eforia instrumenturile trebuitoare precum le și plătește.

Îndeobște am aflat un mare catahrisis în rînduirea mazililor, priviligheților, din partea atît a privighetorilor cît și a osebiților cinovnici din canțelerie. Așa precum întru aceasta nu se păzește nici o regulă, precum de pildă să se ție o tăbliță la toate ocoalele de numărul unor asemenea și numele lor, care la rînduirea în slujbă să se vadă dacă nu se rînduiesc numai pe unii cu asuprirea celorlalți.

Îndeobşte am găsit pe sameşi nu directori canţeleriilor, ci străini de toate lucrările administrative afară de finans, amestecîndu-se în lucrări însă cînd le place, cu ferire de a fi răspunzători, supt propunere că ei aceasta o fac numai spre înlesnirea dregătorilor, afară de sameşul de Covurlui, de Focşani şi de Fălciu.

La toate isprăvniciile am găsit nenumărate jăluiri pentru nevroinţa lăcuitorilor a ieşi la lucru după alcătuirile săvîrşite fără a fi prihănite nişte asemenea, din împrejurarea că nefiind nici o regulă întru aceasta, lăcuitorii iau bani pe muncă mai mult decît poate dovedi nu într-un an, dar nici în trei. Şi aceasta mai mult în vremea iernii, cu preţuri în jumătate decît acele ce li s-ar da la vremea lucrului şi cînd o asemenea vreme soseşte, năvălesc la isprăvnicie toţi acei ce au asemenea contracturi cu lăcuitorii şi rămîne la bunavoinţă a dregătorului de a îndestula pe cine voieşte, fără răspundere, căci toţi au deopotrivă dreptăţi, dar locuitorul tot dator rămîne şi plăteşte, însă cu mare împovărare şi struncinare, prefăcîndu-se munca în bani sau în alte îndatoriri.

Jos iscălitul, în prinţipiile însărcinării sale, a arătat tuturor dregătorilor, precum şi prin poruncile departamentului li se însamnă şi chiar în lucrările lor, neiertatele de aşezămînt abateri, propuindu-le că pentru cea de pe urmă dată este trimis de către departament spre a le insufla datoriile şi a-i pune pe drumul cerşut şi că în viitorime, după ofisul domnesc slobozit şi publicat, prin care se lasă pe toţi amploaiaţii în insuşirile lor şi în răspundere de a lor lucrări, dacă şi după această din urmă cercare nu se va vedea îndreptarea cuvenită, apoi, cu părere de rău, departamentul, nemaiputîndu-i scuti de pedeapsa prevăzută prin pravile, îi va lăsa în pedeapsa poruncită de reglement în asemenea cazuri.

Director departamentului, A. I. Cuza

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.533, f. 205—206, 217.
Original.

143. 1851 IUNIE 28 — **Ştire apărută în „Gazeta de Moldavia" despre controlul făcut în luna mai 1851 de către directorul Departamentului din Lăuntru, Alexandru Cuza, şi propunerea acestuia pentru îndepărtarea unor funcţionari abuzivi de la Isprăvnicia ţinutului Tutova.**

Novitale dinăuntru

Departamentul din Năuntru face cunoscut că: „Dumnealui aga Alexandru Cuza, directorul acestui departament, ce s-au fost însărcinat cu ofis domnesc, reveduind între altele şi starea lucrărilor canţeleriei administraţiei districtului Tutova, prin referatul din 7 mai a adus la ştiinţa departamentului că dumnealor Ioan Anastasiu şi Nicolai Alexa, şefi de masă în acea isprăvnicie, uneltind felurite abuzuri şi necuviinţe, care aduc scandal guvernului, departamentul de îndată a poruncit isprăvniciei depărtarea lor din funcţie şi a nu mai fi pe viitorime primiţi în servicii publice".

„Gazeta de Moldavia", nr. 51 din 28 iunie 1851, p. 207.

144. 1851 IULIE 4, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre banii ce i se cuvin acestuia de la familia soţiei, arendarea moşiei, ş.a.**

Iassy, ce 4 juillet 1851

Mon gros Lambourel,

À mon idée tu fais mal tes comptes quand tu dis avoir droit à 300 ducats du revenu de la famille. Si on t'a donné 300 ducats l'année passée c'est qu'on l'a bien voulu, mais si on venait à un partage juste tu n'aurais droit qu'à 100 et quelques ducats et voici comment: les revenus de la maison sont 1500 ducats ou à peu près, prélève là-dessus 600 ducats, intérêts de l'argent dûs à la belle-mère et partage le reste en cinq parts. Par conséquent qu'est ce qui est plus avantageux, prendre la terre Popeni [1] *et la soigner sur votre compte jusqu'à*

partage definitif ou se contenter du revenu d'après le compte que je t'ai fait et qui est véritable, car en cas que vous parleriez droit, alors certes la belle-mère ferait vouloir les siens aussi et l'on ne te donnerait plus qu'environ 100 ducats. Conclusion faite : pense à faire tes préparatifs pour faire valoir la terre Popeni dont tu dois entrer en propriété comme seul parti avantageux ; pour l'argent de chez Ra .... * *j'ai répété un ordre foudroyant. Revenons maintenant à mes affaires. On ne peut pas arrêter le cours des proccès classifiés sous la raison qu'ont refait ou a envoyé l'instruction de ces procès aux Archives, mais il faut être exact au terme. Pour la ferme de la terre je t'adresserai ton oncle*[2] *et s'il nous donnait 1300 ducats, nous la donnerions pour nous éviter à tous les deux l'embarras de soigner cette terre, bien entendu la ferme d'une année au moins, payée d'avance. Je t'ai écrit pour la forêt ce que tu dois faire ainsi que si je trouvais un prix modeste pour le blé je le vendrai sur place. Je n'ai rien à t'ajouter et suis à toi de coeur*

A. I. Cousa

Mes amitiés à Zouzou ; je t'envoie ta montre par Constantin, je l'ai faite estimer, elle vaut 28 ducats.

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (23)}{\text{LXXV}}$

Original.

Iaşi, 4 iulie 1851

Dragă Lamburel,

După mine cred că ţi-ai făcut rău socotelile cînd spui că ai dreptul la 300 galbeni de la familie. Dacă ţi s-au dat 300 galbeni anul trecut este că au vrut, dar dacă s-ar face o împărţire dreaptă n-ai avea drept decît la 100 şi cîţiva galbeni şi iată cum : veniturile casei sînt de 1500 galbeni sau aproape, scoate din ei 600 galbeni, dobînzile banilor datoraţi soacrei şi împarte restul în cinci părţi. În consecinţă ce este mai avantajos, să iei moşia Popeni şi să o îngrijeşti pe seama ta

* Cuvînt ilizibil.

pînă la împărţirea definitivă sau să te mulţumeşti cu venitul după socoteala pe care ţi-am făcut-o şi care este cea mai bună, căci în caz că vorbeşti de drepturi, atunci cu siguranţă că soacra va cere pe ale sale şi nu ţi se vor mai da decît cam 100 galbeni. Deci gîndeşte-te să te pregăteşti să cultivi moşia Popeni, al cărui proprietar vei fi, ca singurul folos avantajos; pentru banii de la... am repetat un ordin fulgerător. Să revenim acum la afacerile mele. Nu se poate opri mersul proceselor pe motivul că le-au refăcut sau a trimis instrucţiunea acestor procese la Arhive, dar trebuie plata făcută la timp. Pentru arendarea moşiei îţi voi trimite pe unchiul tău şi dacă el ne-ar da 1300 galbeni vom da-o pentru a ne scăpa pe amîndoi de încurcătura îngrijirii acestei moşii, bineînţeles, arenda plătită pe cel puţin un an înainte. Ţi-am scris ce trebuie să faci cu pădurea şi dacă voi obţine un preţ modest pentru grîu îl voi vinde numaidecît. Nu am nimic să adaug şi sînt al tău din inimă

A. I. Cuza

Salutări prieteneşti lui Zuzu; îţi trimit ceasul prin Constantin, l-am evaluat, face 28 galbeni.

---

1 Popeni, moşie în ţinutul Fălciu, din care o parte a primit Zoe Lambrino ca zestre, iar o parte i-a revenit lui Constantin Rosetti ca moştenire.
2 Probabil Ioniţă Lambrino.

145. 1851 [IULIE] 12/24, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre vînzarea unei cantităţi de porumb, plecarea la băi în străinătate, nevoia acută de bani; menţionaţi Elena Cuza, Zoe Lambrino şi Constantin Rosetti.**

Galatz, ce 12/24, 1851

Mon cher gros,

Tu te portes sans doute bien et la châtelaine de même, ainsi que le chevalier de Rosetti. Sachez que j'ai vendu 100 kilos de maïs, rendu à Galatz dans la première quinzaine de

juin, je me recommande donc à toi pour que le maïs arrive à Galatz au terme ci-dessus mentionné. Tu sauras aussi que je suis malade, mais d'une maladie qui n'est pas dangereuse et qui demande mon départ du pays pour les bains en Allemagne ou France. Tu n'ignores pas mon besoin d'argent, à cause de mes dettes, et mon seul espoir dans la récolte prochaine et la vente de ma forêt et de cette petite terre, qui par les difficultés commence à me paraître problématique. Aussi mon cher, toi seul, par les soins que tu auras de ma terre et des dites ventes, peux me tirer d'embarras. Je me repose entièrement sur toi pour cela et trouve superflu de te faire des recommandations là-dessus. Tu dois avoir reçu une lettre par le dernier courrier de la part d'Hélène. La caisse, contenant tes commissions, a été saisie par le poste et retenue ici, je te l'envoie par cette occasion à Strimtoura[1]*, d'où j'espère qu'elle te parviendra. Mille baisers ardents à Zouzou et une sincère poignée de main à Costaki.*

A toi de coeur
A. I. Cousa

Réponds-moi pour m'accuser au moins la réception de la présente et la dernière de la part de ma femme.

Original.

Galaţi, 12/24, 1851

Dragul meu,

Fără îndoială că eşti sănătos şi castelana la fel, precum şi cavalerul de Rosetti. Află că am vîndut 100 chile porumb, adus la Galaţi în primele 15 zile ale lui iunie, te rog deci ca porumbul să ajungă la Galaţi la termenul menţionat mai sus. Mai află că sînt bolnav, dar de o boală care nu este periculoasă şi care cere plecarea mea din ţară la băi în Germania sau Franţa. Tu nu ignorezi nevoia mea de bani, din cauza da-

toriilor, și singura mea speranță în recolta viitoare și vinderea pădurii mele și a acestei moșioare, care din cauza greutăților începe să mi se pară problematică. De aceea, dragul meu, tu singur poți să mă scoți din încurcătură prin grija pe care o vei avea de moșia mea și de vînzările amintite. Mă bizui cu totul pe tine pentru aceasta și găsesc de prisos să-ți fac recomandații în privința celor spuse mai sus. Trebuia să fi primit o scrisoare cu ultima poștă de la Elena. Caseta, conținînd comisioanele tale, a fost luată de poștă și reținută aici, ți-o trimit cu această ocazie la Strîmtura, de unde sper că-ți va fi trimisă. Mii de sărutări înfocate lui Zuzu și o sinceră strîngere de mînă lui Costachi.

Al tău din inimă
A. I. Cuza

Răspunde-mi cel puțin pentru a-mi confirma primirea acestei scrisori și a ultimei scrisori din partea soției mele.

---

1 Strîmtura, sat în ținutul Tutova, unde era stație de poștă.

146. 1851 IULIE 18, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre vînzarea unor cereale și a moșiei Ivașcani ; a mobilat casa de la Galați unde va petrece iarna, nemaidorind să se întoarcă la Iași.Elena Cuza adaugă cîteva rînduri.**

Galatz, ce 18 juillet 1851

Mon cher Lambourel,

Les prix à Galatz sont très incertains, il n'y a pas encore de prix établi pour les blés nouveaux. Je crois qu'il serait plus avantageux de profiter du crédit que nous ouvre ton beau-frère Diamandi[1] *et payer des transports pour partir le blé à Galatz le plus tôt possible. Pour la fôret je n'ai pas pu voir Stratila à Tecoutzi, je lui ai laissé une lettre dont j'attends la réponse. En tout cas, quand tu auras la facilité, vas à Tecoutzi, abouche — toi avec l'individu en question et fini cette*

vente comme tu croiras pour le mieux. La terre Ivaskani[2] *de même, j'en laisse la vente à ta disposition. Voilà assez parlé affaires, du reste mes affaires se trouvent mieux sous ta direction seule, que quand je m'en mêle. Mes appartements sont superbement meublés, très seigneuriales et tout à fait confortables. Aussi les affaires finies, je t'invite ici avec la ménagère et tu auras lieu d'être satisfait. Ma chambre t'appartient de droit comme à mon aîné, tu y trouveras tout ce que [la] volupté et la paresse peuvent désirer. Je prépare l'appartement d'en bas pour jeunes gens, j'en ferai un local satisfaisant pour M. le Bano Floutour. J'ai mis à l'oeuvre pour cela, care je me propose de passer mon hiver entre vous autres, je suis presque décidé a ne plus retourner à Iassy, mais en tout cas l'hiver je passerai à Galatz et avec vous autres. Adieu, mon gros ami, je t'embrasse et suis à toi de coeur*

A. I. Cousa

Mes amitiés à ton beau-frère et à Pamphile[3], *embrasse Zouzou et demande — lui d'où vient qu'elle est si maigre.*

Moi je vous embrasse aussi un million de fois et désire beaucoup vous voir. Dites-moi si Moch Charbon vous a apporté de la vanille à son retour de Galatz. Quand votre maison sera prête, faites-le moi savoir et je viendrais passer quelques temps parmi vous.

Adieu et à vous de coeur

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(24)}{LXXV}$

Original.

Galați, 18 iulie 1851

Dragul meu Lamburel,

Prețurile la Galați sînt foarte nesigure, încă nu s-a stabilit prețul pentru grîul nou. Cred că ar fi mai avantajos să

profităm de creditul pe care ni-l deschide cumnatul tău Diamandi și să plătim transportul pentru a trimite griul la Galați cît mai repede cu putință. Pentru pădure nu am putut să-l văd pe Strătilă la Tecuci, i-am lăsat o scrisoare la care aștept răspuns. Oricum, cînd vei avea posibilitatea, mergi la Tecuci, ia legătura cu persoana în cauză și termină această vînzare cum vei crede că e mai bine. Și pentru moșia Ivașcani las vînzarea la dispoziția ta. Dar am vorbit destul despre afaceri, de altfel afacerile mele merg mai bine cînd te ocupi tu singur decît cînd mă amestec eu. Apartamentele mele sînt superb mobilate, foarte senioriale și confortabile. De îndată ce termini afacerile te invit aici cu soția și vei fi foarte satisfăcut. Camera mea îți aparține de drept ca unui frate mai mare, vei găsi tot ceea ce voluptatea și lenea pot să-și dorească. Pregătesc apartamentul de jos pentru tineri, voi face un lăcaș satisfăcător pentru dl Ban Flutur. De asta m-am pus pe muncă, căci îmi propun să-mi petrec iarna cu voi, sînt aproape hotărît să nu mă mai întorc la Iași, dar oricum iarna o voi petrece la Galați cu voi. Adio, prietene, te îmbrățișez și sînt al tău din inimă

A. I. Cuza

Salutări prietenești cumnatului tău și lui Pamfil, îmbrățișează pe Zuzu și întreab-o de ce e așa de slabă.

Eu te îmbrățișez de un milion de ori și doresc mult să te văd. Spune-mi dacă Moș Cărbune ți-a adus vanilie la întoarcerea din Galați. Cînd va fi gata casa voastră, anunță-mă și voi veni să petrec cîteva zile cu voi.

Adio și a voastră din inimă
E. Cuza

---

1 Sora lui Iordache Lambrino, Ecaterina, era căsătorită cu C. Diamandi, pe care în 1857 îl găsim printre unioniștii din Bîrlad.
2 Ivașcani, moșie în ținutul Fălciu.
3 Un Ion Pamfil, în 1857, unionist de la Fălciu.

147. 1851 AUGUST 1, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre reproşurile unchiului Grigore Cuza în legătură cu o plîngere a lor; se bazează pe el pentru vînzările proiectate şi celelalte afaceri ale sale; Grigore Al. Ghica va veni la Galaţi; Negri a intrat în funcţia de pîrcălab.**

Galatz, ce 1-er août 1851

Mon gros Lambourel,

Maintenant que je t'écris souvent c'est toi qui gardes le silence. J'ai reçu une lettre de l'oncle G. Cousa dans laquelle il me reproche la supplique que tu as envoyé au Ministère en tems de vacance, ce qui prouverait, prétend-il, notre ignorance. Quoique ce ne soit d'une grande conséquence, je voudrais pourtant savoir où en sont ces commissions locales, les adversaires ont-ils persisté dans leurs travaux après ton protêt, en un mot le tout en détail. Tâche de m'expédier le plus tôt possible du blé, si tu ne pouvais pas vendre, comme tu me l'avais fait espérer, à 9 karbovvantz sur place, car ce prix serait on ne peut plus avantageux et j'ai besoin d'argent, les termes des payements sont prêt d'expirer. Vois de finir ces différentes ventes aussi, forêts avec ce mr. de Tecoutzi, Ivascani et tout ce dont nous en projettions la vente. Si je pouvais trouver un capitaliste pour donner en ferme la terre aussi et lui vendre le ménage agricole, boeufs et tout le reste, je le voudrais bien, cela serait pour moi une pensée de moins et pour toi une grande fatigue d'epargnée. Je trouve superflu de te recommander davantage mes intérêts et je me repose entièrement sur ton amitié. Là-dessus, que fait Zouzou, a-t-elle repris un peu d'embonpoint ou dépérit-elle toujours et pourquoi ce dépérissement? Mes amitiés à Floutour et au comis. Nous nous proposons après le départ de son altesse [1], qui doit arriver ici le 13 d'août, de venir avec Hélène vous faire une surprise, là-bas si, toutefois votre palais jusqu'alors était en état de nous recevoir. Negri est entré en fonction de perkalabe.

A toi de coeur

A. I. Cousa

Si ta mère est parmi vous, présente-lui nos respects.

Original.

Galați, 1 august 1851

Dragă Lamburel,

Acum cînd îți scriu des, tu ești acela care nu scrii. Am primit o scrisoare de la unchiul G. Cuza prin care îmi reproșează plîngerea pe care tu ai trimis-o la minister în timpul vacanței, ceea ce ar dovedi, pretinde el, ignoranța noastră. Deși nu-i de mare importanță, aș vrea totuși să știu ce este cu aceste comisii locale, adversarii au persistat în lucrările lor după protestul tău, într-un cuvînt totul în amănunt. Încearcă să-mi expediezi cît mai repede cu putință grîul, dacă nu poți să-l vinzi, cum m-ai făcut să sper, cu 9 carboave pe loc, căci acest preț ar fi cum nu se poate mai avantajos și am nevoie de bani, termenele de plată sînt aproape să expire. Vezi de termină și aceste diferite vînzări, pădurile cu acest domn din Tecuci, Ivașcanii și tot ceea ce am proiectat ca vînzare. Dacă aș putea găsi un om cu bani pentru a-i da în arendă și moșia și să-i vînd uneltele agricole, boi și tot restul, aș face-o bucuros, asta ar fi pentru mine o preocupare mai puțin și pe tine te-ar scuti de o mare oboseală. Găsesc de prisos să-ți mai spun că-ți încredințez afacerile mele și că mă bazez întru totul pe prietenia ta. Ce mai face Zuzu, s-a mai îngrășat puțin sau continuă să slăbească și de ce această slăbire? Salutări prietenești lui Flutur și comisului. Ne propunem ca după plecarea alteței sale, care trebuie să sosească aici la 13 august, să vin cu Elena să vă facem o surpriză, la voi, dacă palatul vostru va fi gata să ne primească. Negri a intrat în funcția de pîrcălab.

Al tău din toată inima

A. I. Cuza

Dacă mama ta este la voi, transmite-i respectele noastre.

1 Grigore Alex. Ghica, domnul Moldovei.

148. 1851 AUGUST 29 — **Adresa Departamentului din Lăuntru către Vistieria Moldovei, prin care face cunoscut că A. Cuza, directorul departamentului, renunță la adaosul de salar ce se acordase înaintașului său Scarlat Rosetti.**

La Vistierie

Nr. 19.118, 1851 august 29

Prin adresa supt nr. 12.063, la 30 mai trecut s-a făcut împărtășire Vistieriei că dumnealui aga Alecu Cuza, directorul acestui departament, a arătat că nu reclamă și nici vroiește a primi adaosul ce s-a fost încuviințat la leafa antecedentului dumisale agăi, dar pentru că acum dumnealui vornicul Scarlat Roset [1]*, prin adresa din 25 a următoarei se roagă a i se slobozi asemenea adaos pe toată vremea cît s-a aflat în postul de director al acestui departament, adică pînă la 15 fevruarie anul curent și în privire că de la ea s-a primit asemenea adaos numai pînă la 1 ghenar 1851, departamentul, pe temeiul înaltei încuviințări însemnată pe anaforaua nr. 25.536 și împărtășită ei în original cu adresa nr. 24.001, cu cinste poftește pe Vistierie ca să binevoiască a regularisi slobozirea unor asemenea bani în primirea dumisale vornicului.*

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.354, f. 2.
Ciornă.

1 *Scarlat Rosetti* (1790—1865), fiul lui Constantin Rosetti și al Anastasiei Beldiman. A fost ispravnic la Vaslui, Roman și Fălciu. Văr cu postelnicul Iordache Rosetti, tatăl Elenei Cuza.

149. 1851 SEPTEMBRIE 10, IAȘI — **Anaforaua directorului Departamentului de Interne, aga A. Cuza, către domn, rugînd a se acorda o gratificație maiorului Duca, comandantul pompierilor din Galați.**

Prea Înălțate Doamne,

Din raporturile Pîrcălăbiei de Galați [1]*, nr. 6883 și 7016, luîndu-se încredințare, atît despre vrednicia și activitatea cu care dumnealui maiorul Duca, comandirul pompierilor de acolo,*

s-a purtat spre stingerea focurilor prilejite în acel oraş la 10 avgust şi 3 septemvrie, precum nu mai puţin şi de primejdia ce a suferit prin căderea unei grinzi pe piciorul său, din care împrejurare a fost mai mult timp bolnav, Departamentul plecat primeşte îndrăzneală a ruga pe Înălţimea Voastră, ca în privirea grelei sale familii şi că în vreme de 20 de ani de cînd se află slujind n-a luat niciodată nagrajdenie bănească, să binevoiţi a-i face gratificaţia ce înalt veţi găsi de cuviinţă, pe care să porunciţi a se slobozi din veniturile sfatului orăşenesc, acolo unde dumnealui maiorul Duca se află slujind şi jertfind ostenelele sale spre apărarea obştei din acel oraş de mai multe nenorociri ce li s-ar întîmpla.

A Înălţimei Voastre plecată slugă
director departamentului, aga A. Cuza

Departamentul din Năuntru
Secţia 1-ia, nr. 19.947
1851 septemvrie 10 zile

[Rezoluţie domnească]
Se încuviinţează a se slobozi 150 galbeni din citatele venituri.

„Buletin, foaea publicaţiilor oficiale a Principatului Moldaviei", nr. 27 din 30 septembrie 1851.

1 Costache Negri era pîrcălab.

150. 1851 SEPTEMBRIE 20, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre numirea lui Greceanu ca ispravnic la Bîrlad ; despre vînzarea pădurii şi a pămîntului de la Ivaşcani şi despre boala Elenei Cuza.**

Galatz, ce 20 n-bre 1851

Mon cher Lambourel,

De Galatz je ne puis rien faire pour ce qui regarde l'obstacle désiré à la nomination de Gretziano comme administrateur à Berlad. On oublie ceux qu'on ne voit pas et une correspondance à ce sujet serait un faible moyen, malgré mes relations assez étroites avec les Puissants du jour. Il faut re-

mettre toute démarche à ce sujet après notre arrivée à Iassy et espérer que d'ici là on ne fera rien, du reste d'après ce que je sais la destitution de l'ispravnik de Berlad n'est pas encore décidée.

Mon fermier m'a déclaré ne pas vouloir de la forêt, vends donc à qui tu trouveras et comme tu pourras, même cent falches, ainsi que la terre d'Ivaskani, comme tu pourras et comme tu croiras ; au plus vite le transport de mon blé, car à cette heure on en demande. Hélène a été ces jours gravement malade d'au point de coté qu'elle nous a caché assez longtems, à cette heure elle est mieux et hors de tout danger, elle vous embrasse tous les deux. Nos respects à maman et à ta mère et nos amitiés à tout le monde.

A toi de coeur

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(26)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 20 septembrie 1851

Dragul meu Lamburel,

De la Galaţi nu pot face nimic în privinţa împiedicării numirii lui Greceanu ca ispravnic la Bîrlad. Cei care nu se văd se uită şi o corespondenţă în legătură cu aceasta ar fi o cale slabă, cu toate relaţiile mele destul de strînse cu Puternicii zilei. Trebuie amînat orice demers în privinţa asta pînă după sosirea noastră la Iaşi şi să sperăm că pînă atunci nu se face nimic, de altfel după cîte ştiu destituirea ispravnicului de Bîrlad nu este încă hotărîtă.

Arendaşul meu mi-a declarat că nu vrea pădurea, vinde-o deci cui o va vrea şi cum vei putea, chiar 100 fălci, precum şi moşia de la Ivaşcani, cum vei putea şi cum vei crede ; cît mai repede transportul grîului meu, căci se cere acum. Elena a fost grav bolnavă avînd dureri sub coaste, dureri pe care mi le-a ascuns de multă vreme, acum este mai bine şi în afară de orice pericol, ea vă îmbrăţişează pe amîndoi. Respectele noastre mamei şi mamei tale şi salutări prieteneşti tuturor.

Al tău din inimă

A. I. Cuza

151. 1851 SEPTEMBRIE 29, IAȘI — **Raportul directorului Departamentului din Lăuntru, A. I. Cuza, către domn, prin care roagă să aprobe numirea lui Iorgu Florescu în postul de revizor al departamentului.**

Prea Înălțate Doamne !

După dimisia dată de revizorul acestui departament, dumnealui Costachi Racliș, la 21 avgust trecut, rămîind funcția vacantă, de atunci s-a însărcinat vremelnic pe dumnealui Iorgu Florescu și fiindcă dumnealui Florescu în această vreme a dezvelit cunoștință de lucrări și caracter cinstit, jos iscălitul ia îndrăzneală a-l recomanda Înălțimei Voastre, pe care dacă veți binevoi a-l întări de revizor.

A Înălțimei Voastre plecată slugă
director departamentului, A. I. Cuza

Departamentul din Lăuntru
Secția I-a

Nr. 21.150, 1851 septemvrie 29 zile
p. șeful secției, Caranfil

[Rezoluție]
Se încuviințează
G. Ghica Voievod, în 5 octomvrie 1851

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.616, f. 519.
Original ; numai iscălit de Cuza.

152. 1851 OCTOMBRIE 1 — **Demisia lui A. I. Cuza din funcția de director al Departamentului din Lăuntru.**

Prea Înălțate Doamne,

Silit de serioase împrejurări casnice care nu mă iartă a mai prelungi slujba de director al Departamentului din Lăuntru, viu prin aceasta, cu o vie părere de rău, a vă ruga să fiu ovolnit de la asemenea îndatorire.

A Înălțimii Voastre plecată slugă
A. I. Cuza

1851 octomvrie 1

[Rezoluție]

Dumnealui logofătului din lăuntru. Cu părere de rău primesc demisionul dumisale A. I. Cuza de la postul ce au ocupat și în încrederea că de curînd împregiurările îl vor ierta a primi vreo altă funcție, îl ovolnim.

Grigore Ghica voievod

în 3 octomvrie 1851

Octomvrie 3 — Prin ofis mărturisitor, mulțumiri, ce au adus Înălțimii Sale prin îndeletnicirea ce cu vrednicie în toată vremea ce au ocuparisit postul de director, să i se împărtășească, Canta logofăt [1].

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.616, f. 511.
Original.

---

1 Nicolae Canta, ministrul de interne.

153. 1851 OCTOMBRIE 4 — **Adresa ministrului Departamentului din Lăuntru, Nicolae Cantacuzino, redactată de M. Kogălniceanu, către A. Cuza, prin care-i mulțumește pentru ajutorul acordat la conducerea departamentului.**

Dumisale aga Alecu Cuza

nr. 21.419, 1851 octomvrie 4

Supt iscălitul, deși cu vie părere de rău pentru retragerea dumneavoastră, nu lasă a trece și acest prilej spre a vă arăta mulțumirea sa pentru sprijinul ce au avut în dumneavoastră în îndeplinirea îndatoririlor grele a Departamentului din Lăuntru.

Cu aceasta dar, vă fac cunoscut că, domnul stăpînitor au binevoit a vă exprima mulțămirea ce au avut despre zelul

şi activitatea dezvălită de dumneavoastră în cită vreme aţi ocupat funcţia de director al acestui Departament din Lăuntru şi lui nu-i rămîne alta, spre a putea contribui la această meritată domnească mulţumire, decît a fi de acord în totul cu ea, cu atîta mai mult cu cît a avut prilej a cunoaşte asemenea calităţi din împreună conlucrare.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.616, f. 512.
Ciornă cu corecturi şi adaosuri făcute de M. Kogălniceanu, care i-a succedat în acest post.

154. 1851 OCTOMBRIE 4 — **Ofisul lui Grigore Al. Ghica, domnul Moldovei, prin care aduce mulţumiri lui A. Cuza pentru felul in care a îndeplinit funcţia de director la Departamentul din Lăuntru.**

Ofis domnesc nr. 94 *1851 octomvrie 4*

Dumisale aga Alecu Cuza

Zelul şi activitatea ce aţi dezvălit în funcţia de director Departamentului din Lăuntru ne-au pus în poziţie cu părere de rău a vă primi demisia numai în privirea casnicelor interese. Prin acesta dar *de faţă al nostru domnesc ofis*, exprimîndu-vă *desăvîrşita mulţumire* ce am avut *despre* vrednicia şi rîvna ce aţi arătat în tot cursul însărcinării dumneavoastră, noi cu plăcere păstrăm şi aşteptăm prilejul ca împrejurările în curînd să vă cheme de a primi o altă funcţie în care să cîştigaţi noi titluri la domneasca noastră bunăvoinţă.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.616, f. 514.
Ciornă corectată de şi cu adaosuri făcute de M. Kogălniceanu.

1854 MAI 16 — CEREREA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA PENTRU ELIBERAREA PAŞAPORTULUI NECESAR PLECĂRII ÎN STRĂINĂTATE

1854 MAI 16 — SEMNALMENTELE LUI ALEXANDRU IOAN CUZA DE PE CEREREA PENTRU PAŞAPORT

155. 1851 OCTOMBRIE 29, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino cu care îi trimite o hotarnică întocmită de Săulescu; pentru ţăranii de pe moşia sa este de acord să cumpere secară pe credit, aceştia îi vor transporta griul, care i-a mai rămas de vînzare; Ivaşcanii să-i vîndă numai cu bani gheaţă. Elena Cuza adaugă cîteva rînduri, comunicîndu-i că-i trimite paşaportul lui Alexandru Jora, ş.a.**

Galatz, ce 29 o-bre 1851

Mon cher Lambourel,

Je t'envoie ci-joint copie de la hotarnika de Saulesco, légalisée par le Divan. Pour ce qui regarde le manque de froment dont souffrent mes paysans et la nécessité de leur en fournir, quand nous en manquons nous même, à ce sujet j'ai gardé le silence, vu que dans ta première lettre tu me disait qu'à ce sujet tu pensais prendre du seigle à crédit de Stourza [1] *et j'ai trouvais ce moyen excellent. Mais puisque tu veux absolument mon opinion là-dessus, je pense donc que tu dois, soit de Stourza, soit d'un autre, prendre du seigle à crédit et en donner aux paysans, qui, pour le payement, me transporteraient sans retard le restant du blé à vendre qui se trouve à Barboche et dont la vente est nécessaire et de rigueur au plus tôt. Au sujet de la vente d'Ivaskani, tu ne vendras qu'argent comptant, pour le prix je le laisse à ta disposition, celui que tu croiras, mais argent comptant ou rien. Pour le vieux hiboux de Fedeşti* [2] *je le payerai sous peu, puisque telle est ton opinion.*

Mes amitiés à Zouzou, ta mère, C. Rosetti, etc. et à toi de coeur.

A. I. Cousa

Mes chers amis j'ai été charmée de vous savoir tous en bonne santé et en agréable compagnie. Cher Georges, je t'envoie la réponse de Mr. Gorgo et un passeport à Alexandre Jora [3] *que je te prie de lui envoyer en lui faisant mes amitiés et dites-lui en même temps, qu'à mon grand regret, je n'ai pas pu lui envoyer les bougies que je lui avais promis, mais le courrier ne veut pas se chargher, trouvant la caisse trop*

grande. Envoyez — nous une de nos bufles de la campagne. J'ai envoyé d'ici une jument à une pauvre femme pour qu'on la garde pendant l'hiver à la campagne avec nos bestiaux, ordonnez je vous prie qu'on en ait soin.

Quand vous aurez une occasion envoyez je vous prie une couverture, matelas et les coussins d'Eugénie que vous demanderez au Skoutar.

En vous embrassant tous du plus profond de mon coeur, je suis votre dévouée

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(27)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 29 octombrie 1851

Dragul meu Lamburel,

Îţi trimit alăturat copia hotarnicii lui Săulescu, legalizată de către Divan. În ceea ce priveşte lipsa de grîu de care suferă ţăranii mei şi necesitatea de a le procura cînd ne lipseşte chiar şi nouă, la aceasta am păstrat tăcere, mai ales că în prima ta scrisoare îmi spuneai că în această privinţă gîndeai să luăm secară pe credit de la Sturza şi găseam acest mijloc excelent. Dar, pentru că tu vrei numaidecît părerea mea în privinţa aceasta, cred deci că tu trebuie să iei secară pe credit fie de la Sturza, fie de la un altul şi să-l dai ţăranilor care, ca plată, îmi vor transporta, fără întîrziere, restul de grîu de vînzare, care se găseşte la Barboşi, şi a cărui vînzare este necesară şi de rigoare, mai de grabă. În ceea ce priveşte vînzarea Ivaşcanilor tu nu vei vinde decît cu bani gheaţă, preţul îl las la aprecierea ta, acel pe care-l vei crede, dar bani gheaţă sau nimic. Pentru bătrîna bufniţă de la Fedeşti, o voi plăti neapărat, pentru că aceasta este părerea ta.

Salutări lui Zuzu, mamei tale, lui C. Rosetti, etc. şi al tău din inimă

A. I. Cuza

Dragii mei prieteni, am fost încîntată să vă ştiu pe toţi sănătoşi şi în companie plăcută. Dragă George îţi trimit răs-

punsul dlui Gorgo şi un paşaport lui Alexandru Jora, pe care te rog să i-l trimiţi, transmiţîndu-i şi salutări din partea mea şi spune-i totodată că, spre marele meu regret, n-am putut să-i trimit luminările pe care i le-am promis, dar poşta nu vrea să le ia, găsind lădiţa prea mare. Am trimis de aici iapa unei biete femei ca să o păstreze în timpul iernii la ţară cu vitele noastre, porunceşte te rog să aibă grijă.

Cînd vei avea vreo ocazie trimite te rog o cuvertură, o saltea şi pernele Eugeniei pe care le vei cere de la Scutar.

Îmbrăţişîndu-vă pe toţi din toată inima sînt devotata voastră

E. Cuza

---

1 Probabil Alecu Sturza de la Bîrlad.

2 Ioniţă Lambrino, unchiul lui Iordachi Lambrino, proprietarul moşiei Fedeşti de la Fălciu.

3 Alexandru Jora, frate cu Mihăiţă Jora, proprietar în ţinutul Neamţ. Unionist.

156. 1852 IANUARIE 16, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, în care îl anunţă că a amînat plecarea şi vor merge împreună la Iaşi ; Elena este bine.**

Galatz, ce 16 janvier 1852

Mon cher Lambrino,

Après ton départ, bien réfléchi, j'ai décidé à retarder mon départ, ne crois pas pour cela qu'Hélène serait plus mal, au contraire elle est très bien. Quand tu devras partir pour Iassy dans tes affaires, avertis-moi quelques jours d'avance et je viendrai te rejoindre pour aller ensemble. Hélène t'embrasse, ainsi que Zouzou et le fruit de vos transports ardents, je me joins à elles pour cela et suis à toi de coeur

A. I. Cousa

Salut à tout le monde et à Costaki.

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(29)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 16 ianuarie 1852

Dragul meu Lambrino,

După plecarea ta am reflectat şi am hotărît să amîn plecarea mea, să nu crezi pentru aceasta că Elena ar fi mai rău, dimpotrivă este foarte bine. Cînd vei putea pleca la Iaşi pentru afacerile tale, anunţă-mă cu cîteva zile mai înainte şi voi veni să te întîlnesc pentru a merge împreună. Elena te îmbrăţişează ca şi Zuzu şi fructul iubirii voastre înfocate, mă alătur lor şi sînt al tău din inimă

A. I. Cuza

Salutări tuturor şi lui Costachi.

157. 1852 FEBRUARIE 15, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre o afacere pentru o moşie şi refuzul de a reintra, deocamdată, în vreo slujbă.**

Mon cher Lambourel,

Avant d'avoir reçu ta lettre, j'avais déjà fait des démarches auprès du dit Alecsi pour la terre en question, je n'ai pu rien obtenir parce que, il ne fait pas valoir son droit de protimisis *seulement, mais il conteste le droit de propriété à ses frères sur le terrain vendu, sous prétexte que sa part aurait été vendue aussi. Il faut donc attendre qu'il donne sa supplique aux instanees compétentes où saura régler sa conduite. En conséquence, patience et sang froid et qui vivra verra. Je t'envoie aussi ton thé que j'espère de bonne qualité. Pour ce qui regarde mon entrée au service, malgré les aimables propositions de son altesse et l'augmentation de mes appointements comme directeur, contre ma décision dans mon passage par Berlad de rentrer au service, j'ai refusé pour le moment, ma foi, un long séjour à Iassy m'accable, me donne des idées noires. La liberté, mon cher, en tout, vive la liberté, même en amour. Dans quelques jours je suis de retour, je tâche de faire nommer Passolan. Je n'ai vu ta mère qu'une seule fois*

depuis mon arrivée à Iassy. Sans rien faire je ne sais comment je me prends, mais je n'ai pas le temps. Un tendre baiser à ma respectable belle-soeur, madame ton épouse et à toi de coeur

A. I. Cousa

Qu'est ce qu'on peut dire à ta marmotte.
Iassy, ce 15 fév. 1852

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(30)}{LXXV}$
Original.

Dragul meu Lamburel,

Înainte de a primi scrisoarea ta, făcusem deja demersuri pe lîngă zisul Alexi pentru moşia în cauză. Nu am putut obţine nimic pentru că el nu face numai uz de dreptul său de *protimisis*, dar contestă dreptul de proprietate al fraţilor săi contra terenului vîndut, sub pretextul că şi partea lui a fost vîndută. Trebuie deci aşteptat ca el să-şi înainteze jalba instanţelor competente, care vor şti să regleze conduita sa. În consecinţă, răbdare, sînge rece şi cine va trăi va vedea. Îţi trimit de asemeni cealul, care sper să fie de bună calitate. În ceea ce priveşte intrarea mea în serviciu, cu toate propunerile amabile ale alteţei sale şi mărirea salariului, ca director, împotriva hotărîrii mele din timpul trecerii prin Bîrlad de a reintra în serviciu, am refuzat pentru moment. Pe legea mea, o şedere îndelungată la Iaşi mă copleşeşte, îmi dă idei negre. Libertatea, dragul meu, în toate, trăiască libertatea, chiar în dragoste. Mă întorc peste cîteva zile, încerc să obţin numirea lui Passolan. Nu am văzut-o pe mama ta decît o singură dată de la sosirea mea la Iaşi. Fără să fac nimic nu ştiu cum se face dar nu am timp. Un tandru sărut respectabilei mele cumnate, doamna soţia ta, şi al tău din inimă

A. I. Cuza

Ce se poate transmite puştoaicei tale.
Iaşi, 15 februarie 1852

158. 1852 MARTIE, ÎNAINTE DE 31, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în legătură cu vînzarea de grîu către un domn Mario și vînzarea unei moșii; afectat că soacra sa a dat crezare unor calomnii.**

Galatz, ce mars 1852

Mon cher Lambrino,

Mr. Mario, au dire des paysans qui lui ont transporté le blé, croit qu'il n'y a plus à Barboche que 50 kilos, quand il n'a reçu encore que 140 kilos ce qui est impossible. Il désirerait que tu fasses une épreuve pour savoir à quoi s'en tenir, fais-là afin que je sache aussi où nous en sommes, car j'ai reçu de l'argent pour 260 kilos, d'après ce que tu m'avais dit. Pour ce qui regarde la vente de la terre,[1] *argent comptant, je la vends au prix que tu m'écris, mais argent sur table. En ce cas, touche l'argent, fais la vente, que je reconnais et garde — moi l'argent, car j'en ai besoin pour notre voyage et autres. Je n'aurais jamais cru que la belle-mère permit qu'on lui dit de moi en sa présence des indignités, comme quoi j'aurais rossé ma femme et que sais-je moi. Elle ne nous connait donc pas encore et elle ignore que nous autres, qui devons tout à nous-mêmes, nous n'avons que la noblesse des sentiments et le courage du dévouement. Pour un petit scandale, comme celui de corriger un indigne par des coups*[2] *et déjà on me renie presque, que serait-ce si réellement je tombais dans le malheur? Heureusement que je ne compte et ne m'appuie que sur ma propre force. Mesquinerie, mon cher, et pusillanimité, cela ne me fait pas seulement rire de pitié et certes que la dernière des considérations que j'aie pour celle qui est ma femme c'est sa naissance. Je te prie d'en livrer une traduction libre de considération à la belle-mère si tu la vois avant moi. Oh, comme c'est inqualifiable que certain monde. Misère et toujours misère, cela ne vaut pas seulement, le bâillement d'un dormeur.*

Salut

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (31)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, martie 1852

Dragul meu Lambrino,

Dl Mario, după spusele ţăranilor care i-au adus griul, crede că la Bărboşi nu mai sînt decît 50 chile, cînd el n-a primit decît 140 chile ceea ce este imposibil. El ar dori ca tu să faci o probă pentru a şti la ce să se aştepte, fă-o ca să ştiu şi eu cum stăm, căci am primit bani pentru 260 chile după cele ce mi-ai spus tu. În ceea ce priveşte vînzarea moşiei, bani gheaţă, o vînd la preţul pe care mi-l comunici, dar banii în mînă. În acest caz primeşte banii, fă vînzarea, pe care o recunosc şi păstrează-mi banii, căci am nevoie de ei pentru călătoria noastră şi altele. N-aş fi crezut niciodată că soacra mea permite să i se spună despre mine nemernicii, după care aş fi stîlcit în bătăi pe soţia mea şi mai ştiu eu ce. Deci ea nu ne cunoaşte încă şi nu ştie că noi ăştia, care datorăm totul nouă înşine, nu avem decît nobleţea sentimentelor şi curajul devotamentului. Pentru un mic scandal, ca acela de a pedepsi pe un netrebnic cu nişte lovituri şi deja sînt aproape renegat, ce va fi dacă într-adevăr aş cădea în nenorocire? Din fericire nu contez şi nu mă sprijin decît pe propria mea putere. Meschinărie, dragul meu şi becisnicie, asta nici nu mă face să rîd de milă şi desigur că obîrşia celei care-mi este soţie este ultimul lucru pentru care aş aprecia-o. Te rog să transmiţi cum vei crede de cuviinţă cele ce ţi-am spus soacrei mele, dacă o vezi înaintea mea. Oh, ce incalificabilă este comportarea unora. Mizerie şi iarăşi mizerie, asta nu merită nici măcar căscatul unui somnoros.

Salut

A. I. Cuza

---

1 Ivaşcani.

2 Se referă la conflictul pe care l-a avut în februarie cu Petrache Străjescu, care-l calomniase.

159. 1852 MARTIE 31, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la vînzarea Ivașcanilor, a unor cai, ș.a.; îl așteaptă la Galați. Elena adaugă cîteva rînduri către Lambrino și sora ei Zoe Lambrino.**

Galatz, ce 31 mars 1852

Mon cher Lambourel,

J'approuve la vente, mais le payement au terme fixé sans faute, à St. Georges sans retard tout l'argent et pas de comptes. Tu payeras ce que je dois antérieurement à Mr. Charlon sur la vente du foin, paille ou forêt, car l'argent m'est nécessaire. Pour les chevaux reste à vendre en temps favorable, seulement comme la somme de la vente l'Ivascani n'est pas suffisante, tu emprunteras à C. Diamandi 300 ducats que tu payeras aussitôt la vente des chevaux. En un mot tout ce que tu retireras de la vente des chevaux, tu le donneras à ton beau-frère en payement des 300 ducats que tu emprunteras à présent et le surplus en acompte de mon ancienne dette, si toutefois il y aura du surplus. Conclusion, à St. Georges je t'attends donc avec tout l'argent d'Ivascani, plus 300 ducats trois cents que tu prendras à Diamandi. Previens-le maintenant pour qu'il puisse se procurer cet argent, en cas qu'il ne l'a pas, de plus tu viendras alors en voiture fermée, car Hélène t'accompagnera au retour pour voir sa mère. Embrasse Zouzou et à toi de coeur

A. I. Cousa

Mes chers amis, en vous souhaitant d'heureux fêtes, je vous embrasse de tout mon coeur et attends avec impatience le Saint Georges pour venir vous presser sur mon coeur. Zouzou chèrie, n'oublie pas mes commissions si tu vas à Jassy. Fais mes amitiés à la tante et à mes cousines Cléopatre et Catincoutza et Maman Meullien. Dis à cette dernière que je vais à Paris et que je me charge avec plaisir de ses commis-

sions pour son petit choux, qu'elle me les envoie avec l'adresse de sa petite fillette que j'irai voir souvent.

Adieu et au revoir, toute à vous H. Cousa

Original.

Galați, 31 martie 1852

Dragul meu Lamburel,

Aprob vînzarea, dar plata la termenul fixat, negreșit la Sf. Gheorghe, fără întîrziere, toți banii și nu arvonă. Vei plăti ceea ce datorez de mai înainte d-lui Charlon din vînzarea fînului, paielor sau pădurii, căci banii îmi trebuiesc. Caii rămîne să-i vinzi cînd vor avea preț, dar cum banii din vînzarea Ivașcanilor nu sînt deajuns, vei împrumuta de la C. Diamandi 300 galbeni, pe care îi vei plăti imediat după vînzarea cailor. Într-un cuvînt, tot ce vei obține din vînzarea cailor, vei da cumnatului tău ca să plătești cei 300 galbeni, pe care îi vei împrumuta acum și surplusul ca acont a datoriei vechi, dacă va fi surplus. În concluzie, te aștept deci de Sf. Gheorghe cu toți banii obținuți pe Ivașcani, plus 300 galbeni pe care îi vei lua de la Diamandi. Prevină-l acum ca să-și poată procura acești bani în caz că nu-i are, în plus vei veni atunci cu trăsură închisă, căci Elena te va însoți la întoarcere pentru a vedea pe mama ei. Îmbrățișeaz-o pe Zuzu și al tău din inimă

A. I. Cuza

Dragii mei prieteni, dorindu-vă sărbători fericite, vă îmbrățișez din toată inima și aștept cu nerăbdare Sf. Gheorghe să vă strîng la piept. Dragă Zuzu, nu uita comisioanele mele dacă mergi la Iași. Salutări din partea mea lui tanti și verișoarelor mele Cleopatra și Catincuța și mamei Meullien, spune-i că merg la Paris și că îi voi face cu plăcere comisioanele pentru puișorul ei, să mi le trimită cu adresa fetiței sale, pe care mă voi duce s-o văd.

Adio și la revedere, cu totul a voastră

E. Cuza

160. 1852 APRILIE 14/26, GALAŢI — **Scrisoarea lui Alexandru şi Elena Cuza către Iordachi Lambrino, prin care îl anunţă că Elena va veni la Banca şi va merge şi la Iaşi la mama ei; îl aşteaptă la Galaţi spre a-i mulţumi pentru ceea ce a făcut pentru ei.**

Galatz, ce 14/26 avril 1852

Mon cher Lambournouss,

En réponse à ton honorée missive je te dirai que j'approuve et applaudis même à tout ce que tu as fait. Hélène veut retourner avec toi, décidée à aller faire ses adieux même à Iassy à sa mère et rester quelques jours à Banca d'agricole station. Je serai enchanté de voir ton beau-frère. Mes amitiés à Zouzou et me reservant à te dire de vive voix tout ce que de droit à toi à ton arrivée ici, je suis à toi de coeur

A. I. Cousa

Mon cher Gangouraches, je me fais un vrai bonheur de venir passer quelques jours avec vous autres et punir Zouzou de son indifférence. Se peut-il que depuis son retour dans son nid elle n'ait pas trouvé le temps de m'écrire un seul mot? C'est bien mal à elle et je me vengerai en l'étouffant de mes baisers à mon arrivée à Bancoutza. J'embrasse la petite fillette et suis à vous de coeur,

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (33)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 14/26 aprilie 1852

Dragul meu Lamburnus,

Ca răspuns la onorata ta misivă îţi voi spune că aprob şi chiar aplaud tot ce-ai făcut. Elena vrea să se întoarcă cu tine, hotărîtă să meargă chiar la Iaşi să-şi ia rămas bun de

la mama ei şi să rămînă cîteva zile la Banca. Aş fi încîntat să-l văd pe cumnatul tău. Salutări prieteneşti lui Zuzu şi rezervîndu-mi să-ţi spun prin viu grai tot ceea ce de drept iţi revine, la sosirea ta aici, sînt al tău din inimă

A. I. Cuza

Dragul meu Ganguraş, e o adevărată fericire pentru mine să vin să petrec cîteva zile cu voi şi să pedepsesc pe Zuzu de indiferenţa ei. Se poate ca de la reîntoarcerea ei în cuib să nu fi găsit timp să-mi scrie un cuvînt măcar ? Este foarte urît din partea ei şi mă voi răzbuna înăbuşind-o cu sărutările mele la sosirea la Băncuţa. Sărut pe micuţa voastră fetiţă şi sînt a voastră din inimă,

E. Cuza

161. 1852 MAI 17, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti înaintea plecării, împreună cu Alexandru Cuza, la Paris, rugînd-o să-i trimită cît mai des veşti.**

Galatz, ce 17 mai 1852

Ma chère et bien-aimée mère,

Avant de quitter Galatz, je viens par cette lettre me rappeler à votre bien précieux pour moi souvenir et vous prier de me donner souvent de vos chères nouvelles. Soignez votre chère santé, ma bonne mère, et ne me laissez pas dans l'inquiétude sur tout ce qui vous concerne. Ma soeur vous remettra en même temps que cette lettre, la petite bourse que j'ai faite pour vous et que je vous prie de garder en souvenir de moi. Si le portrait que j'ai fait à Jassi n-a pas réussi, fais — le moi savoir pour que je vous envoie un de Paris. En attendant que je puisse vous donner mon adresse, écrivez-moi poste restante à Paris. J'embrasse tendrement Costaquel et je vous prie de me donner aussi de ses nouvelles toutes les fois que vous m'écrirai, car lui il est trop paresseux pour le faire.

En vous embrassant respectueusement les mains, je viens vous prier de penser quelque fois à celle qui vous aime du plus profond de son coeur. Adieu.

Votre toute dévouée fille
H. Cousa

Alexandre me charge de le rappeller à votre précieux souvenir et de vous présenter ses respectueux baisemains.
Ma belle-mère vous fait ses amitiés.

[Adresa] Madame

Madame Cathérine de Rosetti, née de Stourza
Soleşti

Galaţi, 17 mai 1852

Dragă şi mult iubita mea mamă,

Înainte de a părăsi Galaţii, te rog prin această scrisoare să nu mă uiţi şi să-mi trimiţi des veşti dragi de la mata. Îngrijeşte-ţi sănătatea, buna mea mamă, şi nu mă lăsa să fiu îngrijorată în ceea ce te priveşte. Sora mea îţi va da odată cu această scrisoare punguliţa de bani, pe care am făcut-o pentru mata şi pe care te rog s-o ţii ca amintire de la mine. Dacă portretul pe care l-am făcut la Iaşi nu e reuşit, anunţă-mă ca să-ţi trimit altul de la Paris.

Aşteptînd ca să-ţi pot da adresa mea, scrie-mi post-restant la Paris. Îmbrăţişez cu drag pe Costăchel şi te rog să-mi dai veşti şi despre el de cîte ori o să-mi scrii, căci el e prea leneş ca să o facă.

Sărutîndu-ţi cu respect mîinile, te rog să te gîndeşti uneori şi la cea care te iubeşte din tot sufletul. Adio.

Prea supusa matale fiică

E. Cuza

Alexandru mă roagă să-ţi amintesc de el şi să-ţi transmit respectuoase sărutări de mîini.

Soacra mea îţi transmite salutări prieteneşti.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza

Soleşti

162. 1852 MAI 22/IUNIE, 8, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre cum s-a instalat, medicul pe care l-a consultat şi tratamentul pe care-l urmează; Alexandru Cuza va pleca la băi.**

Paris. ce 22/8 juin 1852

Chère et bien-aimée mère,

Arrivée depuis quelques jours à Paris, mon premier désir est d'avoir de vos nouvelles, aussi je viens vous prier de ne pas tarder à m'en donner. J'ai trouvé un très joli petit appartement, que je paye 120 francs par mois, ce qui fait près de douze ducats, c'est un peu cher, mais que faire quand il n'y a pas de meilleur marché. Je demeure Rue de l'Arcade nr. 7 [1], *c'est mon adresse que je vous prie beaucoup de ne dire à personne, car je ne serais pas enchantée du tout de me voir visitée par des compatriotes. Par le courrier prochain je vous écrirai une lettre plus détaillée. Pour le moment je finis, en vous disant adieu et en vous embrassant un million de fois les mains. Je vous prie de m'écrire souvent et me donner de vos chères nouvelles et de celles de Costaqui, que j'embrasse aussi tendrement que possible et que je prie de penser aussi parfois à moi. Alexandre me charge de vous présenter ses respectueux baisemains, il compte partir dans une dizaine de jours pour les bains. Moi, après une consultation faite par le docteur Andral,* [2] *le plus célèbre de Paris, j'ai commencé une cure. Il m'a dit que je n'avais pas besoin de bains, mais qu'avec la cure que j'ai commencée je deviendrais parfaitement bien.*

*En attendant avec impatience de vos chères nouvelles, je suis votre dévouée **fille***

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (31)}{LXXVI}$

Original.

Paris, 22/8 iunie 1852

Dragă şi mult iubită mamă,

Sosită de cîteva zile la Paris, prima mea dorinţă este să aflu veşti de la mata, de aceea te rog să nu întîrzii să-mi scrii. Am găsit un mic apartament foarte drăguţ, pe care-l plătesc 120 franci pe lună, ceea ce face cam 12 galbeni, e puţin cam scump, dar ce să faci dacă nu-i mai ieftin. Stau pe strada Arcade nr. 7, asta este adresa mea pe care te rog să n-o dai la nimeni, căci nu aş fi deloc bucuroasă să fiu vizitată de compatrioţi. Cu poşta următoare îţi voi trimite o scrisoare mai amănunţită. Pentru moment termin, spunîndu-ţi adio şi sărutîndu-ţi de un milion de ori mîinile. Te rog să-mi scrii des şi să-mi trimiţi dragi veşti despre mata şi despre Costachi, pe care îl îmbrăţişez cu tandreţe şi că-l rog să se gîndească uneori la mine. Alexandru mă roagă să-ţi transmit respectuoase sărutări de mîini, el socoate să plece peste vreo zece zile la băi. Eu am început un tratament după ce am consultat pe doctorul Andral, cel mai celebru din Paris. El mi-a spus că nu am nevoie de băi, că urmînd tratamentul pe care l-am început mă voi face cu totul bine.

Aşteptînd cu nerăbdare dragi veşti de la mata, sînt devotata matale fiică

E. Cuza

---

1 Stradă în apropiere de gara St. Lazare şi Place de la Madelaine.
2 Gabriel Andral (1797—1876), vestit medic anatomo-patologist francez. Tatăl său fusese medicul lui Murat.

163. 1852 IULIE 22, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre cura pe care o urmează şi ocupaţiile sale. Alexandru Cuza a plecat în Moldova.**

Ma chère et bien-aimée nénekoutza,

Comment vous exprimer tout le bonheur que j'ai ressenti en recevant votre chère lettre. Je pleurais et je riais en même temps, je l'embrassais de tous les cotés par où vos chères mains ont touché ce papier. Il y avait si longtemps que je n'avais eu de vos chères nouvelles et l'inquiétude est si terrible loin de ceux que l'on aime, et je vous aime bien tendrement, ma bonne mère, et je suis sûre que si vous pouviez me voir dans ce moment, vous ne douteriez pas de mon affection pour vous. Je pense que souvent je vous ai fait de la peine par mes inconséquentes paroles et à ce souvenir je pleure bien amèrement, mais vous avez toujours été si bonne de me les pardonner. Ma chère mère, vous me dites dans votre lettre que vous êtes toujours souffrante, combien cela m'afflige. Je voudrais vous savoir complètement guerrie. Au nom de Dieu, ma bonne mère, ne vous négligez pas et soignez votre santé et écrivez-moi souvent pour me donner des nouvelles de votre santé et de votre passe-temps, ainsi que de tous mes parents.

Alexandre est reparti, il y a quelques jours, pour la Moldavie. Je ne vous ai pas envoyé mon portrait par lui, car je n'ai pas eu le temps de le faire, mais je vous promets de le faire et de vous l'envoyer par la première occasion que j'aurais. Mais en retour, ma bonne mère, je vous demande de m'envoyer le votre, par le retour des soeurs de la tante Agripine[1]*. Dites à ma tante et à l'oncle*[2] *bien des choses affectueuses de ma part, ainsi qu'à mes chers cousins et cousines. Et à Mme Meullien dites-lui que j'ai vu sa petite Marie, qu'elle est très gentille et surtout très spirituelle. Je me suis acquittée de toutes les commissions qu'elle m'avait données. Je ne vois pas souvent sa petite, car elle demeure très loin de chez moi et les chaleurs sont si fortes que je ne puis aller à pied et à Paris les voitures sont un luxe que ma bourse me refuse. Je vois aussi parfois la cousine Tezkano*[3] *et son frère Manuel*[4]*, qui me chargent de vous présenter leurs respects. Figurez-vous, chère maman, qu'Euphrosine*[5] *est enceinte, cela m'a*

tellement étonné quand elle me l'a dit, que je n'en reviens pas encore de mon hébétude.

Moi, je continue ma cure qui me fait beaucoup de bien. Je bois les eaux bonnes et je fais des bains de Barèges[6] *dans la maison. J'ai un professeur qui vient trois fois par semaine, j'étudie beaucoup, je me promène quand il fait beau et voilà comment je passe ma vie. Pas trop gaiment, car je suis bien seule, mais du moins elle est calme et tranquille. Pensez à moi parfois, chère mère, et écrivez-moi de longues lettres en me disant toutes les nouvelles de la Moldavie, cela me distraira. Parlez-moi aussi de mes chèrs frères qui sont trop paresseux pour m'écrire eux-même. Dites mille amitiés de ma part à Costaquel*[7] *et que je lui souhaite prospérité et fértilité dans son domaine de Popeni. Adieu, chère et tendre mère, je vous embrasse respectueusement vos chères mains et suis pour la vie votre toute dévouée*

H. Cousa

Paris, ce 22 juillet 1852
Mon adresse est rue de l'Arcade No. 7.

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(33)}{LXXVI}$
Original.

Dragă şi iubită nenecuţă,

Cum să-ţi spun întreaga bucurie pe care am simţit-o primind draga matale scrisoare. Plîngeam şi rîdeam în acelaşi timp, am sărutat-o pe toate părţile pe unde dragile matale mîini au atins această hîrtie. De atîta timp nu avusesem dragi ştiri de la mata şi îngrijorarea este atît de mare departe de cei pe care-i iubeşti, şi eu te iubesc mult, buna mea mamă, şi sînt sigură că dacă ai putea să mă vezi în această clipă nu te-ai îndoi de afecţiunea mea pentru mata. Cred că adesea te-am necăjit prin cuvintele mele nesocotite şi la această amintire plîng cu amărăciune, dar mata ai fost totdeauna bună şi mi le-ai iertat.

Draga mea mamă, îmi spui în scrisoare că eşti încă bolnavă, cît mă mîhneşte aceasta. Aş vrea să te ştiu complet sal-

vată. În numele lui dumnezeu, buna mea mamă, nu te neglija şi îngrijeşte-ţi sănătatea şi scrie-mi des ca să-mi dai veşti despre sănătatea matale şi de felul cum îţi petreci timpul ca şi despre toate rudele mele.

Alexandru a plecat din nou, acum cîteva zile, în Moldova. Nu ţi-am trimis portretul meu prin el, căci n-am avut timp să-l fac, dar îţi promit să-l fac şi să ţi-l trimit cu prima ocazie pe care o voi avea. Dar în schimb, buna mea mamă, îţi cer să-mi trimiţi pe al matale la întoarcerea surorilor mătuşii Agripina. Spune-i mătuşii şi unchiului multe gînduri bune din partea mea ca şi verişoarelor şi verişorilor mei. Şi doamnei Meullien spune-i că am văzut pe mica sa Marie, că este foarte drăguţă şi mai ales foarte isteaţă. M-am achitat de toate comisioanele pe care mi le-a dat. Nu o văd prea des pe micuţa sa, căci locuieşte foarte departe de mine şi căldurile sînt atît de mari încît nu pot să merg pe jos şi la Paris trăsurile sînt un lux, pe care punga mea şi-l refuză. Văd de asemenea cîteodată pe verişoara Teţcanu şi pe fratele său Manuel, care mă roagă să-ţi prezint respectele lor. Imaginează-ţi, dragă mamă, că Eufrosina e însărcinată, aceasta m-a mirat atît de mult cînd mi-a spus că nu mi-am revenit încă din năucire.

Eu continui cura, care îmi face mult bine. Beau şi fac băi de Barèges în casă. Am un profesor care vine de trei ori pe săptămînă, învăţ mult, mă plimb cînd e frumos şi iată cum îmi duc viaţa. Nu prea vesel, căci sînt tare singură, dar cel puţin este calmă şi liniştită. Gîndeşte-te la mine cîteodată, dragă mamă, şi scrie-mi lungi scrisori în care să-mi spui toate noutăţile din Moldova, aceasta m-ar distra. Vorbeşte-mi despre dragii mei fraţi, care sînt prea leneşi spre a-mi scrie ei înşişi. Spune-i mii de salutări lui Costăchel şi că-i doresc prosperitate şi fertilitate pe domeniul său Popeni. Adio, dragă şi duioasă mamă, îţi sărut cu respect dragile matale mîini şi sînt pe viaţă cu totul devotată

E. Cuza

Paris, 22 iulie 1852

Adresa mea este strada Arcade nr. 7

1—2 Credem că este vorba de Agripina Rosetti căsătorită cu C. Sturza Scheianu, fratele mamei Elena Cuza. Surorile ei au fost Safta, prima soţie a lui Mihai Sturza şi Eufrosina, căsătorită cu hatmanul Boldur

Costachi Lăţescu. Agripina a jucat în 1817 în *Mirtil şi Hloe*. A murit în 1890.
3 Eufrosina născută Romalo, soţia lui Costache Rosetti Teţcanu, cu care s-a căsătorit în 1844.
4 Emanoil Romalos.
5 Vezi nota 3.
6 Staţiune balneo-climaterică în Pirinei, cu renumite ape termale sulfuroase.
7 Constantin Rosetti.

164. 1852 AUGUST 7, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în legătură cu separarea părţii acestuia din moşia Popeni de aceea a lui Constantin Rosetti ; i se propune mereu să intre în slujbă ; menţionaţi Pavli, Răducanu Rosetti.**

Iassy, ce 7 août 1852

Mon cher Lambourel,

Voici l'apostille sur ta supplique, il ne te reste maintenant qu'à t'adresser au tribunal civil de Houchi et à venir avec un candidat séparer, sur les lieux, ta part de celle de Kostaki. Voilà, je crois, tout ce que j'ai pu faire pour toi dans ce moment. Quant à trouver des acheteurs, tu sais que sur ce point il faut saisir la circonstance et en attendant, occupe-toi de l'agriculture encore. Une bonne année et tu sors de tout souci, sans te presser pour la vente de la terre, tu pourras trouver plus facilement le prix. Du reste, pour un agriculteur comme toi, sérieusement parlant, une terre n'est jamais perdue, en tout cas je ne négligerai pas ta recommandation. Tu diras à ta mère, que tu salueras de ma part, que j'ai vu la tante Zamphiritza [1]*, que j'ai même diné chez elle, mais que, pour ce qui la regarde, elle ne sera pardonnée par sa soeur qu'en venant à Iassy. Mes hommages à l'aimable Zouzou, peut-être sous peu je viendrai la tourmenter encore ; salue Costaki et la belle-mère. Si elle est encore à Berlad, tu lui diras que l'argent est expédié. Prends tes mesures pour bâtir une maison à Barboche destinée à loger le fermier, car l'année prochaine je veux lui faire vider la maison seigneuriale. On m'embête*

encore pour des services publics. Aussitôt peut-être j'enverrai aussi le papier de ta mère.

A toi de coeur

A. I. Cousa

Embrasse ta fille quelque part. Je n'ai pas pu rencontrer encore Pavli[2]. *J'avais fini, je reçois ta lettre, je parlerai au gendre*[3] *du Prince, par Radoukano*[4], *pour la terre Popeni.*

Original.

Iaşi, 7 august 1852

Dragul meu Lamburel,

Iată apostila pe suplica ta, nu-ţi mai rămîne acum decît să te adresezi tribunalului civil din Huşi şi să vii cu un candidat să despărţiţi, pe teren, partea ta de a lui Costachi. Iată, cred, tot ce am putut face pentru tine în momentul de faţă. În ceea ce priveşte găsirea de cumpărători, tu ştii că din acest punct de vedere trebuie aşteptat momentul prielnic şi aşteptînd, ocupă-te încă de agricultură. Un an bun şi scapi de orice grijă, fără să te grăbeşti cu vînzarea moşiei, ai putea mai uşor să obţii un preţ bun. De altfel, pentru un agricultor ca tine, vorbind serios, o moşie nu-i niciodată pierdută, în orice caz voi ţine seama de recomandaţia ta. Spune-i mamei tale, pe care o vei saluta din partea mea, că am văzut pe tanti Zamfiriţa, chiar am cinat la ea, dar că, în ceea ce o priveşte, ea nu va fi iertată de sora ei decît venind la Iaşi. Omagiile mele amabilei Zuzu, poate în curînd voi veni s-o mai necăjesc; salută pe Costachi şi pe soacră. Dacă ea mai este încă la Bîrlad, îi vei spune că banii au fost trimişi. Ia măsuri să zideşti o casă la Bărboşi destinată arendaşului, căci la anul vreau să-l scot din conac. Sînt sîcîit încă pentru serviciile publice. De îndată ce voi putea voi trimite actul mamei tale.

Al tău din inimă

A. I. Cuza

Sărută pe fiica ta. Încă nu am putut întîlni pe Pavli. Terminasem, primesc scrisoarea ta, voi vorbi ginerelui prințului, prin Răducanu, pentru moșia Popeni.

1 Zamfira Manu, căsătorită cu Ioniță Rosetti, soră cu mama lui Iordachi Lambrino.
2 Poate bancherul Spiru Pavli.
3 Constantin Balș, soțul Nataliei Ghica.
4 Răducanu Rosetti, de asemenea ginere al lui Grigore Alex. Ghica.

165. 1852 AUGUST 18, BANCA — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o anunță că a primit vești de la Elena Cuza care se simte bine; despre ipotecarea moșiei Popeni a lui Constantin Rosetti; menționat Vasile Canta.**

Banka, ce 18 août 1852

Ma bonne maman,

Sachant tout l'intérêt que vous portez à vos enfants, je me fais un devoir sacré de vous informer que je viens de recevoir des lettres d'Hélène, du 3 août, par lesquelles elle m'apprend qu'elle se porte bien et que le traitement qu'elle suit lui rend la santé à vue d'oeil. Basile Kanta, que j'ai prié en particulier de me dire toute la vérité à ce sujet, m'écrit dans le même sens. Hélène me dit dans sa lettre vous avoir écrit. Je profite de l'occasion pour vous prier en même tems de me croire toujours votre très dévoué fils

A. I. Cousa

D'après vos désirs j'ai fait l'obligation de Kostaki par laquelle, à coté de la terre Popeni, il hypothèque ses esclaves aussi, de la sorte il ne pourra pas jusqu'au payement au moins les donner.

[Adresa]

Madame Cathérine de Rosetti, née de Stourza
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(10)}{LXXV}$

Original.

Banca, 18 august 1852

Buna mea mamă,

Cunoscînd grija pe care o ai pentru copiii matale, îmi fac o sacră datorie de a te anunţa că tocmai am primit scrisori de la Elena, din 3 august, prin care mă anunţă că se simte bine şi că tratamentul pe care-l urmează o însănătoşeşte văzînd cu ochii. Vasile Canta, pe care l-am rugat în mod deosebit să-mi spună tot adevărul în privinţa aceasta, îmi scrie acelaşi lucru. Elena îmi spune în scrisoarea sa că ţi-a scris. Profit de ocazie pentru a te ruga în acelaşi timp să mă consideri tot devotatul matale fiu

A. I. Cuza

După dorinţa matale am făcut obligaţia lui Costachi prin care, alături de moşia Popeni, ipotechează şi robii săi, aşa că nu va putea nici să-i dea cel puţin pînă la plată.

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Soleşti

166. 1852 SEPTEMBRIE 11 — **Cererea lui A. I. Cuza, către Secretariatul de Stat al Moldovei pentru eliberarea paşaportului necesar plecării sale la Paris.**

Cinstitului Secretariat de Stat

Iscălitul avînd trebuinţă a merge la Paris, rog pe cinstitul Secretariat a-mi slobozi paşaportul cuvenit, pe timp de un an, supt chezăşia alăturată.

A. I. Cuza

1852 septemvrie 11 zile

primit la 11/23 septemvrie 1852
nr. 1294

[Rezoluţie]

În 11/23 septemvrie 1852
Potrivit formelor se va slobozi cerutul paşaport, C. Ghica
Nu urmează oprire asupra dumisale aga Alecu Cuza

Bută 1852 septemvrie 11

Chezăşie

Pentru dumnealui boierul, aga Alecu Cuza, din Galaţi, ce vroieşte a merge la Paris, în Franţa, pe termen de 11 luni, eu subiscălitul rămîn deplin vechil şi chezăş răspunzător în toate pretenţiile întîmplătoare şi atingătoare de dumnealui, pînă la a sa întoarcere, precum şi în pricinile de judecăţi ce ar fi pornite sau se vor ivi, după chemările ce mi se vor face de către instanţele competente, să am a mă înfăţoşa spre a lor dezbatere. Iar trecerea are a-i fi pe la zastava Galaţi, cu trăsură năimită.

Şi spre întocmai urmare am iscălit.

C. Rolla 1852 septemvrie 11 zile

Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1751, f. 238—239.
Original.

167. [1852] SEPTEMBRIE 21, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti: se bucură că i-a scris, ea se simte bine; îi va trimite portretul prin Maria Catargi. Menţionaţi Vasile Canta, Maria şi Eufrosina Teţcanu.**

Paris, ce 21 septembre

Ma chère et bien-aimée mère,

J'ai été très heureuse en recevant votre lettre en date du 23 juillet et n'ai rien de plus empressé que d'y répondre. Comment se fait-il que je l'ai reçu si tard, il parait que ma

soeur l'a gardée dans sa poche. Ecrivez-moi plus souvent, ma chère mère, loin de vous, vos lettres sont mon seul bonheur et elles sont si rares. Depuis que je suis à Paris, voilà bientôt quatre mois, et je n'ai reçu que deux lettres de vous, mais au moins je suis contente de vous savoir en bonne santé. Moi aussi, grâce à Dieu, je me porte très bien, j'ai beaucoup engraissé et je mange comme quarante. Par le retour de Madame Marie Catardgi je vous enverrai un filet noir, comme vous le désirez, et mon portrait, mais ce ne sera que dans un mois d'ici, car je crois que Madame Catardji restera encore quelque temps ici. Que faites-vous, ma chère mère, êtes-vous toujours à Soleşti, comptez-vous y passer l'hiver ? Ecrivez-moi très en détail sur tout ce qui vous concerne. Costaqui comment va-t-il, Popeni prospère, est-il capitaliste ou bien est-il déjà dégoûté de son entreprise comme d'habitude ? Et la tante Agripine, l'oncle, Cléopatre, Catincoutza et Mme Meullien et enfin tous les petits mioches sont-ils biens portants ? Faites-leur à tous, je vous prie, mes amitiés. Adieu, en attendant le bonheur de reçevoir de vos précieuses nouvelles je vous embrasse respectueusement les mains et suis votre dévouée fille

H. Cousa

Basile Canta, Marie et Euphrosine Tescano vous baisent les mains et vous remercient de leur souvenir.

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(34)}{LXXVI}$

Original.

Paris, 21 septembrie

Draga şi mult iubita mea mamă,

Am fost foarte fericită cînd am primit scrisoarea matale din 23 iulie şi nu am nimic mai grabnic de făcut decît să-ţi răspund. Cum se face că am primit-o atît de tîrziu, s-ar părea că sora mea a ţinut-o în buzunar. Scrie-mi mai des, draga mea mamă, departe de mata scrisorile matale sînt singura mea fericire şi ele sînt atît de rare. De cînd sînt la Paris, iată în cu-

rînd patru luni, şi eu nu am primit decît două scrisori de la mata, dar cel puţin sînt mulţumită că te ştiu sănătoasă. Şi eu, cu ajutorul lui dumnezeu, sînt sănătoasă, m-am îngrăşat mult şi mănînc cît patruzeci.

La întoarcerea doamnei Maria Catargi îţi voi trimite un fileu negru, cum îl doreşti, şi portretul meu, dar asta peste o lună, căci cred că doamna Catargi va rămîne încă cîtva timp aici. Ce mai faci, draga mea mamă, stai tot la Soleşti, socoţi să petreci acolo iarna ? Scrie-mi în amănunt tot ce te priveşte. Ce mai face Costachi, Popenii prosperă, e capitalist, sau s-a săturat deja de ceea ce a întreprins, ca de obicei ? Şi tanti Agripina, unchiul, Cleopatra, Catincuţa şi D-na Meullien şi în sfîrşit toţi micuţii sînt sănătoşi ? Transmite-le te rog tuturor salutări prieteneşti. Adio, aşteptînd fericirea să primesc veşti de la mata, îţi sărut cu respect mîinile şi rămîn fiica matale devotată

E. Cuza

Vasile Canta, Maria şi Eufrosina Teţcanu îţi sărută mîinile şi îţi mulţumesc că ţi-aminteşti de ei.

168. [1852 SEPTEMBRIE] — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în care se scuză că nu trece să-l vadă, dar se grăbeşte la Galaţi pentru a pleca la Paris să întilnească pe Elena Cuza ; a vorbit cu Răducanu Rosetti pentru vînzarea moşiei Popeni.**

Mon cher Lambourel,

Je suis pressé d'arrivé à Galatz, voilà pourquoi je passe, car si je venais là-bas, mon plaisir de me trouver parmi vous autres, m'y retiendrait contre mes intérêts quelques jours. Je t'envoie tes commissions ainsi qu'une lettre d'Hélène. Mais je pars aussitôt arrivé à Galatz pour Paris pour rejoindre Hélène, qui est bien portante. J'ai parlé à Radoukano pour la vente de Popeni, il m'a dit que vous ne vous pressiez pas, qu'il espérait avoir de cette terre de Balche au dessus de huit mille ducats. Je te recommande la fabrique d'une maison pour

le fermier et la vente de la forêt et adieu. Embrasse Zouzou, ta mère, Costaki, de ma part, si toutefois tes assiduités à l'écurie et tes occupations agricoles t'en laissaient le tems. A toi de coeur,

A. I. Cousa

Dragul meu Lambourel,

Sînt grăbit să ajung la Galaţi, iată de ce trec mai departe, căci dacă aş veni acolo, plăcerea de a mă găsi printre voi, m-ar reţine cîteva zile împotriva intereselor mele. Îţi trimit comisioanele şi o scrisoare a Elenei. Plec îndată ce ajung la Galaţi, spre Paris pentru a mă întîlni cu Elena care este bine sănătoasă. Am vorbit lui Răducanu despre vînzarea Popenilor şi mi-a spus să nu te grăbeşti, căci speră să obţină de la această moşie a lui Balş peste opt mii galbeni. Îţi recomand facerea unei case pentru arendaş şi vînzarea pădurii şi adio. Îmbrăţişează pe Zuzu, pe mama ta şi pe Costachi din partea mea, dacă totuşi pasiunea ta pentru călărie şi ocupaţiile agricole îţi lasă timp. Al tău din inimă

A. I. Cuza

169. 1852 OCTOMBRIE 6, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care îi anunţă întoarcerea Elenei Cuza de la Paris.**

Galatz, ce 6 o-bre 1852

Ma bonne Maman,

Hélène s'en retourne, elle vient de m'en donné la nouvelle par une lettre et je n'ai rien de plus pressé que de vous en informer. Je ne pars donc plus, il est possible qu'elle revienne

par Czernovitz. Me recommandant à votre affection je me fais un sincère plaisir d'être

votre tout respectueux fils
A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(11)}{LXXV}$
Original.

Galați, 6 octombrie 1852

Buna mea mamă,

Elena se întoarce, tocmai m-a anunțat printr-o scrisoare și mă grăbesc să te informez. Deci nu mai plec, este posibil să se întoarcă prin Cernăuți. Bazîndu-mă pe afecțiunea matale, rămîn prea respectuosul fiu

A. I. Cuza

170\. 1853 FEBRUARIE 1, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, în care își exprimă părerea în privința căsătoriei lui Constantin Rosetti, adăugînd cîteva rînduri și către Constantin, de asemenea și Elena Cuza, spre a-l felicita. Menționate: Agripina Sturza și soția lui Ion Paladi.**

Galatz, ce 1 fév. 1853

Ma bonne maman,

*Nous sommes arrivés et nous nous trouvons aussi bien que possible. Nous apprenons avec plaisir les noces de Constantin. Si ce pas de sa vie devait le rendre heureux et à propos de cela je dois, par amitié pour Constantin, par devoir comme mari de sa soeur et par acquit de conscience parler de ce sujet, car Constantin j'en suis sûr, dans ce moment, ne pense qu'au bonheur de quelques heures si toutefois bonheur il y avait...**

---

* Așa în original.

Dans le tems vous m'aviez demandé mon opinion, je crois vous avoir répondu légèrement, voici maintenant l'état des choses. Constantin est à court d'argent et possède comme fortune à peine de quoi vivre avec beaucoup d'ordre. Il épouse une orpheline [1] avec une fortune médiocre, en vertu d'un testament par lequel il lui est legué dix ou douze mille ducats d'après la voix publique, argent qu'elle doit avoir sur des immeubles, consistant dans la terre Paskani [2] et les maisons de notre ville, car il n'y a pas d'argent comptant. Pour que Constantin jouisse des revenus de ce legs, il faut, ou qu'il en touche les revenus ou qu'il proccède à la vente et retire ce qui revient à sa future épouse. Je ne crois pas à une exactitude de la part des cohéritiers pour le payement des revenus et par conséquent Constantin, gêné dans ses dépenses, ou obligé de recourir à l'autorité pour faire vendre, discorde dans la famille, frais de procès, argent emprunté, désagréments domestiques et mille choses, les unes plus désagréables que les autres, mais il faut vivre. Il n'est pas dit pour cela qu'il ne doit pas épouser la jeune personne, mais qu'il fasse ce mariage dans des principes d'ordre, d'économie, de sagesse, et je vois tout le contraire quand Constantin veut 700 galbeni pour frais de noces et cet argent emprunté. Que faut-il penser pour les noces, cadeaux de la jeune mariée, 100 ducats achat d'une voiture et 100 ducats petits frais, aux domestiques, etc. Les cadeaux pour la mariée on les prend à crédit dans un magasin, la voiture de même, il faut donc 100 ducats comptant, que vous ne lui refuserez pas, ni moi non plus. Mais 700 ducats empruntés, d'abord des intérêts d'un et demi pour cent au moins, ensuite terme de 3 mois au plus pour le payement, sans quoi déclaré insolvable, car nous autres ici, nous trouvons de l'argent, mais nous devons être exacts et puis, quand Constantin aura 700 galbeni il les dépensera et les objets achetés dans les magasins seront à payer. Je ne refuse pas, mais je dois vous dire tout ceci, car autrement cela serait rendre un mauvais service. Dans tout les cas, si les noces devaient manquer pour cela, on m'écrira. On a encore le tems et j'enverrai l'argent nécessaire. Pensez encore que tous les frais dans un ménage regardent le mari et que les divorces sont très fréquents chez nous. Il est facile de se marier, on y rencontre aussi le bonheur, mais il faut savoir se le donner. Habituer la

femme dès le principe au faste, c'est lui faire ressentir plus tard cruellement les privations, qui n'arriveront que trop tôt. Constantin doit se marier et se retirer pour vivre au moins trois années à Solesti, sans dépenser, sans quoi il perd tout, même sa femme. Constantin se fachera pour le moment contre moi, mais, plus tard il me donnera raison et trouvera que j'ai fait mon devoir. Voilà 20 ducats de perdus en frais de poste pour son exprès, quand il était plus économique de m'écrire par la poste. Cette conduite est impardonnable à Constantin, bientôt mari. J'ai promis à Constantin, mais toutes ces considérations m'arrêtent à tenir ma promesse, sachant bien surtout que, si c'était nécessaire, vous lui seriez venue en aide ou pour le moins vous m'auriez engagé à le faire. Que Constantin commence à être réflechi, car dans sa condition d'homme marié on ne l'appellera plus inconséquent.

Je suis affecté de devoir dire tout cela, mais je suis son véritable ami et me considère comme véritable fils de votre famille. Je finis en faisant des voeux sincères pour le bonheur de Constantin, en vous priant de plaider ma cause auprès de madame Agrippine Stourza et de madame Jean Paladi, car je leur porte de l'affection, et de me croire de coeur votre dévoué fils

A. I. Cousa

Mes respects à madame Meullien; à Mr. C. Stourza[3] *demandez-lui s'il a reçu sa montre que je lui ai expedié par Iordaki*[4]*. Faites lire à Constantin le ci — dessus et je suis à votre disposition pour l'argent vraiment nécessaire aux noces.*

Mon cher Constantin,

Lis le contenu ci-dessus, mais mes voeux sincères pour tes noces et crois-moi ton dévoué de coeur

A. I. Cousa

J'ai donné douze ducats à ton homme pour frais.

Ma bonne mère,

Je vous embrasse afféctueusement les mains et regrette vivement de ne pouvoir venir assister aux noces de Constantin et vous voir aussi, mais que faire, la distance est grande et

les chemins mauvais et puis on prétend que cela me ferait mal de voyager et de danser et vraiment la danse me dérange. Je me vois donc forcé à faire des voeux pour le bonheur de Constantin par correspondance. J'embrasse les mains de la tante et de l'oncle et dites à la tante, qui est si bonne et que j'aime tant, que je ne comprends pas comment elle a pu croire, ne fusse même qu'un instant, que je manquais d'affection pour eux parce que je ne pouvais venir aux noces de ma chère Cléopatre. Embrassez tendrement les enfants de ma part, faites mes amitiés à Cantincoutza, à madame Meullien et à tout le monde. Je vous embrasse bien affectueusement les mains et suis votre très obéissante file

H. Cousa

Mon cher Constantin,

Je t'embrasse de coeur et désire que tu sois heureux. Je dois encore te recommander plus de sagesse et de réflexion, surtout beaucoup de douceur avec ton épouse, mais en même temps de la fermeté.

Adieu et à toi de coeur, H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(12)}{LXXV}$
Original.

Galaţi, 1 februarie 1853

Buna mea mamă,

Am sosit şi ne simţim cît se poate de bine. Aflàm cu plăcere de nunta lui Constantin. Dacă acest pas al vieţii sale îl va face fericit şi relativ la aceasta trebuie, din prietenie pentru Constantin, din datorie ca soţ al surorii sale şi pentru a nu avea ce să-mi reproşez, să vorbesc despre acest subiect, căci Constantin, sînt sigur, acum nu se gîndeşte decît la fericirea cîtorva ore, dacă totuşi este fericire... Odată mi-ai cerut părerea şi cred că ţi-am răspuns cu uşurinţă, iată acum [care-i] situaţia. Constantin este strîmtorat băneşte şi are atît cît să

trăiască cu multă chibzuială. Se căsătorește cu o orfană, cu o avere mediocră, pe baza unui testament prin care i s-a lăsat moștenire zece sau douăsprezece mii galbeni după zvonuri, bani pe care ea trebuie să-i aibă în bunuri imobile, consistînd din moșia Pașcani și casele din orașul nostru, căci nu sînt bani lichizi. Pentru ca Constantin să se bucure de veniturile acestei moșteniri trebuie sau să încaseze veniturile sau să procedeze la vînzare și să rețină ceea ce revine viitoarei soții. Nu cred în corectitudine din partea comoștenitorilor în plata veniturilor și în consecință Constantin, jenat în cheltuielile sale, sau obligat să facă apel la autorități pentru a vinde, discordie în familie, cheltuieli pentru proces, bani împrumutați, nemulțumiri casnice și mii de lucruri, unele mai neplăcute ca altele, dar trebuie să trăiești. Asta nu înseamnă că nu trebuie să se căsătorească cu tînăra persoană, dar să facă această căsătorie în principiile ordinei, economiei și înțelepciunii. Văd însă contrariul cînd Constantin vrea 700 galbeni pentru cheltuieli de nuntă și acești bani împrumutați. Ce să mai gîndesc de nuntă, cadouri pentru tînăra mireasă 100 galbeni, cumpărarea unei trăsuri și 100 galbeni cheltuieli mărunte, servitorilor etc. Cadourile pentru mireasă se iau pe datorie de la magazin, la fel trăsura, trebuie deci 100 galbeni bani gheață, pe care nu vei fi în stare să-i refuzi, iar eu nici atît. Dar 700 galbeni împrumutați, mai întîi dobînda de unu și jumătate la sută cel puțin, apoi termenele de 3 luni cel mult pentru înapoierea banilor, altfel ești declarat insolvabil, căci noi ăștia găsim bani, dar trebuie să plătim la termen și apoi cînd Constantin va avea 700 galbeni îi va cheltui și obiectele cumpărate de la magazin vor rămîne de plătit. Eu nu refuz, dar trebuie să-ți spun toate acestea căci altfel ar fi să-ți fac un prost serviciu. În orice caz, dacă nunta nu s-ar mai face din cauza aceasta, o să-mi scriți. Mai este încă timp și voi trimite banii necesari. Mai gîndește-te însă că, cheltuielile într-un menaj privesc pe soț și că divorțurile sînt foarte frecvente la noi. Este ușor să te căsătorești, poți fi și fericit, dar trebuie să știi să ți-o creezi. Să obișnuiești soția de la început cu fastul înseamnă s-o faci să simtă mai cu cruzime privațiunile care vor veni prea repede. Constantin trebuie să se însoare și să se retragă să trăiască cel puțin trei ani la Solești, fără să cheltuiască, altfel pierde totul, chiar soția. Constantin se va supăra acum pe mine, dar

mai tîrziu îmi va da dreptate și își va da seama că mi-am făcut datoria. Iată 20 galbeni pierduți cu cheltuiala trimiterii unei scrisori printr-un om anume, cînd ar fi fost mai economic să-mi scrie prin poștă. Această comportare este de neiertat din partea lui Constantin, în curînd soț. Am promis lui Constantin, dar toate aceste motive mă opresc să-mi țin promisiunea, știind bine, mai ales, că dacă era necesar i-ai fi venit în ajutor sau cel puțin mi-ai fi spus s-o fac eu. Constantin să înceapă să fie chibzuit căci în situația sa de bărbat căsătorit nu va mai fi socotit inconsecvent. Îmi pare rău că trebuie să spun toate acestea, dar sînt prietenul său adevărat și mă consider ca adevărat fiu al familiei matale. Termin, dorindu-i sincer fericire lui Constantin, rugîndu-te să pledezi cauza mea pe lîngă d-na Agripina Sturza și d-na Jean Paladi, căci am pentru ele afecțiune, și fii convinsă că sînt din inimă al matale fiu devotat

A. I. Cuza

Respectele mele d-nei Meullien, pe dl. C. Sturza întreabă-l dacă a primit ceasul pe care i l-am trimis prin Iordachi. Dă-i lui Constantin să citească cele de mai sus și sînt la dispoziția matale în ceea ce privește banii într-adevăr necesari nunții.

Dragul meu Constantin,

Citește cele de mai sus, și pentru nuntă sincere urări și consideră-mă al tău devotat din inimă

A. I. Cuza

Am dat 12 galbeni omului tău pentru cheltuială.

Buna mea mamă,

Îți sărut cu dragoste mîinile și regret din suflet că nu pot veni să asist la nunta lui Constantin și să te văd, dar ce să fac, distanța este mare și drumurile rele și apoi se spune că mi-ar face rău să călătoresc și să dansez și într-adevăr dansul mă obosește. Mă văd deci obligată să-i urez fericire lui Constantin prin corespondență. Sărut mîinile lui tanti și unchiului și spune-i lui tanti, care este atît de bună și pe care o iubesc atît, că nu înțeleg cum a putut crede, fie măcar și o

clipă, că nu îi iubesc pentru că nu pot veni la nunta dragei mele Cleopatra. Îmbrăţişează cu dragoste pe copii din partea mea, transmite salutări prieteneşti Catincuţei, doamnei Meullien şi la toţi cunoscuţii. Îţi sărut cu multă dragoste mîinile şi rămîn prea supusa matale fiică

E. Cuza

Dragul meu Constantin,

Te sărut din inimă şi doresc să fii fericit. Trebuie să-ţi mai recomand mai multă înţelepciune şi chibzuinţă, mai ales multă blîndeţe cu soţia ta, dar în acelaşi timp fermitate.

Adio şi a ta din inimă

E. Cuza

---

1 Ruxanda Ventura, prima soţie, din cele cinci cîte a avut, cu care s-a căsătorit la 24 februarie 1853, în Iaşi, la biserica Sf. Spiridon.
2 Moşia Paşcani din ţinutul Covurlui.
3 Const. Sturza Scheianu.
4 Iordachi Lambrino.

171. 1853 MAI 7 — **Cerere adresată Secretariatului de Stat al Moldovei, de către A. I. Cuza, pentru eliberarea unui paşaport necesar soţiei sale, Elena Cuza, care pleacă în Austria, Franţa şi Italia.**

Onorabilului Secretariat de Stat al Moldaviei
aga Alecu Cuza de la Galaţi

Soţia mea, dumneaei Elenco Cuza, urmează a merge în părţile staturilor străine pentru curarisire şi altele. Josiscălitul dar pofteşte pe onorabilul Secretariat, ca după alăturata din parte-mi înscrisă siguranţă, să-i sloboadă paşaportul cuvenit pentru termen de 12 luni.

A. I. Cuza

1853 mai 7 zile

primit la 7/19 mai 1853
nr. 482

[Rezoluţie]

În 7/19 mai 1853
Potrivit formelor se va slobozi cerutul paşaport G. Ghica.

[Semnalmentele]

Vîrsta	*27 ani*
Statul	*mijloc*
Părul	*castaniu închis*
Ochii	*căprii*
Nasul	*mic*
Colorul feţei	*smadă*
Osăbite semne	*nu are*
Zastava	*Galaţii*

[Chezăşia]

Pentru soţia mea, dumneaei Elenco Cuza, ce voieşte a merge peste hotar, în staturile străine, pentru curarisire şi altele, jos iscălitul garantueşte formal spre a i se da paşaportul cuvenit pe termen de 12 luni.

A. I. Cuza *1853 mai în 7 zile*

Mergerea soţii mele urmează a fi în Austria, Franţa şi Italia.

Arh. St. Iaşi, fond Secretariatul de Stat, dosar 1784, f. 1599—1600.
Original.

172 1853 IUNIE 11/23, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre călătoria pînă la Viena, de unde va pleca la Ems, despre fraţii ei Teodor şi Dumitru.**

Vienne, ce 11/23 juin 1853

Chère et bonne mère,

Arrivée à Vienne je n'ai rien de plus empressé que de vous écrire pour vous prier de me donner de vos chères nouvelles le plus souvent possible. Je suis très inquiète sur vous, chère

maman, ne vous sachant pas tout à fait bien portante, soignez-vous pour l'amour de vos enfants auxquels vous êtes bien chère. Moi, grâce à Dieu, j'ai fait un très heureux voyage jusqu'à Vienne où j'ai trouvé mes frères, ce qui m'a fait un bien grand plaisir de les voir, je suis restée huit jours avec eux. Aujourd'hui je compte quitter Vienne pour me rendre à Ems d'où je vous écrirai aussitôt arrivée, mais en attendant que je vous envoye mon adresse, écrivez-moi à l'adresse de mes frères.

Chère maman, mon frère Théodore [1] *a grand besoin de chemises, il a tellement grandi que les manches de ces chemises ne lui vont que jusqu'aux coudes et ses bas sont aussi passablement déchirés. Si vous voulez envoyez — lui de l'argent et à mon retour je lui achetterai les chemises ici, cela vous reviendras à meilleur que de les faire là — bas. Quant à mon frère Démètre* [2] *il espère que vous ne tarderez pas à lui envoyer l'argent nécessaire pour retourner dans le pays, il a un si grand désir d'être de retour, que vous feriez bien de le laisser revenir. Et maintenant, n'ayant plus rien d'intéressant à vous dire, je finis en vous embrassant respectueusement les mains et en me recommandant à votre maternelle affection comme une fille dévouée et tendre*

H. Cousa

Embrassez Constantin et Roxandre tendrement de ma part.

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(35)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Viena, 11/23 iunie 1853

Dragă şi bună mamă,

Sosită la Viena mă grăbesc să-ţi scriu ca să te rog să trimiţi dragi veşti de la mata cît mai curînd cu putinţă. Sînt tare îngrijorată, dragă mamă, fiindcă nu te ştiu prea sănătoasă, îngrijeşte-te din dragoste pentru copiii matale cărora le eşti tare dragă. Eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, am făcut o călătorie plăcută pînă la Viena unde am găsit pe fraţii mei, mi-a făcut

mare plăcere să-i văd, am stat opt zile cu ei. Azi socot să părăsesc Viena pentru a mă duce la Ems de unde îţi voi scrie de îndată ce voi sosi, dar aşteptînd să-ţi trimit adresa mea, scrie-mi pe adresa fraţilor.

Dragă mamă, Teodor are mare nevoie de cămăşi, a crescut atît de mult încît mînecile cămăşilor nu-i ajung decît pînă la coate şi ciorapii sînt destul de rupţi. Dacă vrei trimite-i bani şi la întoarcerea mea i le voi cumpăra aici, te va costa mai ieftin decît să le faci acasă. Cît despre fratele Dumitru speră că nu vei întîrzia să-i trimiţi banii necesari pentru a reveni în ţară, doreşte atît de mult să se întoarcă încît cred că vei face bine să-l laşi să se reîntoarcă. Şi acum fiindcă nu mai am nimic interesant să-ţi spun, termin sărutîndu-ţi cu respect mîinile, fiica matale devotată şi drăgostoasă

E. Cuza

Sărută cu afecţiune din partea mea pe Constantin şi Ruxandra.

1 Teodor avea 16 ani şi-şi termina liceul la Viena.
2 Dumitru, acum de 23 ani, era student la drept.

173. 1853 IULIE 3/15, EMS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre cura pe care o urmează şi cum îşi petrece timpul; aprecieri despre fraţii ei Teodor şi Dumitru. Dumitru Rosetti adaugă cîteva rînduri.**

Ems, ce 15/3 juillet 1853

Ma chère et bien-aimée mère,

J'ai été d'une paresse impardonnable dans ma correspondance. Depuis que j'ai quitté le pays je ne vous ai écrit qu'une fois de Vienne, mais que voulez-vous, depuis que je suis à Ems, toute ma journée est prise par ma cure. Je me lève le matin à 6 heures et je bois les eaux jusqu'à 10, après je déjeune, après je m'habille, après je me couche pour reposer,

après je dîne, je fais les bains, je me promènne, je ne sais plus tout ce que je fais, ce que je sais c'est que je me porte mieux depuis que je suis ici, le docteur me dit que je guérirai complètement. La nature est si belle, le ciel si pur, l'air est si doux, que je crois qu'un mourant reviendrait à la vie. En partant de Vienne j'étais assez malade, aussi j'ai été obligée de me faire accompagner de mon frère Démètre. Comme c'était le temps des vacances j'espère, bonne mère, que vous ne m'en voudrez pas de l'avoir pris avec moi, mais j'étais si seule et je me sentais si faible que j'ai ne pas eu le courage de continuer ma route seule. J'ai reçu à Vienne votre chère et affectueuse lettre, en la lisant j'ai bien pleuré. Ma chère mère, vous êtes, je crois, le seule être du monde qui ayez de l'affection pour moi, oui, je suis sûre que personne ne m'aime que vous, mais aussi vous êtes ma mère et ma bonne mère, vous m'aimez telle que je suis, pleine de défauts, méchante, morose. Ecrivez-moi souvent, ma chère mère, je crois que je resterai ici jusqu'à la fin d'août, nouveau style. Faites mes amitiés à Roxandre et Costaqui. Dites-moi si vous avez commencé quelque cure et comment vous vous en trouvez. Adieu et au revoir, ma bonne mère, j'espère à bientôt. Envoyez je vous prie la lettre ci-jointe à ma soeur. J'oubliais de vous dire que Théodore est un charmant garçon, qui étudie à merveille et Mitică un bien bon et noble coeur qui me soigne avec beaucoup de dévouement. Ma chère mère, comme pendant presque toute une année après ma cure je devrais suivre un régime et qu'il m'est commandée de manger des compotes, mais pas aussi douces qu'on les fait chez nous, mais une espèce de hochafs, allors je vous prie de me faire sécher des cerises douces, cerises amères, des griottes et toute espèce de fruit bons pour des compotes. Mon adresse est : Mme Cousa à Ems, Duché de Nassau, à l'hôtel des Quatre Saisons [1]. Maintenant, en vous embrassant du plus profond de mon coeur, je suis votre toute dévouée fille

H. Cousa

Madame Hélène Cousa
à Ems
duché de Nassau
Hôtel des Quatre Saisons

Ems, în 3/16 Iulie 1853

Scumpa şi prea iubita mea mamă !

Tare te vei mira să primeşti o scrisoare de la mine cu data de la Ems. Fiindu sori-mea la Viena au fost bolnavă şi era sălită să să pornească la Ems, fiindu-mi frică să o las singură pe drum, am hotărît să o petrec fiind încredinţat că mata nu vei fi supărată pentru datoria care am îndeplinit-o ca un frate, mai cu samă neavînd nici o treabă la Viena fiindcă am isprăvit cursul înainte de a mă porni.

Elenco de cînd a agiuns la Ems să află, slavă Domnului, mai bine şi nădăjduiesc că în puţină vreme să va îndrepta. Te rog să-mi scrii cu cît mai în grabă la Ems.

Al matale supus fiu
D. Rosetti

[Adresa]
Madame Cathérine de Rosetti
née de Stourdza
Iassy
par Vienne Moldavie
prin A. Hennig

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(36)}{LXXVI}$
Original.

Ems, 3/15 iulie 1853

Dragă şi prea iubită mamă,

Am fost de o lene de neiertat în corespondenţă. De cînd am părăsit ţara nu ţi-am scris decît o dată de la Viena, dar ce vrei, de cînd sînt la Ems toată ziua sînt ocupată cu cura. Mă scol dimineaţa la ora şase şi beau apele pînă la zece, apoi dejunez, apoi mă îmbrac, apoi mă culc să mă odihnesc, apoi dinez, îmi fac băile, mă plimb, nu mai ştiu ce fac, ceea ce ştiu este că mă simt mai bine de cînd sînt aici, doctorul îmi spune că moi vindeca complet. Natura este atît de frumoasă, cerul atît de pur, aerul atît de blînd, încît cred că un muribund ar reveni la viaţă. Plecînd de la Viena eram destul de bolnavă

şi am fost obligată să-l iau să mă însoţească pe fratele meu Dimitrie. Cum era în timpul vacanţei sper, bună mamă, nu te vei supăra că l-am luat cu mine, dar eram atît de singură şi mă simţeam atît de slăbită că n-am avut curajul să continui singură drumul. Am primit la Viena draga şi afectuoasa matale scrisoare, citind-o am plîns. Draga mea mamă, mata eşti cred singura fiinţă din lume care ai afecţiune pentru mine, da, sînt sigură că nimeni nu mă iubeşte decît mata, căci eşti mama mea şi buna mea mamă, mă iubeşti aşa cum sînt, plină de defecte, rea, morocănoasă. Scrie-mi des, draga mea mamă, cred că voi rămîne aici pînă la sfîrşitul lui august, stil nou. Transmite salutări Ruxandrei şi lui Costache. Spune-mi dacă ai început vreo cură şi cum te simţi. Adio şi la revedere, buna mea mamă, sper pe curînd. Trimite te rog scrisoarea alăturată sorei mele. Uitam să-ţi spun că Teodor este un încîntător băiat care învaţă de minune şi Mitică o inimă nobilă şi bună care mă îngrijeşte cu mult devotament. Draga mea mamă, cum aproape timp de un an după cură va trebui să urmez un regim şi fiindcă mi s-a recomandat să mănînc compoturi, dar nu aşa dulci cum se fac pe la noi, ci un fel de......, atunci te rog să-mi usuci cireşe dulci, cireşe amare, vişine şi tot felul de fructe bune pentru compoturi. Adresa mea : d-na Cuza, la Ems, ducatul de Nassau, hotel Des Quatres Saisons. Acum, sărutîndu-te din toată inima, sînt întru totul devotata matale fiică

E. Cuza

1 Costache Negruzzi, în 1855 la Ems, unde a întîlnit mulţi moldoveni, a locuit tot la acest hotel. Vezi Scrisoarea XXX, Băile de la Ems.

174. 1853 SEPTEMBRIE 30 — **Cererea lui A. I. Cuza către Judecătoria ţinutului Covurlui, prin care depune suma de 110.000 lei, datoria către Cleopatra Roset, dorind să vîndă magaziile cu care garantase plata acestor bani.**

Onoratei Judecătorii a ţinutului Covurluiului
Alexandru Ioan Cuza

Fiindcă prin sinetul întabulat de acest tribunal sub nr. 1, la 26 fevruarie anul trecut 1851, garantuisem plata sumei de

una sută mii lei, cu care datoresc dumisale Cleopatra Roset, în fondosul magazalelor mele ce am în acest oraş Galaţi, la schelă, însă acum, spre a nu se împiedeca lucrarea hareciluirii cerută de mine a acestor magazale, aduc în depozitul onoratului tribunal arătata sumă cu care datoresc dumisale cucoanei Roset, împreună cu procentul lor, care compune peste tot suma de una sută zece mii lei, pe care primindu-i, să-i trădei dumisale creditoarei, distabulînd şi sinetul.

1853 septemvrie 30

A. I. Cuza

Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente", P. 553/183, f. 5.
Original ; numai iscălit de Cuza.

175. 1854 MAI 16, IAŞI — **Cerere adresată Secretariatului de Stat al Moldovei de către A. I. Cuza, pentru eliberarea paşapoartelor necesare deoarece, împreună cu Elena Cuza, pleacă la Karlsbad.**

Cinstitii Postelnicii
aga Alecu I. Cuza

Gios iscălitul avînd trebuinţă de a mergi la feredei la Karlsbad, împreună cu soţia sa şi o slugă, roagă pe cinstita Postelnicie a i să slobozi pasurile cuvenite, alăturînd şi chizăşia dumisale aga Neculai Docan.

A. I. Cuza

1854 mai 16, Eşi

primit la 18/30 anul 1854
nr. 326 şi 327

[Rezoluţie]

În 18/30 mai 1854. Potrivit formelor se va slobozi cerutele pasuri. A. Sturza.

Pasurile cerute prin aceasta, plătind taxa legiuită le-am primit la 18/30 mai 1854 pentru d. Cuza

Pisoţchi

[Semnalmentele]

Elenco Cuza

Ochii	*căprii*
Faţa	*rătundă*
Stat	*de mijloc*
Vîrsta	*28 ani*
Nasul	*de mijloc*
Gura	*mică*
Părul	*castaniu închis*
Faţa	*zmadă*

Fizionomia slugii

Numele	*Pericli*
Statul	*mic*
Vîrsta	*13 ani*
Ochii	*albaştri*
Faţa	*bălană*
Părul	*blond*
Nasul	*rătund*
Deosăbite sămne	*nu are*

Alecu Cuza

Vîrsta	*34 ani*
Statul	*potrivit*
Faţa	*bălană*
Ochii	*căprii*
Părul	*blond deschis*
Nasul	*potrivit*
Gura	*cam mare*
Deosăbite sămne	*nu are*

Chezăşie

Pentru dumnealui aga Alecu I. Cuza din Eşi, împreună cu soţia dumisale Elencu, ce vroiesc a merge în Austria, la Karlsbad pentru feredeie, dimpreună şi cu o slugă, anume Pericle Gheorghiadi, eu subiscălitul rămîn deplin chezăş şi vechil răspunzător întru toate pretenţiile întîmplătoare, atingătoare de

dumnealor pînă la intoarcere, precum și în pricinile de judecăți ce ar fi pornite sau se vor ivi, după chemările ce mi se vor face de către instanțele competente, să am a mă înfățișa spre a lor dezbatere, iar trecerea are a le fi pe la zastava Nimirceni ori Tișăuți, cu trăsura cu patru cai a dumilorsale, și spre întocmai urmare am iscălit.

N. Docan

1854 mai 18 zile -
Eșii

Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat al Moldovei, dosar 1795, f. 1310—1311
Original.

176. 1854 IUNIE 23, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, prin care îi cere să nu-i trimită porumbul destinat vînzării, din cauza unor evenimente deosebite ce au loc în oraș.**

Galatz, ce 23 juin 1854

Mon cher Lambourel,

Certains événements et circonstances des affaires présentes, qui menacent notre ville, demandent à ce que tu retardes l'envoie du maïs jusqu'à nouvel avis de ma part, pour ne pas le perdre complètement [1]. *Beaucoup de choses à tout le monde et à toi de coeur*

A. I. Cousa

[Adresa]

cuconului Iordachi Lambrino
la Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (35)}{LXXV}$
Original

Galaţi, 23 iunie 1854

Dragul meu Lamburel,

Oarecari evenimente şi împrejurări ale afacerilor prezente, oare amenință oraşul nostru, cer ca tu să întîrzii trimiterea porumbului pînă la un nou aviz din partea mea, spre a nu-l pierde cu totul. Multe complimente la toată lumea şi al tău din inimă

A. I. Cousa

1 Desigur se referă la evenimentele care au dus la ocuparea Principatelor Române de către austrieci. La 3 iunie austriecii puseseră în vedere ruşilor să evacueze Principatele, la 14 iunie s-a încheiat convenţia de la Boyadjy Key, înţelegere între turci şi austrieci, care a fost baza formală a ocupaţiei. Toate acestea au creat o mare nelinişte în ţară. Exportul de cereale fusese oprit încă din mai. În august încă nu se putea exporta.

177. 1854 DECEMBRIE 20, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativ la procesul cu Cîrjă; îi trimite o scrisoare a lui C. Negri către Iorgu Ghica; deplînge moartea unui prieten.**

Galatz, ce 20 d-bre 1854

Mon cher Lambourel, ci-joint l'estimation de ce qu'on a séquestré chez Kirja et les razeches. Chez Kirja toute la somme n'est pas couverte, mais pour le reste la Perkalabie demandera au tribunal civil le fermage de la terre. Tu trouvera aussi ici les numeros sous lesquels on écrit à la rédaction. Je t'envoie en même tems une lettre de Negri à Ghica [1]*, qui contrecarrerait mes sollicitations, cela ne m'empêchera en rien, à moins qu'en sa qualité de tuteur il ne donne papier formel, avise à cela. J'ai été très péniblement affecté de la mort de notre pauvre ami Sav...* *. *Misère humaine mon cher, c'est pour cela aussi que j'ai pour principe de me sentir vivre au moins. Beaucoup de choses à Ilenoutza* [2]*. J'embrasse Zouzou et les enfants, mes respects à ta mère et à toi de coeur*

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (37)}{LXXV}$

Original.

* Cuvînt ilizibil.

Galați, 20 decembrie 1854

Dragul meu Lamburel, aici alăturat estimația de ceea ce s-a sechestrat la Cîrjă și răzeși. La Cîrjă toată suma nu a acoperit, dar pentru rest pîrcălăbia va cere tribunalului civil arendarea pămîntului. Vei găsi de asemenea aici numerele sub care se scrie la redacție. Îți trimit în același timp o scrisoare a lui Negri către Ghica, care va stingheri solicitările mele, aceasta nu mă va împiedica cu nimic, afară numai dacă, în calitatea sa de tutore, nu dă o hîrtie formală, aviz pentru aceasta. Am fost foarte greu afectat de moartea bietului nostru prieten Sav... Mizerie umană dragul meu, și pentru aceasta am ca principiu să mă simt că trăiesc cel puțin. Multe complimente Ilenuței. Îmbrățișez pe Zuzu și copiii, respectele mele mamei tale și al tău din inimă

A. I. Cuza

---

1 Iorgu Ghica.
2 Elena Lambrino, fiica lui Ioniță Lambrino și vară cu Iordache.

178. 1854 DECEMBRIE 20 — **Adresa Epitropiei generale a spitalelor Sf. Spiridon către aga Alecu Cuza, propunindu-i funcția onorifică de epitrop al spitalului din Galați.**

Onorabil dumisale aga Alecu Cuza

Această Generală Epitropie a Casei ospitalului central din monastirea Sfîntului Spiridon, prin adresa cu nr. 273, din trecutul an 1852, v-a fost invitat ca să binevoiți a primi însărcinare de sînepitrop cu dumnealui vornicul Costache Negre la ospitalul civil din acel oraș Galați, și prin urmare, neprimindu-se de la dumneavoastră vre un răspuns, generala Epitropie nu a adaos a vă repeta poftirea propusă în citata adresă, în privire că dumnealui vornicul Negre primise o așa ocupație avînd în agiutoriul său și pe dumnealui sardarul Iancu Panaitescu de acolo. Acum însă fiindcă dumnealui vornicul Negre s-a numit în funcție de ministru lucrărilor publice în capitalie [1], *încît administrația zisului institut a rămas numai în sarcina dumisale Panaitescu, subiscăliții înnoiesc aceeași de mai înainte poftire, rugînd să binevoiți a primi sarcina de epitrop al*

zisului institut, păstrînd Generala Epitropie toată încrederea că dumneavoastră nu vă veți depărta de la o așa sîntă ocupație și de scopul filantropic, a administra un asemenea obștesc așezămînt.

Secția II
Nr. 1706
1854 decembrie 20 zile

Arh. St. Iași, fond Epitropia generală a spitalelor Sf. Spiridon din Iași, dosar 304, fila 38.
Copie.

---

1 Costache Negri a fost numit ministru al lucrărilor publice în noiembrie.

179. 1855 FEBRUARIE 14/26, GALAȚI — **Scrisoarea lui Alexandru I. Cuza către Răducanu Rosetti, prin care îl roagă să intervie să i se acorde rangul de vornic, potrivit slujbelor sale; de asemenea și rangul de spătar pentru paharnicul Costachi Cachi.**

Galatz, ce 14/26 fevr. 1855

Mon cher Radoukano [1],

Je viens t'obséder encore et pour des bêtises, car le sujet de ma lettre est une véritable puérilité au point de vu raison. Mais je sais pourquoi, il me semble que sous peu, cela sera nécessaire et plus difficile à obtenir et que, si une réforme s'ensuivait pour ces pays, aussi on accepterait certains conséquences de l'état passé comme des faits accomplis, qui pourtant auraient leurs privilèges surtout, si celui qui en serait possesseur le méritait. Voilà une exorde suffisante, mais je trouve si ridicule et si puérile moi-même ma demande, que je ne sais comment faire comprendre un sérieux dans un sujet puérile sous tous les points de vue presque. Je suis aga depuis bientôt 12 années et j'ai eu ce grade du beau commencement de ma carrière, j'ai été président huit années de suite et ensuite directeur du Département de l'Intérieur, j'aurais droit

donc au rang de vornick dont sont déclarés tous les différents individus, qui ont ou n'ont pas occupé de pareils postes. Je demande donc un grade, mais bien entendu toujours, si ceci pouvait se faire sans sollicitations autres et si tu étais aussi de mon idée. Je demande aussi à ton amitié pour moi, le titre de spatar pour le paharnik Costachi Cachi, qui a servi huit années en qualité de membre au Tribunal de Commerce de Galatz, mais cette dernière demande je la pretends plus que la première et il mérite à sa veillesse ce léger dédommagement, qui se prodique aujour'hui à des personnes qui sont loin de ses mérites.

Ma femme te salue.

A toi coeur tout devoué
A. I. Cousa

Tu m'enverra ce dernier decret à moi-même.

Biblioteca Academiei, manuscris nr. 3351, f. 93—94.
Original.

Galaţi 14/26 februarie
1855

Dragul meu Răducanu,

Te necăjesc iar şi pentru lucruri de nimic, căci pricina scrisorii mele este o adevărată copilărie dacă te gîndeşti bine. Dar ştiu pentru ce, mi se pare că în curînd aceasta va fi mai greu de obţinut şi că, dacă o reformă va urma pentru aceste ţări, se vor accepta şi cîteva urme ale trecutului, ca nişte fapte împlinite, care totuşi vor avea avantajele lor, mai ales dacă cel care le va avea le va merita. Iată un suficient exord, dar găsesc eu însumi atît de ridiculă şi puerilă cererea mea, încît nu ştiu cum să explic un lucru serios într-un subiect pueril aproape din toate punctele de vedere. Sînt agă de aproape 12 ani şi am avut acest rang de la începutul carierei mele, am fost prezident opt ani încontinuu şi apoi director al Departamentului de Interne, aş avea deci dreptul la rangul de vornic, cu care sînt hărăziţi tot felul de indivizi care au ocupat sau nu asemenea posturi. Cer deci un rang, dar bineînţeles aceasta dacă se poate fără alte stăruinţe şi dacă şi tu eşti de părerea

mea. Mai cer prieteniei tale pentru mine, rangul de spătar pentru paharnicul Costachi Cachi, care a slujit opt ani în calitate de membru al Tribunalului comercial din Galaţi. Dar această din urmă cerere o susţin mai mult decît pe prima, şi bătrîneţea sa merită această mică despăgubire, care se risipeşte astăzi unor persoane departe de meritele sale.

Soţia mea te salută.

Al tău din toată inima
A. I. Cuza

Îmi vei trimite mie acest ultim decret.

---

1 Răducanu Rosetti, ginerele domnului, era în acest timp ministrul justiţiei, Alex. I. Cuza, preşedinte al Judecătoriei Covurlui.

180. 1855 FEBRUARIE 24, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Zoe şi Iordachi Lambrino, cerînd veşti şi rugîndu-i să-i viziteze împreună cu copiii. Aminteşte lui Iordachi Lambrino rugămintea lui Alexandru Cuza de a da caii lor Emiliei Cihac spre a-şi continua drumul la Iaşi.**

Mes chers amis,

Je me décide enfin à venir vous demander de vos chères nouvelles. Que fait tu bonne petite soeur, voilà une éternité que tu ne m'as écrit. Et toi, mon gros Iordaquel, tu fais toujours le galant avec le beau sexe? Alexandre me charge de te dire qu'il t'avait dit de donner nos chevaux à Emilie[1] *pour continuer sa route jusqu'à Jassi et non de fatiguer inutilement les tiens, mais toi en lion galant tu sacrifie même tes bêtes quand il s'agit de complaire à une dame. Si tes occupations te permettent, mon cher Iordaquel, tu me ferais bien plaisir de venir avec le retour de notre voiture pour me chercher, car j'ai un bien grand désir de voir Flouflou*[2] *et les chers petits enfants. En attendant le bonheur de vous presser tous contre mon coeur, je suis votre toute devouée*

H. Cousa

Galatz, ce 24 février 1855

P.S. Chère Zoé, en cas que Mioche t'a dit de m'envoyer ta selle par le retour de la voiture, ne le fait pas, car je n'en ai pas besoin n'ayant pas le cheval.

[Adresa]

Dumisale

Dumisale cuconului Iordachi Lambrino

Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{7\ (6)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Dragii mei prieteni,

Mă hotărăsc în sfîrşit să cer veşti despre voi. Ce faci tu, mica şi buna mea soră ? Iată o veşnicie de cînd nu mi-ai scris. Şi tu, dragul meu Iordăchel, faci mereu pe galantul cu sexul frumos ? Alexandru mă însărcinează să-ţi amintesc că-ţi spusese să dai caii noştri Emiliei pentru a-şi continua drumul pînă la Iaşi şi să nu-i oboseşti degeaba pe ai tăi, dar tu, ca un galant ce eşti, sacrifici tot pe ai tăi cînd e vorba să fii pe placul unei doamne. Dacă ocupaţiile tale îţi permit, dragul meu Iordăchel, îmi vei face o mare plăcere să vii, cînd se întoarce trăsura noastră, la noi, căci am o mare dorinţă să o văd pe Flouflou şi pe micuţii copii. Aşteptînd fericirea de a vă îmbrăţişa pe toţi sînt a voastră devotată E. Cuza.

Galaţi, 24 februarie 1855

P.S. Dragă Zoe, în caz că Mioche ţi-a spus să-mi trimiţi şeaua ta cînd se întoarce trăsura, să nu o faci căci n-am nevoie, neavînd cal.

---

1 Emilia Cihac, fiica doctorului Iacob Cihac, prietenă bună cu Elena Cuza. Emilia Cihac a fost căsătorită cu Teodor Henric Cihac, nepot al lui Iacob, medic şi el, care a fost medic la spitalul militar din Galaţi pînă în 1854. Despărţită de acesta, s-a recăsătorit cu colonelul Savel Manu, dar în ziua nunţii, 21 aprilie 1860, moare otrăvită, în vîrstă de 34 ani. Cf. Paul Pruteanu, *Iacob Cihac*, Bucureşti, 1966, p. 177—178.

2 Zoe Lambrino.

181. 1855 FEBRUARIE 28, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Răducanu Rosetti, în care își exprimă regretul de a fi avut ideea să ceară rangul de vornic.**

Galatz, ce 28 fév. 1855

Mon cher Radoukano,

Par votre lettre je comprends que vous auriez des difficultés à me faire donner le titre de vornik. Je n'ai pas entendu cela du tout et j'aurais dû pourtant le comprendre quand j'ai lu en grosses lettres la publication de Polydore [1] comme... Postelnik. Aussi, mon cher, je vous prie de n'en rien faire du tout, mais du tout et je prendrais comme un mauvais service de votre part toute insistance à ce sujet. Je m'en veux même d'avoir eu cette misérable idée qui avait une source imaginaire sans doute pour l'avenir comme méprisable pour le passé. Voilà qui est fini, j'espère, et comme non avenu. Acceptez mes vifs regrets pour avoir été indiscret en vous demandant le rang de spatar pour Cachi.*

Votre tout devoué
A. I. Couza

Ma femme, sensible à votre souvenir, me charge de beaucoup d'amitiés pour vous.

Biblioteca Academiei, ms. nr. 3351, f. 95.
Original.

Galați, 28 februarie 1855

Dragul meu Răducanu,

Din scrisoarea ta înțeleg că ai avea dificultăți în a obține să mi se dea rangul de vornic. N-am așteptat aceasta de loc și totuși ar fi trebuit să înțeleg cînd am citit, cu litere mari, publicația lui Polydore ca... postelnic. De aceea te rog, dragul

---

* Așa în original.

meu, să nu mai faci nimic, de loc, dar de loc, şi aş lua ca un rău serviciu din partea ta orice insistenţă în legătură cu acest subiect. Îmi pare rău că am avut această mizerabilă idee, care avea fără îndoială o sursă imaginară pentru viitor ca şi de dispreţuit pentru trecut. Iată că s-a sfîrşit, sper, şi ca şi cum n-ar fi fost. Primeşte viile mele regrete pentru că am fost aşa de nesocotit, cerîndu-ţi rangul de spătar pentru Cachi.

Al tău devotat
A. I. Cuza

Soţia mea, reamintindu-şi mereu de tine, mă roagă să-ţi transmit salutări prieteneşti.

---

1 *Polidor Ventura* (1828—1869), proprietar în ţinutul Vaslui.

182. 1855 MARTIE 19, IAŞI — **Raportul ministrului de justiţie al Moldovei, Răducanu Rosetti, către domnul Grigore Al. Ghica pentru înaintarea în rang a agăi Alecu Cuza, prezidentul Judecătoriei Covurlui, avîndu-se în vedere meritele şi calităţile acestuia.**

Prea Înălţate Doamne,

Dumnealui aga Alecu Cuza, prezidentul Giudecătoriei ţinutului Covurlui, într-un şir de mai mulţi ani a funcţionat în serviţiile statului, la care guvernul l-au chemat, cu integritate şi laudă.

Dumnealui aga Cuza, în apreţuirea chemării ce i s-a făcut de guvern, prin o neobosită activitate, care se cere de la un bărbat capabil, înzestrat cu calităţile cele mai vrednice de preţuit, la toată ocazia a ştiut să răspundă la aşteptarea cîrmuirei şi a pus în publică iveală cît de folositoare sînt pentru societate neprihănitele rezultate ce au decurs de la cunoştinţele şi facultăţile sale intelectuale şi morale.

Prea Înălţate Doamne, capacităţile, meritele şi osteneala acestui ales funcsionar sînt netăgăduite. Şi în privirea acestora, gios iscălitul, vel logofăt al dreptăţii, cu cea mai vie mulţămire, vine prin aceasta a-l prezenta Înălţimei Voastre, rugîndu-vă să binevoiţi a-l înainta la rangul ce înalt veţi găsi de cuviinţă,

ca pe un funcționar capabil și demn de înaltă voastră bunăvoință.

Al Înălțimei Voastre plecată slugă
Răducanu Rosetti
șef, Vîrlănescu

Secția I
Nr. 1867
1855 mart 19 zile

[Rezoluția domnească]

Hărăzim recomenduitului rangul de vornic. În 19 mart 1855.
Ghica voievod

„Ioan Neculce. Buletinul Muzeului municipal din Iași", fasc. 4/1924, p. 204—205.

183. 1855 MAI 4 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Ministerul de Justiție prin care cere un concediu de trei luni, peste cel legal, pentru a merge la băi în străinătate spre îngrijirea sănătății.**

Onoratului Departament al Justiției
prezidentul Judecătoriei de Covurlui

raport

Doftoriceștile hotărîri îndatorindu-mă a merge în țări străine, la feredeie, pentru sănătate, rog pe onoratul departament să binevoiască ca pe lîngă zilele vacanței ce se apropie, să mijlocească către Prea Înălțatul Domn, a mi se încuviința o concedie de trei luni de zile.

A. I. Cuza

Nr. 1195
1855 mai 4

[Rezoluție]

Mai 9, Secția I — Să se facă anafora

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Justiție, tr. 1756, op. IV — 1993, dosar 225, f. 179.
Original.

184. 1855 MAI 18, IAŞI — **Decretul lui Grigore Al. Ghica, domnul Moldovei, prin care acordă agăi Alecu Cuza, rangul de vornic.**

Noi
Grigorie Alexandru Ghica voievod
cu mila lui dumnezeu domn ţării Moldovei

Cunoscut şi ştiut facem la toţi cărora se cuvine a şti, că luînd în consideraţie serviţiile ce dumnealui aga Alecu Cuza, *au plinit în postul de prezident ţinutului Covurlui, numai puţin şi ale sale merite personale şi credinţa către noi şi patrie, după prerogativa ce avem îi hărăzim rangul de* vornic *în care însuşime orînduim dumisale secretarului de stat al înregistra în cartea rangurilor spre a fi obşteşte cunoscut şi onorat după cuviinţă.*

Datu-s-a în rezidenţa noastră a Iaşilor, anul mîntuirii una mie optsute cincizeci şi cinci, luna mai în 18 zile.

Grigore Ghica v.v.
l.s.

secretar de stat, C. Ghica
director, A. Sihleanu
şeful secţiei, Anghelichi ban
Nr. 1271 secţia I din Secretariatul de Stat

Biblioteca Academiei R.S.R., Arhiva Cuza, XLVI, f. 70. Fotocopie.

185. 1855 MAI 25, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la moşia Banca, despre opinia medicilor din Iaşi privind boala sa.**

Iassy, ce 25 mai 1855

Mon cher Lambourel, boji moi, *j'ai parfaitement fait de venir à Iassy, il se trouve que les médecins d'ici prescrivent une toute autre cure que votre docteur. Mardi prochain je serai là-bas pour quelques jours et puis j'irai faire ma cure à Galatz. Les lettres qui arriveront pour moi garde-les là-bas.*

Mes amitiés respectueuses à Zouzou, mes hommages à ta mère, ainsi que beaucoup de choses aux âmes tristes et pleureuses de Fedeşti [1].

A toi de coeur
A. I. Cousa

[Adresa]
Poşta Strîmtura
Cuconului Iordachi Lambrino
la moşia Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (39)}{LXXV}$

Original.

Iaşi, 25 mai 1855

Dragul meu Lamburel, *boji moi*, am avut perfectă dreptate să vin la Iaşi, doctorii de aici prescriu cu totul alt tratament decît doctorul tău. Marţea viitoare voi fi la tine pentru cîteva zile şi apoi voi merge la Galaţi să urmez un tratament. Scrisorile care vor veni pentru mine păstrează-le acolo. Respectuoase salutări prieteneşti lui Zuzu, omagiile mele mamei tale, precum şi toate cele bune sufletelor triste şi înlăcrămate de la Fedeşti.

Al tău din inimă
A. I. Cuza

---

1 Se referă la cineva din familia lui Ioniţă Lambrino de la Fedeşti. Acesta a avut un fiu, Scarlat şi două fete, Zamfira şi Elena. Poate la Elena, de care a mai pomenit în altă scrisoare.

186. 1855 OCTOMBRIE 9, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Zoe Lambrino, la Banca, despre musafirii pe care-i are şi sosirea lui Alexandru Cuza la Banca. Adaugă cîteva cuvinte verişoara lor Elena Beldiman.**

Galatz, ce 9 octobre 1855

Ma chère Flouflou,

Je viens te remercier pour tout ce que tu m'a envoyé. J'espère que tu ne tarderas pas à venir dans nos parages. Chez moi, dans ce moment, il y a très nombreuse société, la tante

Catinca Stourdza[1] *avec toute sa chère famille, l'oncle Constantin*[2] *et l'oncle Cantacuzaine*[3]. *N'oublie pas de m-apporter de l'amidon et des gouttes de smirne**, *du reste je n'ai besoin de rien. Alexandre compte partir après demain pour venir chez vous. Je vous embrasse tous de coeur et suis ta toute dévouée*

H. Cousa

Moi aussi, ma bien chère cousine, je profite de la présente occasion pour t'écrire quelques mots, et me rappeler à ton bon souvenir. J'espère pouvoir venir dans vos parages vers le milieu de l'hiver; je serai bien contente d'avoir le plaisir de venir chez toi pour quelques jours. En attendant, chère Zoé, rappele-moi au souvenir de ton mari et de la belle-mère.

Mon mari est à Iassy, il m'a chargé de bien des amitiés pour vous tous.

Adieu, chère et bonne Zoé, reçois mes affecteux baisers et l'assurance de mon dévouement.

Ta toute dévouée
H. Beldiman[4]

9 Octobre 1855

Je bénis mes neveux Hélène et Alexandre.

[Adresa]

Madame
Madame Zoé Lambrinos
Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{8\ (2)}{LXXVI}$

Original.

Galaţi, 9 octombrie 1855

Draga mea Fluflu,

Îţi mulţumesc pentru tot ce mi-ai trimis. Sper că nu vei întîrzia să te reîntorci pe meleagurile noastre. La mine în acest moment e foarte multă lume, tanti Catinca Sturza cu toată scumpa ei familie, unchiul Constantin şi unchiul Canta-

* Greşit, în limba franceză *myrrhe*.

cuzino. Nu uita să-mi aduci amidon și smirnă, altfel nu am nevoie de nimic. Alexandru are de gînd să plece poimîine ca să vină la voi. Vă îmbrățișez pe toți din inimă și sînt a ta devotată

E. Cuza

Și eu, mult iubita mea verișoară, profit de această ocazie ca să-ți scriu cîteva cuvinte și să-ți amintesc de mine. Sper să pot veni pe meleagurile voastre către mijlocul iernii. Voi fi foarte mulțumită să am plăcerea să vin la tine pentru cîteva zile. În așteptare, dragă Zoe, amintește soțului tău și soacrei tale de mine. Soțul meu este la Iași, vă transmite multe salutări prietenești la toți.

Adio, dragă și bună Zoe, primește afectuoase sărutări și asigurarea devotamentului meu

cu totul devotată
E. Beldiman

9 octombrie 1855

Binecuvîntez pe nepoții mei Elena și Alexandru.

[Adresa]
Doamnei Zoe Lambrino
Banca

---

1 Caterina sau Catinca, soția lui Alexandru Sturza Miclăușanul, fratele mamei Elenei Cuza.
2 Constantin Sturza Scheianu.
3 Nicolae Cantacuzino, căsătorit cu Pulheria, sora mamei Elenei Cuza.
4 Elena Beldiman, fiica lui Iancu Greceanu și a Ecaterinei Buhuș, căsătorită cu Alexandru Beldiman ?

187. 1855 DECEMBRIE 10/22, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Banca, despre tratamentul medical pe care acesta trebuie să-l urmeze ; Iașul este plicticos ; menționați doctor Steege și Nicu Catargi.**

Iassy, ce 10/22 d-bre 1855

Mon cher Lambourel,

Le docteur Steege[1] *a approuvé la recette de Mr. Macri grec, avec la modification que tu devras prendre l'iode prescrit*

dans ta recette dans de l'eau pure. A la description que je lui ai fait de ta plaie et du tems que tu l'as, il a prétendu qu'elle était de la même famille que la mienne, tu ne dois point t'effrayer de la douleur, mais tu dois avoir de la persévérance, te préserver du froid et ne rien manger de salé, aigre ou épicé. Fais attention, mets-toi en cure et ne la remets plus du jour au lendemain. Pour l'affaire madame Zamfiritza[2] *et Nico Katargi, je n'ai pas encore vu Nico, mais considère cette affaire comme arrangée. J'ai manqué geler en route de Solești à Iassy, mais à cette heure je suis si fourni en pelisses que je braverai les froids de la Russie, j'ai dépensé 170 galbeni en fourrures. De la persévérance donc dans la cure que tu dois commencer sans retard. Dans quelques jours je reviens. Iassy est très ennuyeux. Mes amitiés à Zouzou et à tout le monde et à toi de coeur*

A. I. Cousa

[Adresa]

D-sali

comis. Iordachi Lambrino

la Banca

Biblioteca Academiei, S $\frac{13\ (42)}{LXXV}$

Original.

Iași, 10/22 decembrie 1855

Dragul meu Lamburel,

Doctorul Steege a aprobat rețeta d-lui Macri grecul, cu modificarea că tu va trebui să iei iodul prescris în rețeta ta cu apă curată. După descrierea rănii tale, pe care i-am făcut-o și de cînd o ai, el pretinde că este la fel cu a mea, nu trebuie de loc să te sperii de durere, dar trebuie să ai răbdare, să te ferești de frig și să nu mănînci nimic sărat, acru sau picant. Fii atent, începe tratamentul și nu-l amîna de azi pe

mîine. Pentru afacerea doamna Zamfirița și Nicu Catargi, nu am văzut încă pe Nicu, dar consideră această afacere ca și aranjată. Era cît pe ce să înghet de la Solești la Iași, dar acum sînt bine echipat cu blănuri încît aș înfrunta și gerurile Rusiei, am cheltuit 170 galbeni pe blănuri. Perseverență deci în tratamentul pe care trebuie să-l începi fără întîrziere. Revin peste cîteva zile. Iașul este foarte plicticos. Salutări prietenești lui Zuzu și celorlalți, al tău din inimă

A. I. Cuza

---

1 *Ludovic Steege* (1813—1872), născut în București, fiu al farmacistului Michael Steege. A studiat la Brașov, la München și la Paris, unde în 1839 își ia doctoratul în medicină. La München și la Paris a cunoscut majoritatea tinerilor moldoveni și munteni, care mai tîrziu au jucat un rol în politica țării, fiind prieten mai ales cu Nicu Ghica Comănești și C. Rolla. În anul 1841 vine în Moldova, unde se căsătorește cu Caliope Negri, vară cu Costache Negri. Practică medicina, ajungînd protomedic al Principatului Moldovei. Ia parte la viața politică a țării. În timpul domniei lui Cuza a fost de mai multe ori ministru.

2 Zamfira Manu, sora mamei lui Iordache Lambrino.

188. 1856 APRILIE 2 — **Decretul lui Grigore A. Ghica, domnul Moldovei, prin care numește pe Dimitrie Rosetti în funcția de prezident la Judecătoria ținutului Covurlui, în locul lui A. Cuza care demisionase.**

Noi Grigorie A. Ghica voievod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovei

Cinstit și credincios boierului domniei mele, arhon aga Dimitrie Rosset [1]

După demisia dumisale vornicul Alecu Cuza, urmînd vacanță de prezident la Giudecătoria ținutului Covurlui, Noi am găsit de cuviință a numi pe dumneata prezident aceleiași giudecătorii. Facem dar cunoscut dumitale ca, după primirea acestui decret, să pășești în lucrarea funcției ce încredințăm dumitale, sîrguindu-te ca prin păzirea cu sînțenie a legilor și

formelor statornicite, să răspunzi la a Noastră aşteptare şi la dreptele aşteptări ale opiniei publice.

Grigore Al. Ghica voievod L.S.
nr. 28

Prin lucrarea secţiei I-ia din
Departamentul Dreptăţii
Nr. 47
1856 aprilie 2 zile
Iaşii

Arh. St. Iaşi, colecţia „Documente“, P. 566/8.
Original.

1 Credem că este vorba de cumnatul lui Cuza, care primise rangul de agă în 25 ianuarie 1856.

189. 1856 MAI 14, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la arendarea moşiei sale Bărboşi; Elena Cuza a plecat; menţionaţi Manolache Costachi şi Zoe Lambrino.**

Galatz, ce 14 mai 1856

Mon cher Lambourel,

Je n'ai jamais eu le moindre affectation contre toi et si je ne t'ai point écrit, c'est que je n'avais rien à dire et que nous n'avions point besoin de correspondance suivie en règle pour prouver notre amitié. Le porteur de la présente, Mr. Costantaki, citoyen de Berlad, ayant des bien-fonds à Galatz, désire prendre ma terre en ferme. Nous sommes entendus sur le prix, 1500 galbeni, il viendra visiter la terre et puis retournera à Galatz pour faire le contrat avec moi. Tu m'enverras, par la poste prochaine, le contrat de Manolaki[1] pour le prendre de modèle. Hélène est partie. Je suis charmé de savoir que Zouzou se trouve enfin parmi les êtres sur lesquels repose toute son affection, je suis désolé seulement qu'elle ait pris la nourrice avec, sans cela je serais venu à Banka faire une cure d'iode que j'entreprends aujourd'hui, mais puisque je ne pourrais avoir la bagatelle à portée, je remets le plaisir de te voir pour

plus tard quand Zouzou sera retournée, tu m'en informeras. Mes respects à tà mère et à toi de coeur

A. I. Cousa

Tu faciliteras le porteur de la présente dans sa visite à Barboche.

[Adresa] Dumisale comisului Iordachi Lambrino
la Banca

Biblioteca Academiei, $S\frac{13\ (44)}{LXXV}$

Original, cu o pecete în ceară roşie, inelară şi cu iniţialele A.C.

Galaţi, 14 mai 1856

Dragul meu Lamburel,

Nu am fost niciodată cît de puţin supărat pe tine şi dacă nu ţi-am scris e pentru că nu aveam nimic să-ţi spun şi pentru că noi nu avem nevoie de o corespondenţă neîntreruptă spre a ne dovedi prietenia. Aducătorul prezentei, dl. Costantachi, cetăţean din Bîrlad, cu avere imobilă la Galaţi, doreşte să ia în arendă moşia mea. Ne-am înţeles asupra preţului, 1 500 galbeni, el va veni să vadă moşia şi apoi se va întoarce la Galaţi pentru a face contractul cu mine. Îmi vei trimite, cu poşta următoare, contractul lui Manolachi pentru a-l avea de model. Elena a plecat. Sînt încîntat s-o ştiu pe Zuzu, în sfîrşit, în mijlocul celor pe care-i iubeşte, numai că sînt dezolat că a luat şi doica cu ea, altfel aş fi venit la Banca să fac o cură de iod pe care o încep azi, dar pentru că nu aş putea avea la îndemînă tot ce-mi trebuie, amîn plăcerea de a te vedea pentru mai tîrziu, cînd Zuzu se va fi întors acasă, tu o să mă informezi. Respectele mele mamei tale şi al tău din inimă

A. I. Cuza

Vei ajuta pe aducătorul prezentei în vizitarea Bărboşilor.

---

1 Manolache Costache Epureanu.

190. 1856 IUNIE 7, IAŞI — **Decretul lui Grigore A. Ghica, domnul Moldovei, prin care numeşte pe A. Cuza pîrcălab al ţinutului Covurlui.**

Ofis gospod nr. 18
1856 iunie 7

dumisale vornicului Alecu Cuza

Luînd în băgare de seamă anaforaoa Sfatului Administrativ supt nr. — întemeiată pe referatul Departamentului din Lăuntru nr. — domnia noastră am găsit de cuviinţă a rîndui pe dumneavoastră în postul de pîrcălab la oraşul şi portul Galaţi în locul dumisale vornicului Iorgu Ghica, care s-a demisionat de la asemenea îndatorire, şi dar, întru cunoştinţa vredniciei şi a credinţei ce vă caracterizează, domnia noastră cu mulţămire, întărind alegerea făcută de Sfatul Cîrmuitor în persoana dumneavoastră, vă invităm ca să primiţi această însărcinare şi să păşiţi în funcţie cu aceeaşi activitate de care la mai multe prilejuri aţi dat dovadă guvernului şi ţării.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020 dosar 45.696, f. 162.
Ciornă.

191. 1856 IUNIE 8 — **Secretariatul de Stat al Moldovei comunica Departamentului din Lăuntru numirea lui A. Cuza în funcţia de pîrcălab la Galaţi.**

Secretariatul de Stat al
Moldovei
Nr. 1976
în 8 iunie anul 1856

Departamentului din Lăuntru

Din candidaţii propuşi prin referatul acelui onorabil departament, sub nr. 10.993, pentru ocuparea postului de pîrcălab de Galaţi spre ramplasarea dumisale vornicului Iorgu Ghica

ce s-a demisionat, Prea Înălțatul Domn stăpînitor, prin rezoluția din 8 a curentei asupra raportului Consiliului Administrativ, sub nr. 1972, au binevoit a întări pe dumnealui vornicul Alecu Cuza, despre care cu onor i se face cunoscut spre cuvenita lucrare.

Director departamentului, A. Fotino

șef secției, Antoniadi

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.696, f. 131.
Original.

192. 1856 IUNIE 11, GALAȚI — **Raportul pîrcălabului de Galați, A. I. Cuza, către Secretariatul de Stat privind trecerea ilegală a graniței și atitudinea reprezentantului turc, Ali Efendi, în această problemă.**

Onoratului Secretariat de Stat al Prințipatului Moldaviei

Pîrcălăbia Galați

raport

Mai mulți din pasageri și chiar unii din locuitorii orășeni se înfățoșează cu bileturi și pașaporturi slobozite din partea dumisale Ali Efendi, spre a li se învoi călătoria peste graniță la feluri de locuri. Iar unii încă după ce își capătă de-a dreptul de la dumnealui Ali Efendi, nici se mai înfățoșază a se aviza la pîrcălăbie după regulă, trecînd de-a dreptul granița cu plutele ce trec în josul Dunării, precum întru aceasta comisarul de exportație, prin raportul cu nr. 209, încredințează.

Pîrcălăbia, spre înlăturarea unor asemenea, pe de o parte a mijlocit către comandirul de garnizon ca să dea porunci păzitorilor de graniță a nu mai învoi în viitor de asemenea treceri peste hotar fără formalitățile cuvenite, iar pe de alta, roagă pe onoratul Secretariat să binevoiască a-i da dezlegare dacă dumnealui Ali Efendi se poate cunoaște în calitate de

agent otoman în acest port și de se pot pune în lucrare cererile sale.

A. I. Cuza

șef mesei, G. Alevra

Nr. 5483
1856 iunie 11

[Rezoluție]

18 iunie, secția a III-a

Să se răspundă că deși din actele arhivei Secretariatului de Stat să lămurește că dumnealui Ali Efendi a fost în anul 1849 numit de către Înalta Poartă, la Galați, ca un înlesnitor intereselor de negoț a supușilor otomani ce vin și se duc de acolo, cu toate acestea, o asemenea însușire nu dă dreptul dumisale Ali Efendi de a slobozi bilete de drum pămîntenilor, ci mai vîrtos chiar acele ce le-ar slobozi otomanilor urmează a fi vizate, după regulă, de autoritățile locale competente. Prin urmare, pîrcălăbia va fi chemată a nu îngădui în viitor o asemenea urmare contrară așezămintelor țării.

Iancu Ghica [1]

Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat, dosar 2127, f. 159. Original.

1 Ministru secretar de stat, fiul lui Grigore Al. Ghica, domnul Moldovei.

193\. 1856 IULIE 16, GALAȚI — **Raportul lui Alexandru I. Cuza, pîrcălab de Galați, către Departamentul din Lăuntru privind oprirea difuzării publicației „Nepărtinitorul".**

Onoratului Departament din Năuntru

Pîrcălăbia Galați

raport

Primindu-se ofiția onoratului departament, cu nr. 13.527, prin depeșă telegrafică, urmată ordinului excelenței sale dom-

nului caimacam, de a se secfestrui la poştă toate numerele jurnalului „Nepărtinitoriu“, cu data din 12 iulie şi prin cea intîi poştă să i se trimită, cu respect se supune la cunoştinţă că, gazetele arătate, după încredinţarea ce gios iscălitul personal a luat, s-au oprit la Tecuci.

A. I. Cuza

Nr. 7124
1856 iulie 16

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 36.563, f. 44. Original.

1 Ziarul „Nepărtinitorul‘, jurnal politic, literar şi comercial. A apărut la Iaşi între 21 iunie—30 august 1856, avînd ca redactor responsabil pe C. Gane. Ziar de nuanţă separatistă. Numărul care trebuia confiscat conţinea injurii la adresa lui Grigore Al. Ghica într-un articol semnat de Mihalache Străjescu.

194. [1856 IULIE, DUPĂ 14, GALAŢI] [1] — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către fostul domn al Moldovei, Grigore Al. Ghica, în care îşi exprimă scepticismul faţă de viitorul ţării, unirea şi un prinţ pămîntean care să fie ecoul dorinţelor naţionale, în situaţia în care „oamenii cîrmuirii“ — e vorba de căimăcămia lui T. Balş — sprijiniţi de „ticăloşia boierilor“ fac totul pentru a compromite aceste năzuinţe.**

Mon Prince,

J'arrive de Jassy et cette absence seule peut excuser mon long silence. Comme vous dites, mon Prince, dans la lettre dont vous m'avez honoré, il n'est que trop vrai que le changement a eu lieu seulement dans le personnel du gouvernement et nullement dans les principes. Nous vivons toujours dans l'espérance d'un meilleur avenir qu'on nous assure très prochain et qui, dit-on, ne peut nous échapper, car il doit nous revenir indépendamment de notre volonté. Cela vous explique, mon Prince, combien l'état du pays est décourageant, puisque de notre volonté nous resterions toujours dans le même état de misère. Il ne s'agit pourtant que de bien demander cette fois,

et cette libre demande ferait notre malheur mon Prince et nous couvrirait de mépris. A l'étranger aussi, on y verrait notre déplorable corruption, conséquence du système passé et on y regarderait à nu le manque de patriotisme, de sentiment du bien, d'une opinion, fut-elle erronée, mais au moins parti d'une conviction et l'on s'indignerait de ne trouver que l'égoïsme le plus misérable et le plus criminel, à quelques exceptions près, bien entendu. Ne croyez point, mon Prince, que je suis sceptique. Je ne suis que sincèrement vrai et je ne le suis que vis-à-vis mes bons compatriotes. On assure généralement que la Cour Suzeraine permet l'union des Principautés sous un Prince Indigène, mais qui serait ce prince? Cet embarras est une question vitale pour nous, vous connaissez la misère de nos seigneurs. Dans votre position passée, mon Prince, vous avez pu les connaître à nu. Enfin, comme on dit, mon Prince, qui vivra verra. Voici, mon Prince, le triste tableau de notre pays et tout ce qu'il y a de nouveau pour le moment. Si nous avions quelque chose d'autre, je profiterais de la permission que vous me donnez, mon Prince, et je me ferais un véritable plaisir de vous les communiquer. En vous donnant la nouvelle du passage de madame votre mère ces jours dérniers par Galatz pour se rendre à la campagne, je vous prie d'agréer l'expression de mon plus profond respect avec lequel j'ai l'honneur d'être,

mon Prince, votre très humble serviteur
A. I. Cousa

Je télégraphie à l'instant pour votre abonnement aux deux journeaux moldaves[2] *et sitôt reçus je vous les expedierai.*

Biblioteca Academiei, $S\frac{8\ (1)}{LXXV}$

Original.

Prinţe,

Vin de la Iaşi şi numai această absenţă poate scuza lunga mea tăcere. Cum spuneţi dv., prinţe, în scrisoarea cu care m-aţi onorat, nu este decît prea adevărat că schimbarea a avut loc

numai în oamenii ocîrmuirii şi nicidecum în principii. Noi trăim mereu cu speranţa unui viitor mai bun, care ni se asigură foarte apropiat şi care, se spune, că nu se poate să nu vină, căci el trebuie să ne revină independent de voinţa noastră. Aceasta vă explică prinţe cît este de descurajantă situaţia ţării, deoarece de bună voia noastră vom rămîne totdeauna în aceeaşi stare de mizerie. Nu-i vorba totuşi decît de a cere ceea ce trebuie de data aceasta, şi această liberă cerere ar face nenorocirea noastră prinţe şi ne va acoperi de dispreţ şi în străinătate s-ar vedea deplorabila noastră corupţie, consecinţa sistemului trecut şi s-ar privi în faţă această lipsă de patriotism, de sentiment al binelui, a unei opinii, fie ea greşită, dar cel puţin pornită din convingere, şi s-ar indigna că nu se găseşte decît egoismul cel mai mizerabil şi mai criminal, cu unele excepţii bineînţeles. Să nu credeţi deloc prinţe că sînt sceptic. Nu sînt decît sincer cinstit şi nu sînt decît în faţa bunilor mei compatrioţi. Ni se garantează în general că, Curtea Suzerană, îngăduie unirea Principatelor sub un prinţ pămîntean, dar cine ar putea fi acest prinţ ? Această dificultate a alegerii este o chestiune vitală pentru noi. Dv. cunoaşteţi ticăloşia boierilor noştri.

În situaţia dv. trecută, prinţe, aţi putut să-i cunoaşteţi bine. În sfîrşit, cum se spune, prinţe, cine va trăi va vedea. Iată prinţe tristul tablou al ţării noastre şi tot ce este nou pentru moment. Dacă am avea altceva nou aş profita de permisiunea pe care mi-o daţi prinţe şi mi-aş face o adevărată plăcere în a vi le comunica. Dîndu-vă ştire de trecerea mamei dv., zilele acestea, prin Galaţi, pentru a se duce la ţară, vă rog să primiţi expresia celui mai profund respect cu care am onoarea să fiu, prinţe, supusul dv. servitor

A. I. Cuza

Telegrafiez acum pentru abonamentul dv. la cele două jurnale moldoveneşti şi îndată ce le primesc vi le voi expedia.

---

1 Grigore Al. Ghica a plecat din Galaţi la 14 iulie („Zimbrul" nr. 153, p. 1). După relatarea aceluiaşi ziar (nr. 170), la 23 iulie/4 august ajunsese la Paris. Probabil că l-a scris lui Cuza în drum, de pe vapor, sau din Viena, sau din Berlin, unde făcuse un popas.

2 În Moldova apăreau în această vreme : „Buletin, foaie oficială", „Gazeta de Moldavia", „Steaoa Dunării", „Zimbrul", „Foiletonul zimbrului" şi „Nepărtinitorul". Credem că se referă la „Gazeta de Moldavia" şi „Steoa Dunării".

1856 IULIE — SCRISOAREA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA CĂTRE GRIGORE AL. GHICA, FOSTUL DOMNITOR AL MOLDOVEI.

195. 1856 IULIE 30/ AUGUST 12, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Grigore Al. Ghica, prin care-l asigură de stima și devotamentul său; a cerut telegrafic ziarele pentru generalul Fanton de Verrayon; informații despre cantonarea trupelor austriace.**

Galatz, ce 30/12 août 1856

Mon Prince,

Au sens de votre gracieuse lettre, apportée par le capitaine Mustapha, je comprendrais que vous n'auriez reçu mon Prince que ma seconde lettre, qui accompagnait les journeaux, quand j'avais eu l'honneur de vous adresser, mon Prince, une première, fort détaillée, à une pareille dont vous m'aviez honoré.

Je viens de demander par télégraphe les journeaux pour son excellence le général Fanton de Verrayon[1].

Le Ministère de l'Intérieur m'ordonne à préparer les quartiers d'hiver pour les troupes autrichiennes; il résulterait donc que l'occupation devrait se prolonger, sinon tout l'hiver, du moins au delà du terme fixé.

En vous remerciant sincèrement de votre bienveillance pour moi, mon Prince, je vous proteste de mon désir plein de zèle et de dévouement à la toujours mériter, car elle m'est précieuse, mon Prince, et je vous prie d'agréer avec l'hommage de mon plus profond respect, l'expression de mon dévouement entier pour vous mon Prince, sans le moindre souvenir du passé, avec lequel je suis de coeur, votre tout dévoué

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{8\ (2)}{\text{LXXV}}$

Original.

Galați, 30/12 august 1856

Prințe,

Din amabila dv. scrisoare, adusă de căpitanul Mustafa, aș deduce că nu ați primit prințe decît a doua scrisoare a mea, împreună cu jurnalele, pe cînd eu am avut onoarea de a vă

adresa o primă scrisoare, foarte detaliată, ca răspuns, uneia asemănătoare cu care m-aţi onorat.

Tocmai am cerut prin telegraf jurnalele pentru excelenţa sa generalul Fanton de Verrayon.

Ministerul de Interne îmi ordonă să pregătesc cantonamentul de iarnă pentru trupele austriece ; ar rezulta deci că ocupaţia se va prelungi, dacă nu toată iarna, cel puţin peste termenul fixat.

Mulţumindu-vă în mod sincer pentru bunăvoinţa dv. prinţe, vă încredinţez de dorinţa mea, plină de zel şi devotament, să o merit totdeauna, căci, prinţe, ea îmi este preţioasă, şi vă rog să primiţi, împreună cu omagiul celui mai profund respect, expresia întregului meu devotament faţă de dv. prinţe, fără cea mai mică amintire neplăcută a trecutului, cu care sînt din inimă al dv. devotat

A.I. Cuza

---

1 *Fanton de Verrayon*, fiu al unui emigrant francez din timpul revoluţiei, stabilit în Rusia.

196. 1856 AUGUST 20, GALAŢI — **Raportul lui A. I. Cuza, pircălab la Galaţi, către Departamentul Lucrărilor Publice privind obligaţiile pircălabului şi ale privighetorilor. Rezoluţia aparţine lui Alecu Russo, directorul departamentului.**

Onoratului Departament al Lucrărilor Publice

Pîrcălăbia Galaţi

Raport

Asupra poruncii onoratului Departament, cu nr. 3125, prin care ameninţă cu răspunderea pe dregătorul pentru slaba măsură luată în întrebuinţarea trimiterii regulat a lucrărilor la dregătoria drumurilor.

Pîrcălăbia, spre răspuns, cu respect supune la cunoştinţă, că ea, pe de o parte şi acum au dat poruncile cuvenite întru aceasta privighetorilor de ocoale, ca să trimită rămăşiţa zilelor ce mai figurează la acest district pe anul curent, întru repararea drumurilor şi a şoselelor din acest oraş, potrivit cu po-

*runca onoratului departament, sub nr. 3082, pentru a cărui punere în lucru s-a referat prin no. . . . .**

Iar pe de alta vine cu aceasta a arăta cum că răspunderea numai atuncea poate privi pe dregător cînd nu va da poruncile cuvenite privighetorilor şi cînd aceştia fiind răi s-ar putea depărta de dregător, sau fiind buni să nu fie depărtaţi de Departament fără tînguirea dregătorilor, atuncea numai ar fi dregătorul răspunzător de neurmarea privighetorilor.

A.I. Cuza

[Rezoluţie]

Să scrie Pîrcălăbiei că Departamentul nu au precugetat vreo neorînduială a ei ci i s-au pus în vedere ofisul pentru deşteptarea şi activitarea lucrărilor.

A. Russo

Arh. St. Bucureşti, fond Ministerul Lucrărilor Publice, Moldova, dosar 1073/1856, f. 1.
Original.

197\. 1856 AUGUST 23, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Departamentul din Lăuntru, prin care cere îndepărtarea din slujbă a privighetorului ocolului Siret, ţinutul Covurlui.**

Onoratului Departament din Lăuntru

Pîrcălăbia Galaţi

raport

Pîrcălăbia avînd în privire nedestoinicia şi molătatea privighetorului de ocolul Siret, acest ţinut, cu care se poartă la îndeletnicirile poruncilor ce i se recomenduiesc în mai multe împrejurări grabnice, precum în pricini criminaliceşti, a cărora lucrări nu rabdă prelungire, nu mai puţin şi pentru împlinirea a o sumă de bani ce figurează rămăşiţă la unele din sate, din banii primiţi de lăcuitori în transportarea sării de la Camara

---

* Aşa în original.

ocnei la schela Galaţi, i s-a dat 12 porunci şi din parte-i nu se vede nici o mişcare la rezultarea lor. Iar mai cu seamă acele atingătoare pentru izgonirea lăcustelor din ocolul său, căci cele mai multe puindu-se pe moşia Şărbeştii, după cum vechilul ei prin hîrtie s-a tînguit, pomenitul privighetor n-a aplicat nici o măsură spre a lor izgonire, încît a urmat nevoie a se trimite jandarmul de lîngă persoana iscălitului pentru a îndatori pe lăcuitorii săteni la gonirea unor asemenea, căci acest privighetor nu insuflă nici o sfială şi tot din pricina nedestoiniciei sale a silit pe pîrcălăbie să ia măsura a scrie judeţelor săteşti de-a dreptul. O aşa slabă îngrijire ce arătatul privighetor are către îndeplinirea datoriilor, supuindu-se cunoştinţei onoratului departament, este rugat a regularisi depărtarea sa din slujbă şi încuviinţarea a unei alte persoane, pe răspunderea pîrcălăbiei.

A.I. Cuza

Nr. 8663
1856 avgust 23

şef secţiei, I. Davidescu

[Rezoluţie]

Secţia I, avgust 26. Să să înfăţişeze cu lucrările regularisite în privirea privighetorilor de la acest district, Cornea.

Să se răspundă că, mai înainte de a-i putea da o asemenea încuviinţare, găseşte neapărat a-i aminti, mai întîi, de cuprinderea aşezămîntului, aflat la pagina 636, tomul al II-lea al Manualului [1]*, după care pîrcălăbia este îndatorită a urma şi cu acest privighetor. Şi cînd nici după asemenea ştrăfuire ce i s-ar face nu s-ar deştepta încă la datoriile sale şi îndeletnicirile ce-l privesc, atunci să urmeze potrivit cu ţirculara nr. . . . . .* * *din 1856, spre a se regula depărtarea lui, cu toate că, după calităţile ce-l întovărăşesc, departamentul este în nelămurire, cum acest privighetor, într-un curs de 13 ani a slujbei sale în acel post a mulţămit pe pîrcălăbie cu lucrările lui şi acum nu.*

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.692, f. 85, 88.
Original.

---

1 *Manualul administrativ al Principatului Moldovei*, Iaşi, 1856.
* Necomplet în original.

198. 1856 AUGUST 29, GALAŢI — **Adresa Pîrcălăbiei ţinutului Covurlui semnată de A. I. Cuza, către Sfatul orăşenesc Galaţi prin care se cere scutirea funcţionarilor Directoriatului Sanitar de a încartirui trupele austriece.**

Pîrcălăbia de Galaţi

Onoratului Sfat Orăşenesc

Din îndemnul adresului Directoriatului Sanitar, sub nr. 1008, mişcat jalbei ce s-au adresat amploiaţii ştatului său pentru împovărarea ce li s-ar face cu postoiul oştenesc K.K.[1]*, care li se dau pe la casele lor, pîrcălăbia cu onor împărtăşind pe lîngă aceasta, acelui sfat, copie de pe porunca Departamentului din Lăuntru, cu nr. 1201 din 1855, îi adresează poftire ca în privirea puţinului număr de oşteni aflători în oraş, să regulariseasca scutirea numiţilor jăluitori, fiind oameni săraci şi cu îndatorirea ocîrmuirii.*

A.I. Cuza

Nr. 8892
1856 august 29

Arh. St. Galaţi, fond Primăria oraşului Galaţi, dosar 30/1855, f. 245.
Original.

---

1 Cezaro Crăiesc.

199. 1856 SEPTEMBRIE 3, IAŞI — **Departamentul din Lăuntru face cunoscut lui A. Cuza că nu i se acceptă demisia din funcţia de pîrcălab la Galaţi pînă la numirea altei persoane în acest post.**

Onorat dumisale
vornicului Alecu Cuza, pîrcălab de Galaţi
nr. 17.180, septemvrie 3

Excelenţa sa domnul caimacam a dat jos iscălitului[1] *depeşa ce i-aţi adresat. Din asemenea depeşă se vede că aţi cerut demisionarea, aţi părăsit îndatorirea slujbei, lăsînd căutarea*

trebilor pîrcălăbiei asupra sameşului acelui ţinut şi fiindcă la departament raport oficial nu s-a primit pînă acum, grăbesc a face cunoscut că mai înainte de a se încuviinţa demisia, de a se rîndui alt dregător şi de a-i încredinţa funcţia pîrcălăbiei după regula cuvenită, răspunderea tot asupra dumitale atîrnă.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.696, f. 321.
Ciornă.

---

1 Teodor Balş, ministru de interne şi Dimitrie Cornea, director al departamentului.

200. 1856 SEPTEMBRIE 19 — **Departamentul din Lăuntru informează pe A. Cuza că acceptă demisia din postul de pîrcălab de Galaţi, în locul său fiind numit vornicul Dimitrie Mavrocordat.**

Departamentul din Lăuntru

Onorat dumisale vornicului Alecu Cuza

Căimăcămia Prinţipatului Moldaviei, luînd în privire raportul Consiliului Administrativ cu nr. 3345, urmat după referatul acestui departament nr. 17.858 şi aceasta după a dumneavoastră demisionare din îndatorirea de pîrcălab la Galaţi, binevoind a întări în locul dumneavoastră în asemenea post de serviţie pe dumnealui vornicul Dimitrie Mavrocordat, precum din alăturatul ofis, sub nr. 35, veţi binevoi a vă lămuri, departamentul face dumneavoastră cunoscut ca să încredinţaţi funcţia noului pîrcălab după cuvenita regulă, după care dumneata potrivit demisiei fi-vei slobod.

Secţia I
Nr. 17.918
1856 septemvrie 19

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.696, f. 351.
Ciornă.

201. 1856 SEPTEMBRIE 20, GALAŢI — **Telegrama lui A. Cuza către caimacamul Teodor Balş, prin care face cunoscut că, în urma demisiei, neprimind încă răspuns, a încredinţat conducerea ţinutului sameşului, nemaiputînd prelungi funcţia sa de pîrcălab.**

Depeşă telegrafică

Prezentată la Galaţi } *20 septemvrie* *1856, 6 ore 15 m* } *după amiază*
Sosită la Iaşi } *1856, 9 ore 15 m*

Excelenţei sale Domnului Caimacam, Iaşi

Neprimind nimic prin poştă în privinţa demisiunei formulate, care am avut onoarea a-i adresa, aduc la cunoştinţa Excelenţei Voastre că, neputînd prelungi mai mult funcţiunile mele, am încredinţat ocîrmuirea acestei prefecturi în mîinile sameşului şi mă cred din acest moment scutit de toată responsabilitatea.

A. Cuza

„Buciumul Român", anul I, Iaşi, 1875, p. 401 ; editorul, T. Codrescu menţionează că originalul este în limba franceză.

202. 1857 IANUARIE 21, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti prin care o anunţă că-i trimite prin Diamandi buletinele.**

Iassy, ce 21 j-er 1857

Ma bonne Maman,

Désespérant de voir paraître votre homme pour les bulletins, je m'empresse de vous les envoyer par Diamandi, qui me promet de vous les faire remettre et à cette occasion je

suis heureux de pouvoir vous protester de tout mon tendre respect pour vous et me dire votre dévoué fils

A.I. Cousa

Mes amitiés à Mitika.

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(13)}{LXXV}$

Original.

Iaşi, 21 ianuarie 1857

Buna mea mamă,

Pierzînd speranţa de a mai vedea apărînd omul matale pentru buletine, mă grăbesc să ţi le trimit prin Diamandi, care îmi promite să ţi le remită şi cu această ocazie sînt fericit de a putea să te încredinţez de întregul meu respect şi a mă numi al matale devotat fiu

A. I. Cuza

Salutări lui Mitică.

203\. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Raportul ministrului de interne N. Cantacuzino, către Consiliul Administrativ prin care propune in postul de pîrcălab, la ţinutul Covurlui, pe vornicul Alecu Cuza sau pe spatarul Mihalache Chicuş.**

Nr. 4530, 1857 fevruarie 27

După demisia dată de dumnealui colonelul Dimitrie Mavrocordat din postul de pîrcălab al ţinutului Covurlui, subscrisul recomandă onoratului Consiliu doi candidaţi, pe dumnealui vornicul Alecu Cuza şi pe dumnealui spatarul Mihalache Chicuş[1]*, ca să binevoiască a mijloci întărirea aceluia ce ar găsi de cuviinţă.*

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 92.
Ciornă.

---

1 Mihalache Chicuş, gălăţean, a fost preşedinte al Eforiei oraşului Galaţi.

204. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Ordinul caimacamului, N. Conachi Vogoride, de numire a vornicului Alecu Cuza în postul de pircălab.**

Căimăcămia
Principatului Moldovei
Onorat dumisale vornicului Alecu Cuza

Pe temeiul recomandaţiei Sfatului Administrativ, urmată după referatul Departamentului Trebilor din Lăuntru, eu am găsit de cuviinţă a întări pe dumneata în funcţia de pîrcălab de Galaţi, în locul dumisale colonelului Dimitrie Mavrocordat, carele, prin demisie a cerut a fi slobod din asemenea îndatorire. Şi dar pun însărcinarea dumitale ca de îndată, păşind în funcţia zisă, să primeşti canţelaria pîrcălăbiei, cu actele, depozituri şi toate cele de ea atîrnate, şi totodată să te sîrguieşti a executa ordinile ce vei primi de la toate departamentele şi a povăţuirilor ce sînt date pîrcălăbiei. Asemenea vei avea de aproape îngrijire pentru liniştita petrecere a locuitorilor ţinutaşi, a îndestulărilor obşteşti şi grabnica punere la cale a pricinilor.

Departamentul din Lăuntru
Secţia I-ia
Nr. 21
1857 fevruarie 27 zile

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 94.
Ciornă cu numele şi data de zi modificate, iniţial ordinul de numire fusese pentru cneazul Dimitrie Cantacuzino, din 14 februarie.

205. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Ordinul Ministerului de Interne prin care comunică vornicului Alecu Cuza că a fost numit pîrcălab la Galaţi.**

Ministerul din Năuntru
Onor dumisale vornicului Alecu Cuza [1]

Excelenţa sa domnul caimacam, după raportul Sfatului Administrativ, motivat de referatul acestui departament, a

binevoit a întări pe dumneata în postul de pîrcălab la Galaţi în locul dumisale colonelul Dimitrie Mavrocordat, carele s-a demisionat din asemenea îndatorire, precum te vei lămuri din alăturatele ofisuri. Şi dar se scrie dumitale ca, de îndată păşind în această funcţie, să te sirguieşti cu toată vrednicia, după timpul de faţă, ca să aduci deplină mulţumire cîrmuirii, ţinutaşilor şi departamentului de a căruia nemijlocită ascultare eşti atîrnat, iar de întocmai urmare să raportezi.

Nr. 4533
1857 fevruarie 14[2] zile
Eşii

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 98.
Copie ; publicat în *Documente privind Unirea Principatelor*, I, Bucureşti, 1961, p. 16.

---

1 Ordinul a fost întocmit iniţial pentru cneazul Dimitrie Cantacuzino, numele acestuia este tăiat şi trecut de altă mînă Alecu Cuza.
2 Data numirii lui D. Cantacuzino, care pe copie nu s-a mai corectat cu 27, data numirii lui Cuza.

206. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Porunca Căimăcămiei Moldovei către locuitorii ţinutului Covurlui prin care li se aduce la cunoştinţă că vornicul Alecu Cuza a fost numit pîrcălab al ţinutului.**

Cămăcămia Principatului Moldovei
Către locuitorii şi tuturor treptelor din ţinutul Covurlui

În temeiul recomandaţiei Sfatului Cîrmuitor, urmat după referatul Departamentului din Năuntru, eu am găsit de cuviinţă a rîndui pîrcălab la acel ţinut pe dumnealui vornicul Alecu Cuza, în locul dumisale colonelului Dimitrie Mavrocordat, ce s-a demisionat din asemenea îndatorire, despre care, făcîndu-vă cunoscut, vi se porunceşte ca să fiţi supuşi la legiuitele aduceri întru împlinire a poruncilor ce veţi primi prin dumnealui noul rînduit dregător. Şi pentru toate asupririle ce aţi suferi de la stăpînitorii proprietăţilor, pe care sînteţi statorniciţi cu locuinţa, sau de la zapcii ce se vor purta printre

voi cu porunci și însărcinări, sînteți slobozi a vă tîrgui mai întîi dregătorului și necăpătînd de la el dreptate să vă arătați cu jalbă către cîrmuire cînd negreșit veți fi puși la cale.

Departamentul din Năuntru
Secția I
Nr. 19, 1857 fevruarie în 27 zile

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 97.
Copie ; publicat în *Documente privind Unirea Principatelor*, I, p. 19.

207. 1857 MARTIE, 3 — **Cererea lui Alexandru I. Cuza pentru a fi reintegrat în armată.**

Locotenentului de hatman, dumnealui colonel Scheleti

Din junețe am fost prenumerat în listele trupelor principatului. După casnicile interese, răposatul meu părinte, a pretins retragerea mea din serviciu. Acum, dorind a îmbrățoșa serviciu militar, rog pe domnia voastră ca să binevoiți a mijloci reintrarea mea în numărul oștenilor, în calitatea ce mi se cuvine, după drepturile ce am dobîndit prin îndelungate servicii în ramul civil.

A. Cuza

1857 martie 3

[Rezoluție] Se va prezenta dorința de față excelenței sale caimacamului, cu mijlocire ca în privirea rangului ce are și care l-a dobîndit în serviciul civil, să se primească la arma de cavalerie, în rang de subleitenant. Martie 3.

Ciorna raportului hatmanului către caimacam, 3 martie 1857, nr. 806.

Dumnealui vornicul Alecu Cuza, de la 15 septembrie 1837, s-a numărat între cadeții Miliției, urmînd cursul învățăturii

sale în străinătate, apoi după întoarcere, în activitate găsindu-se, s-a demisionat, după cererea sa, la 8 februarie 1840.

Pe aşa temei, acum, prin suplică, arătînd dorinţă de a fi numărat iarăşi în serviciul militar, cu rangul ce merită, potrivit îndelungatelor sale servicii şi rangului ce l-a căpătat în ramul civil, iscălitul supune luminării voastre dorinţa dumisale Cuza şi plecat vă roagă să binevoiţi, în consideraţia celor

1857 MARTIE — ALEXANDRU IOAN CUZA LA REINTEGRAREA ÎN ARMATĂ. (DIN COLECŢIA BIBLIOTECII UNIVERSITARE „MIHAI EMINESCU" IAŞI).

expuse mai sus, a încuviința primirea sa, cu rangul de subleitenant, la arma de .... *

Arh. St. București, fond. Ministerul de Război, Moldova, dosar 833/1857, f. 40—41.
Original.

208. 1857 MARTIE 4, IAȘI — **Ordin de zi pentru oastea Moldovei, al caimacimului Vogoride, privind reînrolarea vornicului Alecu Cuza în Miliție cu rangul de sublocotenent.**

Căimăcămia Principatului Moldovei
Ordin de zi prin toată oastea

§ 3. După asemenea prezentații a Departamentului Ostășesc, sub nr. 806, prin care supune dorința ce a avut dumnealui vornicul Alecu Cuza de a se reînrola iarăși în serviție și care la 15 septembrie 1837 s-a numărat între cadeții Miliției, urmînd cursul învățăturilor sale în străinătate și după înturnare, în activitate găsindu-se s-a demisionat după a sa cerere la 8 februarie 1940. Eu, pe temeiul acestei prezentații, a îndelungatelor serviții și a rangului ce a căpătat dumnealui Cuza în rangul civil, încuviințez reînrolarea sa în Miliție cu rangul de subleitenant și cu îndatorire pe lîngă înaltul ștab.

Aceste poruncesc a se obști prin toată oastea spre știință.

N. Conachi Vogoride

Nr. 2, 4 martie 1857

„Gazeta de Moldavia", XXVIII (1857), nr. 19 din 7 martie, p. 75 ; publicat în *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. IV, Buc. 1889, p. 55.

---

* Necompletat în original.

209. 1857 MARTIE 11, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Ministerul de Interne, prin care anunţă că a ocupat postul de administrator al ţinutului.**

Onoratului Minister din Năuntru
pîrcălabul de Galaţi

raport

Potrivit ofisului excelenţei sale domnului caimacam şi a ofiţiei onoratului minister, subiscălitul, păşind a ocupa postul de administrator al acestui district, cu cuvenitul onor îi supune la cunoştinţă.

A.I. Cuza

Nr. 2058
1857 martie 11

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 124.
Original.

210. 1857 MARTIE 14 — **Jurnal încheiat de A. Cuza, pîrcălab de Galaţi, cu ocazia închirierii unui nou local pentru sediul pîrcălăbiei.**

Jurnal
Anul 1857 luna mart 14 zile

După păşirea iscălitului la tactul pîrcălăbiei în îndatoririle dregătoreşti, au aflat că, canţeleria pîrcălăbiei se găseşte într-un local la marginea oraşului spre Vadul Ungurului, împrejurări care cauzează obştească nemulţămire, mai ales cu proasta stare a drumurilor, la care adăogind şi marea depărtare ce este de la port şi oraş pînă la pîrcălăbie, sînt foarte nemulţumiţi atît consulaturile cît şi întreaga obşte, precum şi împricinaţii, nu mai puţin şi amploaiaţii, care după a lor îndatorire sînt trebuitori de două ori pe zi a veni la canţelerie, încît pe lîngă nemulţumirea obştească apoi şi marşei trebilor se pricinuieşte întîrziere şi sminteală.

Din aceste motivuri îndemnat, iscălitul a observat acta aflată în pîrcălăbie pentru închirierea acestor case și a aflat următoarele: la 3 decemvrie anul trecut 1856, jurnalul dumisale fostului dregător în cuprindere că casele dumisale Iani Cumbari (avute în chirie de la 26 octombrie 1856 pe șase luni, numai cu 150 galbeni pe acele șase luni, după raportul pîrcălăbiei nr. 8664 din 1856 și răspunsul Departamentului Public nr. 3950) fiind în proastă calita au regulat strămutarea în casele dumisale Costachi Angonescu, de la 3 decemvrie trecut, unde se află astăzi, care zice că le-a luat cu chirie de 150 galbeni pe an și că sameșul să-i numere în a sa primire suma de 5550 lei ce ar fi fost primit cu porunca departamentului nr. 4433, ca să reguleze plata chiriei localului zis și a pune la cale pe dumnealui Cumbari cu îndestularea ce i s-ar cuveni. Iar la 19 acei luni se vede raportul dumisale, cu nr. 12.100, către excelența sa dumnealui caimacamul, arătînd împrejurările cuprinse în jurnal și cu propunere că cu suma de 300 galbeni încuviințată de departament pentru chiria încăperilor pîrcălăbiei ar fi îndeplinit și trebuința pentru mutarea canțeleriei și s-ar fi curmat și orice fel de pretenții ar fi putut avea dumnealui Cumbari pentru proasta stare a caselor sale și că i s-au lăsat casa și că casa dumisale Angonescu este luată pe doi ani de zile. Pe aceste lucrări nu se vede în actă vreo încuviințare, dar nici contractul ce ar fi încheiat, decît se mai vede o copie de înscris din partea pîrcălăbiei cu nr. 12.080 din 19 decemvrie trecut, dat dumisale Cumbari, că îndată ce va sosi banii sau rînduiala departamentului i se va da 150 galbeni pentru încăperile ce le-au fost avut date în chirie pîrcălăbiei, cu care sumă dumnealui Cumbari are a-și curma în totul orice pretenții ar fi putut întinde, atît pentru că i s-au lăsat casele slobode de ocupație, cît și pentru ori și ce stricăciune ar fi la acele case sau la heiurile și îngrăditura lor.

Deci, în privirea împrejurărilor arătate și spre a se face obștească mulțumire consulaturilor, orășenilor, împricinaților și a nu se da sminteală și marșei lucrărilor pîrcălăbiei, iscălitul socoate a se strămuta canțeleria în centrul orașului, pentru care sfîrșit, căutîndu-se case s-au și găsit potrivit trebuinței și anume la otelul dumisale cucoana Zmaranda, născută ban Teodor Atanasiu și pe temeiul contractului formal a dumi-

sale cucoanei, întărit cu ținutala giudecătorie la 5 septembrie anul trecut, cu nr. 174, cu care închiria tot otelul dumisale [lui] Costachi Bușilă pe vreme de la 26 octomvrie 1856 pînă la 26 octombrie 1860, au și intrat în tocmală cu dumnealui Bușilă și au săvîrșit alcătuirea cu condiții următoare :

1. Să dei pîrcălăbiei opt odăi din rîndul de gios cu două baște, acele vizitate de iscălitul, cu preț de 270 galbeni pe an, pe vreme de $3^1/_2$ ani, începători de la 23 aprilie anul următor 1857, numărîndu-i-se banii în două cîștiuri pe fieștecare an, la sf. Gheorghe și Sf. Dimitrie înainte.

2. Fiindcă caselor le trebuie reparații, dumnealui Bușilă se îndatorește îndată a face reparație, iar sobele să se facă la toamnă precum și în curgerea acestor $3^1/_2$ ani este dator odată pe an a face văruirea odăilor, cu cheltuiala dumisale, bine înțelegîndu-se că și reparațiile de pe afară privesc tot pe dumnealui Bușilă și după facerea reparației se vor primi încăperile cu anume inventar spre a se cunoaște starea lor.

3. Plata hîrtiei timbrului, pe care urmează a se încheia contractul, privește pe dumnealui Bușilă.

4. Încît privește această alcătuire, dumnealui Bușilă are a se considera ca supus local.

5. Fiindcă otelul este slobod de ocupația oștirilor nemțești și pînă la sf. Gheorghe este pe socoteala eforiei, apoi dumnealui Bușilă se va sili a face reparația cel puțin pînă în două săptămîni ca să se mute pîrcălăbia și încît privește pentru zilele pînă la sf. Gheorghe, rămîne a se plăti de cîrmuirea eforiei sau tot dumnealui Bușilă, adică precum se va pune la cale dumnealui cu eforia.

Aceste condiții fiind conforme enstrucțiilor Departamentului Public, prin poruncile, cu nr. 349 și 4.784 din anul trecut și prețul neîmpovărat în privirea scumpetei chiriilor se va și încheia contracturile cu dumnealui Bușilă și cu poșta de astăzi se va înainti Departamentului Public, cu copie de pe acest jurnal, cerîndu-i-se grabnică dezlegare de încuviințare, cum și ce urmare să se păzească cu casa în care se află astăzi pîrcălăbia.

Arh. St. Iași, fond Secretariatul de Stat, dosar 2169, f. 92 și 94, Copie.

211. 1857 APRILIE 1, GALAŢI — **Raportul Pîrcălăbiei Galaţi, semnat de A. I. Cuza, către Departamentul de Interne cu care trimite, în copie, jurnalul în care relatează cazul unui comisar din oraş a cărui purtare faţă de locuitori a necesitat suspendarea din slujbă şi arestarea lui.**

Onoratului Minister din Năuntru

Pîrcălăbia Galaţi

raport

Regularisirea făcută de josiscălitul şi cuprinsă în alăturata în copie încheiere, se comunică onoratului minister, cu rugămintea să binevoiască a încuviinţa a ei întocmai urmare.

A. Cuza

Nr. 2842
1857 aprilie 1

şef mesei, I. Huhule

Încheiere

Anul 1857, luna martie, 30 zile

Astăzi înfăţoşîndu-se la iscălitul, în zori de ziuă, un mare număr de oameni lăcuitori în ciastia a III-a, între care şi Neculai Guerieru, şi toţi jeluindu-se într-un glas despre asupririle şi jignirile ce pătimesc din partea comisarului al III-lea Neculai Calmuţchi, iar cel din urmă, adică Neculai Guerieru, supus napolitan, că, chiar în noaptea de 29, pe la miezul nopţii, numitul comisar a venit în locuinţa sa, turbat de beţie şi i-a stricat jumătate de zaplaz, vroind a-i viola şi femeia. În urmarea cărora, jos iscălitul, avînd şi de mai înainte prepusuri destul de bazate despre purtarea rea a comisarului şi abaterea sa de la îndatoriri, a mers la faţa locului, întovărăşit şi de căpitanul de jandarmi, unde s-a văzut înconjurat, pe lîngă jăluitorii arătaţi, de locuitorii întregii mahalale, cu feluri de jăluiri, precum de bani împliniţi şi nedaţi pretendatorilor, vreme de trei luni acum, de atacuri suferite cînd se găseşte comisarul beat, şi alte nenumărate, care dovedindu-se toate de adevărate, s-a regularisit a se suspenda pe numitul comisar de la ale sale îndatoriri, a se trimite în ares-

tul poliției, în ființa obștei, spre liniștirea și mîngîierea sa, a se pune vremelnicește în locu-i pe Tudorachi Roman, ce este comisar al 4-lea și care a mai ocupat acest post, în care se orînduiește, cu vrednicie, a se îndatori la facerea gardului stricat, a se întovărăși cu jandarmi spre trădarea arhivei și depoziturilor, precum și banii ce ar fi luați din împlinele și nu s-ar găsi în depozit. Iar în locul comisarului al 4-lea se rînduiește vremelnic pe Gheorghe Plesnilă.

Și totodată se va scoate copie de pe această încheiere, care se va trimite departamentului, cerîndu-i-se încuviințare. Iar pe de alta, se va scrie poliției spre a urma întocmai cu această regularisire, făcîndu-i-se cunoscut că s-a poftit pe dumnealui comandirul de jandarmi a da deosebiți jandarmi de acei ai poliției, care să întovărășească pe suspendatul comisar la îndatorirea ce i s-a pus, arătată mai sus, cărora jandarmii îl va trăda cu porunca cuvenită din parte.

A. Cuza

[Rezoluție]

Secția I, aprilie 4. Să se răspundă că măsurile luate de dumnealui pîrcălabul se găsesc foarte potrivite cu împrejurările și departamentul se grăbește cu desăvîrșire a le aproba. Director departamentului, D.R.

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.675, f. 28—29.
Original.

212. 1857 APRILIE 6, GALAȚI — **Adresa Pîrcălăbiei ținutului Covurlui către Sfatul orășenesc Galați, insistînd să se ia măsuri, conform legilor, de pedepsire a negustorilor care vînd cu măsuri nedrepte.**

Pîrcălăbia de Galați
Onoratului Sfat orășenesc

Este cunoscut onoratului Sfat țelul ocîrmuirii în privirea binelui obștesc și executarea regulelor statornice în asemenea, între care fiind și aceea de a nu se îngădui vînzarea de mărfuri și tot soiul de obiecte cu măsuri nedrepte. Deși prin mai multe adrese s-a mijlocit către acel onorat sfat pentru de a priveghea și a întrerupe cu desăvîrșire asemenea rea urmare

din partea speculanților, prin străfuire, iar în cea de pe urmă, potrivit legii, a se și opri pe acei nepilduiți, închizîndu-li-se dughenile. Însă, din ispita ce și în persoană jos iscălitul se silește a face, descoperind adeseori, și pe la mai multe locuri, abuziva urmare și mai cu osebire în mahalaua Vadul Ungurului, acest oraș, găsindu-se pe neguțitori slujindu-se cu măsuri fără pecetea Sfatului și lipsă, precum din alăturata listă de niște asemenea se va pliroforisi. Pentru care ...) ce simte publicul se lasă în critica Eforiei, mărginindu-se iscălitul numai a adresa poftire onoratului Sfat pentru de a se îngriji mai cu osebire în privirea aceasta, priveghind pe de o parte ca să nu se mai urmeze vînzarea de obiecte cu măsuri nedrepte și pe de alta să dea, atît la acei cuprinși în țitata listă, cît și la toți speculanții, tacîmuri de tot soiul, cu plata cuvenită și sub pecetea sa pentru care va păstra anume listă.*

A.I. Cuza

Nr. 3157
1857 aprilie 6

șef mesei, I. Huhule

Urmează lista de „aiarul făcut ocilor și cîntarelor la 3 april în Vadul Ungurului", cuprinzînd 11 nume de negustori.

Arh. St. Galați, fond Primăria orașului Galați, dosar 45/1857, f. 96.
Original.

213. 1857 APRILIE 12 și 16, IAȘI — **Ordine de zi către oastea Moldovei, ale Căimăcămiei, privind avansarea lui Alecu Cuza la gradul de locotenent și căpitan.**

Căimăcămia Principatului Moldovei
Ordine de zi prin toată oastea

În privirea sîrguinței către slujbă a domneștilor adiutanți, corneții Costachi Roset și Alecu Cuza, înaintesc pe numiții la rangul de leitenant.

Aceasta se va obști prin oastre spre știință.

Nr. 25, 12 aprilie 1857.

---

* Loc gol în original.

Activitatea domnescului adiutant leitenantului Alecu Cuza şi buna chibzuire a trebilor în însărcinarea ce poartă de pîrcălab portului Galaţi, îndemnîndu-mă a-i face cuvenita răsplătire, eu înaintez pe dumnealui Cuza în rangul de căpitan.

Aceasta se va obtşi prin oaste spre ştiinţă.

Nr. 27, 16 aprilie 1857.

„Gazeta de Moldavia", XXVIII (1857), nr. 32 din 25 aprilie 1857, p. 126 ; publicat în *Acte şi documente relative la istoria renaşterii României*, vol. IV, Bucureşti, 1889, p. 415 şi 451.

214. 1857 APRILIE 13, GALAŢI — **Raportul lui A. I. Cuza, pîrcălab de Galaţi, către Ministerul din Lăuntru referitor la măsurile pe care le-a luat împotriva unor funcţionari de la Directoratul sanitar al portului Galaţi care se ocupau cu sclavia albă.**

Onoratului Minister din Năuntru

Pîrcălăbia Galaţi

raport

Pîrcălăbia mai de mult timp cunoscînd necuviinţele, mîrşăviile şi tîlhărăşugurile ce se uneltesc de către mai mulţi din amploaiaţii Directoriatului sanitar acestui port, între care mai cu seamă este notat un Alecu Leon, comisar de exportaţie, ce între altele de mai multă vreme specularisește împreună cu codoşii, cu trecerea în Turcia a nenorocitelor femei ce cu înşelăciune se transportează la acel loc, urmare împotriva dispoziţiilor ce sînt în aceasta, precum şi cacerdisirea făcătorilor de rele ce se caută de ocîrmuire, a datornicilor şi a altor feţe cărora, neînvoindu-se de ocîrmuirea locală ieşirea din prinţipat, cu ruşfret către numitul se cacerdisesc.

Deci, nişte asemenea, urmărindu-se mai de multă vreme de către iscălitul, spre a se dovedi în faptă, la 11 a curentei, pe la 8½ ore seara, codoşul anume Iliean fiind observat de către rînduiţii din partea iscălitului, a fost prins în cacerdisirea a două femei prin ruşfert de 10 galbeni către acel Leon,

pe care rînduitul amploaiat l-au ridicat împreună cu conpartașii lui spre a-l aduce la iscălitul. Cînd, pentru că se cunoaște vinovat, temîndu-se a nu-l căuta, au dat din acei 10 galbeni 7 ofițerului de hauvahtă, M. Balaban, iar dumnealui ofițerul, ca unul ce poartă un bun moral, îndată au adus acei 7 galbeni la iscălitul. Apoi, pentru asemenea dovedită în faptă urmare, iscălitul a trimis pe numitul domnului director pentru deosebită considerație spre a fi arestat de el.

La 12 tot a curentei s-a primit adresa vechilului otomanilor din acest oraș, supt nr. 233, rostitoare că pentru 17 vite cornorate a supușilor otomani Gheorghi Calomera și Neculai Andriche, ce pîrcălăbia nu le-a învoit trecerea peste hotar, în privire că nu aveau dovezile cuvenite și că acum asemenea vite s-au exportat peste Dunăre cu mijlocul numitului Leon, prin rușfert de 14 galbeni.

Pentru toate acestea iscălitul pe de o parte a poftit pe Directoriat ca să suspendeze de la îndatorirea ce ocupă, căci un asemenea cu mîrșavele sale urmări ridică și indignația altor amploaiați, iar pe de alta supune onoratului minister împregiurările descrise, cu mijlocire a regularisi cele de cuviință spre a se pildui pe numitul pentru satisfacția publicului, așa precum îl cunosc în general cu asemenea mîrșave întreprinderi și a se stîrpi un rău ce este încuibat între amploaiații acelui directoriat.

A.I. Cuza

Nr. 3266
1857 aprilie 13

șef mesei, D. Iconom

[Rezoluție]

April 15, secția I-ia. Să se răspundă pîrcălăbiei că departamentul încuviințează măsurile luate de ea și că tot acum a mijlocit către Comitetul Sănătății depărtarea din funcție a numitului comisar.

Arh. St. Iași, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020 dosar 38.291, f. 1, 6.
Original.

1857—1858 — MAIORUL ALEXANDRU IOAN CUZA ÎN UNIFORMĂ DE OFIȚER AL REGIMENTULUI DE LĂNCIERI. (BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ „MIHAI EMINESCU" IAȘI).

215. 1857 APRILIE 21, IAȘI — **Ordin de zi către oastea Moldovei referitor la avansarea lui Alecu Cuza la rangul de maior.**

Ordin de zi prin toată oastea

. . . .

Pe domenscu adiutant căpitanul Alecu Cuza pentru sîrguința către slujbă se înaintează la rangul de maior.
Aceasta se va obști prin oaste.

N. Conachi Vogoride

Nr. 31, Iași, 21 aprilie 1857.

„Gazeta de Moldavia, XXVIII (1857), nr. 33 din 23 aprilie 1857, p. 130 ; publicat în *Acte și documente*, vol. IV, p. 485.

216. 1857 [MAI] 18, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, prin care îl roagă să-l preseze pe Mitică Rosetti pentru niște bani ; crede că va pleca în Basarabia ; Elena pleacă la Paris și în Italia ; menționați C. Negri și T. Rășcanu.**

Galatz, ce 18, 1857

Mon cher Lambourel,

Je vous envoie ci-joint la déclaration de ma femme, nouvellement faite et tout à fait en règle.
Je vous prie beaucoup de presser Mitika [1]*, car mes besoins sont pressants et un plus long retard me compromettrait. Le porteur de la présente est un gendarme envoyé exprès pour cela et pour prendre le fusil que vous remettrez et m'expédierez sans retard. Tenez-moi les chevaux prets, car il est possible que j'aille en Bessarabie et dans ce cas j'en aurais besoin. L'étalon est à votre disposition si vous m'envoyez un cheval présentable et de service. De cabine pour votre mère il n'y a pas de disponible jusqu'à la fin juin et qui sait. Hélène part la semaine prochaine pour Paris et l'Italie. Negri et tout le monde nous quittent lundi* [2]*; vous ne feriez pas mal de venir, ou si vous ne le pouviez pas de nous envoyer au moins*

Zouzou, car sa soeur restera absente une année, elle désire la voir et ne peut point venir chez vous. Mes respects à ta mère, plusieurs baisers à Zouzou et aux enfants, une poignée de main à Rascano[3] *et*

à toi de coeur

A. I. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{13(45)}{LXXV}$

Original.

Galaţi, 18 mai 1857

Dragul meu Lamburel,

Îţi trimit alăturat declaraţia soţiei mele, făcută acum şi cu totul după formă. Te rog mult să-l presezi pe Mitică, căci nevoile mele sînt grabnice şi o mai lungă întîrziere m-ar compromite. Aducătorul acestei scrisori este un jandarm, trimis special pentru aceasta, şi să ia puşca pe care i-o vei da şi mi-o vei trimite fără întîrziere. Ţine caii gata, căci e posibil să merg în Basarabia şi în acest caz voi avea nevoie de ei. Armăsarul rămîne la dispoziţia ta dacă îmi trimiţi un cal prezentabil şi bun de slujbă. Cabină pentru mama ta nu este pînă la sfîrşitul lunii iunie şi cine ştie şi atunci. Elena pleacă săptămîna viitoare la Paris şi în Italia. Negri şi toţi ceilalţi ne părăsesc luni ; nu ai face rău să vii, sau dacă nu poţi să ne trimiţi cel puţin pe Zuzu, căci sora sa va lipsi un an, ea doreşte s-o vadă şi nu poate deloc să vină la voi. Respectele mele mamei tale, multe sărutări lui Zuzu şi copiilor, o strîngere de mînă lui Răşcanu şi

al tău din inimă

A. I. Cuza

---

1 Dimitrie Rosetti.

2 C. Negri într-o scrisoare de la Galaţi, din 22 mai 1857, către Ion Ghica, spune că „piste două-trei zile mă şi pornesc din Galaţ". Venind de la Constantinopol, unde fusese bolnav — o tăietură în spate — la Galaţi s-a îmbolnăvit din nou. De la Galaţi a plecat la Tg. Ocna. Cf. C. Negri, *Scrieri*, II, ed. E. Boldan, Bucureşti, 1966, p. 100—101.

3 Probabil Teodor Răşcanu.

217. 1857 MAI 21, GALAŢI — **Nota Pîrcălăbiei Galaţi, semnată de Alecu I. Cuza, către Consulatul Austriei din Galaţi, prin care comunică, în copie, raportul Sfatului Administrativ al Moldovei relativ la locurile date, pe cheiul Dunării, agenţiilor de vapoare Loyd şi obligaţiile acesteia din urmă faţă de cîrmuirea Moldovei.**

Copie de pe nota pîrcălăbiei
adresată Consulatului Cezaro-Crăiesc,
sub nr. 4690, din 21 mai 1857.

Subiscălitul cu plăcere comunică, pe lîngă aceasta, copie de pe raportul Sfatului Administrativ Extraordinar, nr. 1589, primit pe lîngă oficia Secretariatului de Stat, sub nr. 1897, în motivul locurilor cedate companiilor vapoarelor Vienii şi Loyd şi totodată, cu onor face poftire onoratului consulat ca, împărtăşind-o agenţiilor de vapoare, va binevoi a comunica şi următoarele :

Că iscălitul va şi păşi însuşi în persoană spre a pune pe agenţie în stăpînire şi că totodată, după propunerea ce a făcut agenţiilor, înainte de a mijloci către înalta cîrmuire acel oficiu, cedarea ziselor locuri, dumnealor au făgăduit că, în locul corpului de gardă de astăzi, care se cedează Agenţiei companiei de Viena, să zidească un alt corp de gardă, la locul unde se va însemna şi după planul ce se va da, mobilînd şi odaia ofiţerului cu cheltuiala sa.

Precum şi agenţiei Loyd că, spre răsplată pentru locul ce se dă şi care se răşluieşte din locul pe care sînt clădirile căpităniatului de port va zidi un alt căpităniat sau va da o sumă de bani ce se va socoti aproximativ îndestulătoare spre acest sfîrşit.

Asemenea se încunoştiinţează pe onoratul consulat că, cu cedarea acestor locuri cuprinzîndu-se o mare întindere pe linia Dunării, urmează nevoie a se aşeza sentinela chiar în lăuntrul localului agenţiilor, spre paza graniţei. Despre care împărtăşind-o agenţiilor, va binevoi a cere răspuns în scris pentru făgăduinţele de mai sus, date de dumnealor, domnii agenţi, pentru că deşi prin încheierea Sfatului despre asemenea nu se cuprinde nimic, însă aceasta a urmat fiindcă iscălitul, avînd de o vie mulţumire plăcerea de a îndatori grabnic pe zisele agenţii în îndeletnicirea cererilor pentru locuri, şi a-i cruţa întîrzierea ce s-ar fi urmat dacă se cer lucrările formale pentru

îndeplinirea pomenitelor făgăduinţe, mişcat la aceasta de simţirea recunoscătoare companiilor pentru svelupul ce au dat comerţului ţării cu aşezarea vapoarelor, a închezăşluit înaltei ocîrmuiri îndeplinirea din partea companiilor, adăugîndu-se mijlocire onoratului consulat ca să încunoştiinţeze pe agenţii ca, cînd s-ar prileji a merge din oştenii moldoveni cu vaporul în susul Dunării sau în jos, să plătească numai jumătate preţul după tarif, iar fiind trimişi din slujbă, după ordin, să meargă gratis, precum se obişnuieşte în alte ţări.

Alecu I. Cuza

Arh. St. Iaşi, fond Comitetul Sănătăţii, tr. 1757, op. 2005, dosar 300, f. 5.
Copie.

218. 1857 MAI 30, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Ministerul de Interne, anunţîndu-şi sosirea la Iaşi, după porunca caimacamului şi concediul luat.**

Onoratului Minister din Lăuntru
pîrcălabul de Galaţi

raport

Suptiscălitul, după porunca excelenţei sale prinţului caimacam şi concedia luată, astăzi porneşte pentru capitalia Iaşi şi în locul său a lăsat pe dumnealui comisul Alecu Franga, sameşul ţinutal, pentru administrarea trebilor pîrcălăbiei.

Despre care se supune onoratului minister spre ştiinţă.

A.I. Cuza

Nr. 5004
1857 mai 30

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 45.941, f. 208.
Original.

219. 1857 IUNIE 19, IAŞI — **Raportul ministrului de interne către caimacamul N. Conachi-Vogoride, prin care propune numirea sameşului Alecu Franga ca înlocuitor al pîrcălabului de Covurlui, Alecu Cuza, în timpul lucrărilor ce acestea trebuia să efectueze în districtele Ismail şi Cahul.**

Excelenţa Voastră,

Fiindcă dumnealui vornicul Alecu Cuza, pîrcălabul de Covurlui este însărcinat de Excelenţa Voastră în osăbite lucrări la districtul Ismail şi Cahul din partea Basarabiei, unde poate avea prelungitoare ocupaţii, subscrisul socoate ca pînă la a dumnisale întoarcere să fie rînduit deplinătoriu datoriilor dregătoreşti dumnealui comisul Alecu Franga, sameşul acelui district, dacă şi excelenţia voastră găsiţi de cuviinţă.

A Excelenţei Voastre plecat serv, V. Ghica

Şeful secţiei,
Ştefan Florescu

[Rezoluţie]

Se încuviinţează,
N. Conachi Vogoridi
19 iunie 1857

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar nr. 45.941, f. 236.
Original. Publicat în *Documente privind Unirea Principatelor*, Bucureşti, 1961, vol. I, p. 84.

220. 1857 IUNIE 24/IULIE 6, IAŞI — **Demisia maiorului A. Cuza, adjutant al caimacamului şi pîrcălab de Covurlui.**

Excelenţă,

Strigările şi jeluirile cetăţenilor de toate clasele din Galaţi, nu mai puţin şi a locuitorilor întregului ţinut, pentru ameninţările ce li se fac de către sameşul ţinutului şi întreg

comitetul alegerilor pentru divanul ad-hoc, spre a-i înspăimînta, şi cu aşa chip a le înăduşi sloboda expresie în dreptăţile hărăzite prin înaltul firman pentru convocarea Divanului ad-hoc, găsindu-le bazate pe adevăruri, iar urmările tuturor funcţionarilor, chemaţi prin posturile ce ocupă, la lucrările prescrise prin pomenitul înalt firman, abătute de la glăsuirea legilor.

1 — Publicarea listelor schimosite prin adăogiri de persoane şi ştergerea acelor trecute în listele trimise de isprăvnicie şi primite de la privighetori şi eforie.

2 — Shimbarea fără motiv a privighetorilor vrednici şi cu caracter cinstit şi înlocuirea lor prin persoane, în toate privirile, nedestoinice şi primejdioase într-un timp aşa de gingaş şi critic pentru ţară.

3 — Sistemul terorismului ce, de la lipsa iscălitului din oraş, se aplică îndeobşte precum, de pildă călcarea locuinţei d-lui stolnic Ghiţă Alevra în puterea nopţii, de către d. sameş, d. maior Christea, şi poliţmaistrul oraşului, în temeiul ofisului Excelenţei Voastre, slobozit după spusa numitului maior, pe cînd iscălitul se afla în oraşul Iaşi (însă, tăinuit, precum Excelenţa Voastră nu veţi putea tăgădui şi cu rezon ascuns de mine, căci aşi fi fost stavilă unor aşa nedreptăţi şi niciodată unealta ruşinoasă a ocîrmuirei).

4 — Procedarea nelegiuită a comitetului de alegeri prin respingerea ce face tuturor persoanelor cu drepturi, fără a li se arăta rezoanele pentru care se resping, sau cel puţin a li se da adeverinţe de primirea reclamaţiilor, precum s-a urmat cu răzeşii de Smulţi şi mai mulţi boieri.

5 — Debataţiele comitetului închipuite, iar, în adevăr şi în faptă, plinirea unor dispoziţii afară din textul firmanului.

6 — Înlăturarea de la comitet a iscălitului şi trimiterea sa cu misii în Basarabia moldovană, tocmai în timpul unor asemenea delicate împrejurări, şi cînd după glăsuirea înaltului firman, urma neapărat a se afla faţă şi a prezida acel comitet.

7 — La opt mahalale întregi ridicate drepturile hărăzite prin înaltul firman, cînd ei sînt trecuţi în listele alegerilor eforiei. Asemenea desfiinţarea cu desăvîrşire a corporaţiilor neguţătorilor din picioare, asemenea a trei delegaţi breslei de covaci, cînd statorstii lor sînt publicaţi, ş.c.l., ş.c.l.

Toate acestea fiind lovitoare, pe de o parte, în dreptățile pămîntenilor, iar, pe de alta, în înțelesul înaltului firman bazat pe Tratatul de Paris, și după arătarea verbală ce am făcut atît Excelenței Voastre cît și d-lui ministru din lăuntru spre stăvilirea lor, socotindu-le provenite numai de la amploiații subalterni; nevăzînd însă nici o măsură luată, iar măsurile înspăimîntătoare predominînd și sporind în tot ținutul Covurluiului, mă văd silit, cu o vie părere de rău, împotriva dorinței și datoriei ce am a sluji Patriei într-o vreme așa de gingașă, și a vă cere demisionarea mea de la funcția de pîrcălab, fiind o tristă povară sub un asemenea sistem.

A. Cuza, maior adjutant domnesc

Textul demisiei a fost publicat în: „Concordia", I (1857), p. 164—165; „Secolul", I (1857), nr. 53, p. 2; „L'Etoile du Danube", I (1857), p. 228; *Uricarul*, XV, 1889, p. 400—403; ibidem *Acte și documente*, vol. V, p. 47—48.

221. 1857 IUNIE 24/IULIE 6, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Victor Place prin care îi aduce la cunoștință demisia sa îndreptată împotriva administrației caimacamului Vogoride.**

Monsieur le Consul,

J'ai l'honneur de vous communiquer ci-joint copie de la démission motivée, que j'ai présentée à S.E. le caïmacam, de ma charge de préfèt de Galatz et vous prie de vouloir bien la soumettre à la haute Commission, siégeant à Bucarest, comme un nouveau document à l'appui des justes réclamations du pays contre les actes arbitraires du gouvernement.

Agréez, Monsieur le Consul, l'assurance etc.

A.I. Couza

Publicat în *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, București, 1890, vol. V, p. 50.

Domnule Consul,

Am onoarea de a vă comunica alăturat copia demisiei, motivată, din funcția mea de pîrcălab de Galați, pe care am prezentat-o excelenței sale caimacamului, și vă rog să binevoiți să o supuneți înaltei Comisii, cu sediul în București, ca un nou document în sprijinul dreptelor reclamații ale țării împotriva actelor arbitrare ale guvernului.

Primiți, domnule consul, asigurarea . . .

A.I. Cuza

222. 1857 IUNIE 24/IULIE 6, IAȘI —**Telegrama lui Victor Place, consulul Franței la Iași, către ministrul de externe al Franței, contele Alexandru Walewski, cu care trimite demisia lui A. I. Cuza și scrisoarea acestuia către el; aprecieri asupra lui Cuza și a importanței Pîrcălăbiei Galați.**

Monsieur le Ministre,

J'ai l'honneur de transmettre à Votre Excellence deux pièces d'une extrême gravité. Ce sont la traduction de la démission motivée du „percalabe" (préfet) de Galatz et la copie de la lettre qu'il m'a écrite en me l'envoyant.

La préfecture de Galatz est la plus importante de la Moldavie et M. Couza qui l'administrait, passe, avec raison, pour l'un des fonctionnaires les plus capables, les plus honnêtes et les plus énergiques du pays. Par sa fortune et ses relations de famille, il occupe une place considérable dans l'opinion et la connaissance personnelle que j'ai de son caractère, est pour moi une garantie que les abus qu'il signale ont dû dépasser toute mesure, pour l'avoir amené à une démarche aussi grave.

Les termes de sa démission forment un acte terrible d'accusation contre le gouvernement moldave et, si Votre Excellence veut bien prendre la peine d'y jeter un coup d'oeil, elle se convaincra que je n'ai pas exagéré, lorsque je disais que les actes inspirés par la Turquie et l'Autriche n'ont encore eu aucun

précédent dans l'histoire des élections générales d'un pays appelé à exprimer ses voeux.

Agréez, etc.

Acte şi documente relative la istoria renaşterii României, vol. V, Buc., 1890, p. 53—54.

Domnule Ministru,

Am onoarea să transmit Excelenţei Voastre două acte de o extremă gravitate. Acestea sînt traducerea demisiei motivată a pîrcălabului (prefect) de Galaţi şi copia scrisorii pe care mi-a scris-o trimeţîndu-mi-o. Prefectura Galaţi este cea mai importantă din Moldova şi dl. Cuza, care o administra, trece, pe drept cuvînt, printre funcţionarii cei mai capabili, cei mai oneşti şi cei mai energici din ţară. Prin averea şi relaţiile sale de familie, ocupă un loc însemnat în opinia publică şi cunoştinţa personală pe care o am despre caracterul său, este pentru mine o garanţie că abuzurile pe care le semnalează au trebuit să depăşească orice măsură pentru a-l fi adus la un demers atît de grav. Termenii din demisia sa constituie un teribil act de acuzare împotriva guvernului moldovean şi, dacă Excelenţa Voastră binevoieşte să-şi dea osteneala de a arunca o privire asupra lor se va convinge că nu am exagerat cînd spuneam că actele inspirate de Turcia şi Austria n-au avut încă precedent în istoria alegerilor generale ale unei ţări chemată să exprime doleanţele sale.

Primiţi. . .

223. 1857 IUNIE 26, IAŞI — **Cererea lui A. I. Cuza către Comitetul din Galaţi, al cercetării drepturilor electorale pentru Divanul Ad-hoc, spre a fi înscris cu drept de alegător şi ales, fiind proprietar în oraş şi nemaiocupînd funcţia de pîrcălab.**

Onoratului Comitet cercetător titlurilor de drituri electorale la Divanul Ad-Hoc

Suptscrisul, ca pîrcălab ţinutului Covurlui, eram oprit de înaltul împărătesc firman a fi ales sau alegător, astă singură

cauză a împiedicat pe guvern a mă trece în listele electorale publicate prin foile ofițiale.

Acum, demisionîndu-mă din asemenea ocupație, mă găsesc liber și ca proprietar din orașul Galați, cu casele din mahalaua Poștei Vechi, rog pe onoratul comitet a mă trece în listele de alegător și ales a orașului Galați.

A. I. Cuza

1857 iunie 26
Iași

[Rezoluție]

29 iunie. Se va cerceta reclamația de față și se va încheia jurnalul cuvenit. A. Franga, Malaxa, Chicoș, Mișoglu, Iorgu Popovici, H. Dumitrachi, A. Chebac.

J u r n a l

Anul 1857, luna iulie în 4 zile, comitetul primind reclamația dumisale maiorului Alecu Cuza cu cerere de a fi înscris în numărul alegătorilor și aleșilor, clasa proprietarilor orășeni din Galați, și după cercetarea ce a făcut s-a văzut că dumnealui nu posedează însușirile cerute prin firman, Art. 5, fiind dregător acestui ținut, deci neputîndu-se primi pe dumnealui maiorul cu dritul reclamant, se încheie acest jurnal, făcîndu-se și dumisale cunoscut.

Arh. St. Iași, fond Divanul Ad-Hoc, tr. 1896, dosar 312, f. 166—167. Reclamația, numai iscălită de Cuza, a fost publicată în volumul *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. I, București, 1961, p. 91 ; jurnalul este o ciornă, în care inițial, după cuvintele *firman art.* 5, continua astfel : 1. Căci dumnealui de la trimiterea reclamației din Iași cu data 29 iunie și pînă astăzi nu s-a înfățoșat cu titlurile sprijinitoare reclamației sale. 2. Că demisia ce zice că a dat din funcția de dregător nu este cunoscută și al 3-lea... (ilizibil).

Forma definitivă a Jurnalului este următoarea : Anul 1857 luna iulie 4 zile. Comitetul primind reclamația dumisale maiorului Alecu Ion Cuza, cu cerere de a fi înscris în numărul alegătorilor și aleșilor proprietarilor orășeni din Galați și după

cercetarea ce a făcut, deşi s-a văzut că dumnealui posedează însuşirile cerute prin împărătescul firman, art. 5, dar în privire că după firman, dumnealui ca administrator nu poate intra între alegători şi că a dat demisie din funcţie comitetul nu are nici o ştiinţă, apoi se încheie acest jurnal, despre care se va face cunoscut şi dumisale maiorului că numai atunci va putea intra între alegători, cînd se va primi ştiinţă că dumnealui s-a demisionat.

Locotenent de pîrcălab, sameş A. Franga, Malaxa, Chicoş Mişoglu (Arh. St. Iaşi, fond Divanul Ad-Hoc, tr. 1896, dosar 299, f. 83, publicat în *Documente privind Unirea Principatelor,* I, Buc., 1961, p. 105).

224. 1857 IULIE 7, IAŞI — **Corespondenţă din Iaşi publicată în ziarul francez „Le Moniteur Universel" referitoare la demisia lui A. I. Cuza.**

Corespondenţă din Iaşi, 7 (19) iulie 1857, către ziarul oficial francez „Le Moniteur Universel" (Le Moniteur Universel din 25 iulie 1857)

J'ai de nouveaux détails à adresser sur les excès qui continuent de signaler les opérations électorales en Moldavie : ce qui s'est passé à Botochani, notamment, pourra vous donner une idée des violences exercées contre les partisans de l'union. Botochani est, après Iassy, la ville la plus considérable de la Moldavie, et le district dont elle est le cheflieu avait pour préfet M. Guerguel. Le caïmacam, ayant conçu des doutes sur la manière dont ce fonctionnaire combattrait le système de l'union, l'a remplacé par un certain colonel Ranetto, qui n'a pas tardé à prouver de quoi il était capable. Le 2 juillet, à dix heures du soir, il a envoyé chercher par deux gendarmes le sieur Ségoui principal négociant de Botochani et, après s'être enfermé avec lui dans son cabinet, il lui a demandé comment il avait osé assister à des réunions électorales. Ségoui lui a répondu qu'il n'avait fait qu'user d'un droit reconnu par le firman. Mais à peine avait-il prononcé le mot firman, que le colonel Ranetto, se précipitant sur lui, l'a maltraité de telle

façon qu'il portait encore, après six jours, sur le visage, les traces des sévices dont il avait été victime.

Pendant que certains fonctionnaires sont remplacés, d'autres sont contraints de donner leur démission. C'est ce que vient de faire M. Couza, préfet de Galatz. M. Couza passe, avec raison, pour l'un des fonctionnaires les plus capables, les plus honnêtes et les plus énergiques du pays; par sa fortune et ses relations de famille, il occupe une place considérable dans l'opinion. Aussi l'émotion causée par sa retraite a-t-elle été vive. La démission du préfet de Galatz, ayant été adressée au caïmacam, est désormais une pièce officielle qui devra être transmise à la Commission européenne et qui, par conséquent, se trouvera au nombre des documents sur lesquels la conférence aura ultérieurement à se prononcer, vous pourrez juger, par les termes mêmes de la démission de M. Couza, de la gravité des abus qui ont déterminé la résolution que ce fonctionnaire a cru devoir prendre. Voici la traduction de la lettre écrite par lui à M. Vogoridès.

(Suit le texte de la démission de M. A. I. Couza).

Acte și documente, vol. V, Buc., 1890, p. 175—176.

Am noi amănunte să vă transmit despre excesele care continuă să atragă atenția asupra operațiilor electorale din Moldova, ceea ce s-a petrecut la Botoșani, mai ales, pentru a vă face o idee de violențele exercitate împotriva partizanilor unirii. Botoșanii sînt, după Iași, orașul cel mai considerabil din Moldova și ținutul, al cărui capitală este, avea ca prefect pe domnul Gherghel. Caimacamul avînd bănuieli asupra felului în care acest funcționar combătea sistemul unirii, l-a înlocuit printr-un oarecare colonel Ranetti, care nu a întîrziat să dea dovadă de ceea ce este capabil. La 2 iulie, ora 10 seara, a trimis doi jandarmi să aducă pe domnul Segui, negustor însemnat din Botoșani și, după ce s-a închis cu el în cabinetul său, l-a întrebat cum îndrăznise să asiste la întrunirile electorale. Segui i-a răspuns că nu făcuse decît să uzeze de un drept recunoscut prin firman.

Dar abia pronunțase cuvîntul firman că, colonelul Ranetti, aruncîndu-se asupra lui l-a maltratat în așa hal că purta încă, după șase zile, pe față, urmele maltratărilor ai cărui victimă a fost.

În timp ce unii funcționari sînt înlocuiți, alții sînt constrînși să-și dea demisia. Ceea ce tocmai a făcut dl. Cuza, prefectul de Galați. Dl. Cuza trece, pe drept cuvînt, ca unul din funcționarii cei mai capabili, mai onești și mai energici din țară ; prin averea sa și relațiile de familie, ocupă un loc considerabil în opinia publică. De aceea turburarea cauzată de retragerea sa a fost atît de puternică. Demisia prefectului de Galați fiind adresată caimacamului este de aici înainte un act oficial, care va trebui să fie transmis Comisiei europene și care, prin urmare se va găsi în numărul documentelor asupra cărora conferința se va pronunța ulterior, veți putea să judecați din chiar termenii demisiei d-lui Cuza, gravitatea abuzurilor care au determinat hotărîrea, pe care acest funcționar a crezut că trebuie să o ia. Iată traducerea actului scris de el dlui Vogoride.

(Urmează textul demisiei d-lui A. I. Cuza).

225. 1857 IULIE 16, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti cu impresii despre Paris, pregătirile pentru primirea împăratului Rusiei ; opinia sa în privința studiilor lui Teodor Rosetti ; menționați Maria și Nicu Canta, Alexandru Cuza, Costache și Olga Rosetti.**

Ma chère et bien-aimée mère,

Voilà plus d'un mois que j'ai quitté le pays. Je vous ai écrit plusieurs lettres et je n'ai pas encore reçu un seul mot de vous, c'est bien, bien mal, bonne petite mère, d'oublier ainsi celle qui vous aime de tout son coeur, voyons ma petite maman, écrivez-moi bien vite et donnez-moi de vos nouvelles, ainsi que de tous mes frères et de ma soeur, qui sont aussi d'une paresse impardonnable. Je suis depuis un mois à Paris où je m'amuse beaucoup. Paris est plus beau que jamais. On attend l'Empereur de Russie pour le mois prochain et on dit qu'il y aura des fêtes magnifiques[1]. *Comme je vous l'ai déjà dit dans mon avant-dernière lettre, j'ai vu Théodore en passant par Vienne. Il désire beaucoup venir finir ces études à Paris*[2]. *Il m'a beaucoup prié de vous écrire pour vous engager à le lui permettre, mais comme je croyais que cela ne vous*

était pas agréable, je l'ai beaucoup conseillé de rester à Vienne et je lui ai dit que je ne vous écrirais rien à ce sujet. Du reste je crois que vous ne feriez pas mal de lui permettre de passer dix années à Paris, cela développerait son moral et son intelligence, car à Vienne on peut faire de très bonnes études, mais on n'a pas la faculté de penser ni de s'instruire par la pratique comme ici.*

Je vois très souvent Marie et Nicouchor Canta[3]*, qui m'ont beaucoup demandé de vos nouvelles. Alexandre Cantacuzaine est aussi arrivé depuis quelques jours et il part pour les bains. Nicouchor à beaucoup changé à son avantage, c'est devenu un charmant garçon. Marie se porte beaucoup mieux et compte aussi partir pour les bains. Mourouzi*[4] *lui a repris l'enfant, ce qui la rend bien bien malheureuse, cette pauvre Marie, qui avait mis le but de son existence et tout son avenir dans cet enfant, qu'elle chérissait au-dessus de tout. Si vous avez quelques commissions, ma bonne petite maman, écrivez-le-moi et comme toujours je serais heureuse de pouvoir vous être agréable. Ecrivez-moi au plus tôt, ma bonne petite maman, et donnez-moi des nouvelles de votre bien chère santé, ainsi que de tous ceux qui me sont chères, donnez-moi aussi des nouvelles de mon Alecoutzou qui n'est pas moins paresseux que les autres. Embrassez bien tendrement tous mes frères et soeur de ma part. Dites aussi à Costaqui et à Olgoutza*[5]*, que je leur ai écrit et que s'ils ont des commissions pour Paris, qu'ils me les donne au plus tôt, car je ne sais pas au juste le temps que j'y resterais. Ecrivez-moi H. Couza,* Poste restante *à Paris, c'est le moyen le plus sûr. En vous embrassant mille et mille fois les mains, je suis pour la vie votre toute dévouée*

H. Cousa

Paris, ce 16 juillet 1857

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (38)}{LXXVI}$

Original.

---

* Mult mai probabil *deux*.

Draga şi mult iubita mea mamă,

Iată mai bine de o lună de cînd am părăsit ţara. Ţi-am scris mai multe scrisori şi nu am primit încă nici măcar un singur cuvînt de la mata, este foarte, foarte rău, bună măicuţă, că uiţi astfel pe cea care te iubeşte din toată inima, hai măicuţă scrie-mi cît mai repede şi dă-mi veşti de la mata, ca şi de la toţi fraţii mei şi de la sora mea, care sînt de o lene la fel de neiertat. Sînt de o lună la Paris unde mă distrez mult. Parisul este mai frumos ca oricînd. Este aşteptat împăratul Rusiei luna viitoare şi se spune că vor avea loc serbări magnifice. Cum ţi-am spus deja în penultima mea scrisoare, trecînd prin Viena l-am văzut pe Teodor. El doreşte mult să vină la Paris să-şi termine studiile. M-a rugat mult să-ţi scriu ca să te rog să-i permiţi ,dar cum credeam că asta nu-ţi convine de loc, l-am sfătuit să rămînă la Viena şi i-am spus că nu-ţi voi scri nimic despre asta. De altfel cred că nu ai face rău să-i dai voie să stea 10 ani la Paris, asta i-ar dezvolta spiritul şi inteligenţa, căci la Viena se pot face studii foarte bune, dar nu ai posibilitatea să gîndeşti nici să te instruieşti prin practică ca aici.

Văd foarte des pe Maria şi Nicuşor Canta, care mi-au cerut insistent veşti despre mata. De cîteva zile a sosit şi Alexandru Cantacuzino şi pleacă la băi. Nicuşor s-a schimbat mult în bine, a devenit un băiat încîntător, Maria se simte mult mai bine şi socoate să plece la băi. Moruzi i-a luat copilul din nou, ceea ce o face foarte nefericită pe această biată Maria, care îşi făcuse un scop în viaţă şi îşi pusese toată nădejdea în acest copil, pe care-l iubea mai presus de orice. Dacă ai ceva comisioane, buna mea măicuţă, scrie-mi şi ca totdeauna voi fi fericită să pot să-ţi fiu pe plac. Scrie-mi cît mai repede, buna mea măicuţă, despre sănătatea matale şi trimite-mi veşti de la toţi cei care-mi sînt dragi ,de asemeni de la Alecuţu al meu care nu-i mai puţin leneş ca ceilalţi. Sărută cu dragoste din partea mea pe toţi fraţii mei şi pe sora mea. Spune-le şi lui Costachi şi Olguţa că le-am scris şi că dacă au comisioane pentru Paris să mi le dea cît mai repede, căci nu ştiu exact cît timp voi mai rămîne. Scrie-mi H. Cousa, *Poste restante* à Paris, asta-i calea cea mai

sigură. Sărutîndu-ţi de mii şi mii de ori mîinile, rămîn pe viaţă fiica matale prea devotată

E. Cuza

Paris 16 iulie 1857

---

1 Alexandru al II-lea, ţar din 1855—1881.
2 Teodor Rosetti, care avea acum 20 de ani, studia dreptul la Viena. Licenţa a luat-o la Paris, unde şi-a terminat studiile.
3 Veri cu Elena Cuza, fiica şi fiul lui Nicolae Cantacuzino şi al Pulheriei, soră cu mama Elenei Cuza. Maria a fost soţia lui Alexandru Cantacuzino.
4 Constantin Moruzi fusese căsătorit prima oară cu Pulheria, soră cu Maria, Nicuşor şi Vasile Cantacuzino, care a murit în 1844. Despre fiul lor Alexandru, născut la 12 februarie 1842, este vorba în această scrisoare.
5 Constantin Rosetti şi Olga Stoianovici, soţia din a doua căsătorie.

226. 1857 AUGUST 10, IAŞI — **Ordin de zi al caimacamului N. Conachi-Vogoride, prin care acordă maiorului de lăncieri Alecu Cuza, un concediu de şase luni.**

Căimăcămia Principatului Moldovei

Ordine de zi prin toată oastea

Nr. 61 — Maiorul de lăncieri Alecu Cuza şi domnescu adiutant cornetul Donici, după cererea ce au făcut li se încuviinţează concedie de şase luni pentru căutarea intereselor ce au.

. . . . , , , ,

N. Conachi Vogoride

10 august 1857

„Gazeta de Moldavia“, XXVIII (1857), nr. 78 din 3 octombrie, p. 309.

227. 1857 AUGUST 21, IAȘI — **Cererea maiorului A. I. Cuza către Departamentul din Lăuntru spre a fi trecut în listele electorale, avînd toate drepturile cerute de firman.**

Onoratului Departament al Trebilor din Lăuntru

maiorul A. Cuza

cerere

În lista proprietarilor de Galați publicată prin Buletinul extraordinar cu nr. 14, nevăzîndu-mă trecut, rog pe onoratul departament a porunci înscrierea mea în acea listă, ca unul ce posedez driturile cerute de înaltul firman de a fi alegător și ales.

1857 august 21

Iași

A. I. Cuza

[Rezoluție]

Să se arate la stăruința dumisale maiorul, că dumnealui este publicat ca proprietar de casă, între orășenii din Galați, prin Buletinul extraordinar din 6 iulie, sub nr. 11, august 21.

Director departamentului, Scheletti

Arh. St. Iași, fond Divanul Ad-Hoc, tr. 1896, dosar 305, f. 3. Original ; publicată în *Documente privind Unirea Principatelor*, I, Buc., 1961, p. 149.

228. 1857 AUGUST 28, GALAȚI — **Cererea maiorului Alecu I. Cuza către Comitetul electoral al ținutului Covurlui pentru a fi trecut în listele electorale.**

Onoratului Comitet de primirea reclamațiilor

maiorul Alecu I. Cuza

Nevăzîndu-mă trecut în listele orășenilor cu drepturi de alegător și ales la Divanul Ad-Hoc și avînd toate acele drep-

turi după firman, reclam la onoratul comitet să mă treacă în lista cuvenită și spre a mea regulă să-mi facă cunoscut.

1857 avgust 28
A. I. Cuza

[Rezoluție]

Dumnealui maior Cuza fiind publicat prin buletinul nr. 11 din 6 iulie, prin care i s-a însușit dritul de alegător și ales în acest oraș, i se va face cunoscut.

urmează iscăliturile membrilor comitetului

I s-a făcut cunoscut cu nr. 91.

A d e v e r i n ț ă

Am primit adresa Comitetului electoral al ținutului Covurlui, cu nr. 91, și am dat aceasta.

maior A. I. Cuza *29 avgust 1857*
Galați

Arh. St. Iași, fond Divanul Ad-Hoc, tr. 1896, dosar 312, f. 374—375. Original, cererea numai iscălită de Cuza; publicat în *Documente privind Unirea Principatelor*, I, Buc., 1961, p. 187.

229. 1857 AUGUST 30, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti în care-i relatează despre românii aflați la Paris și moartea prințului Grigore Ghica.**

Ma chère et bien-aimée mère,

Je ne pourrais jamais vous dépeindre tout le bonheur que m'a causé votre chère et bonne lettre, elle est si affectueuse, si caressante, si tendre, qu'elle m'a fait oublier votre long silence. Du reste, ma bonne mère, vous êtes la seule qui m'ayez écrit, personne des miens ne m'a pas écrit un seul mot depuis que j'ai quitté le pays. Si vous saviez combien c'est triste et douloureux de se voir oublié de ceux que l'on aime, que l'on aime plus que soi — même, mais vous, ma bonne et chère mère, soyez généreuse et écrivez-moi souvent, voyons chère

maman, deux lettres par mois je ne suis pas exigente et ne vous en demande pas beaucoup, surtout que vous n'avez guère de grandes distractions à la campagne. Paris est beau, bien beau et je serais bien heureuse si je n'étais aussi seule et aussi loin de tous ceux que j'aime. J'ai une bien triste nouvelle à vous donner, le pauvre prince Grégoire Ghika s'est brûlé la cervelle [1]. *J'ai assisté, ainsi que tous les moldaves qui se trouvaient à Paris, à son enterrement. Malgré cela c'était une triste et pauvre parade en comparaison de celle qu'il aurait eu dans son pays. Je crois vous avoir déjà donné la nouvelle du mariage de Cléopatre avec Nicouchor* [2]. *Ils sont, ainsi que Marie* [3], *depuis un mois à Biaritz bains de mer. Manoulaki Romalos je ne l'ai vu qu'une seule fois depuis que je suis à Paris, il parait qu'il attends que je lui rends la visite. Quant à vos lunettes, ma toute chère maman, je vous les enverrai par la première occasion que j'aurai. Adieu, ma bonne et affectueuse mère, écrivez-moi souvent et donnez-moi de vos bonnes nouvelles, soignez votre chère santé par amour pour moi et tous vos enfants qui vous aiment bien. En vous embrassant bien affectueusement les mains, je suis votre toute dévouée fille*

H. Cousa

Mon adresse est : Mme H. Cousa

Rue Neuve des Mathurins Nr. 68, Paris

Adressez-y mes lettres, chère maman, pour que je ne me donne plus la peine d'aller les cherches à la poste.

Paris, ce 30 août 1857

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(39)}{LXXVI}$

Original.

Draga și mult iubita mea mamă,

N-am să pot niciodată să-ți spun cîtă fericire mi-a adus draga și buna matale scrisoare, ea este atît de afectuoasă, de mîngîietoare, de drăgăstoasă, încît m-a făcut să uit lunga matale tăcere. De altfel, buna mea mamă, ești singura care mi-a scris, niciunul dintre ai mei nu mi-a scris nici un cuvînt decînd am părăsit țara. Dacă ai ști cît e de trist și dureros să

te vezi uitat de cei pe care îi iubești, pe care îi iubești mai mult decît pe tine insuți, dar mata, bună și dragă mamă fii generoasă și scrie-mi des, hai dragă mamă, două scrisori pe lună nu sînt pretențioasă și nu-ți cer mult, mai ales că nu ai deloc cu ce să te distrezi la țară. Parisul este frumos, tare frumos și eu aș fi tare fericită dacă n-aș fi atît de singură și atît de departe de toți cei pe care-i iubesc. Am o veste tristă, bietul prinț Grigore Ghica și-a zburat creerii. Am fost, ca și toți moldovenii, care erau la Paris, la înmormîntarea lui. Cu toate acestea era un trist și sărman cortegiu în comparație cu ceea ce ar fi fost în țara sa. Cred că ți-am comunicat deja de căsătoria Cleopatrei cu Nicușor, ei sînt, ca și Maria, de o lună la Biarritz la băi de mare. Pe Manolachi Ramolos nu l-am văzut decît o singură dată de cînd sînt la Paris, s-ar părea că așteaptă să-i întorc vizita. Cît despre ochelarii matale, dragă mamă, îi voi trimite cu prima ocazie pe care o voi avea. Adio, bună și afectuoasă mamă, scrie-mi des și trimite-mi știri bune de la tine, îngrijește-ți sănătatea din dragoste pentru mine și pentru toți copiii tăi care te iubesc mult. Sărutîndu-ți cu multă afecțiune mîinile, sînt prea devotata matale fiică

E. Cuza

Adresa mea este : D-na E. Cuza
Strada Nouă a Mathurinilor nr. 68, Paris.

Trimite aici scrisorile, dragă mamă, ca să nu mă mai ostenesc să merg să le iau de la poștă.

Paris, 30 august 1857

---

1 La 24 august 1857.
2 Cleopatra Filipescu și Nicolae Canta.
3 Maria Cantacuzino.

230. 1857 SEPTEMBRIE 5, GALAȚI — **Tablou de alegerea deputaților orașului Galați pentru Adunarea Ad-hoc; deputații aleși: Alexandru Cuza și Costache Negri.**

T a b l o u

pentru alegerea a doi deputați la Divanul Ad-hoc, după împărătescul firman, art. 5, din numărul proprietarilor din orașul Galați, 1857 septembrie 5.

Vornicul Costachi Negre	*265*
Maiorul A. Cuza	*266*

Adică cu două sute şaizeci şi cinci glasuri s-a ales pe dumnealui vornicul Costachi Negre şi cu două sute şaizeci şi şase glasuri s-a ales pe dumnealui maiorul Alecu Cuza, deputaţi la Divanul Ad-hoc, pentru care se adevereşte.

Prezident Paraschiv Şarban, agă
Secretar I. Viţu
Secretar N. Duca

Cneazul A. Moruz	*25*
Aga Gheorghe Costandin	*16*
Aga Paraschiv Şarban	*1*
Aga Mihalache Străjescu	*2*

Adică douăzeci şi cinci glasuri pentru prinţul A. Moruz, şaisprezece pentru aga Gheorghe Costandin, un glas pentru dumnealui aga Paraschiv Şarban şi două pentru dumnealui aga Mihalachi Străjescu pentru care se adevereşte.

Prezident Paraschiv Şarban, agă
Secretar, I. Viţu
Secretar, N. Duca

Arh. St. Iaşi, Colecţia „Documente“, P. 43/2, f. 207, 208. Original ; publicat în *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. I, Bucureşti, 1961, p. 222.

231. 1857 SEPTEMBRIE 5/17, GALAŢI — **Telegrama pîrcălabului de Galaţi, colonelul Mavrodi, către Ministerul de Interne, comunicînd alegerea lui A. I. Cuza şi C. Negri deputaţi ai oraşului Galaţi.**

Dépêche télégraphique

Présentée à Galatz le 17 septembre 1857, 5 hes 30 min, après midi

Arrivée à Iassy le 18 septembre 1857, 11 hes 30 min, avant midi

Ministrului din Năuntru, Eşii
Pîrcălăbia de Galaţi

Pentru alegerea a doi deputați în orașul Galați s-au adunat astăzi în cameră 292 alegători, au ales pe dumnealui vornicul Costachi Negrea cu 265 glasuri și pe dumnealui maior Alecu Cuza cu 266 glasuri, majoritate la care s-a urmat cea mai bună liniște.

colonel Mavrodi

Nr. 8150
1857 septemvrie 5

Arh. St. Iași, colecția „Documente“, P. 43/2, f. 194.
Original.

232. 1857 NOIEMBRIE 4, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o anunță că va petrece iarna cu întreaga familie.**

Galatz, ce 4 novembre 1857

Chère et bonne mère,

Voilà bien longtemps que je n'ai pas eu le bonheur d'avoir de vos chères nouvelles, depuis mon retour je n'ai reçu qu'une seule lettre de vous. Ma soeur a été passer quelques jours chez moi, elle m'a écrit qu'à son retour elle vous a trouvé à Banca. J'ai bien regretté de n'avoir pas été pour vous voir et vous presser sur mon coeur, mais comme je compte passer tout mon hiver auprès de vous autres, j'ai dû remettre mon voyage au plus tard pour finir encore quelques affaires que j'ai à la maison. Que faites-vous, ma chère maman, et que devient Mitica? J'ai été bien heureuse en apprenant qu'il à une occupation, que Dieu donne qu'il gagne le plus possible. Ecrivez-moi souvent, ma bonne mère, et donnez-moi aussi des nouvelles de mes frères et de ma chère et bonne belle-soeur, ils sont tous bine parresseux ou bien indifférents. Si vous écrivez à Constantin et à Olgutza dites-leur que je les embrasse de tout mon coeur, j'en fait autant pour Mitica. Adieu, chère et tendre mère, n'oubliez pas votre toute dévouée fille

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9\ (40)}{LXXVI}$
Original.

Galați, 4 noiembrie 1857

Dragă și bună mamă,

Iată un timp îndelungat de cînd n-am mai avut fericirea să primesc știri de la mata, de la întoarcerea mea nu am primit decît o singură scrisoare de la mata. Sora mea a petrecut cîteva zile la mine, mi-a scris că la întoarcere te-a găsit la Banca. Regret tare mult că n-am fost pentru a te vedea și a te strînge lîngă inima mea, dar cum cred să petrec toată iarna cu toții, am trebuit să amîn călătoria pentru mai tîrziu pentru a termina cîteva treburi pe care le am acasă. Ce faci, draga mea mamă, și ce face Mitică? Am fost tare bucuroasă aflînd că are o ocupație, să dea dumnezeu să cîștige cît mai mult. Scrie-mi cît mai des, buna mea mamă, și dă-mi de asemenea vești despre frații mei și despre draga și buna mea cumnată, ei sînt toți tare leneși sau indiferenți. Dacă-i scrii lui Constantin și Olguței spune-le că-i îmbrățișez din toată inima, tot așa și pentru Mitică. Adio, dragă și duioasă mamă, nu uita pe a matale cu totul devotată fiică

E. Cuza

233. 1857 DECEMBRIE 7, IAȘI — **Proiectul deputaților portului Galați, C. Negri și A. I. Cuza, înfățișat comitetului deputaților de orașe din Adunarea Ad-hoc, pentru organizarea municipalităților, menținerea Galaților ca porto-franc și libera navigație pe brațul Chilia.**

Comitetul orășenilor

Gios iscăliții deputații portului de Galați au onoare a propune:

I. Organizarea în orașile României de municipalități cu a lor consiliuri și cu oricare alte așezări privitoare pe această instituție, în ce mai mare a sa întindere.

II. Menținerea portului franc în Galați, precum și așezarea în acest port a unui intrapozit (entrepôt) pentru mărfuri streine de oricare fire.

III. Sloboda şi putincioasa plutire, precum şi neîmpiedecarea negoţului de tot feliul pe braţul Chiliei pînă în Marea Neagră.

1857, dechemvrie, 7 zile

C. Negre
A.I. Cuza

Arh. St. Bucureşti, fond Divanul ad-hoc al Moldovei, dosar 1/1857, f. 74.
Original ; scris de C. Negri ; publicat în „Buletinul şedinţelor Adunărei Ad-hoc a Moldovei", supliment întîi la nr. 24 din 24 decembrie 1857, p. 4 ; *Acte şi documente relative la istoria renaşterii României*, vol. VI, p. I, Buc., 1896, p. 480 ; *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. I, Buc., 1961, p. 258—259.

234. 1858 APRILIE 25, BANCA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, în care îşi exprimă îngrijorarea ştiind-o bolnavă ; ar fi venit, dar fetiţa lui Iordachi Lambrino este bolnavă.**

Chère et bien-aimée mère,

Je viens d'apprendre par le cousin Emanuel que vous avez été très malade. Je ne puis vous dépeindre mon inquiétude, je serais déjà près de vous pour m'assurer par moi-même de l'état de votre chère santé, mais je suis retenue ici par la petite Hélènoutza, [qui] est un peu indisposée, elle a un léger refroidissement et aussitôt qu'elle sera bien, nous viendrons tous vous voir. Chère et bien-aimée mère, j'ai une prière à vous faire et j'espère que vous avez trop d'affection pour moi pour me la refuser. Ma prière, chère et bien-aimée mère, est que vous alliez prendre des bains pour vous fortifier les nerfs. Voyons, chère et bien-aimée mère, accordez-moi cette prière et consolez mon coeur par votre complète guérison. Donnez-moi promptement de vos chères nouvelles et n'oubliez pas votre dévouée fille

H. Cousa

Les enfants vous embrassent respectueusement les mains. Madame Lambrino[1] *est partie hier pour les bains.*

Banca, ce 25 avril 1858

[Adresa]
Madame Cathérine de Rosetti
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(42)}{LXXV}$
Original.

Dragă și prea iubită mamă,

Tocmai am aflat prin vărul Emanuel că ai fost foarte bolnavă. Nu pot să-ți descriu îngrijorarea, aș fi fost deja alături de tine pentru a mă asigura chiar eu de starea sănătății matale, dar sînt reținută aici, căci mica Elenuța este puțin bolnavă, are o ușoară răceală și îndată ce ea va fi bine vom veni cu toții să te vedem. Dragă și bună mamă, am să-ți fac o rugăminte și sper că mata ai destulă afecțiune pentru mine ca să mi-o refuzi. Rugămintea mea, dragă și preaiubită mamă, este să mergi la băi pentru a-ți întări nervii. Iată, dragă și preaiubită mamă, împlinește-mi această rugăminte și consolează inima mea prin completa matale vindecare. Dă-mi degrabă știri și nu uita pe prea devotata matale fiică

E. Cuza

Copiii îți sărută respectuos miinile. Doamna Lambrino a plecat ieri la băi.

Banca, 25 aprilie 1858

[Adresa]

Doamnei Ecaterina Rosetti
la Solești

---

1 Sultana Lambrino.

235. 1858 MAI 3, BANCA — **Scrisoarea lui Iordachi Lambrino şi a Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o roagă să le trimită veşti.**

1858 mai 3, Banca

Sărut mîinile ninecuţă,

Dorim să ştim cum vă aflaţi, că sînt acum mai bini di doîzăci de zîli di cînd nu avem nici o ştiinţă di la dumneata şi noi v-am scris şi cu poşta şi cu alti ocazion şi nu avem nici un răspuns. Fiind îngrijiţi am triimes înadins ca să ni răspundeţi lămurit ci-i pricina. Noi cu toţii ni aflăm bini, pricum şi copilaşii, cari vă sărută mîinile. Ilenuţăi[1] *i-au fost ceva zaifă dar amu îi bini. Sărutîndu-vă mîinile de mii de ori, rămîn al dumitale prea plecat şi supus fiu*

G. Lambrino

Ma chère et bien-aimée mère,

Voilà quinze jours que je n'ai pas eu de vos chères nouvelles. Je ne puis vous dire combien je suis inquiète. Je vous ai écrit par l'avant-dernière poste, vous priant de me donner promptement de vos nouvelles et pas de réponse. Nous nous sommes décidés à envoyer un homme exprès pour avoir de vos chères nouvelles sans retard. Je serais venue moi-même vous voir, mais je ne puis pas pour le moment, les chevaux de Georges sont malades.

En attendant avec impatience de vos nouvelles, je vous embrasse respectueusement les mains et suis votre toute dévouée

H. Cousa

Biblioteca Academiei, $\frac{9(43)}{LXXVI}$

Original.

Draga şi preaiubita mea mamă,

Iată cincisprezece zile de cînd n-am primit veşti dragi de la mata. Nu pot să-ţi spun cît sînt de îngrijorată, ţi-am scris

prin penultima poştă, rugîndu-te să-mi trimiţi repede veşti şi nici un răspuns. Noi ne-am hotărît să trimitem un om anume spre a avea veşti fără întîrziere. Aş fi venit chiar eu să te văd, dar nu pot acum, caii lui Iordachi sînt bolnavi. Aşteptînd cu nerăbdare veşti de la mata îţi sărut respectuos mîinile şi sînt prea devotata matale fiică

E. Cuza

---

1 Fiica lui G. Lambrino.

236. [1858 MAI SAU IUNIE, BANCA] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îşi exprimă mulţumirea că merge la Repedea spre a-şi îngriji sănătatea; să-i trimită data naşterii lui Zoe Lambrino şi Mitică Rosetti să-i facă o inscripţie spre a le grava pe piatra de mormînt care se lucrează la Constantinopol.**

Ma chère et bien-aimée mère,

Je ne puis assez vous exprimer tout le plaisir que je ressents chaque fois que j'ai le bonheur d'avoir de vos chères nouvelles. Vous faites très bien, ma chère et bien-aimée mère, d'aller à Repedea[1] *vous soigner, car votre chère santé nous est bien précieuse à tous. Ma bonne mère, je regrette vivement de ne pas pouvoir vous envoyer de livres, mais tous ceux que j'ai eu je les ai renvoyés à Galatz, car je les avais lu et je payais inutilement au Cabinet de lecture. Je vous remercie mille fois de la bonté que vous avez eu de laisser Georges faire mon travail, vous êtes toujours si bonne, si généreuse pour moi que je ne sais plus comment vous en remercier. Ma chère maman, ayez la bonté de m'envoyer au plus tôt la date de la naissance de ma soeur et une copie de l'inscription qu'il y a sur le tombeau de mon père pour que je puisse avoir une idée comme cela doit être faite*[2]*. Si Mitică pouvait me faire une inscription pour ma soeur, mais simple, pas de longues phrases, cela me ferait bien plaisir, et tout cela au plus tôt, car je dois l'envoyer à Constantinople pour la faire graver. Embrassez Mitică bien affectueusement de ma part et dites-lui que je le prie quand il aura*

le temps de venir nous voir un peu, car nous sommes bien seuls. En vous embrassant respectueusement les mains, je suis pour la vie

votre toute dévouée
H. Cousa

Sărut mîinile nineacă,

Îmi pari bini că sînteţi bini după scrisoarea ce mi-aţi triimes-o cu Costandin; copii vă sărută mîinile şi să află sănătoşi. Mii vro doî-trii zăli nu mi-au fost bini, credem că oi să am vărsat, dar nu-i vărsat ci numai răcială şi stricări di stomah au fost. Cu poşta cînd vini triimet scrisoare di la Costin[3]*. Sărutîndu-vă mîinile rămîn al dumitale plecat fiu*

G. Lambrino

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(44)}{LXXVI}$

Original.

Draga şi preaiubita mea mamă,

Nu pot îndeajuns să exprim întreaga bucurie pe care o resimt de fiecare dată cînd am fericirea de a avea dragi veşti de la mata. Faci foarte bine, draga mea mamă, că mergi la Repedea spre a te îngriji, căci sănătatea matale ne este foarte preţioasă tuturor. Buna mea mamă, regret foarte mult că nu pot să-ţi trimit cărţi, dar toate pe care le-am avut le-am înapoiat la Galaţi, căci le citisem şi plăteam degeaba la cabinetul de lectură. Îţi mulţumesc de o mie de ori pentru bunătatea pe care ai avut-o de a lăsa pe Jorj să facă munca mea. Mata eşti totdeauna atît de bună, atît de generoasă pentru mine, încît eu nu ştiu cum să-ţi mulţumesc. Dragă mamă fii bună şi trimite-mi cît mai curînd data naşterii surorei mele şi o copie de pe inscripţia care se află pe mormîntul tatălui meu, ca să-mi fac o idee cum aceasta s-ar putea face. Dacă Mitică poate să-mi facă o inscripţie pentru sora mea, dar simplă, nu fraze lungi, mi-ar părea tare bine şi aceasta cît mai repede, căci trebuie să o trimit la Constantinopol ca să o graveze. Îmbrăţişează pe Mitică cu multă afecţiune din partea mea şi spune-i că-l rog cînd va avea timp să vină să ne

vadă puţin, căci sîntem tare singuri. Sărutîndu-ţi cu respect mîinile sînt pe viaţă

a matale cu totul devotată
E. Cuza

---

1 Repedea, aşezare pitorească în împrejurimile Iaşilor. În această vreme exista aici un stabiliment balnear.
2 Zoe Lambrino murise la 25 februarie 1858.
3 Doctorul *Emanoil Costin* (1807—1871), bucovinean. Vine în Iaşi la 1839, iar în 1840 se stabileşte la Bîrlad, ca medic al ţinutului Tutova. Ia parte la viaţa politică a ţării, în 1857 fiind deputat al oraşului Bîrlad în Adunarea Ad-hoc.

237. [1858 IUNIE, BANCA] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti în care o anunţă că Alexandru Cuza a plecat la băi; doreşte să o vadă înainte de a se reîntoarce la Galaţi. Iordachi Lambrino adaugă cîteva rînduri, anunţînd-o că doctorul Costin va pleca în Bucovina.**

Ma chère et bien-aimée mère,

J'ai été à Galatz pour huit jours, j'ai accompagné mon mari qui est parti pour les bains et comme je dois y retourner dans quinze jours, je désire beaucoup vous voir avant mon départ, ayant à vous parler sur quelque chose. Si vous ne partez pas encore pour les bains, écrivez-moi pour que je viens tout de suite vous voir. Mes sincères amitiés à Mitica. Au revoir, chère et bien-aimée mère, et à vous pour la vie de coeur et d'âme, votre toute dévouée fille

H. Cousa

Eu vin a vă cerceta cum vă aflaţi şi di vă mergi ceva mai bini cu cura; doftorul Costin piste 15 zăli ari a să duci la Bucovina, nu lipsăsc a vă faci cunoscut; copii îmi sînt sănătoşi. Ilenuţa astăzi am sculat-o din pat şi cu toţii vă sărută mîinile, asămine şi eu, rugîndu-vă să nu mă uitaţi.

Rămîi al dum. plecat şi supus fiu
G. Lambrino

P.S. Maică-mea vă scrii a sali frăţăşti închinăciuni.

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(45)}{LXXVI}$

Original.

Draga și preaiubita mea mamă,

Am fost la Galați pentru opt zile, am însoțit pe soțul meu care a plecat la băi și cum trebuie să mă întorc acolo în 15 zile, doresc mult să te văd înainte de plecare avînd a-ți vorbi ceva. Dacă nu pleci încă la băi, scrie-mi ca să vin îndată să te văd. Sincere salutări lui Mitică. La revedere, dragă și preaiubită mamă, și a matale pe viață, din inimă și suflet, a matale cu totul devotată fiică

E. Cuza

238. 1858 IULIE 15, GALAȚI — Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, aflată la băile de la Repedea, anunțînd-o că s-a întors la Galați de unde i-a mai scris ; Alexandru Cuza i-a scris de la Ostende.

Galatz, ce 15 juillet 1858

Chère et bien-aimée mère,

Je viens de recevoir aujord'hui même votre lettre en date de 4 juillet et je m'empresse d'y répondre. Ma chère mère, je vous ai déjà écrit depuis mon retour à Galatz et je vois, à ma grande surprise, que vous n'avez pas reçu ma lettre. Je ne puis vous dire tout le regret que je ressents en apprenant que les bains ne vous sont pas salutaires, mais il faut espérer qu'ils feront leurs effets plus tard. Moi, grâce à Dieu je me porte très bien, mais je m'ennuie à mourir, je ne vois personne, car presque toutes mes connaissances sont absentes de Galatz et moi-même je ne sors presque pas. J'ai reçu deux lettres d'Alexandre depuis son départ, il est bien de santé et se trouve aux bains d'Ostende en Belgique, il me charge de vous présenter ses respectueux baisemains. Dites-moi, chère mère, si vous comptez faire encore un long séjour aux bains. Avertissez-moi aussitôt de votre retour et je viendrai vous embrasser, car je brûle de vous presser sur mon coeur. Vous devez être bien contente d'avoir Théodore auprès de vous, moi je l'ai vu bien, bien peu, car il était préssé de se rendre auprès de vous. Donnez-moi quelques nouvelles de

Jassi, dites-moi quelles sont les personnes qui sont venues vous faire visite à Repedea et toutes les nouvelles que vous avez apprises. J'attends avec impatience de vos nouvelles et avec bien plus d'impatience encore le moment heureux de vous presser sur mon coeur. En vous embrassant bien des fois les mains, je suis

votre toute dévouée fille

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(46)}{LXXVI}$

Original.

Galați, 15 iulie 1858

Dragă și mult iubită mamă.

Chiar azi am primit scrisoarea matale din 4 iulie și mă grăbesc să-ți răspund. Ți-am scris deja de la întoarcerea mea la Galați și văd, spre marea mea surprindere, că nu ai primit scrisoarea mea. Nu-ți pot spune cît îmi pare de rău că băile nu-ți ajută, dar să sperăm că-și vor face efectul mai tîrziu. Eu, slavă domnului, sînt bine sănătoasă, dar mă plictisesc de moarte, nu văd pe nimeni, căci aproape toate cunoștințele mele sînt plecate din Galați și eu însămi nu ies aproape de loc. De la plecarea lui Alexandru am primit două scrisori de la el, este bine sănătos și e la băile din Ostende în Belgia, îți transmite respectuoase sărutări de mîini. Spune-mi mamă dacă crezi că vei sta mai mult la băi. Anunță-mă imediat ce te întorci și voi veni să te sărut, căci ard de nerăbdare să te strîng la piept. Trebuie să fii foarte mulțumită că-l ai pe Teodor lîngă tine, dar eu l-am văzut puțin, tare puțin, căci era grăbit să ajungă la tine. Trimite-mi ceva vești noi din Iași, spune-mi cine a venit să te vadă la Repedea și toate noutățile pe care le-ai aflat. Aștept cu nerăbdare vești de la mata și încă cu și mai multă nerăbdare clipa fericită să te strîng la piept. Sărutîndu-ți de multe ori mîinile, sînt

prea devotata matale fiică

E. Cuza

1858 — COLONELUL ALEXANDRU IOAN CUZA. (DIN COLECŢIA BIBLIOTECII UNIVERSITARE CLUJ).

239\. 1858 SEPTEMBRIE 12, IAŞI — **Decretul de numire a colonelului de lăncieri Alecu Cuza în postul de ajutor al şefului oastei.**

Înaltă poruncă de zi prin oastea Principatului Moldovei Nr. 83, capitala Iaşi, anul 1858, luna septembrie, 12 zile

La vacanţa de ajutor şefului oastei se întăreşte pe dumnealui colonelul de lăncieri Alecu Cuza, cu leafa şi cealaltă ţinere acestui post de 37.720 lei pe an, după statul întărit prin înalt ordin de zi nr. 5 din anul curent, despre care se obşteşte prin oaste.

N. Conachi Vogoridi

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. 2009, dosar 887, f. 144.
Copie; publicat în „Buletinul oficial“ din 5 octombrie 1858.

240\. 1858 OCTOMBRIE 23 — **Proces-verbal încheiat de membrii Căimăcămiei Moldovei în urma şedinţei în care s-a hotărît destituirea guvernului şi numirea de noi miniştri, provizorii; colonelul Alecu Cuza rămîne în funcţia sa, îndeplinind şi îndatoririle de hatman.**

Proces-verbal IV

Anul 1858 octombrie în 23 zile. Considerînd că miniştrii, care au compus Sfatul sub guvernul contenit, au urmat o politică exclusiv personală, precum obşteşte este cunoscut; considerînd că în urmarea înscrisului făcut de către domnii miniştri, ca răspuns la ofisul nr.... din... al fostului caimacam, se află în contravenţie cu dispoziţiile Convenţiunei din 7(19) august, care cere ca membrii guvernului să fie cu totul nepărtinitori, neavînd în privire decît interesul comun, iar domnii miniştri prin arătatul înscris se arată cu totul devotaţi interesului personal al unui singur individ; conside-

rînd actul de nesubordonaţie a domniilor sale către subscrişii, dovadă tăinuirea în care s-au silit a ţine către subscrişii aducerea firmanului imperial despre denumirea lor la Căimăcămia ţării, punînd prin asemenea urmare pe subscrişii în neputinţă de a îndeplini către excelenţa sa comisarul Înaltei Porţi, datoriile lor îndată ce au sosit; considerînd că însăşi comunicaţia ce li s-a făcut tocmai sîmbătă la şase oare de seară, dovedeşte un manque d'égard către Convenţie, chemînd pe subscrişii numai ca să asisteze la solemnitatea cetirei Hatişerifului de promulgare a Convenţiei, fără a vroi să recunoască mandatul ce li se dă prin Convenţie şi care era cuprins şi în firmanul imperial, aflat în mîinile guvernului spre a se traduce, de şi Consiliul ar fi putut lua povăţuire din urmarea păzită la instalarea răposatului caimacam Teodor Balş, precum şi la aceea a prinţului Vogoridi. Subscrişii, neputînd avea încredere în dumnealor, au hotărît depărtarea domnilor miniştri şi înlocuirea lor prin persoanele mai jos însemnate :

Dumnealui Iancu A. Cantacuzin se rînduieşte ministru provizor de finanţe.

Dumnealui Gheorghe Cuciureanu se rînduieşte ministru provizor de cult şi instrucţie publică.

Dumnealui Vasile Alecsandri se orînduieşte provizor secretar de stat.

Dumnealui colonelul Alecu Cuza *rămîne în funcţia sa, îndeplinind şi îndatoririle de hatman prescrise de aşezămînt pînă la înlocuirea postului de hatman.*

Dumnealui Panaite Donici, directorul Departamentului Lucrărilor Publice, în postul de director, va îndeplini îndatoririle de ministru provizor al lucrărilor publice.

Şt. Catargiu, V. Sturza, A. Panu

Secretarul Căimăcămiei, D. Sturza

„Monitorul Oficial al Moldovei“, nr. 10 din 1 decembrie 1858, p. 3 ; *Acte şi documente*. . . vol. VIII, p. 610.

241. 1858 OCTOMBRIE 23, IAȘI — **Decretul Căimăcămiei Principatului Moldovei de numire a colonelului Alecu Cuza în funcția de locțiitor de hatman.**

Principatele Unite
a Moldovei și a Valahiei
Căimăcămia Principatului Moldovei

Dumisale colonelului Alecu Cuza

Considerînd deosebitele merite ce vă caracterizează, Căimăcămia găsește de cuviință a vă însărcina în funcția ce ocupați și cu îndeplinirea tuturor îndatoririlor prescrise de așezămînt, pînă la înlocuirea postului de hatman, rămînînd în speranță că-i veți da tot concursul în împlinirea marei sale misii.

Catargiu *V. Sturza* *Panu*

L.S.
nr. 9

pentru secretarul de stat
director, A. Fotino

Secția a II-a din
Secretariatul de Stat
Nr. 9
Iașii, în 23 octomvrie
1858

șef secției,
Antoniadi

Biblioteca Academiei, Arhiva Cuza, XLVI, f. 74.
Original ; publicat de A. D. Xenopol în „Arhiva", XII, 1901, nr. 1—2, p. 65.

242. 1858 OCTOMBRIE 23 — **Ofisul Căimăcămiei Moldovei prin care se comunică numirea noilor miniștri, printre care colonelul A. Cuza ca îndeplinitor funcțiilor de hatman al miliției.**

Ministerul Trebilor din Afară

Secretariatul de Stat, prin a sa comunicație din 23 a curgătoarei, aduce la cunoștința publică ofisul următor al Căimăcămiei, adresat Consiliului Administrativ, sub nr. 11 :

„Prin ofisul sub nr. 6, 7, 8, 9 și 10 Căimăcămia găsind de trebuință a numi provizor secretar de stat pe dumnealui Vasile Alecsandri, provizor ministru al finanțelor pe dumnealui Iancu A. Cantacuzin, provizor ministru al cultului pe dumnealui Gheorghe Cuciureanu, îndeplinitor funcțiilor de hatman miliției pe dumnealui colonelul A. Cuza și îndeplinitor funcțiilor de ministru al lucrărilor publice pe dumnealui Panaite Donici, încunoștiințează pe consiliu despre aceste numiri spre regulă și publicare".

Ștefan Catargiu, Vasile Sturza, Anastasie Panu.

„Monitorul oficial al Moldovei", nr. 2 din 1 noiembrie 1858.

243. 1858 OCTOMBRIE 23, IAȘI — **Ordinul Căimăcămiei Moldovei prin care colonelul Alecu Cuza este numit locțiitor al șefului oastei.**

Principatele Unite
a Moldovei și a Valahiei
Căimăcămia Prințipatului Moldovei
Înalt ordin prin oaste
Orașul Iași, anul 1858, luna octomvrie în 23 zile
Nr. 1

Postul de hatman găsindu-se vacant, Căimăcămia avînd în vedere meritele agiutorului șefului oastei, dumnealui colonelul Alecu Cuza, îl întărește ca vremelnic îndeplinitor îndatoririlor de șef al oastei pînă la definitiva numire a unui hatman.

Acestea se vor obști prin oaste.

Șt. Catargi, V. Sturza, A. Panu

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 181.
Copie.

COLONELUL ALEXANDRU IOAN CUZA, FOTO G. LE GRAY, PARIS. (ARH. ST. IAŞI, COLECŢIA „STAMPE ŞI FOTOGRAFII", Nr. 356).

244. 1858 NOIEMBRIE 3, IAȘI — **Raportul Departamentului Oștenesc, semnat de colonelul A. Cuza, către Căimăcămia Moldovei relativ la împotrivirea fostului ispravnic al ținutului Iași de a încredința administrarea noului numit și arestarea sa.**

Principatele Unite Moldova și Valahia

Rezoluția Înaltei Căimăcămii pusă pe raportul Departamentului Oștenesc sub nr. 5658, adresat la 3 noiembrie 1858 Înaltei Căimăcămii.

Fapta cutezătorului este mult vinovată, nevroința sa de a recunoaște rînduirea noului administrator este o vinovăție de nesupunere și de nesubordinație la hotărîrile stăpînirii, de aceea trebuie a fi pedepsită după toată asprimea legii. Consiliul dar este invitat a se pronunța asupra iurisdicției care urmează a aplica rostirea art. 433 din Regulamentul Organic. Pînă la lucrarea Consiliului numitul va sta sub arest. 1858 noiembrie 3.

Vasile Sturza, Anastasie Panu

Înaltei Căimăcămii

Conform apostilei Înaltei Căimăcămii din aceastași zi, prin care s-a recomenduit acestui departament raportul dumisale administratorului rînduit acum din nou la ținutul Iași, pentru opunerea fostului administrator a-i trada cîrmuirea administrației, s-a însărcinat înadins pe căpitanul de cavalerie Iancovici de a instalat pe dumnealui spatarul Alexandru Beldiman, iar dumnealui postelnicul Ghiță Căliman[1] *s-a arestat la cazarma divizionului de lănceri.*

Despre care se raportează Înaltei Căimăcămii spre mai departe hotărîre.

A. Cuza colonel

„Monitorul oficial al Moldovei", nr. 4 din 6 noiembrie 1858, p. 1.

În același număr este publicat și raportul Consiliului Administrativ Extraordinar — iscălește și A. Cuza — către Căimă-

cămie, din 4 noiembrie, prin care, găsind că fapta postelnicului Căliman este de competența tribunalelor judecătorești și că nu a fost premeditată, se cere ca pedeapsa să se mărginească la cele 24 ore de arest. Căimăcămia aprobă.

---

1 Acest Ghiță Căliman, care a avut în Moldova o activitate bogată și foarte diferită (cabinet de lectură, șeful poliției capitalei Iași, director al Școalei de meserii, secretar al Comisiei centrale de agronomie și economie rurală, etc) a fost în timpul domniei lui Cuza un partizan devotat al acestuia. Prefect al județului Dolj, decorat în 1864, în 1865 i se invalidează alegerea ca deputat. În 1867 l-a vizitat pe Cuza la Viena, și l-a însoțit la Lemberg, în iunie același an (cf. C. C. Giurescu, *Alexandru Ioan Cuza la Viena*, în „Revista Arhivelor", nr. 2/1966, p. 141). Pentru arestarea lui Căliman a se vedea și Arh. St. București, fond Ministerul de Război, Moldova, dosar 978/1858.

245. 1858 NOIEMBRIE 4, IAȘI — **Ordinul locțiitorului șefului oastei, către comandantul Regimentului de jandarmi, colonelul Fotea, cu care-i comunică, în copie, jurnalul Căimăcămiei de adoptare a principiului majorității în lucrările sale.**

Comandiriului Regimentului de Jandarmi
dumnealui colonel și cavaler Fotea

Pe lîngă adresa Secretariatului de Stat, nr. 5120, primindu-se în copie jurnalul încheiat de onorabila Căimăcămie la 20 octomvrie trecut, pentru adoptarea principiului majorității în toate lucrările sale, se comunică și dv., de asemenea în copie, spre știință și regulă.

Locotenent de șef oastei, colonel A. I. Cuza

Secția a II-a
Nr. 5633
1858 noiemvrie 4, Iași

șef secției, maior Stîrcea

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 237, f. 683.
Original.

246. 1858 NOIEMBRIE 6, IAȘI — **Ordinul de zi al locotenentului de șef al Oastei, colonelul A. Cuza, prin care își exprimă mulțumirea pentru ordinea și curățenia ce a găsit-o la cazarma companiilor de jandarmi din capitală.**

Poruncă de zi prin oastea Principatului Moldovei

Duminică în 2 a curentei, reveduind cazarma companiilor jandarmerești din capitală, cu plăcere am privit buna regulă și curățenie ce se ține în încăperile ei, prin care se dovedește oșteneasca îngrijire și buna administrație ce se execută. Pentru aceasta dar arăt a mea desăvîrșită mulțămire comandirului regimentului acelei arme, dumnealui colonelul Fotea și dumnealor comandirilor acestor companii, nădăjduind că și în viitor se vor sili către asemenea.

Locotenent de șef oastei, colonel A. Cuza

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 233 și 233 v.
Copie.

247. 1858 NOIEMBRIE 15 — **Ordin de zi al lui A. Cuza, locotenent de șef al oastei, prin care căpitanul Gh. Leca și Neculai Ionescu sînt numiți profesori la Școala militară.**

Poruncă de zi prin Oastea Principatului Moldovei
Nr. 126, capitala Iași, anul 1858, luna noiembrie în 15 zile

Marele Ștab, sub nr. 693, împărtășește că Înalta Căimăcămie, asupra raportului Departamentului Ostășesc, nr. 5554, prin care s-a supus că, după reorganizarea Școalei militare, pe temeiul așezămîntului din nou înființat în acest an, s-a dat învățăturilor o sferă mult mai întinsă decît prin așezămîntul înființării ei din anul 1856, a binevoit a încuviința la postul de profesor de matematici speciale, în locul dumisale maiorului Dimitrie Asachi, carele nu are deplină cunoștință în părțile de matematici, pe dumnealui căpitanul de cavalerie Gheorghe Leca, și la acel de profesor de istorie universală, geografie și cosmografie, în locul dumisale Toma Săvescu pe dumnealui Neculai Ionescu, fiindcă materiile ce preda dumnealui Săvescu au luat o întindere mult mai presus de competența sa; și cu

lefi cîte 8 000 lei pe an fiecăruia, din bugetul școalei, cu începere dela 15 a curentei.

Locotenent de șef oastei, colonel A. Cuza

Arh. St. Iași, fond Miliția pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 185.
Copie.

248. 1858 NOIEMBRIE 23, IAȘI — **Ordin de zi a hatmanului A. Cuza către ofițerii și comandanții de unități din oastea Principatului Moldovei privind disciplina, uniforma, executarea ordinelor etc.**

Poruncă de zi prin oastea Principatului Moldovei
Nr. 127

Capitala Iași, anul 1858, luna noiembrie în 23 zile

Observînd mai multe neorînduieli ce provin din nepăzirea cu sfințenie a regulelor oștenești de așezămînt prescrise, care motivează nedisciplina în oaste în toate rangurile oștenești și la care numai slaba îngrijire și la cazuri molătatea dumnealor partnicilor comandiri e de pricină.

De aceea, ferindu-mă de a face vreo pildă îndreptătoare după toată asprimea legilor ostășești, am găsit de cuviință prin aceasta a deștepta și a chema la a lor sacră datorie pe toți domnii ștabi și oberi ofițeri ai oastei, de a cărora îngrijire atîrnă buna regulă și disciplina militară în toate rangurile atîrnați de ei, ca prin obișnuite și cunoscute școli, prin comenzi, a se deștepta toate clasele oștenești în supunere și respect către șefi, în prigonirea îmbrăcămintei, cuviincioasa umblare pe uliță și locuri publice, atît în slujbă și cît în particular, darea cinstei fiecare rang celui mai mare, de o potrivă îmbrăcăminte după forma cunoscută din modelurile oștirii, iar nici cum din fantazie, precum unii din domnii ofițeri abuzarisesc în fasoane și culoruri, răspunderea privitoare pe comandantul de piață, căci numai prin păzirea unor asemenea măsuri progresul oastei va putea ajunge la țelul dorit, adică completei discipline care este podoaba și cîrma oștirii.

Cu deplină încredere că toți domnii partnici comandiri se vor îngriji ca de a lor datorie păzirea cu strictețe a cuprinderii

acestui ordin în tot înţelesul său, poruncesc a se obşti prin oaste, cetindu-se înaintea fronturilor de domnii ofiţeri şi ranguri de jos spre ştiinţă şi întocmai urmare.

A. Cuza

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 204.
Copie.

249. 1858 DECEMBRIE 10, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti în legătură cu banii scutelnicilor şi dorinţa de a o vedea, evenimentele însă îl reţin.**

Iassy, ce 10 d-bre 1858

Ma bonne maman,

Je vous ai écrit quelques mots dans la lettre d'Hélène et surtout au sujet de l'argent des socotelniks. Ces messieurs du Ministère de Finances m'avaient trompé, ils n'avaient point expédié l'ordre que je vous envoie par le porteur de la présente, Mr. Nicolas Lambrino[1]*. Je voudrais bien venir pour les fêtes vous voir et passer à Galatz pour voir ma mère, le pourrais-je ? Peut-être alors le pays sera près de sortir de cette crise qui retient tout le monde en suspens et me cloue à ma place. En attendant donc avec une vive impatience le moment, je vous prie d'agréer mes respects filials et mes remerciements pour toutes les bonnes choses que vous nous avez envoyé.*

Votre très dévoué fils
A. I. Cousa

[Adresa] Madame
Madame Cathérine Rosetti
Soleşti

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(14)}{LXXV}$
Original.

Iaşi, 10 decembrie 1858

Buna mea mamă,

Ţi-am scris cîteva cuvinte în scrisoarea Elenei şi mai ales în legătură cu banii scutelnicilor. Aceşti domni de la Ministerul de Finanţe m-au înşelat, ei nu au expediat ordinul, pe care ţi-l trimit prin aducătorul prezentei, dl. Nicolaie Lambrino. Aş vrea mult să vin de sărbători să vă văd şi să trec pe la Galaţi s-o văd pe mama mea, oare o să pot ? Poate atunci ţara va fi pe punctul de a ieşi din această criză care ţine toată lumea în nesiguranţă şi mă pironeşte aici. Aşteptînd deci cu o mare nerăbdare clipa prielnică, te rog să primeşti respectele mele filiale şi mulţumirile mele pentru bunătăţile pe care ni le-ai trimis.

Prea devotatul matale fiu
A. I. Cuza

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti
Soleşti

---

1 Nicolae Lambrino a îndeplinit mai multe sluje publice printre care şi la Judecătoria ţinutului Covurlui. În 1864 candidat în alegeri fiind sprijinit de guvern.

250. 1858 DECEMBRIE 11, IAŞI — **Ordin de zi al hatmanului armatei Moldovei, colonel A. Cuza, privind participarea unor ofiţeri la alegerile pentru Adunarea Electivă.**

Principatele Unite
Poruncă de zi prin Oastea Principatului Moldovei
Nr. 132

Capitala Iaşi, luna decemvrie 11 zile, anul 1858

În privire că unii din domnii ştabi ofiţeri din osebite arme fac parte în alegerile Adunării viitoare, pun înaintea Regimentului de vînători ca de acum dejurnă pe străzi să se rînduiască din dumnealor căpitanii comandiri de companii. Cît priveşte

insă îndeplinirea acestui serviciu cu activitate şi acurateţă, potrivit reglementului slujbei de garnizon, aceasta va privi răspunderea dumnealor comandiri de batalioane din vînători, pe fiecare în vremea cînd batalionul său se află în caraul, pentru orice necuviinţă s-ar prilejui.

Locotenent de şef Oastei, colonel A. Cuza

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 887, f. 245.
Copie.

251. 1858 DECEMBRIE 14 — **Cererea colonelului A. I. Cuza adresată Ministerului din Lăuntru, în care îşi manifestă dorinţa de a fi trecut în colegiul electoral Fălciu, la alegerile pentru Adunarea Electivă.**

Onorat Ministeriu din Lăuntru
vornicul Alecu Cuza

Iscălitul fiind trecut în deosebite colegiuri electorale, declară prin aceasta că vroieşte a vota într-acel a alegătorilor direcţi din districtul Fălciu.

colonel A. I. Cuza

1858 decemvrie 14

[Rezoluţie]

Secţia II, decemvrie 14. Se va face cunoscut Administraţiei de Fălciu, prin telegraf, spre a avea în privire declaraţia de faţă, publicîndu-se şi prin Monitorul Oficial.

Arh. St. Iaşi, fond Ministerul de Interne, tr. 1772, op. 2020, dosar 41.254, f. 600.
Original.

252. [1858 DECEMBRIE, IAŞI] — **Scrisoarea Elenei Cuza, către Ecaterina Rosetti, în care o anunţă că s-a mutat, rugînd-o să-i trimită unele provizii şi lucruri. Menţionaţi Olga şi Costachi Rosetti şi familia Stoianovoci.**

Ma chère et bien-aimée mère,

Je viens de déménager aujourd'hui, seulement je n'ai pas encore fini de m'arranger tout à fait, mais j'espère que jusqu'à la fin de la semaine je serai tout à fait casée et j'espère que j'aurai le bonheur de vous avoir cet hiver chez moi. Je serais si heureuse, ma bonne maman, si vous vouliez venir rester quelques jours chez moi. Quant aux provisions vous m'enverrez ce que vous voudrez bien en confitures, beurre, concombres marinades, fèves marinades et si vous voulez bien me faire faire aussi un peu de betterave marinade. Envoyez-moi aussi la buffle et des nappes et des serviettes, tout cela dans huit jours. Chère maman, je sais que j'abuse de votre extrême bonté pour moi, mais votre affection pour moi m'excusera, car à qui une fille peut-elle demander si ce n'est à sa bonne mère. En fait de nouvelles politiques je ne sais rien vous dire, car je suis très occupée avec mes affaires et je ne vois personne. Toute l'aimable famille Stoyanovitz [1], *Olga et Costaqui me chargent de vous présenter leurs respects. Je vous envoie 3 galbeni pour payer la blanchisseuse. En vous embrassant respectueusement les mains, je suis votre toute dévouée fille*

H. Cousa

Je ne vous envoie pas d'abécé, car je n'ai pas eu le temps d'en acheter, mais vous l'aurez à la prochaine occasion. Embrassez ma petite Hélènoutza [2] *et Mitică* [3] *de ma part. Je ne vous écris pas trop longuement, car je suis très fatiguée.*

Adieu et à vous de coeur et d'âme

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(47)}{LXXVI}$

Original.

Dragă şi mult iubită mamă,

Tocmai m-am mutat astăzi, numai că n-am terminat încă de aranjat cu totul, dar sper că pînă la sfîrşitul săptămînii să fie totul rînduit şi sper că voi avea fericirea de a te avea în această iarnă la mine. Aş fi atît de fericită, buna mea mamă, dacă ai vrea să vii să rămîi cîteva zile la mine. Cît despre provizii îmi vei trimite ce vei vrea, dulceţuri, unt, castraveţi muraţi, bob marinat şi dacă vrei să porunceşti să mi se facă puţină sfeclă murată. Trimite-mi de asemenea bivoliţa şi feţe de mese şi şervete, toate acestea în opt zile. Dragă mamă, ştiu că abuzez de extrema matale bunătate pentru mine, dar afecţiunea matale pentru mine mă va scuza, căci la cine poate o fiică să ceară dacă nu de la buna sa mamă. În ce priveşte ştirile politice nu ştiu nimic, căci sînt foarte ocupată cu treburile mele şi nu văd pe nimeni. Amabila familie Stoianovici, Olga şi Costachi mă roagă să-ţi prezint respectele lor. Îţi trimit 3 galbeni ca să plăteşti spălătoreasa. Sărutîndu-ţi cu respect mîinile sînt a matale cu totul devotată fiică

E. Cuza

Nu-ţi trimit abecedar, căci n-am avut timp să-l cumpăr dar îl vei avea cu viitoarea ocazie. Îmbrăţişează pe micuţa Elenuţa şi pe Mitică din partea mea. Nu-ţi scriu mai mult pentru că sînt foarte obosită. Adio şi a matale din inimă şi suflet

E. Cuza

---

1 Ecaterina, născută Stere, şi Pavel Stoianovici, părinţii celei de a doua soţii a lui Costache Rosetti, Olga. În casa lor s-au mutat Elena şi Alexandru Cuza, în două camere, şi au locuit chiar şi după alegerea ca domn, pînă cînd i-a fost recunoscută îndoita alegere, la sfîrşitul lui august. Abia după aceea s-au mutat în casa de pe strada Lăpuşneanu, astăzi Muzeul Unirii. Cf. *Uricarul*, vol. XVI, Iaşi, 1891, p. 405.

2 Fetiţa lui Iordachi Lambrino.

3 Dimitrie Rosetti.

253. [1858 DECEMBRIE] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti relativă la căsătoria lui Dimitrie Rosetti cu una din fiicele Mariei Catargi.**

Ma bien chère mère,

J'ai été bien heureuse d'apprendre que votre santé est tout à fait remise. Soignez-vous ma bonne mère, vous savez combien votre santé m'est précieuse et comme je souffre de vous savoir malade. Madame Marie Catargi va avec ses demoiselles passer les fêtes de Noël chez madame Zinca Donitz, à la campagne. Si vous désirez que mon frère fasse ce mariage, ce serait le moment de tout terminer[1]*. Moi, pour ma part, je vous y engage beaucoup, car la demoiselle est charmante. Je profite de cette occasion pour vous prier de recevoir mes voeux les plus chers à votre bonheur, ainsi que pour toute notre chère famille. Je vous souhaite d'heureuses et bonnes fêtes. En vous embrassant du plus profond de mon coeur, je suis votre toute dévouée fille*

Hélène Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(48)}{LXXVI}$

Original.

Draga mea mamă,

Am fost foarte fericită să aflu că sănătatea matale s-a refăcut cu totul. Îngrijește-te, buna mea mamă, știi cît de prețioasă este sănătatea matale pentru mine și cît sufăr să te știu bolnavă. Doamna Maria Catargi merge cu domnișoarele sale să petreacă sărbătorile de crăciun la doamna Zinca Donici, la moșie. Dacă dorești ca fratele meu să facă această căsătorie ar fi momentul de a termina totul. Eu, din partea mea, te sfătuiesc s-o faci pentru că domnișoara este încîntătoare. Profit de această ocazie ca să te rog să primești urările mele cele mai dragi pentru fericirea matale ca și întregii noastre familii. Vă urez sărbători fericite. Îmbrățișîndu-te din toată inima sînt

a matale cu totul devotată
Elena Cuza

---

1 Dimitrie Rosetti s-a căsătorit la 24 aprilie 1860 cu Ana, fiica Mariei și a lui Alecu Catargi.

254. [1859 IANUARIE 1, IAȘI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îi urează un an nou fericit; mulțumește pentru vînat, va da o masă pentru toți prietenii; A. I. Cuza și frații ei sînt la Divan.**

Ma chère et bien-aimée mère,

Je commence par vous souhaiter une bonne et heureuse année de tout mon coeur. Je prie le bon Dieu de vous accorder une vie longue, une bonne santé et le bonheur de tous ceux qui vous sont chers. Ma bonne maman, vous êtes si bonne pour moi que je ne trouve pas de mots pour vous exprimer ma reconnaissance. Je vous baise les mains et vous remercie bien des fois pour le chevreuil. Aujord'hui je donne un grand dîner, j'ai invité tous mes amis à venir prendre part, un chevreuil étant une chose rare. Mon mari et mes frères me chargent, tous, de vous embrasser respectueusement les mains, ils sont au Divan et n'ont pas eu le temps de vous écrire. Embrassez les enfants bien des fois de ma part. En vous souhaitant bien des belles choses, je vous embrasse respectueusement les mains et suis pour toute la vie votre toute dévouée

H. Cousa

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(49)}{LXXVI}$

Original.

Dragă și preaiubită mamă,

Încep prin a-ți ura un bun și fericit an, din toată inima. Rog pe dumnezeu să-ți dea o viață lungă, sănătate și fericire tuturor celor ce-ți sînt dragi. Buna mea mamă, ești atît de bună pentru mine încît nu găsesc cuvinte pentru a-mi exprima recunoștința. Îți sărut mîinile și-ți mulțumesc de multe ori pentru căprior. Astăzi dau un mare dineu. Am invitat pe toți prietenii mei să vină să ia parte, un căprior fiind o raritate. Soțul și frații mei mă roagă, cu toții, să-ți sărut respectuos mîinile, ei sînt la Divan și n-au avut timp să-ți scrie. Sărută pe copii de multe ori din partea mea. Urîndu-ți toate

cele bune îţi sărut respectuos mîinile şi sînt pentru toată viaţa

a matale cu totul devotată

E. Cuza

255. 1859 IANUARIE 3, IAŞI — **Procesul-verbal al şedinţei partidei naţionale independente, în care au ales candidat la domnia Moldovei pe colonelul Alecu Cuza.**

Astăzi în 3 ghenarie anul 1859, partida naţională independentă, întrunindu-se în seanţă şi păşind la scrutin pentru alegerea candidatului la domnie, pe care cu toţii pe onor ne îndatorim a susţine în Adunare prin vot pe faţă, au ales cu majoritate absolută de candidat la domnia Moldaviei pe colonelul Alecu Cuza.

Manolache Costache [Epureanu], C. Gr. Ghica, C. Rolla, P. Mavrogheni, G. Cuciuran, N. Roset Bălănescu, Iancu Donici, L. Catargiu, A.I Cuza, N. Catargiu, Lascăr Rosetti, I. Gheorghiade, C. Miclescu, Şt. Silion, I. Gane, Iorgu Sturza, P. Casimir, C. Iacovachi, I.A. Cantacuzin, N. Pisoţchi, C. Roset Teţcanu, V. Alecsandri, N. Docan, N. Cananău, Gh. Hasnaş, A. Grigoriu, A. Panu, M. Kogălniceanu, N. Suţu, Al. Moruzi, P. Carp, aderez N. Mavrocordat.

Biblioteca Academiei, Arhiva Cuza, mapa XLVI, document 1. Original; publicat de Al. Papadopol Calimah în „Convorbiri literare“, XV, 1883, p. 234; D.A. Sturdza, *Însemnătatea Divanurilor ad-hoc din Iaşi şi Bucureşti în istoria renaşterii României*, VI, în „Analele Acad. Române“, s. II, t. XXXIV, 1911—1912, m.s. ist., Buc., 1912, p. 185.

256. 1859 IANUARIE 4, IAŞI **Amendament prezentat Adunării elective a Moldovei de către 13 deputaţi, printre care şi A. I. Cuza, la propunerea făcută de M. Kogălniceanu ş. a. privind Unirea.**

Anexa K

Amendament

În privirea petiţiei ce s-a citit dinaintea Adunării, subsemţii propun un vot de recunoştinţă Puterilor ce au subscris

Tratatul de Paris pentru recunoașterea și garantarea drepturilor noastre întemeiate pe capitulații, adăogînd că, cu cea mai sacră și vie părere de rău au văzut că cea mai unanimă dorință a nației române din ambele Principate, adică : Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat sub un principe străin, a rămas neîndeplinită. Totuși, nația română prețuiește în Constituția dată Principatelor elementele ce țintesc la realizarea dorințelor rostite de către Adunările țărilor surori.

M. Kostaki, C. Rolla, Alecsandri, L. Rosetti, C. Hurmuzaki, Pisoski, C. Miclescu, L. Catargiu, A. Moruzi, G. Cuciureanu, P. Rosetti, A. Cuza, G. Iamandi.

„Monitorul oficial al Moldovei", supliment la nr. 27 din 25 ianuarie 1859, p. 4 ; *Acte și documente*, vol. VIII, p. 316—317.

257. 1859 IANUARIE 4, IAȘI — **Căimăcămia Moldovei roagă Adunarea Electivă să înscrie în lista candidaților la domnie și pe colonelul Alecu Cuza.**

Onoratei Adunări Elective a Principatului Moldovei

Prin scăpare de vedere, netrecîndu-se în lista candidaților la domnie pe dumnealui colonelul Alecu Cuza, carele posedează toate calitățile cerute de art. . . . al Convenției, Căimăcămia cu onor poftește pe onorabila Adunare de a lua în cuvenita bagare de seamă dreptățile dumisale colonelului Cuza și a-l înscrie între candidații la domnie.*

V. Sturza, A. Panu, I.A. Cantacuzin
ministru secretar de stat
V. Alecsandri

1859 ianuarie 4, nr. 5

„Monitorul oficial al Moldovei", al doilea supliment la nr. 27 din 25 ianuarie 1859 ; „Steaua Dunării", IV, 1859, nr. 27 din 7 februarie, p. 103 ; publicat și în *Acte și documente*, vol. VIII, București, 1900, p. 321.

* Așa în original.

258. 1859 IANUARIE 5, IAŞI — **Actul de alegere, de către Adunarea Electivă a Moldovei, a lui Alexandru I. Cuza ca domn al Moldovei.**

Principatele Unite
Moldavia şi Valahia
Act de alegerea domnului
de către
Adunarea Electivă a Moldovei

Anul 1859, luna ghenarie în 5 zile, în a 6-a seanţă a Adunării şi anume în a noua zi după întrunirea sa, procedîndu-se la alegerea domnului în conformitate cu art. 12 şi 13 din Convenţia subscrisă la Paris între Înalta Poartă Otomană şi între puterile garante driturilor Principatelor Unite, Moldavia şi Valahia, s-a ales cu majoritate de patruzeci şi opt glasuri pre dumnealui colonelul Alecu I. Cuza, domn stăpînitor al Moldaviei, despre care s-a făcut acest act de alegere, subscris de Adunare şi care s-a dat odată cu ocîrmuirea ţării în mîinile înălţimii sale Alexandru Ioan Cuza, domn stăpînitor al Moldaviei.

Prezidentul Adunării Elective, Sofronie mitropolitul Moldovei

Vasile Alecsandri, Lupu Botez, G. Balş, A. Balş, N. Conachi Vogoride, Gheorghiade, maior Iorgu Ghica, C. Gr. Ghica, I. Gane, I. Donici, N. Docan, Iacovachi, D. Iamandi, Alecu Botez Forăscu, G. Cuciureanu, D. Cornea, P. Cazimir, Neculai Cananău, M. Kogălniceanu, L. Catargi, I.A. Cantacuzino, M. Costache, P. Carp, D. C. Miclescu, N. Mavrocordat, A. Moruz, C. Miclescu, N. Milu, Alexandru Mavrocordat, Anastasie Panu, maior Pisoţchi, I. Pruncul, C. Rolla, C. Roset Teţcanu, L. Rosetti, Iorgu Radu, Şt. Silion, A. Scorţescu, I. Sturza, Alecu Ciurea, C. Hurmuzaki, Petru Mavrogheni, A. Grigoriu, N. Catargiu, Hasnaş, N. Roset Bălănescu.

Arh. St. Bucureşti, fond Adunarea Electivă a Moldovei, dosar 1/1859 ; ibidem colecţia „Suluri“ nr. 67 (actul solemn) ; publicat, fără semnături, în „Monitorul oficial al Moldovei“, supliment la nr. 28 din 27 ianuarie 1859, p. 1 ; vezi şi *Acte şi documente*, vol. VIII, p. 343.

ALEXANDRU IOAN CUZA ÎN PRIMII ANI DE DOMNIE. (ARH. ST. IAȘI, COLECȚIA „STAMPE ȘI FOTOGRAFII" Nr. 1196).

259. 1859 IANUARIE 5, IAȘI — **Căimăcămia Moldovei depune frînele guvernului în mîinile lui Alexandru Ioan I, domnul ales al Moldovei.**

Prea Înălțate Doamne!

Conform cu comunicația sub nr. 8, din 5 ianuarie, primită din partea Adunării Naționale, întemeiată pe regulamentul votat de Adunare pentru alegerea Domnului, subscrișii, membri ai Căimăcămiei, vin cu respect a depune în mîinile Înălțimei Voastre frînele guvernului Moldovei. Ai Înălțimii Voastre prea plecați servi.

V. Sturdza, A. Panu, I.A. Cantacuzin

Acte și documente, vol. VIII, p. 352.

260. 1859 IANUARIE 5, IAȘI — **Manifestul către țară al lui Alexandru Ioan I, domnul Moldovei.**

Noi Alexandru Ioan I

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională, Domn al Moldovei, la toți de față și viitori sănătate.

Voința nației prin legiuitul ei organ, Adunarea Electivă, ne-a ales Domn al Moldovei. Suindu-Ne pe tron cu numele de Alexandru Ioan I, cea întîi datorie a Noastră este de a Ne adresa către voi, iubiților compatrioți, de a vă dori pace și fericire și de a vă spune care sunt cugetările și țintirile Noastre.

Înainte de a Ne sui pe tronul la care Ne-a chemat încrederea nației, Noi, în fața Adunărei, am făcut următorul jurămînt:

„Jur, în numele Prea Sfintei Treimi și în fața țării Mele, că voiu păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voiu fi credincios Constituției în textul și în spiritul ei, că, în toată Domnia Mea, voiu priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitînd toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei ce M-au iubit și pe cei ce M-au urît, neavînd înaintea ochilor Mei de cît binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții Mei să-Mi fie întru ajutor!"

Acest jurămînt arată linia de purtare ce avem a păzi în Domnia Noastră. Guvernămîntul Nostru va fi, în toată puterea cuvîntului, guvernămîntul precum îl vrea, precum îl statornicește Convenția încheiată în 7 (19) August 1858 între Înalta Poartă Otomană și Puterile garante drepturilor patriei noastre.

Vom fi Domn constituțional.

Vom respecta toate drepturile Adunării Elective, și toate stăruințile Noastre vor avea de țel dezvoltarea noilor instituții ce ne-a recunoscut Europa, și adevărata și temeinica punere în lucrare a reformelor cerute de citata convenție.

Îndată după alegerea fratelui Nostru, Domnul din Valahia, vom păși la înființarea Comisiei centrale din Focșani, menită de a restrînge legăturile dintre două ramuri ale aceleiași nații. Cu concursul acestei Comisii și al Adunării Elective, guvernămîntul Nostru se va grăbi de a face legiuirile organice cerute de convenție, și care sînt menite de a introduce în societatea noastră marele principii ale staturilor moderne.

Pentru ca aceste mari reforme să aibă drept rezultat fericirea obștească, Noi sfătuim și îndemnăm pe toți compatrioții Noștri de orice stare și condiție ca să uite dezbinările și urile trecute. Numai pacea dintre noi, numai iubirea între fiii aceleași țări și nații, numai o deplină armonie între toate clasele societății, întrunind așa toate puterile, poate să ne întărească; și așa și guvernămîntul și poporul, mînă în mînă, să ridicăm patria noastră din căderea în care au adus-o nenorocitele întîmplări ale trecutului.

Misia Noastră, deși frumoasă, este mare și foarte grea! Nu vom putea-o împlini decît dacă vom avea îmbrățișarea sinceră și sprijinul puternic al compatrioților Noștri. Toate zilele Noastre vor fi întrebuințate în chip de a le merita și dobîndi. Noi facem un apel la patriotismul, rîvna și activitatea funcționarilor publici, care sînt legiuitele organe ale guvernămîntului în relațiile sale cu particularii. Legile căzuseră în părăsire, și cu dînsele toată puterea ocîrmuirei. Legile trebuie să-și redobîndească toată autoritatea. Puterea executivă avînd a fi în viitor organul legalității celei mai stricte, trebuie dar ca să fie tare și respectată de toți. Trebuie ca, în viitor, fiecare cetățean, fără osebire, să fie apărat în onorul, în viața și în averea sa. Aceste mari bunuri sunt încredințate ocrotirei autorităților publice.

Precum vom avea de bucurie a căuta și a răsplăti toate meritele, tot devotamentul, tot serviciul onorabil al funcțio-

narilor mari şi mici, pre atît guvernămîntul Nostru este nestrămutat hotărît de a pedepsi fără cruţare şi cu toată asprimea legilor tot abuzul şi toată călcarea de lege.

Tuturor compatrioţilor Noştri le trimitem Domneasca şi frăţeasca noastră urare, şi Dumnezeu să binecuvînteze Principatele Unite.

Alexandru Ioan I

Ministrul secretar de Stat,
(contrasemnat) V. Alecsandri

„Monitorul oficial al Moldovei", supliment 2 la nr. 29 din 8 februarie 1859; *Acte şi documente*, vol. VIII, p. 353—354.

261. 1859 IANUARIE 5/17, IAŞI — **Telegrama lui Victor Place, consulul Franţei în Moldova, către contele Alexandru Walewski, prin care îi anunţă alegerea ca domn a lui Alexandru I. Cuza.**

Aujourd'hui, l'Assemblée moldave, présidée par le Métropolitain et en présence du corp consulaire, a élu, à l'unanimité, pour hospodar, le colonel Alexandre Couza.

Tout s'est passé très régulièrement et cette nomination a été accueillie avec le plus grand enthousiasme.

Avant l'élection, l'Assemblée a voté une adresse de remerciements aux Puissances et a déclaré de nouveau que le voeu général du pays était pour l'union.

Le nouveau Prince est un homme intelligent. Il était l'un des champion les plus ardents de l'union.

Acte şi documente, vol. 9, Buc., 1901, p. 216—217.

Astăzi, Adunarea moldavă, prezidată de mitropolit, în prezenţa corpului consular, a ales în unanimitate, ca domn, pe colonelul Alexandru Cuza. Totul s-a petrecut în ordine şi această numire a fost primită cu cel mai mare entuziasm.

Înainte de alegere, Adunarea a votat o adresă de mulțumire Marilor Puteri și a declarat din nou că dorința generală a țării era pentru unire.

Noul prinț este un om inteligent. El era unul din luptătorii cei mai înfocați pentru unire.

262. 1859 IANUARIE, DUPĂ 5, IAȘI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Solești, în care îi mulțumește pentru binecuvîntări și cît de mișcată a fost de primirea ce i s-a făcut ca doamnă a țării.**

Ma chère et bien-aimée mère,

Me voilà un peu libre, j'en profite pour venir vous témoigner avec respect toute ma reconnaissance pour toute l'amour maternel que vous me donnez. Je ne puis vous dire combien j'ai été touché par votre chère lettre, j'en ai pleuré et reçu vos bénédictions avec reconnaissance. Ma chère mère, la providence a voulu nous recompenser de notre modestie et nous élever à un rang, pour moi non mérité. Puisse le ciel me protéger toujours et me donner tout ce qu'il faut pour toujours mériter l'enthousiasme, la bienveillance et l'affection avec laquelle on m'a reçu. Je suis bien fatiguée et ne puis vous écrire plus. Mitica vous donnera des détails à son retour.

Je vous embrasse respectueusement les mains et suis votre toute dévouée fille

H. Cousa

[Adresa]

Madame
Madame Cathérine Rosetti
née Stourdza
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{9(50)}{\text{LXXVI}}$

Original.

Dragă şi preaiubită mamă,

Iată-mă puţin liberă, profit de aceasta spre a-ţi mărturisi cu respect toată recunoştinţa mea pentru toată dragostea de mamă pe care mi-o dai. Nu pot să-ţi spun cît am fost de mişcată de draga matale scrisoare, am plîns şi am primit binecuvîntările matale cu recunoştinţă. Draga mea mamă, providenţa a vrut să ne răsplătească pentru modestia noastră şi să ne ridice la un rang, pentru mine nemeritat. Cerul să mă protejeze totdeauna şi să-mi dea tot ce trebuie pentru a merita tot timpul entuziasmul, bunăvoinţa şi afecţiunea cu care am fost primită. Sînt foarte obosită şi nu mai pot să-ţi scriu. Mitică îţi va da amănunte la întoarcerea sa. Îţi sărut cu respect mîinile şi sînt a matale cu totul devotată fiică

E. Cuza

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Soleşti.

263. 1859 IANUARIE, DUPĂ 5 — **Notă din ziarul francez „Patria" despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

„Iată observările şi detailele ce dă „Patria", ziar francez, semiguvernamental, asupra alegerii mării sale domnului nostru:

„Nici una din corespondenţele de la Iaşi, primite în zilele acestea din urmă, nu dădea să se presimtă alegerea ce ne anunţă depeşele ; toate din contra, se uniau prezicînd numirea principelui Mihai Sturza. După reînsămnămintele ce primirăm mai dăunăzi asupra alegerilor deputaţilor, voturile se împărţeau între unişti şi partizanii principelui Mihai Sturza. Cît pentru fiul său Grigorie, carele de asemenea îşi pusese candidatura, nu mai era nici vorbă. Numele domnului Alexandru Cuza era abia rostit, de aceea alegerea sa va cauza în Europa oarecare surprindere.

Cît pentru noi, de nu ne aşteptam la ea, totuşi o primim cu o foarte vie simpatie. Domnul Alexandru Cuza s-a pronun-

țat de-a pururea în favoarea politicii adoptate de Franța și a fost unul din apărătorii cei mai convinși ai unirii".

„Steaua Dunării. Zimbrul și Vulturul", IV, 1859, nr. 11 din 16 ianuarie, p. 38, coloana 3.

264. 1859 IANUARIE 6, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o anunță că a fost ales domn, rugînd-o să vie să-i vadă.**

Iassy, ce 6-jer 1859

Ma bonne maman, vous savez sans doute que je suis proclamé Prince régnant de votre pays, priez Dieu pour moi et notre pays et bénissez-moi. Vous viendrez n'est ce pas? le plutôt possible nous voir et soutenir Hélène, accablée par tant de grandeur.

Votre tout dévoué fils
A.I. Cousa

[Adresa]
A Madame Cathérine Rosetti, née Stourza
Solești

Biblioteca Academiei, S $\frac{18(15)}{LXXV}$
Original.

Iași, 6 ianuarie 1859

Buna mea mamă, știi fără îndoială că am fost proclamat domn al țării noastre, roagă-te lui Dumnezeu pentru mine și pentru țară și binecuvîntează-mă. Ai să vii, nu-i așa, cît mai repede cu putință să ne vezi și s-o încurajezi pe Elena care este copleșită de atîta mărire.

Prea devotatul matale fiu
A.I. Cuza

[Adresa]
Doamnei Ecaterina Rosetti, născută Sturza
Solești

265. 1859 IANUARIE 6, IAȘI — **„Adresa de felicitație din partea corpului profesoral, prezentată Măriei Sale Domnului Stăpînitor, prin organul dumisale inspectorului general al școalelor, la ocazia prezentărei acestui corp“.**

Doamne Măria Ta !

Ieri erai alesul reprezentanților nației, astăzi ești iubitul nației întregi. În numele corpului profesoral care a participat la entuziasmul general ce s-a desvălit la proclamarea Ta de Domn al Moldovei, îți prezentez ale lui umilite respecte și îți exprim adinca bucurie ce el simte de a vedea astăzi în capul țării, un cetățean care ș-au atras încrederea și simpatia unanimă a românilor, nu prin prestigiul naşterei, nu prin ademeniri amăgitoare, nu prin influență streină, nu prin avuțiile sale, ci prin meritele sale și prin devotamentul către patrie. Țara n-a uitat Măria Ta că onorabilul deputat de Galați la Adunarea Ad-hoc, în memorabila ei seanță din 29 octombrie, a fost acela care a întrunit unanimitatea la amendamentul în care era înscrisă desființarea privilegiilor de clase.

Suvenirea este încă vie și fierbinte în inima tuturor celor ce au văzut sau au auzit că în seanța Adunării Elective ai ridicat glasul pentru vechile drepturi a Principatului în fața streinului și pentru concordia între noi.

Aceste patriotice sentimente, care au atras Măriei Tale glasurile poporului pentru a Te înălța pe tronul țării, urările ei cele sincere, iubirea ce pînă acum ai arătat către patrie și făgăduințele cele solenele care ați dat ieri în fața nației că veți apăra driturile ei și că veți contribui din toate puterile la propășirea și la prosperitatea ei, dictează corpului profesoral sfînta datorie de a ruga pronia ca să dăruiască Măriei Tale ani îndelungați și fericiți pentru ca să poți înzestra această țară cu toate instituțiile de care ea are nevoie și pentru a o ridica la gloria ce are drit de a ambiționa. Se află oameni, o știm bine, cari cred că nu toate popoarele sînt chemate la destinate frumoase, că există o inferioritate de rasă între neamuri, în ochii acelora românii n-ar fi destinați la un viitor de glorie și libertate. Dar noi avem credință tare, că Măria Ta, român înainte de toate, crezi în românism, în renașterea naționalității

noastre. Era de constituţionalism care se deschide pentru noi este o garanţie mai mult pentru întărirea credinţei noastre.

Românismul şi constituţionalismul va fi deviza corpului profesoral.

Corpul profesoral, destinat de a contribui, în proporţie cu mijloacele lui, la răspîndirea luminii între tinerele generaţii române, care au să serveze la vremea lor de sprijinitori şi apărători patriei, îşi va pune toată silinţa pentru a împlini cu demnitate misia lui ; el este gata de a pune la dispoziţia guvernului toate cunoştinţele şi zelul său pentru a inspira junimei române respectul pentru religie, iubirea binelui, amorul pentru patrie şi sentimentele de moralitate din care izvorăsc virtutea cetăţeanului.

El este mic la număr, dar speranţa lui e mare că buna lui plecare şi ostenelele lui nu vor rămîne fără rezultat dacă el va fi sprijinit şi încurajat în calea lui cea grea de înţeleapta ta mărire.

Al Măriei Tale
prea umilit serv
Teodor Veisa
inspector general al şcoalelor

Ianuarie în 6, 1859

„Steaua Dunării. Zimbrul şi Vulturul", IV, 1859, nr. 9 din 14 ianuarie, p. 31, coloana 2—3, publicată şi în *Acte şi documente*, vol. VIII, Bucureşti, 1900, p. 368—369.

266. 1859 IANUARIE 6, BUCUREŞTI — **Articol din ziarul „Românul", nr. 2 din 6 ianuarie 1859, despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

România de peste Milcov a numit, în sfîrşit, pe Domnul ei şi, precum era de sigur, numele alesului a fost aclamat în toată România cu un singur viers : să trăiască Alexandru Cuza, alesul Românilor ! Prinţul Alexandru Cuza a fost unul din aceia care, la 1848, au ridicat stindardul autonomiei şi al liber-

tăței Principatelor, și unul dintre cei care au suferit de arbitrarul guvernului de atunci.

Sub guvernul lui Vogoride, administrator fiind la Galați, a fost unul dintre acei care au susținut cu tărie drepturile nației, și de aceea și nația astăzi, avînd încredere că și în viitor va susține autonomia și libertățile țării contra oricui, l-a numit Domn al Moldovei, cu majoritatea de 48 viersuri. Românii din București au hotărît a serba această frumoasă alegere printr-un banchet, ce se va da miercuri sau joi; subscrierea pentru acest banchet se face la librăria C. A. Rosetti.

După o nouă depeșă ce primirăm, aflăm că Românii de peste Milcov avură încă fericirea a alege pe Prințul Principatelor-Unite în unanimitate. Ceilalți membri lipseau unii fiindcă lipsesc cu totul, alegerile lor fiind foarte anulate de Adunare, alții fiindcă erau bolnavi și vreo trei care n-au venit nu se știe de ce.

Colegiul electoral din București a însărcinat, ieri seară, pe comitetul electoral a saluta pe Prințul Alexandru Cuza, din partea alegătorilor de aici, prin depeșă electrică, ceea ce s-a făcut astăzi.

Fie-ne iertat și nouă, în numele presei celei libere, a striga: Să trăiască Prințul Alexandru!

Acte și documente, vol. VIII, p. 371.

267. 1859 IANUARIE 7, IAȘI — **Urarea negustorilor și tinerimii din Iași, făcută lui Alexandru Cuza la alegerea sa ca domn al Principatului Moldovei.**

Urarea domnului Alexandru Ioan I făcută miercuri în 7 ianuarie 1859 de negustorimea și tinerimea din capitala Moldovei

Trei zile iată de-a rîndul și manifestațiile nu se sfîrșesc! Și ce înseamnă mulțimea asta de lume și strigările aceste entuziaste? Ele sînt simțămîntul unanim care transportă țara în zilele de bucurie, în zilele de mărire ale unui popor zicem, căci în mijlocul nostru se află și nobilul, și țăranul, și cetă-

ţeanul, ca unii ce cu toţii sîntem ieşiţi din sînul familiei române, singurul nostru titlu de nobilitate.

Măria ta este faţă la această bucurie unanimă, cerul ne este martor şi va spune lumii că Moldova este recunoscătoare marilor puteri ce i-au întins mîna şi i-au redat vechile ei drepturi, îmbrăcînd-o în vestmîntul autonomiei sale. Ţara te urează doamne şi în tine îşi pune toate speranţele prosperităţii sale.

Măria Ta aude cîntîndu-se tot hora Unirii ! Măria Ta vede încingîndu-se această horă, vede cum mîinile cu căldură se strîng împreună, cum danţul începe şi cum inimile tuturora strigă : să trăiască domnul !

Nu este sărbătoare pentru român în care să nu se joace hora. Această horă însă este o scumpă moştenire strămoşească, ea este simbolul vieţii noastre naţionale, căci ea închipuieşte unirea. Să fim dar uniţi, ca domnul să fie una cu ţara şi ţara una cu domnul.

Să trăieşti măria ta ! Să trăiască Unirea !

Publicată de N. A. Bogdan în *Din trecutul comerţului moldovenesc şi mai ales al celui ieşan*, Iaşi, 1925, p. 144 ; „Steaua Dunării. Zimbrul şi Vulturul", IV, 1859, nr. 5 din 10 ianuarie ; *Acte şi documente*, vol. VIII, Bucureşti, 1900, p. 372—373.

268. 1859 IANUARIE 8, BUCUREŞTI — **Corespondenţă din Galaţi despre felul cum a fost primită de orăşeni alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

Galaţi, 8 ianuarie

„Alaltăieri, la 5 a curentei, sara pe la 3 oare, sosind din Brăila, spre a merge la Ismail, aud prin oraş că s-ar fi ales de prinţ al Moldovei, Î.S. A. I. Cuza. Văzui în mai multe grămezi adunaţi neguţitori greci şi spuind că-i de sigur alegerea, că au văzut copii de pe depeşe la ocîrmuire, dar bine n-am putut să mă lămuresc fiindcă dumnealor se vedeau fără curaj şi oarecum nemulţămiţi, discutau că n-ar fi avînd prinţul însuşirile, că Poarta nu va recunoaşte, nu va da învestitura, şi că sînt

protesturi și multe altele ; întîlnind apoi români m-am încredințat de la ei, care vesel vorbiau cu mare bucurie și zel, arătînd bunul patriotism și dragostea către români ce a arătat în trecut prințul aicea, în tot timpul administrărei sale și activitatea, dreptatea, nepărtinirea, stăvilirea însușirilor consulare, lucru nepilduit. După aceasta aflai că sara va fi luminație și va ținea trei sări. Îndată am hotărît, ca român și foarte bucuros a bencheta și eu aceste trei zile aici, pentru a doua înviere a mult împilatului nostru popor.

Pe la ora 5 a 6, ulițele se umplu de popor, barbați, femei, copii, toți bucuroși, veseli, strigînd ura, să trăiască Alecu Cuza, părintele nostru, dumnezeul nostru și multe felurite felicitări, convorbind toți de dreptățile ce au găsit fiecare în vremea administrației sale. Orașul era înluminat foarte frumos, mai cu samă prăvăliile românești și sîrbești.

La oara 6 văd că o parte din muzica militară (fiindcă o parte era la balul domnului consul elinesc, după informația ce am avut), vine și se așează în fața prăvăliei d-lui Manolachi Mitachi, de a cînta, îndată văd pe domnul polcovnic, cu o suită numeroasă de ofițeri și doi maiori, intrînd în prăvălie, în casele de sus, primindu-i d-lui Mitachi și încă o persoană, mi s-a spus că se numește Gheorghe Manto (aceștia zic că au fost cei mai iubitori de partidul liberal, de la început), și îndată răsunară strigări să trăiască prințul nostru Alexandru Cuza, să trăiască deputații, vivat caimacamilor de administrarea națională, și la fiecare strigare muzica suna vivatul ; după o giumătate oară muzica a trecut înaintea prăvăliei numită Hagi Niculcea, tot pe strada mare, cîntînd marșuri ; apoi toată suita cu polcovnicul și acei doi primitori, intrînd în această prăvălie, tot în casele de la catul de sus, numai fiind cam departe nu s-auzea, decît am înțeles că și aicea s-au închinat toasturi în sănătatea prințului A. Cuza, est (sic) de acolo au pornit cu muzica cîntînd pe calea Domnească, tot corpul ofițerilor, domnul colonel și mai multe persoane țivile, agiungînd drept consulatul franțez, unde domnul consul era la fereastră, au stat toate persoanele și l-au urat cu strigări, să trăiască Franța, să trăiască Napoleon și înaintînd pînă la casa domnului locotenent de administrator au intrat toate persoanele în salon. Îndată răsunară strigările entuziastice „să trăiască prințul A. Cuza, să trăiască locotenentul de pîrcălab, să trăiască compa-

nia". Am fost cu luare aminte însă la o persoană, toate toastele sale erau : să trăiască România, să trăiască Principatele Unite, în sănătatea, prosperitatea României, s-a închinat un toast în sănătatea românilor din Bucovina şi Besarabia, în fine, toţi domnii maiori şi ofiţeri, cu aclamaţii foarte sincere, tocma pe la oara 11 noaptea s-au împrăştiet împreună cu toate persoanele.

În 6 ianuarie, mergînd la piaţa de la Dunăre, unde era foarte frumoasă pregătire pentru săvîrşirea slujbei Iordanului, pe la 9 a 10 oare dimineaţă, coborîndu-se de la toate bisericile preoţii şi lume peste 10 mii suflete, a urmat o frumoasă serbare fiind şi un batalion de pedestrime, mărşăluind foarte frumos, numai la împuşcare din cauza... * *au fost cam fără tact. Sara pe la 6 oare s-au început luminaţiile îndoit de frumoase de cum erau în sara trecută, cu felurite transparente, la casa locotenentului magistrat şi la administraţie erau transparente mari cu marca ţării, ţifrile prinţului şi dedesupt scris : Principatele Unite, Moldova şi Valahia ; asemenea pe uliţa mare la domnul Hagi Niculcea, balconul împodobit cu felinare trei colore, iar două transparente frumoase erau tot pe această stradă unu la prăvălia d. Mitaki, avînd mărcile întrunite a ambelor principate sub un colan pe care era scris, Vivat principele Moldovei, şi sub ele un colan pe care era scris, Vivat Principatele Unite, sub colan corona, sub coronă ţifrele A.I.C., laturile cîte un român, cu straile naţionale vechi, ţineau bandierile, iar pe mărginile dintre marcă, inscripţia : Trăiască Principatele Unite, autonome şi suverane.*

. Aşa dar, în sara aceasta era mult mai frumos, stradele ticsite de popor, trăsurile nu puteau să treacă, toţi veseli, toţi strigînd să trăiască Domnul. Timpul era hotărît de la Dumnezeu a fi frumos, exelant, lună, gerişor, bucurie mare pe poporul român. În 7 sara iarăşi întocmai luminaţii şi poporul tot acela de vesel şi mult, urînd şi strigînd pe toate stradele, toţi

---

* Aşa în original.

veselindu-se : Trăiască Moldova. Deie domnul şi la noi peste Milcov să fie bine. Trăiască Principatele Unite.

„Steaua Dunării. Zimbrul şi Vulturul“, IV, 1859, nr. 10 din 15 ianuarie, p. 34, coloana 1—2.

269. 1859 IANUARIE 8, BUCUREŞTI — **Articol din ziarul „Naţionalul“ despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

Era un secret presimţimînt cînd, în numărul trecut, ziceam că ziua alegerii domnului în Moldova va fi pentru noi o sărbătoare. Aşa fu, căci mare fu bucuria românilor de aci, cînd aflară că la Moldova, în ziua de 5 ianuarie, s-a ales Alexandru Cuza, domn al Principatelor-Unite. În aceeaşi zi, fostul guvern provizoriu, urmînd neîncetat legalitatea, i-a predat puterea şi Măria Sa îndată a şi luat cîrma statului. Bucuria moldovenilor, ca şi a românilor de aci, a fost fără margini. În Iaşi, cetăţenii toată noaptea s-au plimbat pe strade, cu făclii şi cu muzica, strigînd „Să trăiască Prinţul Alexandru“. Unul din reprezentanţii Puterilor străine de acolo, anunţînd pe guvernul său despre această numire, adause că „Prinţul este un radical unionist“. În adevăr, acest prinţ, pe lîngă alte calităţi, este un sincer amic al unirii, pe care românii nu trebuie s-o uite niciodată. Dar cea mai mare calitate a acestui prinţ, este că se află ieşit din sînul poporului. Necunoscînd acum alte amănunte ale vieţii sale ne mulţumim a arăta că se află în vîrstă de vreo 40 de ani ; că a luat parte la evenimentele de la 48, pentru emanciparea patriei sale, şi, că pentru aceasta, a fost persecutat de fostul hospodar Mihail Sturdza ; că a fost pîrcălab la Galaţi de unde şi-a dat o demisie motivată, nemaiputînd suferi guvernul lui Vogoride, că, acum, era locţiitor de hatman sau spătar al oştirei ; rangul său a fost de simplu colonel ; este un om cu învăţătură, pentru progres, apărător al autonomiei patriei sale. Credem că va urma acelaşi drum, şi,

ca Prinț, își va îndoi virtuțile, spre a da un nobil exemplu de ceea ce poate un domn ieșit din popor.

Unii, alții se miră pe la noi cum un simplu colonel a putut deveni domn; căci, pînă acum, nu se auzea vorbindu-se că ar fi un pretendent. Iar mirarea cade înaintea realității. Onoare fraților Moldoveni! Onoare partidelor din Moldova, că au știut să treacă peste toate chestiunile de interes și ambițiune, spre a ridica la tronul națiunei pe un om nou, ieșit din popor și care nu intrigase ca pretendent! Adunarea Moldoveană fu în unanimitate spre a-l alege. Iar la vot erau 49 de deputați, căci unii se depărtase, spre a fi aleși de al doilea, fiindcă alegerile cele dintîi fusese neregulate; alții erau bolnavi; alții nu veniseră. Din 49 voturi, 48 votară pentru Alexandru Cuza. Numai un singur vot lipsea și acest vot era poate al modestului Principe. E. S. Mitropolitul, precum și reprezentanții Puterilor străine, se aflau față la alegere, care s-a făcut în cea mai mare ordine și legalitate.

Acte și documente, vol. VIII, p. 381.

270. 1859 IANUARIE 10, IAȘI — **Ordin de zi al lui Alexandru Ioan I, către armata Moldovei privind menirea ei, de apărătoare a patriei.**

Principatele Unite
Moldova și Valahia
Noi Alexandru Ioan I

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională domn Moldovei, la toți de față și viitor sănătate!

Ordin de zi către arme
Orașul Iași, nr. 4, luna ghenar, în 10, 1859

Providența prin mîna nației ne-a ales din șirurile voastre pentru ca să ne suie pe tronul Moldovei, prin acest act nația

a dovedit că iubeşte ca o mumă pe fiii săi oşteni şi că are cea mai deplină încredere în simţirile lor de devotament către patrie.

Vouă fraţilor de arme este încrezută păzirea ordinului legal şi apărarea întregimei pămîntului nostru, fiţi mîndri de menirea voastră, căci este nobilă, mare, serioasă şi meritaţi iubirea concetăţenilor voştri prin observarea disciplinei celei mai stricte, meritaţi respectul străinilor prin energia cu care veţi şti a susţine deviza armei române : Onor şi Patrie.

Această deviză a fost scrisă cu sîngele strămoşilor noştri pe steagul Moldovei, pe acest steag care a fost purtat din victorie în victorie în timpurile luptelor, odor scump şi glorios ce se găseşte acum în mîinile voastre.

Noi, ca oştean, ca domn, ca român, îl privim cu mîndrie şi rugăm pe dumnezeu să ne învrednicească a-i păstra locul măreţ ce i se cuvine, în tot timpul domniei noastre.

Ţara noastră a intrat într-o epohă de reînviere, toţi fiii săi cei buni, civili sau militari, să-şi dea acum mîna într-o frăţească concordie ca să ajute la desăvîrşirea misiei noastre.

Noi vom încuraja, vom deosebi, vom răsplăti pe cei buni, dar vom depărta de noi pe cei răi şi-i vom supune asprimei legilor.

Deci, fiecare la postul său, de astăzi înainte, voi fraţilor de arme pe lîngă steagul Moldovei, căci în viitor, ca şi în trecut, deviza noastră are a fi Onor şi Patrie.

Alexandru Ioan

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I—2009, dosar 893, f. 8.
Copie.

271. 1859 IANUARIE 15, BUCUREŞTI — **Articol din nr. 6 al ziarului „Românul", semnat de Gheorghe Sion, despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

Alegerea Domnului din Moldova în persoana colonelului Alexandru Cuza, a produs o uimire generală, nu numai asupra Moldovenilor, dar şi asupra fraţilor lor de dincoace de Milcov.

Zic uimire, fiindcă acest bărbat, după socoteala unoru, nu avea scris pe frunte rangul glorios la care ursita l-a urcat, și fiindcă, mai ales dincoace de Milcov, acest nume mai nu este cunoscut între numele celebre ale bărbaților Moldoveni.

Românii cei degenerați sau corupți sufletește s-au deprins a crede că oamenii celebri, și mai vîrtos acei ce se cuvine să fie în capul țării, nu pot să aibă prestigiu de autoritate, dacă nu vor fi ieșiți din sînul a patru, cinci familii care, pînă acuma, s-au bucurat de privilegiul a ocupa posturile cele mai mari și a avea rangurile cele mai mari. Așa dar, dacă moldovenii n-au dat domnia unui Sturdza, Balș, Rosetti, Catargiu, Cantacuzino, apoi vai de ei! În țară nu poate să fie autorități; anarhia o să fie permanentă; pe domn nimeni n-o să-l bage în seamă; ticăloșia o să fie pururea în culme!

Iacă ipoteze, iacă prepusuri, iacă calomnii, iacă idei paradoxale, care mă îndeamnă a lua condeiul și a face caracteristica domnului Moldovei.

Nu sînt nici amic intim al domnului actual al Moldovei. El, în ochii mei, nu trece decît ca un principiu: triumful vocei naționale.

Nu voi să scriu ceva în favoarea sa, nici cu tendința de a mă recomanda favoarei sale; căci pana mea niciodată nu a prostituat conștiința mea; și nimeni nu va cumpăra-o vreodată.

Voi să arăt numai fraților munteni ce este și cine este Alecu Cuza Vodă; atîta și nimic mai mult. Aceasta o fac, întîi, cu competința unui om ce cunoaște pe persoana aceasta, al doilea, cu interesul de a dezvolta dreapta alegere și nemerire a partidului național ce astăzi a triumfat în Moldova.

Cercetînd genealogia familiei domnului A. Cuza, nu putem zice că se trage nici din Dragoș Vodă, nici din vreun domn care ne-a venit, ca atîți alții, pentru păcatele țării. Destul este a arăta că el se trage din o familie patriciană veche, adevărat românească, care, după istorie și tradițiune, își numără existența de doi secoli și mai bine, și care în tot timpul a produs bărbați eroi de onorabilitate, zeloși apărători ai libertăților publice. Familia Cuza, într-adevăr, n-a avut prestigiul de aristocratică, prestigiu care-l vedem domnind cu atîta aroganță și mîndrie vanitoasă numai între șapte, opt familii din țară; cu toate acestea, numără mai multe generațiuni de nobilitate ade-

vărată, care nici s-a vestejit în alianță cu altele mai umilite, nici s-a mîndrit în alianță cu altele mai pompoase. Cuzeștii, se poate zice, sunt personificarea adevăratului boerism al țării, nealterat de corupțiunea fanariotismului; și, în Moldova, au fost totdeauna oamenii cei mai populari, mai respectabili și mai iubiți.

Fără a mă întoarce mult îndărăt, voi spune numai aceea ce memoria mi-a conservat, de la 1848 încoace.

În urma evenimentelor de la 29 martie 1848, atît de cunoscute românilor, domnul de astăzi, împreună cu alți doisprezece Girondini moldoveni, fuse destinat a se trimite în exil din țară afară, și dat pe mîna turcilor. Barca ce trebuia să-i transporte de la Galați la Măcin, fu isbită de furtună pe malurile Brăilei, căci chiar și elementele păreau că se opuneau la expatrierea unor așa suflete. Atunci, dintre baionete, șase din juni patrioți (între care era și A. Cuza) scăpară sub protecțiunea agentului englez, carele apoi le înlesni mijloacele de a emigra în libertate.

După aceasta, a venit în Moldova și comisarul otoman, Talaat Efendi, ca să cerceteze conflictul dintre țară și domn, tocmai cînd holera epidemică flagela capitala cu o furie înfricoșată. Atunci, tatăl domnului de astăzi, venerabilul bătrîn postelnicul Ioan Cuza, se făcu victima patriotismului, pe lîngă alte victime. Deși știa și prezicea că se duce la moarte, mergînd în Iași, unde holera era în furie, totuși preferă să plătească cu viața sa răsbunarea maltratărilor fiului său; și într-adevăr, își lăsă aerul cel sănătos și curat de la moșie, merse la Iași, luă parte la manifestarea generală care obori pe Mihail Sturdza, și după împlinirea acestei datorii, se întoarse acasă, lovit de cumplita epidemie, care îl trimese către locașul celor drepți.

Nu am zis poate destule despre răposatul tată al domnului Cuza, dar cea de pe urmă trăsătură a vieții sale este destul spre a dovedi că alesul Moldovei nu este un om fără de nume, precum le place unora a zice.

Cîte nu ar fi încă de zis despre natura aceea catoniană a lui Grigorie Cuza, fostul ministru al răposatului domn Grigorie Ghica și unchiul domnitorului actual, carele are atîtea merite cît și popularitate.

Într-adevăr, Moldova are mai mulți bărbați iluștri, pe cari opiniunea îi adoră și-i veneră, numai pentru capacitatea sau

caracterele lor, fără distincțiune de treapta din care se coboară. Ar fi de plîns o națiune, cînd s-ar recomanda numai cu strălucirea rangurilor și a familiilor, iar nu cu caractere solide, cu talente și cu virtuți civile.

Dar domnul de astăzi al Moldovei niciodată nu s-a mîndrit și n-a voit a se mîndri cu strălucirea originei familiei sale. Născut atît de nobil, a crescut în ideile secolului, și, totdeauna rizător de prejudițiile vanitoase, s-a produs în lume ca june inteligent, ca om onest, ca funcționar onorabil, ca patriot zelos, ca cavaler dezinteresat, ca român originar.

În aceste puține epitete, este toată caracteristica lui morală. Cît despre pozițiunea sa socială, nu este nimic de zis. Moștenind o avere destul de frumoasă de la părinți, căsătorit de vreo doisprezece ani cu o persoană din o familie distinsă (Rosetti), a dus, atît în vîrsta cea fragedă cît și în cea matură viața cea mai neatîrnată. În atîtea împrejurări critice, în care fără de voie a trebuit să ia parte, el nu s-a plecat nici la ademenirile și consiliurile străinilor, nici la influența coteriilor antinaționale sau antipatriotice. Alecu Cuza n-a ocupat posturi prea mari, din cauză că nici nu le-a ambiționat, nici nu le-a urmărit. A fost prezident al tribunalului din Galați, director al departamentului din lăuntru, pîrcălab sau administrator la Galați, și, în timpul Căimăcămiei celei din urmă, locotenent de cap al oștirei. Dar în scurta sa carieră ca funcționar, a dezvoltat o energie lăudabilă și o voluntate nestrămutată, care îi făcuse destulă popularitate.

Partidul național din Moldova, după atîtea lupte ce a avut, pentru ca să ridice demnitatea națională și pentru ca să asigure pe viitor dorințele sale seculare, a trebuit să aleagă de domn pe un bărbat, carele să reprezinte principiile sale : abnegarea, naționalismul, devotamentul, onorabilitatea și curajul. Așa dar, n-a putut face mai nimerită alegere. Alexandru Cuza reprezintă toate principiile acestea, el însușește toate calitățile ce se cer de convențiune și interesează pe țară. Este de sperat că, pe cît această frumoasă alegere s-a făcut fără precugetare, asemenea și domnul Moldovei ne va arăta fapte mai frumoase decît poate țara își închipuiește.

G. Sion

Acte și documente, vol. VIII, p. 477—479.

272. 1859 IANUARIE 20 — **Articol din ziarul francez „Le Constitutionnel" despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

Se citeşte în „Constitutionnel", 20 ianuarie, următoarele:

„Alegerea ce a urmat în Moldova are, în privirea intereselor politice ale acestui principat, o foarte mare însemnătate. Ea pune capăt agitărilor căşunate de reorganizarea guvernămîntului şi consolidă instituţiunile cu care puterile semnătoare ale tratatului de Paris au înzestrat ţările dunărene. E un gaj nou pentru realizarea speranţelor puse în opera conferenţelor de la Paris şi guvernămîntul francez are dreptul, mai mult decît oricare altul, să se aplaudeze de acest norocit rezultat.

Ne putem mai puţin ocupa de alegerea principelui decît de circumstările în care a urmat această alegere. Poporul român va aprecia dacă candidatul, ce s-a revelat fără de veste şi a putut întruni toate sufragele, este demn de a ocupa înaltele funcţiuni de care este astăzi investit. Dar, unanimitatea cu care colonelul Cuza a fost ales, este un fapt caracteristic pe care îl putem aprecia. Camera deputaţilor din Iaşi a dat o dovadă de adevărat patriotism; fiecare din membrii săi, ştiind să impună tăcere preferinţelor sau ambiţiunei sale proprii, a dat exemplul concordiei şi a unirii. Poporul va înţelege desigur această purtare şi vor trebui să se inspire de actele reprezentanţilor lor spre a asigura respectul legilor noi.

O scisiune în sînul Camerei, o luptă pe tărîmul electoral, putea să aibă consecinţe funeste. Partizile, învinse sau slăbite de un vot solemn, ar fi cătat poate puterile lor în masele poporului şi să recîştige victoria prin turburări publice. Aceste pericole nu mai sînt de temut. Partizile s-au amestecat şi numele noului domn pe viaţă a ieşit din urna parlamentară, fără violenţă şi fără anevoinţă. Este aceasta un început ce promite mult, cu atît mai mult cu cît astfel Convenţiunea Danubiană triumfă în una din dispoziţiunile sale care fu tare viu atacată. Se îndoiau unii despre prudenţa politică a Adunării, însărcinată de a numi principele şi se credea că poporul moldav n-ar fi destul de pregătit la esigenţile noului regimen. Astăzi vedem că acele critici şi îndoieli erau neîntemeiate şi

că autorii Convenţiunei nu s-au înşelat asupra caracterului şi a dispoziţiunilor prea lung timp lipsite de o administrăciune regulată.

După toate prevederile, votul din 17 ianuarie a urmat după o întrunire preparatorie. În astă întrunire s-au angajat de bună seamă să voteze în unanimitate a doua zi pentru candidatul ce ar avea majoritatea şi dl. Alexandru Cuza întrunind-o, legătura s-au ţinut. Ceilalţi candidaţi, amicii lor, şi pînă şi d-nii Catargiu şi Balş, întîiul, carele crease atîtea dificultăţi exerciţiului autorităţei provizoriului, al doilea care fu singurul ce protestă în Divanul Ad-hoc contra unirii, toţi au votat pentru ministrul de resbel şi au dat loc unei manifestări solemnele în favoarea ideilor năciunare.

Căci astă alegere, după cum ne-au înştiinţat depeşele particulare, şi după cum confirmă depeşa Monitorului, este un triumf pentru partida unirii. Înainte de proclamarea ei, Camera deputaţilor a votat o adresă puterilor garante şi au reînoit expresiunea votului pentru Unirea Principatelor. Aceste două circumstări ce ne-au înştiinţat Monitorul, dau încă mai multă însemnătate faptului principal şi justifică din nou politica urmată de guvernămîntul francez. Mulţămită acestei politici, Moldova şi Valahia poartă deja titlul de Principatele Unite. De la viitor acum să aşteptăm o realizare mai complectă a planului rostit de reprezentanţii Franţei în Conferinţele de la Paris.

Pînă atunci Europa cată să se arate mulţămită de dezlegarea dată uneia din chestiunile care mai mult preocupau Orientul şi după ce Ţara Românească îşi va fi terminat alegerile sale, să ni se permită de a vorbi despre rolul ce avu Franţa în evenimentele ce au să readucă în fine pe ţărmii Dunării, în frumoasa ţară a românilor, ordinea şi prosperitatea".

„Steaua Dunării. Zimbrul şi Vulturul“, IV, 1859, nr. 12 din 19 ianuarie, p. 42, coloana 1—2.

273. 1859 IANUARIE 24 — **Telegramă adresată colonelului Fotea, comandantul regimentului de jandarmi din Galaţi, privind alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Ţării Româneşti.**

Depeşă la Galaţi domnului colonel Fotea, nr. 162
în 24 ianuarie 1859

După ştiinţa de la Bucureşti primită astăzi la minister, s-a ales şi acolo domn tot pe domnul nostru. Vă înştiinţez pentru regulă.

Arh. St. Iaşi, fond Miliţia pămîntească, tr. 1760, op. I — 2009, dosar 240, f. 69.
Copie.

LISTA DOCUMENTELOR

1. 1819 DECEMBRIE — **Catagrafia moşiei Bărboşi de la ţinutul Fălciu, proprietate a spătarului Ioan Cuza.**

2. 1828 IANUARIE 20 — **Cartea lui Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei, prin care acordă rangul de mare postelnic lui Ioan Cuza.**

3. 1832 IULIE 2, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului ţinutului Covurlui, postelnicul Ioan Cuza, către Vistieria Moldovei, prin care roagă să nu fie însărcinat şi cu exportul de produse, avînd îndestule lucrări de executat.**

4. 1834 SEPTEMBRIE 5, GALAŢI — **Scrisoarea postelnicului Ioan Cuza către marele vistiernic Neculai Canta privind aprovizionarea cu cereale a Moldovei.**

5. 1834 SEPTEMBRIE 18 — **Scrisoarea postelnicului Ioan Cuza, pîrcălab de Galaţi, către Neculai Canta, marele vistiernic, în legătură cu aducerea de cereale pentru locuitorii din Ţara de Jos. Cere o carte domnească către paşii din Ruşciuc şi Varna.**

6. 1835 DECEMBRIE 8, PARIS — **Diploma de bacalaureat în litere a lui Alexandru Ioan Cuza.**

7. <1835> — **„Foaia de calităţi" a postelnicului Ioan Cuza.**

8. [1835 MAI] — **Apelul lansat de pîrcălabul Ioan Cuza către toţi locuitorii oraşului Galaţi şi din ţinutul Covurlui pentru a contribui la zidirea unui nou local de şcoală.**

9. 1837 IUNIE 19, IAŞI — **Cererea postelnicului Ioan Cuza către hatmanul Miliţiei Principatului Moldovei pentru a fi înrolaţi, la cavalerie, fiii săi Alexandru şi Dimitrie. Anexat actul prin care le hărăzeşte un venit anual pentru cheltuielile de întreţinere.**

10. 1837 SEPTEMBRIE 15 — **Adresa hatmanului Miliţiei Moldovei către postelnicul Ioan Cuza prin care-i face cunoscut că fiii săi Alexandru şi Dimitrie au fost primiţi la cavalerie, cu dispensă de la instrucţie pînă la terminarea studiilor.**

11. 1837 SEPTEMBRIE 16, GALAŢI — **Cererea postelnicului Ioan Cuza adresată lui T. Balş, hatmanul Miliţiei Moldovei, pentru eliberarea atestatelor şi paşapoartelor necesare fiilor săi Alexandru şi Dimitrie spre a merge la Paris în vederea continuării studiilor.**

12. 1837 SEPTEMBRIE 16, IAŞI — **Raport către domn al hatmanului Miliţiei Moldovei, logofătul T. Balş, pentru a se elibera cadetului Alexandru Cuza paşaport spre a merge în Franţa.**

13. 1837 SEPTEMBRIE 16 — **Atestat eliberat cadetului Alexandru Cuza de către hatmanul Miliţiei Moldovei, logofătul Balş, pentru continuarea studiilor la Paris.**

14. <1837> — **„Foaia de calităţi" a postelnicului Ioan Cuza.**

15. 1839 FEBRUARIE 12, IAŞI — **Scrisoarea postelnicului Ioan Cuza către hatmanul Miliţiei, Teodor Balş, prin care intervine pentru iertarea lui Costache Racliş, arestat în închisoarea „Criminalului".**

16. 1840 IANUARIE 11, IAŞI — **Scrisoarea Elenei Rosetti către Ecaterina Rosetti cu urări pentru noul an şi despre preocupările sale.**

17. 1841 FEBRUARIE 6, IAŞI — **Scrisoarea Elenei Rosetti către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, despre felul cum îşi petrece timpul ; roagă să i se trimită bani spre a-şi cumpăra cele necesare pentru lucrul de mînă.**

18. 1841 APRILIE 2, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. Cuza către M. Kogălniceanu prin care-l roagă să-i fie secund în duelul cu C. Rolla.**

19. 1842 DECEMBRIE 21 — **Raportul Judecătoriei ținutului Covurlui, iscălit de A. Cuza, către Marea Logofeție a Dreptății, arătînd lipsa de concurs din partea pîrcălăbiei și a căpitanului de slujitori în privința numărului și calității slujitorilor cuveniți judecătoriei după așezămînt.**

20. 1843 OCTOMBRIE 27 — **Raportul ministrului de justiție, marele logofăt Ștefan Catargi, către domnie, prin care recomandă pe Alecu Cuza, președintele Judecătoriei ținutului Covurlui, spre a i se da un rang potrivit meritelor sale.**

21. 1844 FEBRUARIE 10, [IAȘI] — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. Cuza, către Logofeția Dreptății, prin care roagă să fie trimis, de la o altă judecătorie, un asesor la Galați.**

22. 1844 MAI 25, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, asigurînd-o de afecțiunea sa; să-i trimită modele pentru lucru, la Galați nu se găsesc; se bucură că tatăl și frații ei vor veni să o vadă înaintea plecării.**

23. 1844 IULIE 10 — **Cererea lui A. Cuza, prezidentul Judecătoriei ținutului Covurlui, către Ministerul Dreptății prin care roagă a i se aproba o lună de concediu spre a merge la băi la Odesa.**

24. 1844 OCTOMBRIE 18, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îi face cunoscut că soțul ei este sănătos, îi trimite chitre și transmite salutări întregii familii.**

25. 1844 NOIEMBRIE 27, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, exprimîndu-și părerea de rău pentru fratele ei care este bolnav; Alexandru Cuza este la Iași și la întoarcere va trece să o vadă; transmite întregii familii salutări și adaugă cîteva rînduri către sora ei.**

26. 1844 DECEMBRIE 25, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi și Ecaterina Rosetti la Solești, regretînd că, din cauza vremii rele, nu pot petrece sărbătorile împreună; aprecieri asupra societății din Galați; cîteva rînduri către sora sa.**

27. [1844, GALAȚI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îi cere vești despre familie; la Galați nu frecventează decît pe doamna Ghica; Alexandru Cuza ocupat la tribunal.**

28. 1845 IANUARIE 18/FEBRUARIE 2, IAŞI — **Scrisoarea lui A. Cuza către Ecaterina Rosetti, în care o roagă să-i trimită scrisoarea pentru Elena Cuza deoarece este nevoit să plece.**

29. [1845] FEBRUARIE 1, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina şi Iordachi Rosetti in care comunică detalii din viaţa de familie, obligaţiile profesionale a lui Alexandru Cuza, etc.**

30. 1845 FEBRUARIE 6, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina şi Iordachi Rosetti, trimisă prin Alecu Cuza, care pleca la Iaşi, întrebindu-i cum işi petrec timpul şi dacă vor merge în iarna aceasta la Iaşi ; socrii s-au întors la Galaţi.**

31. 1845 APRILIE 30, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina şi Iordachi Rosetti, amintindu-le că este aniversarea căsătoriei ei ; s-au reîntors la Galaţi şi-i aşteaptă.**

32. 1845 MAI 31, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina şi Iordachi Rosetti, la Soleşti, mulţumind, împreună cu soţul ei, pentru darul făcut ; roagă să-i scrie mai des şi să-i trimită dulceţuri.**

33. 1845 MAI 31, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza, prezidentul Judecătoriei Covurlui, către logofătul Teodor Balş, în care-şi exprimă „bucuria" pentru numirea acestuia ca ministru de justiţie.**

34. [1845, MAI SAU IUNIE, GALAŢI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi şi Ecaterina Rosetti, la Soleşti, comunicîndu-le că sămînţa de in a fost vîndută şi le-a cumpărat anison ; voiajul la Odesa nu este încă hotărît.**

35. 1845 — IULIE 9 — **Raportul prezidentului Judecătoriei Covurlui, A. Cuza, către Departamentul Dreptăţii, prin care îl roagă să intervină la Secretariatul de Stat spre a i se elibera paşaport pentru Odesa unde merge la băi.**

36. 1845 IULIE 9, IAŞI — **Adresa Departamentului Dreptăţii către Secretariatul de Stat pentru a se elibera agăi Alecu Cuza, preşedintele Judecătoriei ţinutului Covurlui, un paşaport spre a merge la Odesa, la băi.**

37. 1845 IULIE 10 — **Chezăşie dată Secretariatului de Stat al Moldovei de către Teodor Răşcanu pentru a i se elibera paşaport lui A. Cuza care pleca la Odesa.**

38. 1845 IULIE 11 — **Secretariatul de Stat al Moldovei înaintează Consulatului rus, pentru viză, paşaportul lui A. I. Cuza şi Elena Cuza.**

39. 1845 SEPTEMBRIE 11, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, prin care o roagă să-i trimită veşti.**

40. 1845 OCTOMBRIE 2, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. Cuza către socrul său,Iordachi Rosetti, la Soleşti, asigurîndu-l de sinceritatea şi devotamentul său.**

41. 1845 NOIEMBRIE 1, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre detaliile pe care i le dădea într-o scrisoare asupra pensiunilor de la Odesa, despre plecarea tatălui ei la Lemberg ş. a.**

42. 1845 NOIEMBRIE 5, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre supărarea pe care i-a produs-o veştile ce i s-au dat despre ea; Alexandru Cuza în trecerea sa pe la Soleşti o va linişti; banii trimişi să-i dea soţului ei.**

43. 1845 NOIEMBRIE 12, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Rosetti, bucurîndu-se la aflarea veştii, din scrisoarea lui Alexandru Cuza, că s-a întors de la Lemberg împreună cu fratele ei Constantin.**

44. [1845, BARBOŞI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, prin care o roagă să-i trimită trăsura spre a veni să o vadă, pe ea ca şi pe tatăl ei.**

45. 1846 FEBRUARIE 28, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, rugînd-o să le scrie ce fel de marmoră doreşte pentru mormîntul tatălui ei, pe care o va comanda la Constantinopol; despre preţul porumbului; transmite salutări familiei Caliva şi d-lui Varemberg; mulţumeşte fratelui ei Teodor pentru scrisoare.**

46. 1846 MARTIE 4, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti privind unele probleme familiare; procurarea unei plăci de marmoră, preţul porumbului etc.**

47. 1846 MAI 8 — **Cererea agăi A. I. Cuza către Secretariatul de Stat de a i se elibera un paşaport pentru el, soţia sa Elena şi o slugă, spre a merge la Odesa, în Turcia şi Grecia. Anexează chezăşia dată de tatăl său, postelnicul Ioan Cuza.**

48. 1846 IUNIE 9, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, căruia îi comunică reflecţiile sale cu privire la evenimentele şi situaţia politică din ţară.**

49. 1846 SEPTEMBRIE 9, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, scuzîndu-se că nu-i poate plăti încă datoria; transmite salutări lui Epureanu, doamnei şi domnului Roznovanu.**

50 1848 OCTOMBRIE 16, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, bucurîndu-se că acesta s-a întors sănătos de la Iaşi; se scuză că nu i-a plătit încă datoria; reflecţii în legătură cu Răşcanu; menţionaţi Constantin Cuza, Panu şi Epureanu.**

51. 1846 OCTOMBRIE 29, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în care-i urează însănătoşire grabnică; va veni la Bîrlad să-i achite datoria; alăturează o scrisoare pentru Constantin Cuza; menţionaţi Epureanu şi fraţii Răducanu Rosetti.**

52. 1847 IANUARIE 27, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino reamintindu-i să-i trimită banii datoraţi de Romalos şi Costăchescu.**

53. 1847 MARTIE 2, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, în care îşi exprimă bucuria că s-a întors sănătos; îl aşteaptă la Galaţi; roagă să-l execute pe Dasiadi spre a trimite porumbul; a expediat prin tribunal o scrisoare lui Constantin Cuza; menţionaţi fratele său Dimitrie Cuza, Iorgu Radu doamna Radu şi Epureanu.**

54. 1847 MARTIE 5, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către vărul său Constantin Cuza, de la Fichiteşti, relativă la atitudinea acestuia din urmă în anumite împrejurări, pe care ar vrea să le uite; se interesează de felul cum îşi petrece timpul; speră să-i facă o vizită, cînd va veni la Bîrlad.**

55. 1847 **MARTIE** 6, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la procesul cu vărul său Constantin Cuza.**

56. 1847 MARTIE 8, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, reproşîndu-i formalismul într-o prietenie ca a lor; despre procesul cu vărul său Constantin Cuza; menţionaţi Manolache Costache Epureanu, Iorgu Radu şi Negri.**

57. 1847 MARTIE 31, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino la Bîrlad anunţîndu-i data procesului cu vărul său Constantin Cuza. Întreabă dacă soţia sa este sănătoasă şi ziua în care va veni la Bîrlad.**

58. 1847 MARTIE 31, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Bîrlad, relativă la vînzarea a nişte porumb. Menţionaţi Dasiadi, Pedemonte şi Catargi.**

59. 1847 APRILIE 3, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, despre procesul cu Constantin Cuza; să-l aştepte la Bîrlad; contractul cu Dasiadi să fie gata; menţionat Manolache Costache Epureanu.**

60. 1847 MAI 15, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti prin care o roagă să trimită cît mai curînd porumbul la Galaţi; să nu se alarmeze în privinţa ţăranilor de pe drumul carelor de transport; nu este de părere să trimită un om la Soleşti la încărcarea porumbului, el nu este un negustor.**

61. 1847 MAI 15, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la moşia Banca; a venit ieri de la Iaşi, mulţumeşte pentru cai şi-i este recunoscător pentru prietenia ce i-o poartă; trimite nişte pachete pentru Alexandru Romalos; să expedieze porumbul, pe care i l-a vîndut, la Galaţi; menţionaţi Radu şi Dasiadi.**

62. 1847 MAI 16, BÂRBOŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o asigură că se va supune hotărîrilor şi dorinţelor ei.**

63. 1847 MAI 26, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către vărul său, Constantin Cuza, relativă la aranjarea unor afaceri ale celui din urmă. Menţionat Panu.**

64. 1847 IULIE 17, BÂRBOŞI — **Reclamaţia postelnicului Ioan Cuza, adresată Isprăvniciei ţinutului Fălciu, referitoare la omiterea fiului său, A. I. Cuza, din listele pentru alegerea de deputaţi la Adunarea Obştească a Moldovei.**

65. 1847 NOIEMBRIE 7, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre prietenia lor şi despre Dasiadi care întîrzie să-i trimită banii pentru porumb şi tutun.**

66. 1847 NOIEMBRIE 13, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Bîrlad, în legătură cu nemulţumirea ce i-a provocat-o Romalos în privinţa unor bani; roagă să-l reprezinte întru totul în afacerea cu Dasiadi.**

67. 1847 NOIEMBRIE 13, GALAŢI — **Scrisoarea lui Dimitrie Cuza, fratele lui A. I. Cuza, către Iordachi Lambrino privind unele probleme familiare.**

68. 1847 NOIEMBRIE 17, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la banii datoraţi de Alexandru Romalos.**

69. 1848 MARTIE 29 — **Ordinul hatmanului Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, către colonelul Mişcenco, comandantul garnizoanei Galaţi, privind trimiterea revoluţionarilor arestaţi.**

70. 1848 MARTIE 29 — **Circulara hatmanului Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, către comandanţii trecătorilor pentru a interzice intrarea în ţară a revoluţionarilor moldoveni.**

71. **1848 APRILIE 2 — Ofis domnesc către postelnicul Gh. Carp, cu însărcinarea de a merge la ţinuturile Roman, Suceava, Neamţ şi Bacău pentru a lua măsurile necesare spre liniştirea spiritelor. Se anexează lista cu cei 13 arestaţi la Iaşi, printre ei aflîndu-se şi A. Cuza.**

72. 1848 APRILIE 3/15, BRĂILA, MIEZUL NOPŢII — **Scrisoarea celor şase revoluţionari moldoveni debarcaţi la Brăila, printre care şi A. I. Cuza, către consulul austriac la Galaţi, Huber, rugîndu-l să le acorde sprijin pentru a părăsi ţara cu un vapor austriac.**

73. 1848 APRILIE 4/16, BRĂILA — **Scrisoarea celor şase revoluţionari moldoveni, printre care şi A. I. Cuza, către consulul austriac din Galaţi, Huber, prin care comunică eşuarea primei tentative de a părăsi oraşul Brăila cu vaporul austriac.**

74. 1848 APRILIE 4 — **Ordinul hatmanului Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, către căpitanul Iacovachi privind expatrierea revoluţionarilor.**

75. 1848 APRILIE 4 — **Raportul colonelului Mişcenco, comandantul garnizoanei din Galaţi, către hatmanul Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, privind expatrierea a 13 din revoluţionarii moldoveni la Măcin şi fuga de sub excortă a unui grup din care făcea parte şi A. Cuza.**

76. 1848 APRILIE 4 — **Adresa Cîrmuirii Judeţului Brăila către Departamentul din Lăuntru al Ţării Româneşti privind pe cei şase revoluţionari moldoveni scăpaţi de sub pază şi refugiaţi la Consulatul britanic.**

77. 1848 APRILIE 5 — **Raportul candidatului Baltă, căpitan de slujitori al ţinutului Fălciu, către hatmanul Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, privind arestarea revoluţionarilor Dimitrie Cuza şi Costachi Moruzi.**

78. 1848 APRILIE 5 — **Raportul comandantului trecătoarei Rădăuţi către hatmanul Dimitrie Sturza, general inspector al Miliţiei Moldovei, referitor la interzicerea intrării în ţară a revoluţionarilor moldoveni.**

79. 1848 APRILIE 5, IAŞI — **Ordinul general-inspectorului Miliţiei, D. Sturza, către comandantul garnizoanei din Galaţi, revenind asupra ordinelor anterioare relative la interzicerea intrării în ţară a unor revoluţionari, printre care şi Alecu Cuza.**

80. 1848 APRILIE 6 — **Raportul Departamentului din Lăuntru al Ţării Româneşti către domnitorul Gheorghe Bibescu privind pe cei şase revoluţionari moldoveni ajunşi la Brăila, printre ei aflîndu-se şi A. Cuza.**

81. 1848 APRILIE 22 — **Scrisoarea de mulţumire adresată consulului austriac Huber, de către A. I Cuza, pentru ajutorul acordat revoluţionarilor moldoveni.**

82. 1848 MAI 14 — **Ordinul Departamentului Trebilor din Lăuntru al Moldovei către Isprăvnicia ţinutului Fălciu privind familia Cuza.**

83. 1848 MAI 20, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către mama sa, Ecaterina Rosetti: nu a mai primit nimic de la Alexandru Cuza; Iorgu Ghica, acuzat de conspiraţie, a plecat la Iaşi împreună cu soţia.**

84. 1848 MAI 22, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino în care îl anunţă că a sosit Talaat-Efendi, însoţit de Mussurus; îşi exprimă îngrijorarea şi toată speranţa sa stă în în cele cîteva inimi nobile ale moldovenilor.**

85. 1848 MAI 25, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către prietenul său Iordachi Lambrino, îngrijorat că nu a primit nici o veste de la soţia sa; s-a restabilit în urma rănilor primite în casa Mavrocordat; îl roagă să-i scrie despre familia sa, despre Elena şi despre el.**

86. [1848 ÎNCEPUTUL LUNII IUNIE, CERNĂUŢI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, rugîndu-l să le scrie, ei şi lui Alexandru Cuza, dîndu-le veşti din ţară şi despre prietenii lor.**

87. 1848 IUNIE 11, SOLEŞTI — **Scrisoarea Catincăi Rosetti către Iordachi Lambrino despre Alexandru şi Elena Cuza care se aflau la Cernăuţi.**

88. 1848 IUNIE 17, IAŞI — **Actul de moarte al vornicului Ioan Cuza.**

89. 1848 IUNIE 25, CERNĂUŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Iaşi, în care îşi exprimă îngrijorarea pentru situaţia din ţară; o roagă să aibă grijă de soacra sa; nu a primit veşti de la Dimitrie Cuza; Alexandru Cuza este copleşit de moartea tatălui său.**

90. 1848 IUNIE 25, CERNĂUŢI — **Proces-verbal al şedinţei Comitetului revoluţionar din Cernăuţi referitor la înfiinţarea unei case de bani şi alegerii unui comitet executiv.**

91. 1848 IUNIE 27, CERNĂUŢI — **Procesul-verbal al şedinţei Comitetului revoluţionar de la Cernăuţi în care s-a discutat propunerea lui N. Pisoţchi, privind înţelegerea cu „partida" din Iaşi a lui Nicolae Istrati. La şedinţă a luat parte şi A. I. Cuza.**

92. 1848 IUNIE 28, CERNĂUŢI — **Autorizaţie eliberată de Comitetul revoluţionar din Cernăuţi lui N. Pisoţchi şi G. Dulcescu spre a aduna bani din ţară „pentru neapărate patriotice trebuinţi". Semnează C. Negri, A. Cuza şi P. Cazimir.**

93. 1848 IULIE 2, CERNĂUŢI — **Proces-verbal al şedinţei Comitetului revoluţionar din Cernăuţi la care se hotărăşte trimiterea lui F. Schiller şi G. Dulcescu în Moldova spre a se informa despre scopul venirii armatei ţariste şi a aduna bani de la patrioţi: Iancu Alecsandri este trimis în acelaşi scop în Valahia. Printre semnatari şi A. Cuza.**

94. 1848 IULIE 3, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, anunţînd-o că va veni Elena Cuza să o vadă; o roagă să aibă grijă de mama sa.**

95. 1848 IULIE 3, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza şi a soţiei sale Elena către Iordachi Lambrino, prin care îl roagă să le dea veşti despre familia lor, Sultana Cuza, Dimitrie Cuza şi Grigore Cuza. Totodată îl roagă să se intereseze despre afacerile lor de la moşie şi de la Galaţi.**

96. 1848 IULIE 14 — **Lista revoluţionarilor moldoveni expulzaţi din ţară.**

97. 1848 IULIE 31/AUGUST 12, GURA HUMORULUI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, anunţînd-o că, din cauza holerii, va trebui să părăsească Bucovina şi, din lipsă de bani, Elena Cuza va veni în Moldova.**

98. 1848 AUGUST 8, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, mulţumindu-i pentru bunătatea care o are faţă de ea; va veni curînd la Soleşti pentru a pleca împreună la Iaşi, unde anumite afaceri îi reclamă prezenţa.**

99. 1848 AUGUST 12, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, exprimîndu-şi dorinţa de a o vedea înainte de plecare; dl. Popescu să-i trimită scrisori de recomandaţie pentru Pesta; o roagă să înmîneze o scrisoare doamnei Miclescu.**

100. 1848 AUGUST 12, IAŞI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Alexandru Cuza a plecat la Viena; ea de 15 zile se află la Iaşi lîngă mama sa bolnavă. Va pleca la Soleşti unde-l roagă să vie pentru a se sfătui în privinţa afacerilor lor.**

101. 1848 AUGUST 15, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Alecu Cuza se află la Pesta. Nu poate părăsi Galaţii din cauza afacerilor soţului ei.**

102. [1848] SEPTEMBRIE 10, BĂRBOŞI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o roagă să i-l trimită pe fratele ei Constantin pentru două zile; va pleca curînd, cu soacra sa, la Galaţi.**

103. 1848 SEPTEMBRIE 23, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, trimisă prin fratele ei, Constantin Rosetti, anunţînd-o că va petrece iarna la Galaţi; o roagă să-i trimită diverse obiecte.**

104. 1848 SEPTEMBRIE 27 — **Ofisul domnesc către Pîrcălăbia Galaţi, prin care se comunică învoirea dată unor revoluţionari, ce se află peste graniţă, de a se întoarce în ţară.**

105. 1848 OCTOMBRIE 3, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Alexandru Cuza a fost la Paris şi se află din nou la Viena; legăturile dintre Valahia şi Moldova au fost întrerupte; exilaţilor de la Constantinopol li s-a permis intrarea în ţară, Ioan Cuza se şi află în carantină la Galaţi; menţionat Răducanu Rosetti.**

106. [1848] OCTOMBRIE 8, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care-i relatează preocupările ei şi o informează că Alexandru Cuza s-a reîntors la Viena.**

107. 1848 OCTOMBRIE 18, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, prin care-i comunică că Alexandru Cuza s-a reîntors la Cernăuţi şi imposibilitatea de a-l revedea din cauza situaţiei financiare.**

108. 1848 OCTOMBRIE 22/NOIEMBRIE 3, CERNĂUŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti: a lăsat pe Dimitrie Rosetti la Viena la o gazdă bună; a asistat la evenimentele revoluţiei din 6 octombrie; la Cernăuţi aşteaptă pe Elena şi nu va pleca fără ea.**

109. 1848 NOIEMBRIE 8, CERNAUŢI — **Declaraţia emigranţilor moldoveni refugiaţi în Bucovina.**

110. 1848 NOIEMBRIE 10, CERNAUŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti: l-a găsit pe soţul ei sănătos; vor pleca la Viena unde crede că vor petrece iarna.**

111. 1848 NOIEMBRIE 11 — **Circulara hatmanului Dimitrie Sturza, general-inspector al Miliţiei Moldovei, către comandanţii trecătorilor privind pe revoluţionarii moldoveni cărora li se interzice intrarea în ţară.**

112 1848 DECEMBRIE 7, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, cu primele impresii despre Viena pe care o vizitează cu fratele ei Dimitrie Rosetti.**

113. 1848 DECEMBRIE 20 — **Adresa Departamentului Trebilor din Lăuntru către Hătmănia Moldovei privind persoanele care au drept a se întoarce în ţară, printre care şi A. Cuza.**

114. 1848 DECEMBRIE 23, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti cu urări pentru crăciun şi impresii despre Viena; vor mai rămîne aici; cere veşti despre Dimitrie Cuza şi dacă soţul ei poate spera să se întoarcă curînd în ţară.**

115. 1849 IANUARIE 6/18, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, plîngîndu-se de lipsa de veşti de la ea; pleacă împreună cu Alexandru Cuza la Paris.**

116. 1849 IANUARIE 12/24, VIENA — **Scrisoarea lui Alexandru I. Cuza către Doxachi Hurmuzaki, rugîndu-l să le comunice data reîntoarcerii din misiunea sa diplomatică, dorind, el şi Alexandru Rosetti, să plece. Nicu Ghica a plecat. Alecu Russo de asemenea îl aşteaptă.**

117. 1849 FEBRUARIE 19, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti în care se plînge că primeşte atît de rar veşti de la ea; impresii despre Paris; vor pleca curînd la Constantinopol de unde ea va reveni în ţară; vărul Emanuel Romalos, care studiază medicina, o vizitează; este de părere că o asemenea carieră ar fi potrivită pentru fratele ei Dimitrie.**

118. 1849 MARTIE 11/23, PARIS — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti anunţînd-o că din cauza evenimentelor se va stabili la Constantinopol şi deocamdată Elena va reveni în ţară; o asigură de sentimenele şi recunoştinţa sa; regretă supărările pe care i le provoacă fiul ei Constantin; de la Viena primeşte veşti bune despre Dimitrie Rosetti.**

119. [1849] APRILIE 25, BĂRBOŞI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino, anunţîndu-l că Dimitrie Cuza a plecat la Iaşi. Ştirile din Valahia o îngrijorează pentru Alexandru Cuza de la care nu a mai primit în ultimul timp veşti. Va pleca curînd la Galaţi cu soacra sa.**

120. 1849 IUNIE 3, IVEŞTI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino prin care îl roagă să-i trimită lucrurile de la Soleşti, Alexandru Cuza îl aşteaptă la Constantinopol.**

121. 1849 IUNIE 12, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino mulţumindu-i pentru trimiterea lucrurilor ei; Alexandru Cuza îl aşteaptă cu nerăbdare; la Galaţi au sosit turcii cu numirea lui Grigore Ghica.**

122. 1849 IUNIE 13, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Iordachi Lambrino mulţumindu-i pentru că i-a trimis lucrurile şi pentru prietenia ce o are pentru soţul ei.**

123. 1849 AUGUST 29, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, reproşîndu-i că, întors de la Iaşi, nu i-a scris ultimele noutăţi. Trimite salutări lui Alex. Cantacuzino.**

124. 1849 SEPTEMBRIE 29, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, în care o anunţă că după întoarcerea lui Alexandru Cuza de la Iaşi va veni să o vadă.**

125. 1849 NOIEMBRIE 7 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ţinutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptăţii, arătînd că în condiţiile create judecătoriei de pîrcălăbie şi căpitanul de slujitori, abuzînd de „slujitorii" care-i sînt daţi prin lege, nu mai poate continua să funcţioneze dacă nu se iau măsuri. În referatul departamentului se fac aprecieri asupra lui Cuza.**

126. 1849 NOIEMBRIE 14 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptății prin care condamnă incorectitudinea asesorului Panaite Pavlov plecat din slujbă cu actele împricinaților.**

127. 1849 NOIEMBRIE 24 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptății, privind incorectitudinea maiorului Pavlov, fost asesor al Judecătoriei, care nu a predat lucrările ce i-au fost încredințate în timpul slujbei sale. Dosarele sînt procese ale răzeșilor care cer rezolvarea lor.**

128. 1849 DECEMBRIE 5, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre căsătoria surorii ei Zoe și a fratelui ei Constantin ; menționați Grigore Cuza, Alexandru Cuza, familia Ventura.**

129. 1849 DECEMBRIE 21, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o asigură că va face tot ceea ce se poate pentru d-l Potamiano pe care i l-a recomandat ; menționat un Moruzi.**

130. 1850 IANUARIE 5, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, în care își exprimă dorința de a afla noutăți din viața capitalei ; amintiți Vasile Canta, Nicolae Docan, Dimitrie Cuza etc.**

131. 1850 MARTIE 13, GALAȚI — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Departamentul Dreptății, rugînd să oblige redacția „Foii sătești" de a nu întîrzia publicarea vînzărilor, întîrzierea pricinuind nemulțumirea persoanelor interesate.**

132. 1850 IUNIE 5, GALAȚI — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui către Departamentul Dreptății, prin care se plînge împotriva redacției „Foii sătești" care întîrzie publicarea unor vînzări, cumpărări și a altor acte, pricinuind nemulțumiri atît Judecătoriei cît și persoanelor în cauză.**

133. 1850 NOIEMBRIE 12, GALAȚI — **Jurnal încheiat de obștea orașului Galați și trimis Departamentului Lucrărilor Publice, prin care își exprimă mulțumirea față de activitatea serdarului Rizer,**

inginerul orașului, și dorința de a fi menținut în această funcție. Semnează primii I. Fotea, pîrcălab și A. I. Cuza, președintele Judecătoriei Covurlui.

134. 1850 DECEMBRIE 18, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza și a Elenei Cuza către Iordachi și Zoe Lambrino, în care îi felicită pentru nașterea fetiței lor, prețul grîului la Galați crește.**

135. 1851 IANUARIE 10 — **Cererea lui Alexandru Ioan Cuza către Judecătoria ținutului Covurlui spre a i se legaliza un act de împrumut în baza titlurilor de proprietate și a împuternicirilor ce le are de la mama și soția sa. Urmează referatul Judecătoriei conținind titlurile de proprietate dintre anii 1830—1844.**

136. 1851 FEBRUARIE 24, GALAȚI — **Cererea agăi A. I. Cuza către Judecătoria ținutului Covurlui, spre a-i legaliza actul prin care a împrumtat o sumă de bani de la Cleopatra Roset.**

137. 1851 MARTIE 10, IAȘI — **Ordinul Departamentului de Interne, semnat de A. I. Cuza ca director al departamentului, către comandantul jandarmilor pentru a da maiorului Mihail Kogălniceanu un jandarm, care să păzească obiectele pe care acesta le duce la Constantinopol pentru expoziția de la Londra.**

138. 1851 MARTIE 12, IAȘI — **Adresa Departamentului de Interne, semnată de A. I. Cuza, în calitate de director al departamentului, către Departamentul de Justiție, relativ la lipsa de umanitate în privința arestaților din închisoarea Isprăvniciei Iași, osîndiți, cei mai mulți, fără judecată pentru vini mărunte.**

139. 1851 MARTIE 16, IAȘI — **Adresa Departamentului din Lăuntru, iscălită de A. I. Cuza în calitate de director al departamentului, către Secretariatul de Stat, relativ la fabricarea unor instrumente necesare pompierilor din orașul Galați.**

140. 1851 MARTIE 16 — **Ordinul Departamentului din Lăuntru, semnat de A. I. Cuza, către Isprăvnicia ținutului Fălciu, referitor la executarea semănăturilor de primăvară de către toate categoriile de agricultori.**

141. 1851 MARTIE 19, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino; trimite o scrisoare a lui Ion Docan în legătură cu lemnul pentru via de la Pîrteşti.**

142. 1851 MAI 7, IAȘI — **Referatul lui Alexandru Ioan Cuza, directorul Departamentului de Interne, cuprinzînd concluziile sale în urma revizuirii administrației ținuturilor Vaslui, Tutova, Tecuci, Covurlui, Putna și Fălciu.**

143. 1851 IUNIE 28 — **Știre apărută în „Gazeta de Moldavia" despre controlul făcut în luna mai 1851 de către directorul Departamentului din Lăuntru, Alexandru Cuza, și propunerea acestuia pentru îndepărtarea unor funcționari abuzivi de la Isprăvnicia tinutului Tutova.**

144. 1851 IULIE 4, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, despre banii ce i se cuvin acestuia de la familia soției, arendarea moșiei, ș.a.**

145. 1851 [IULIE] 12/24, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre vînzarea unei cantități de porumb, plecarea la băi în străinătate, nevoia acută de bani; menționați Elena Cuza, Zoe Lambrino și Constantin Rosetti.**

146. 1851 IULIE 18, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre vînzarea unor cereale și a moșiei Ivașcani; a mobilat casa de la Galați unde va petrece iarna, nemaidorind să se întoarcă la Iași.Elena Cuza adaugă cîteva rînduri.**

147. 1851 AUGUST 1, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre reproșurile unchiului Grigore Cuza în legătură cu o plîngere a lor; se bazează pe el pentru vînzările proiectate și celelalte afaceri ale sale; Grigore Al. Ghica va veni la Galați; Negri a intrat în funcția de pîrcălab.**

148. 1851 AUGUST 29 — **Adresa Departamentului din Lăuntru către Vistieria Moldovei, prin care face cunoscut că A. Cuza, directorul departamentului, renunță la adaosul de salar ce se acordase înaintașului său Scarlat Rosetti.**

149. 1851 SEPTEMBRIE 10, IAȘI — **Anaforaua directorului Departamentului de Interne, aga A. Cuza, către domn, rugînd a se acorda o gratificație maiorului Duca, comandantul pompierilor din Galați.**

150. 1851 SEPTEMBRIE 20, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre numirea lui Greceanu ca ispravnic la Bîrlad; despre vînzarea pădurii şi a pămîntului de la Ivaşcani şi despre boala Elenei Cuza.**

151. 1851 SEPTEMBRIE 29, IAŞI — **Raportul directorului Departamentului din Lăuntru, A. I. Cuza, către domn, prin care roagă să aprobe numirea lui Iorgu Florescu în postul de revizor al departamentului.**

152. 1851 OCTOMBRIE 1 — **Demisia lui A. I. Cuza din funcţia de director al Departamentului din Lăuntru.**

153. 1851 OCTOMBRIE 4 — **Adresa ministrului Departamentului din Lăuntru, Nicolae Cantacuzino, redactată de M. Kogălniceanu, către A. Cuza, prin care-i mulţumeşte pentru ajutorul acordat la conducerea departamentului.**

154. 1851 OCTOMBRIE 4 — **Ofisul lui Grigore Al. Ghica, domnul Moldovei, prin care aduce mulţumiri lui A. Cuza pentru felul în care a îndeplinit funcţia de director la Departamentul din Lăuntru.**

155. 1851 OCTOMBRIE 29, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino cu care îi trimite o hotarnică întocmită de Săulescu; pentru ţăranii de pe moşia sa este de acord să cumpere secară pe credit, aceştia îi vor transporta grîul, care i-a mai rămas de vînzare; Ivaşcanii să-i vîndă numai cu bani gheaţă. Elena Cuza adaugă cîteva rînduri, comunicîndu-i că-i trimite paşaportul lui Alexandru Jora, ş.a.**

156. 1852 IANUARIE 16, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, în care îl anunţă că a amînat plecarea şi vor merge împreună la Iaşi; Elena este bine.**

157. 1852 FEBRUARIE 15, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino despre o afacere pentru o moşie şi refuzul de a reintra, deocamdată, în vreo slujbă.**

158. 1852 MARTIE, ÎNAINTE DE 31, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în legătură cu vînzarea de grîu către un domn Mario şi vînzarea unei moşii; afectat că soacra sa a dat crezare unor calomnii.**

159. 1852 MARTIE 31, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la vînzarea Ivaşcanilor, a unor cai, ş.a.; il aşteaptă la Galaţi. Elena adaugă cîteva rînduri către Lambrino şi sora ei Zoe Lambrino.**

160. 1852 APRILIE 14/26, GALAŢI — **Scrisoarea lui Alexandru şi Elena Cuza către Iordachi Lambrino, prin care il anunţă că Elena va veni la Banca şi va merge şi la Iaşi la mama ei, il aşteaptă la Galaţi spre a-i mulţumi pentru ceea ce a făcut pentru ei.**

161. 1852 MAI 17, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti înaintea plecării, împreună cu Alexandru Cuza, la Paris, rugînd-o să-i trimită cît mai des veşti.**

162. 1852 MAI 22/IUNIE/8, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre cum s-a instalat, medicul pe care l-a consultat şi tratamentul pe care-l urmează; Alexandru Cuza va pleca la băi.**

163. 1852 IULIE 22, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre cura pe care o urmează şi ocupaţiile sale. Alexandru Cuza a plecat în Moldova.**

164. 1852 AUGUST 7, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în legătură cu separarea părţii acestuia din moşia Popeni de aceea a lui Constantin Rosetti; i se propune mereu să intre în slujbă; menţionaţi Pavli, Răducanu Rosetti.**

165. 1852 AUGUST 18, BANCA — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o anunţă că a primit veşti de la Elena Cuza care se simte bine; despre ipotecarea moşiei Popeni a lui Constantin Rosetti; menţionat Vasile Canta.**

166. 1852 SEPTEMBRIE 11 — **Cererea lui A. I. Cuza, către Secretariatul de Stat al Moldovei pentru eliberarea paşaportului necesar plecării sale la Paris.**

167. [1852] SEPTEMBRIE 21, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti: se bucură că i-a scris, ea se simte bine; îi va trimite portretul prin Maria Catargi. Menţionaţi Vasile Canta, Maria şi Eufrosina Teţcanu.**

168. [1852 SEPTEMBRIE] — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino în care se scuză că nu trece să-l vadă, dar se grăbește la Galați pentru a pleca la Paris să întîlnească pe Elena Cuza; a vorbit cu Răducanu Rosetti pentru vînzarea moșiei Popeni.**

169. 1852 OCTOMBRIE 6, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care îi anunță întoarcerea Elenei Cuza de la Paris.**

170. 1853 FEBRUARIE 1, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, în care își exprimă părerea în privința căsătoriei lui Constantin Rosetti, adăugînd cîteva rînduri și către Constantin, de asemenea și Elena Cuza, spre a-l felicita. Menționate: Agripina Sturza și soția lui Ion Paladi.**

171. 1853 MAI 7 — **Cerere adresată Secretariatului de Stat al Moldovei, de către A. I. Cuza, pentru eliberarea unui pașaport necesar soției sale, Elena Cuza, care pleacă în Austria, Franța și Italia.**

172. 1853 IUNIE 11/23, VIENA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre călătoria pînă la Viena, de unde va pleca la Ems, despre frații ei Teodor și Dumitru.**

173. 1853 IULIE 3/15, EMS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti despre cura pe care o urmează și cum își petrece timpul; aprecieri despre frații ei Teodor și Dumitru. Dumitru Rosetti adaugă cîteva rînduri.**

174. 1853 SEPTEMBRIE 30 — **Cererea lui A. I. Cuza către Judecătoria ținutului Covurlui, prin care depune suma de 110.000 lei, datoria către Cleopatra Roset, dorind să vîndă magaziile cu care garantase plata acestor bani.**

175. 1854 MAI 16, IAȘI — **Cerere adresată Secretariatului de Stat al Moldovei de către A. I. Cuza, pentru eliberarea pașapoartelor necesare deoarece, împreună cu Elena Cuza, pleacă la Karlsbad.**

176. 1854 IUNIE 23, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, prin care îi cere să nu-i trimită porumbul destinat vînzării, din cauza unor evenimente deosebite ce au loc în oraș.**

177. 1854 DECEMBRIE 20, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativ la procesul cu Cîrjă; îi trimite o scrisoare a lui C. Negri către Iorgu Ghica; deplinge moartea unui prieten.**

178. 1854 DECEMBRIE 20 — **Adresa Epitropiei generale a spitalelor Sf. Spiridon către aga Alecu Cuza, propunîndu-i funcția onorifică de epitrop al spitalului din Galați.**

179. 1855 FEBRUARIE 14/26, GALAȚI — **Scrisoarea lui Alexandru I. Cuza către Răducanu Rosetti, prin care îl roagă să intervie să i se acorde rangul de vornic, potrivit slujbelor sale; de asemenea și rangul de spătar pentru paharnicul Costachi Cachi.**

180. 1855 FEBRUARIE 24, GALAȚI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Zoe și Iordachi Lambrino, cerînd vești și rugîndu-i să-i viziteze împreună cu copiii. Amintește lui Iordachi Lambrino rugămintea lui Alexandru Cuza de a da caii lor Emiliei Cihac spre a-și continua drumul la Iași.**

181. 1855 FEBRUARIE 28, GALAȚI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Răducanu Rosetti, în care își exprimă regretul de a fi avut ideea să ceară rangul de vornic.**

182. 1855 MARTIE 19, IAȘI — **Raportul ministrului de justiție al Moldovei, Răducanu Rosetti, către domnul Grigore Al. Ghica pentru înaintarea în rang a agăi Alecu Cuza, prezidentul Judecătoriei Covurlui, avîndu-se în vedere meritele și calitățile acestuia.**

183. 1855 MAI 4 — **Raportul prezidentului Judecătoriei ținutului Covurlui, A. I. Cuza, către Ministerul de Justiție prin care cere un concediu de trei luni, peste cel legal, pentru a merge la băi în străinătate spre îngrijirea sănătății.**

184. 1855 MAI 18, IAȘI — **Decretul lui Grigore Al. Ghica, domnul Moldovei, prin care acordă agăi Alecu Cuza, rangul de vornic.**

185. 1855 MAI 25, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino la moșia Banca, despre opinia medicilor din Iași, privind boala sa.**

186. 1855 OCTOMBRIE 9, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Zoe Lambrino, la Banca, despre musafirii pe care-i are şi sosirea lui Alexandru Cuza la Banca. Adaugă cîteva cuvinte verişoara lor Elena Beldiman.**

187. 1855 DECEMBRIE 10 22, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, la Banca, despre tratamentul medical pe care acesta trebuie să-l urmeze; Iaşul este plicticos; menţionaţi doctor Steege şi Nicu Catargi.**

188. 1856 APRILIE 2 — **Decretul lui Grigore A. Ghica, domnul Moldovei, prin care numeşte pe Dimitrie Rosetti în funcţia de prezident la Judecătoria ţinutului Covurlui, în locul lui A. Cuza care demisionase.**

189. 1856 MAI 14, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino relativă la arendarea moşiei sale Bărboşi; Elena Cuza a plecat; menţionaţi Manolache Costachi şi Zoe Lambrino.**

190. 1856 IUNIE 7, IAŞI — **Decretul lui Grigore A. Ghica, domnul Moldovei, prin care numeşte pe A. Cuza pîrcălab al ţinutului Covurlui.**

191. 1856 IUNIE 8 — **Secretariatul de Stat al Moldovei comunica Departamentului din Lăuntru numirea lui A. Cuza în funcţia de pîrcălab la Galaţi.**

192. 1856 IUNIE 11, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Secretariatul de Stat privind trecerea ilegală a graniţei şi atitudinea reprezentantului turc, Ali Efendi, în această problemă.**

193. 1856 IULIE 16, GALAŢI — **Raportul lui Alexandru I. Cuza, pîrcălab de Galaţi, către Departamentul din Lăuntru privind oprirea difuzării publicaţiei „Nepărtinitorul".**

194. [1856 IULIE, DUPĂ 14, GALAŢI] — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către fostul domn al Moldovei, Grigore Al. Ghica, în care îşi exprimă scepticismul faţă de viitorul ţării, unirea şi un prinţ pămîntean care să fie ecoul dorinţelor naţionale, în situaţia în care „oamenii cîrmuirii" — e vorba de căimăcămia lui T. Balş — sprijiniţi de „ticăloşia boierilor" fac totul pentru a compromite aceste năzuinţe.**

195. 1856 IULIE 30/ AUGUST 12, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Grigore Al. Ghica, prin care-l asigură de stima şi devotamentul său; a cerut telegrafic ziarele pentru generalul Fanton de Verrayon; informaţii despre cantonarea trupelor austriace.**

196. 1856 AUGUST 20, GALAŢI — **Raportul lui A. I. Cuza, pîrcălab la Galaţi, către Departamentul Lucrărilor Publice privind obligaţiile pircălabului şi ale privighetorilor. Rezoluţia aparţine lui Alecu Russo, directorul departamentului.**

197. 1856 AUGUST 23, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Departamentul din Lăuntru, prin care cere îndepărtarea din slujbă a privighetorului ocolului Siret, ţinutul Covurlui.**

198. 1856 AUGUST 29, GALAŢI — **Adresa Pîrcălăbiei ţinutului Covurlui semnată de A. I. Cuza, către Sfatul orăşenesc Galaţi prin care se cere scutirea funcţionarilor Directoriatului Sanitar de a încartirui trupele austriece.**

199. 1856 SEPTEMBRIE 3, IAŞI — **Departamentul din Lăuntru face cunoscut lui A. Cuza că nu i se acceptă demisia din funcţia de pîrcălab la Galaţi pînă la numirea altei persoane în acest post**

200. 1856 SEPTEMBRIE 19 — **Departamentul din Lăuntru informează pe A. Cuza că acceptă demisia din postul de pîrcălab de Galaţi, în locul său fiind numit vornicul Dimitrie Mavrocordat.**

201. 1856 SEPTEMBRIE 20, GALAŢI — **Telegrama lui A. Cuza către caimacamul Teodor Balş, prin care face cunoscut că, în urma demisiei, neprimind încă răspuns, a încredinţat conducerea ţinutului sameşului, nemaiputînd prelungi funcţia sa de pîrcălab.**

202. 1857 IANUARIE 21, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti prin care o anunţă că-i trimite prin Diamandi buletinele.**

203. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Raportul ministrului de interne N. Cantacuzino, către Consiliul Administrativ prin care propune în postul de pîrcălab, la ţinutul Covurlui, pe vornicul Alecu Cuza sau pe spatarul Mihalache Chicuş.**

204. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Ordinul caimacamului, N. Conachi Vogoride, de numire a vornicului Alecu Cuza în postul de pîrcălab.**

205. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Ordinul Ministerului de Interne prin care comunică vornicului Alecu Cuza că a fost numit pîrcălab la Galaţi.**

206. 1857 FEBRUARIE 27, IAŞI — **Porunca Căimăcămiei Moldovei către locuitorii ţinutului Covurlui prin care li se aduce la cunoştinţă că vornicul Alecu Cuza a fost numit pîrcălab al ţinutului.**

207. 1857 MARTIE, 3 — **Cererea lui Alexandru I. Cuza pentru a fi reintegrat în armată.**

208. 1857 MARTIE 4, IAŞI — **Ordin de zi pentru oastea Moldovei, al caimacimului Vogoride, privind reînrolarea vornicului Alecu Cuza în Miliţie cu rangul de sublocotenent.**

209. 1857 MARTIE 11, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Ministerul de Interne, prin care anunţă că a ocupat postul de administrator al ţinutului.**

210. 1857 MARTIE 14 — **Jurnal încheiat de A. Cuza, pîrcălab de Galaţi, cu ocazia închirierii unui nou local pentru sediul pîrcălăbiei.**

211. 1857 APRILIE 1, GALAŢI — **Raportul Pîrcălăbiei Galaţi, semnat de A. I. Cuza, către Departamentul de Interne cu care trimite, în copie, jurnalul în care relatează cazul unui comisar din oraş a cărui purtare faţă de locuitori a necesitat suspendarea din slujbă şi arestarea lui.**

212. 1857 APRILIE 6, GALAŢI — **Adresa Pîrcălăbiei ţinutului Covurlui către Sfatul orăşenesc Galaţi, insistînd să se ia măsuri, conform legilor, de pedepsire a negustorilor care vînd cu măsuri nedrepte.**

213. 1857 APRILIE 12 şi 16, IAŞI — **Ordine de zi către oastea Moldovei, ale Căimăcămiei, privind avansarea lui Alecu Cuza la gradul de locotenent şi căpitan.**

214. 1857 APRILIE 13, GALAŢI — **Raportul lui A. I. Cuza, pircălab de Galaţi, către Ministerul din Lăuntru referitor la măsurile pe care le-a luat împotriva unor funcţionari de la Directoratul sanitar al portului Galaţi care se ocupau cu sclavia albă.**

215. 1857 APRILIE 21, IAŞI — **Ordin de zi către oastea Moldovei referitor la avansarea lui Alecu Cuza la rangul de maior.**

216. 1857 [MAI] 18, GALAŢI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Iordachi Lambrino, prin care îl roagă să-l preseze pe Mitică Rosetti pentru nişte bani; crede că va pleca în Basarabia; Elena pleacă la Paris şi în Italia; menţionaţi C. Negri şi T. Răşcanu.**

217. 1857 MAI 21, GALAŢI — **Nota Pîrcălăbiei Galaţi, semnată de Alecu I. Cuza, către Consulatul Austriei din Galaţi, prin care comunică, în copie, raportul Sfatului Administrativ al Moldovei relativ la locurile date, pe cheiul Dunării, agenţiilor de vapoare Loyd şi obligaţiile acesteia din urmă faţă de cîrmuirea Moldovei.**

218. 1857 MAI 30, GALAŢI — **Raportul pîrcălabului de Galaţi, A. I. Cuza, către Ministerul de Interne, anunţîndu-şi sosirea la Iaşi, după porunca caimacamului şi concediul luat.**

219. 1857 IUNIE 19, IAŞI — **Raportul ministrului de interne către caimacamul N. Conachi-Vogoride, prin care propune numirea sameşului Alecu Franga ca înlocuitor al pîrcălabului de Covurlui, Alecu Cuza, în timpul lucrărilor ce acestea trebuia să efectueze în districtele Ismail şi Cahul.**

220. 1859 24 IUNIE/6 IULIE, IAŞI — **Demisia maiorului A. Cuza, adjutant al caimacamului şi pîrcălab de Covurlui.**

221. 1857 IUNIE 24/IULIE 6, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Victor Place prin care îi aduce la cunoştinţă demisia sa îndreptată împotriva administraţiei caimacamului Vogoride.**

222. 1857 IUNIE 24/IULIE 6, IAŞI —**Telegrama lui Victor Place, consulul Franţei la Iaşi, către ministrul de externe al Franţei, contele Alexandru Walewski, cu care trimite demisia lui A. I. Cuza şi scrisoarea acestuia către el; aprecieri asupra lui Cuza şi a importanţei Pîrcălăbiei Galaţi.**

223. 1857 IUNIE 26, IAŞI — **Cererea lui A. I. Cuza către Comitetul din Galaţi, al cercetării drepturilor electorale pentru Divanul Ad-hoc, spre a fi înscris cu drept de alegător şi ales, fiind proprietar în oraş şi nemaiocupînd funcţia de pîrcălab.**

224. 1857 IULIE 7, IAŞI — **Corespondenţă din Iaşi publicată în ziarul francez „Le Moniteur Universel" referitoare la demisia lui A. I. Cuza.**

225. 1857 IULIE 16, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti cu impresii despre Paris, pregătirile pentru primirea împăratului Rusiei; opinia sa în privinţa studiilor lui Teodor Rosetti; menţionaţi Maria şi Nicu Canta, Alexandru Cuza, Costache şi Olga Rosetti.**

226. 1857 AUGUST 10, IAŞI — **Ordin de zi al caimacamului N. Conachi-Vogoride, prin care acordă maiorului de lăncieri Alecu Cuza, un concediu de şase luni.**

227. 1857 AUGUST 21, IAŞI — **Cererea maiorului A. I. Cuza către Departamentul din Lăuntru spre a fi trecut în listele electorale, avînd toate drepturile cerute de firman.**

228. 1857 AUGUST 28, GALAŢI — **Cererea maiorului Alecu I. Cuza către Comitetul electoral al ţinutului Covurlui pentru a fi trecut în listele electorale.**

229. 1857 AUGUST 30, PARIS — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti în care-i relatează despre românii aflaţi la Paris şi moartea prinţului Grigore Ghica.**

230. 1857 SEPTEMBRIE 5, GALAŢI — **Tablou de alegerea deputaţilor oraşului Galaţi pentru Adunarea Ad-hoc; deputaţii aleşi: Alexandru Cuza şi Costache Negri.**

231. 1857 SEPTEMBRIE 5/17, GALAŢI — **Telegrama pîrcălabului de Galaţi, colonelul Mavrodi, către Ministerul de Interne, comunicînd alegerea lui A. I. Cuza şi C. Negri deputaţi ai oraşului Galaţi.**

232. 1857 NOIEMBRIE 4, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o anunţă că va petrece iarna cu întreaga familie.**

233. 1857 DECEMBRIE 7, IAŞI — **Proiectul deputaţilor portului Galaţi, C. Negri şi A. I. Cuza, înfăţişat comitetului deputaţilor de oraşe din Adunarea Ad-hoc, pentru organizarea municipalităţilor, menţinerea Galaţilor ca porto-franc şi libera navigaţie pe braţul Chilia.**

234. 1858 APRILIE 25, BANCA — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Soleşti, în care îşi exprimă îngrijorarea ştiind-o bolnavă ; ar fi venit, dar fetiţa lui Iordachi Lambrino este bolnavă.**

235. 1858 MAI 3, BANCA — **Scrisoarea lui Iordachi Lambrino şi a Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o roagă să le trimită veşti.**

236. [1858 MAI SAU IUNIE, BANCA] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îşi exprimă mulţumirea că merge la Repedea spre a-şi îngriji sănătatea ; să-i trimită data naşterii lui Zoe Lambrino şi Mitică Rosetti să-i facă o inscripţie spre a le grava pe piatra de mormînt care se lucrează la Constantinopol.**

237. [1858 IUNIE, BANCA] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti în care o anunţă că Alexandru Cuza a plecat la băi : doreşte să o vadă înainte de a se reîntoarce la Galaţi. Iordachi Lambrino adaugă cîteva rînduri, anunţînd-o că doctorul Costin va pleca în Bucovina.**

238. 1858 IULIE 15, GALAŢI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, aflată la băile de la Repedea, anunţînd-o că s-a întors la Galaţi de unde i-a mai scris ; Alexandru Cuza i-a scris de la Ostende.**

239. 1858 SEPTEMBRIE 12, IAŞI — **Decretul de numire a colonelului de lăncieri Alecu Cuza în postul de ajutor al şefului oastei.**

240. 1858 OCTOMBRIE 23 — **Proces-verbal încheiat de membrii Căimăcămiei Moldovei în urma şedinţei în care s-a hotărît destituirea guvernului şi numirea de noi miniştri, provizorii ; colonelul Alecu Cuza rămîne în funcţia sa, îndeplinind şi îndatoririle de hatman.**

241. 1858 OCTOMBRIE 23, IAŞI — **Decretul Căimăcămiei Principatului Moldovei de numire a colonelului Alecu Cuza în funcţia de locţiitor de hatman.**

242. 1858 OCTOMBRIE 23 — **Ofisul Căimăcămiei Moldovei prin care se comunică numirea noilor miniştri, printre care colonelul A. Cuza ca îndeplinitor funcţiilor de hatman al miliţiei.**

243. 1858 OCTOMBRIE 23, IAŞI — **Ordinul Căimăcămiei Moldovei prin care colonelul Alecu Cuza este numit locţiitor al şefului oastei.**

244. 1858 NOIEMBRIE 3, IAŞI — **Raportul Departamentului Oştenesc, semnat de colonelul A. Cuza, către Căimăcămia Moldovei relativ la împotrivirea fostului ispravnic al ţinutului Iaşi de a încredinţa administrarea noului numit şi arestarea sa.**

245. 1858 NOIEMBRIE 4, IAŞI — **Ordinul locţiitorului şefului oastei, către comandantul Regimentului de jandarmi, colonelul Fotea, cu care-i comunică, în copie, jurnalul Căimăcămiei de adoptare a principiului majorităţii în lucrările sale.**

246. 1858 NOIEMBRIE 6, IAŞI — **Ordinul de zi al locotenentului de şef al Oastei, colonelul A. Cuza, prin care îşi exprimă mulţumirea pentru ordinea şi curăţenia ce a găsit-o la cazarma companiilor de jandarmi din capitală.**

247. 1858 NOIEMBRIE 15 — **Ordin de zi al lui A. Cuza, locotenent de şef al oastei, prin care căpitanul Gh. Leca şi Neculai Ionescu sînt numiţi profesori la Şcoala militară.**

248. 1858 NOIEMBRIE 23, IAŞI — **Ordin de zi a hatmanului A. Cuza către ofiţerii şi comandanţii de unităţi din oastea Principatului Moldovei privind disciplina, uniforma, executarea ordinelor etc.**

249. 1858 DECEMBRIE 10, IAŞI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti în legătură cu banii scutelnicilor şi dorinţa de a o vedea, evenimentele însă îl reţin.**

250. 1858 DECEMBRIE 11, IAŞI — **Ordin de zi al hatmanului armatei Moldovei, colonel A. Cuza, privind participarea unor ofiţeri la alegerile pentru Adunarea Electivă.**

251. 1858 DECEMBRIE 14 — **Cererea colonelului A. I. Cuza adresată Ministerului din Lăuntru, în care îşi manifestă dorinţa de a fi trecut în colegiul electoral Fălciu, la alegerile pentru Adunarea Electivă.**

252. [1858 DECEMBRIE, IAȘI] — **Scrisoarea Elenei Cuza, către Ecaterina Rosetti, în care o anunță că s-a mutat, rugînd-o să-i trimită unele provizii și lucruri. Menționați Olga și Costachi Rosetti și familia Stoianovoci.**

253. [1858 DECEMBRIE] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti relativă la căsătoria lui Dimitrie Rosetti cu una din fiicele Mariei Catargi.**

254. [1859 IANUARIE 1, IAȘI] — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, în care îi urează un an nou fericit; mulțumește pentru vînat, va da o masă pentru toți prietenii; A. I. Cuza și frații ei sînt la Divan.**

255. 1859 IANUARIE 3, IAȘI — **Procesul-verbal al ședinței partidei naționale independente, în care au ales candidat la domnia Moldovei pe colonelul Alecu Cuza.**

256. 1859 IANUARIE 4, IAȘI **Amendament prezentat Adunării elective a Moldovei de către 13 deputați, printre care și A. I. Cuza, la propunerea făcută de M. Kogălniceanu ș. a. privind Unirea.**

257. 1859 IANUARIE 4, IAȘI — **Căimăcămia Moldovei roagă Adunarea Electivă să înscrie în lista candidaților la domnie și pe colonelul Alecu Cuza.**

258. 1859 IANUARIE 5, IAȘI — **Actul de alegere, de către Adunarea Electivă a Moldovei, a lui Alexandru I. Cuza ca domn al Moldovei.**

259. 1859 IANUARIE 5, IAȘI — **Căimăcămia Moldovei depune frînele guvernului în mîinile lui Alexandru Ioan I, domnul ales al Moldovei.**

260. 1859 IANUARIE 5, IAȘI — **Manifestul către țară al lui Alexandru Ioan I, domnul Moldovei.**

261. 1859 IANUARIE 5/17, IAȘI — **Telegrama lui Victor Place, consulul Franței în Moldova, către contele Alexandru Walewski, prin care îi anunță alegerea ca domn a lui Alexandru I. Cuza.**

262. 1859 IANUARIE, DUPĂ 5, IAȘI — **Scrisoarea Elenei Cuza către Ecaterina Rosetti, la Solești, în care îi mulțumește pentru binecuvîntări și cît de mișcată a fost de primirea ce i s-a făcut ca doamnă a țării.**

263. 1859 IANUARIE, DUPĂ 5 — **Notă din ziarul francez „Patria" despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

264. 1859 IANUARIE 6, IAȘI — **Scrisoarea lui A. I. Cuza către Ecaterina Rosetti, prin care o anunță că a fost ales domn, rugînd-o să vie să-i vadă.**

265. 1859 IANUARIE 6, IAȘI — **„Adresa de felicitație din partea corpului profesoral, prezentată Măriei Sale Domnului Stăpînitor, prin organul dumisale inspectorului general al școalelor, la ocazia prezentărei acestui corp".**

266. 1859 IANUARIE 6, BUCUREȘTI — **Articol din ziarul „Românul", nr. 2 din 6 ianuarie 1859, despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

267. 1859 IANUARIE 7, IAȘI — **Urarea negustorilor și tinerimii din Iași, făcută lui Alexandru Cuza la alegerea sa ca domn al Principatului Moldovei.**

268. 1859 IANUARIE 8, GALAȚI — **Corespondență din Galați despre felul cum a fost primită de orășeni alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

269. 1859 IANUARIE 8, BUCUREȘTI — **Articol din ziarul „Naționalul" despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

270. 1859 IANUARIE 10, IAȘI — **Ordin de zi al lui Alexandru Ioan I, către armata Moldovei privind menirea ei, de apărătoare a patriei.**

271. 1859 IANUARIE 15, BUCUREȘTI — **Articol din nr. 6 al ziarului „Românul", semnat de Gheorghe Sion, despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

272. 1859 IANUARIE 20 — **Articol din ziarul francez „Le Constitutionnel" despre alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Moldovei.**

273. 1859 IANUARIE 24 — **Telegramă adresată colonelului Fotea, comandantul regimentului de jandarmi din Galați, privind alegerea lui A. I. Cuza ca domn al Țării Românești.**

LISTA FOTOGRAFIILOR

13. 1857-1858. Maiorul Alexandru Ioan Cuza în uniformă de ofiţer al regimentului de lăncieri. (Biblioteca universitară „Mihai Eminescu" Iaşi).

14. 1858 – Colonelul Alexandru Ioan Cuza. (Din colecţia Bibliotecii universitare Cluj).

15. Colonelul Alexandru Ioan Cuza, foto G. le Gray, Paris. (Arh. St. Iaşi, colecţia „Stampe şi fotografii, nr. 356).

16. Alexandru Ioan Cuza în primii ani de domnie. (Arh. St. Iaşi, colecţia „Stampe şi fotografii" nr. 1196).

GLOSAR

A

afierosi, a, a hărăzi.
aian, funcționar turc, primar.
aiar, preț oficial, mercurial.
analoghie, proporție, raport, comparație.

B

bașcă, subsol de casă.
bezmăn, formă de arendare ; taxa anuală ce se plătea proprietarului de către acel ce lua un loc în **bezmăn.**
bina, binale, casă.
breslaș, categorie fiscală menținută pînă la Regulamentul Organic ; termenul denumește categoria oamenilor de scuteală atribuiți boierilor, din care făceau parte scutelnicii, **breslașii,** slugile rangurilor și slugile moșiei.
bunt, revoltă, răzvrătire.

C

cacerdisi, a, a ascunde, a fugi peste hotar, a se sustrage de la o obligație, a trece prin contrabandă.
cacerdisire, contrabandă.
carantină, la Galați călătorii și mărfurile erau izolate, sub supraveghere, cîteva zile, înainte de a intra în țară.
catagrafie, recensămînt fiscal.
catahrisis, abuz, înșelăciune.
chilă, veche măsură de capacitate pentru cereale, care avea 100 kg.

cin, rang, treaptă, stare socială.
cinovnic, funcţionar.
cîrlac, un fel de luntre pe Dunăre.
clironom, moştenitor.
contăş, un fel de manta blănită.

D

dejurstvă, de serviciu ; cameră de aşteptare ; administraţia centrală a armatei.
delă, dosar, actă.
diac, scriitor în cancelaria unei instituţii, copist, mic funcţionar.
doclad, referat, propunere.
dregător, funcţionar superior.

E

epitrop, tutore, curator.

F

firman, decret, ordin al sultanului.
foaie de calităţi, fişă personală.

G

gospod, domnesc.
gros, închisoare.

H

havalea, havalele, corvoadă, obligaţie a ţăranilor către stat, în afară de bir.
hei, heiuri, dependinţe ale casei, acareturi (grajduri, magazii, coşere, etc.).
hristian, creştin.

I

ispravnic, dregător care conducea din punct de vedere administrativ un judeţ. După 1864 prefect.
iznoavă, înnoire ; de **iznoavă,** din nou.

J

jalbă, jalobă, cerere, plîngere.

L

Logofeție, Ministerul de Justiție.

M

magaza, depozit de mărfuri care se vînd angro.
marșă, mers ; **marșa lucrărilor**, mersul lucrărilor.
mazil, categorie fiscală în care intrau — după 1829 — acei care dovedeau cu documente că se trag din neam de **mazil,** adică de fost boier.
mezat, licitație, vînzare publică a averii unui datornic.

N

nagrajdenie, remunerație.
năimi, a, a angaja, a închiria, a tocmi.
nesială, nerespectare.
obști, a, a vesti, a anunța tuturor.
ocol, plasă, subprefectură.
ostanofcă, stingherire, piedică.
otpuscă, concediu.
ovaht, arest.
ovajenie, considerație, stimă.
ovolni, a, a demisiona.
ovolnit, demisionat.

P

partnic, părtaș, tovarăș, părtinitor.
pas, pașaport.
pačnic, pačnici, oameni — de obicei doi — aleși de obștea satului în județul sătesc, cu sarcina de a împăca micile litigii dintre locuitori.
perierghie, curiozitate, interes.
periorisit, oprit, limitat, determinat.
peripiscă, corespondență, lucrări de cancelarie.
pitac, act, poruncă domnească sau a unei instituții, diplomă de boierie, privilegiu.

pîrcălab, prefect.
plăieş, grănicer la hotarele din munţi.
pliroforie, lămurire, înţelegere.
pliroforisi, a se, a se lămuri, desluşi, informa.
pojarnic, pompier.
postoi, încartiruire.
poşlină, taxă vamală pe grînele exportate.
poteră, ceată de oameni înarmaţi, ai stăpînirii, însărcinaţi cu cu urmărirea şi prinderea răufăcătorilor.
povod, temei, motiv, îndemn.
povolenie, povelenie, poruncă.
praporcic, sublocotenent.
predmet, obiect, pricină.
predpisanie, raport, ordin, poruncă.
predstavlisi, a, a prezenta.
presudsfie, cancelarie, şedinţă.
pripas, provizie (de grîne)
privileghiaţi, categorie fiscală în care intrau acei care, în schimbul unor slujbe către stat sau boieri, sau dacă se trăgeau din neam de boieri, primeau privilegii, anumite scutiri de impozite şi dări.
proeres, bunăvoinţă.
proftacsire, procurare, orînduire.
pronomie, drept, privilegiu.
protimisi, a, a da întîietate.
protimisis, preferinţă, întîietate, drept de prim moştenitor sau cumpărător.
provivasi, a a înainta.

R

răşlui, a lua pe nedrept, a tăia, a fura.
rizapazar, preţ curent al pieţei, preţ dinainte stabilit.
ruşfert, ruşfet, mită.

S

sameş, director de prefectură, se ocupa exclusiv de probleme financiare.

sărmaea, sermaia, bani, fonduri, capital.
schelă, debarcader, port.
scripisit, parafat.
scumpătat, scrupulozitate.
scutelnici, categorie fiscală menţionată pînă la Regulamentul Organic, în care intrau locuitorii scutiţi de bir şi havalele faţă de stat fiind trecuţi în privilegiul boierilor, cărora li se dădea un număr de oameni de scuteală în raport cu rangul; **scutelnicii** aveau în schimb obligaţii, peste boieresc, faţă de boierii care-i scuteau.
sinclironom, comoştenitor.
sinet, chitanţă, poliţă.
slujitori, categorie fiscală în care intrau oamenii întrebuinţaţi de statul feudal în diferite slujbe, scutindu-i de bir şi havalele.
speculant, negustor.
stemplu, ştampilă.
stolonacialnic, şef de birou.

Ş

ştabul oastei, statul major.

T

taht, sediu
tij, de asemenea.

Ţ

ţidulă, adeverinţă, chitanţă.
ţinut, judeţ.

vechil, împuternicit, avocat; reprezentantul intereselor proprietarului la o moşie.
vel, mare.
Vistierie, Ministerul de Finanţe.
vistiernic, ministru de finanţe; rang de boierie.

vornicel, unul din dregătorii satului, ales de obşte, avînd ca atribuţii încasarea birului şi executarea poruncilor privighetorului sau ispravnicului.

Z

zaif, zaifă, bolnav, indispus.
zastavă, trecătoare, punct de trecere la frontieră.

Indice

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

Ș

T

Ț

U

V

W

Z

CUPRINSUL

Redactor : VASILE ŞUVĂIALĂ
Tehnoredactor : MIHAI BUJDEI

Apărut 1973, Format 61 × 86/16, Coli tipar 31,75
Tiraj 5.500 exemplare broşate
EDITURA JUNIMEA
PALATUL CULTURII, IAŞI
ROMÂNIA

Tiparul executat la Întreprinderea poligrafică Iaşi, Str. Vasile Alecsandri nr. 6.

EDITURA JUNIMEA
IAȘI

Lei 13